

UNIVERSITAT i NOVA URBANITAT

NOUS TEIXITS PER UNA NOVA PERCEPCIÓ DE LA CIUTAT A GIRONA

volum 1

Candidat doctorand: Jesús Esquinas i Dessy

TESI DOCTORAL_ juny 2013

Universitat Politècnica de Catalunya

Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori

Directors:

Jaume Llobet i Llobet i Enric Serra i Riera

AGRAÏMENTS

En aquests anys de treball de recerca he tingut multiplicitat d'encontres, i efectivament, han sigut molts i molt diversos. Moltes han estat les persones amb les que m'he trobat, m'han dedicat el seu temps i la seva atenció, i totes han suposat un estímul per avançar en la recerca. El meu agraïment a tots ells.

Entre tots, agrair especialment als directors de la tesi el seu esforç i pacient seguiment. A en Jaume Llobet, per les moltes intemporals tardes de deliciosa i formativa conversa sobre urbanisme, arquitectura i universitat. A en Enric Serra, els seus oportuns i intel·ligents comentaris, sense ells no hagués aconseguit ordenar i aclarir arguments, i donar per acabada aquesta tesi.

Un lloc singular en aquesta llista d'agraïments, mereix en Josep Benedito, i el seu equip de col·laboradors, pel seu optimisme encomanadís i sempre disposats a l'ajut precís i generós. I en concret, també a en Xavier Bardají, que fa molts anys em va permetre entrar a l'atractiu i dinàmic món dels equipaments universitaris.

També, agrair a tots aquells que des de les seves institucions m'han facilitat el desenvolupament de la recerca. En refereixo, a les biblioteques de Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la UPC, i de l'Escola Politècnica Superior de l'Edificació de Barcelona. Així mateix, a l'arxiu històric de Girona, a l'arxiu de l'Ajuntament de Girona, als arxius de la Secretaria General d'Universitats de la Generalitat de Catalunya. També, estendre aquest agraïment als serveis territorials d'urbanisme a Girona de la Generalitat de Catalunya, a l'Ajuntament de Girona, amb la seva imprescindible unitat de l'UMAT, i a l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

A en Ramon Ceide, na Rosa Maria Canovas, en Ramon Boix, en Joan Roca que juntament amb en Víctor Alegri, amb el seu Atlas de mapes, i en Joaquim Español sempre m'han fet sentir la seva disponibilitat a Girona pel que fos necessari.

A na Roser Martí, i na Montse Penalva, que amb el seu etern suport en moments de dubtes han tingut un paper més important del que no es pensen en aquesta tesi.

Un singular agraïment a la Universitat Politècnica de Catalunya, pel seu programa de professors ajudants que ha estat clau per poder desenvolupar la recerca. A en Rafael Pérez González, i als altres directors del Departament d'Expressió Gràfica Arquitectònica II de la Universitat Politècnica de Catalunya, que constantment ens han empenyat al món de la recerca. A en Joaquin Monton pel seu constant exemple acadèmic.

A tots aquests amics i companys que sempre, en algun moment han patit dissertacions sobre universitats sense posar cap mala cara.

I finalment, als meus pares, i, al temps i paciència de l'Alicia i la Paula que han hagut de conviure amb aquesta tesi. I, un agraïment molt especial a na Isabel, sense la seva comprensió i ànims no hagués pogut passar del primer curset

ÍNDEX

VOLUM 1
ÍNDEX DE L'ESTUDI

I.	INTRODUCCIÓ	.....	01
	1. ORIENTACIÓ	.....	02
	1.1. ORIENTACIÓ GENÈRICA	.....	03
	1.2. OBJECTIUS GENERALS	.....	04
	1.3. ÀMBIT ACOTAT DE L'ESTUDI	.....	05
	1.4. METODOLOGIA DE LA RECERCA	.....	05
	1.5. ESTRUCTURA DE LA TESI	.....	07
	2. HIPOTESI	.....	08
II.	PROCÉS URBÀ	.....	30
	1. ECLOSIÓ UNIVERSITÀRIA A GIRONA	.....	31
	1.1. GEOGRAFIA CONFIGURATIVA A LA CIUTAT	.....	32
	1.2. LA CIUTAT ABANS DE LA UNIVERSITAT	.....	36
	1.3. UNA IMPLANTACIÓ URBANA BIPOLAR.	.....	44

2. UNIVERSITAT AL NUCLI HISTÒRIC	.....	53
2.1. OROGRAFIA ACCIDENTADA AL NUCLI HISTÒRIC.	.....	54
2.2. EL NUCLI HISTÒRIC ABANS DE LA UNIVERSITAT	.....	58
2.3. ACTUACIONS URBANES PARAL·LELES A LA IMPLANTACIÓ UNIVERSITÀRIA	.....	61
2.4. ECLOSIÓ UNIVERSITÀRIA AL NUCLI HISTÒRIC.	.....	67
2.5. UN NOU "NODUS" A UNA PERIFÈRIA HISTÒRICA	.....	80
2.6. UNA NOVA MOBILITAT AL BARRI.	.....	85
2.7. NOVA PERCEPCIÓ DEL BARRI VELL	.....	95
2.8. CANVI DE PELL ALS TEIXITS HISTÒRICS	.....	99
2.9. INCREMENT D'ACTIVITAT URBANA AL BARRI VELL.	.....	106
3. UNIVERSITAT A UNA PERIFÈRIA PROPERA	.....	113
3.1. GEOGRAFIA SUAUMENT CONFIGURATIVA A MONTILIVI.	.....	114
3.2. SITUACIÓ URBANA ABANS DE LA UNIVERSITAT A MONTILIVI	.....	118
3.3. LECTURA URBANA DELS NOUS EQUIPAMENTS	.....	122
3.4. NOU "NODUS" A LA PERIFÈRIA SUD DE LA CIUTAT	.....	136
3.5. NOVA MOBILITAT A LA PERIFÈRIA	.....	140
3.6. UNA PERCEPCIÓ URBANA PER A MONTILIVI	.....	147
3.7. TRANSFORMACIONS I NOUS TEIXITS URBANS A MONTILIVI	.....	154
3.8. ACTIVITATS NOVES A MONTILIVI	.....	159
4. URBANITAT NOVA AMB UNA UNIVERSITAT BIPOLAR A GIRONA	.....	165
4.1. UNA CIUTAT AMB DOS NOUS "NODUS" PERIFÈRICS	.....	166
4.2. NOVES MOBILITATS GENERADES A LA CIUTAT	.....	169
4.3. UN CANVI DE PERCEPCIÓ DE LA CIUTAT	.....	173
4.4. TEIXITS TRANSFORMATS	.....	178
4.5. NOVA ACTIVITAT URBANA	.....	182
4.6. PROSPECTIVA DE FUTUR A LA CIUTAT AMB UNIVERSITAT	.....	189

5. SÍNTESI	193
6. EPÍLEG.	197
III. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	203
1. BIBLIOGRAFIA GENERAL	205
2. BIBLIOGRAFIA TEMÀTICA: UNIVERSITAT I EQUIPAMENTS UNIVERSITARIS	209
3. BIBLIOGRAFIA TEMÀTICA: GIRONA	212

VOLUM 2
ÍNDIX DELS ANNEXOS

IV. ANNEXOS

A.1 RECULL DE CARTOGRAFIA HISTÒRICA
A.2 LLOC DE RESIDENCIA I ACTIVITATS DELS ESTUDIANTS A GIRONA
A.3 DADES UNIVERSITAT DE GIRONA
A.4 CRONOLOGIA EQUIPAMENTS DE LA UNIVERSITAT DE GIRONA
A.5 PELL DEL BARRI VELL
A.6 TEIXIT ESPECIALITZAT
A.7 L'ENTORN DEL CAMPUS DE MONTILIVI
A.8 L'IMPACTE ECONÒMIC EN L'ENTORN PER LA PRESENCIA DE LA UNIVERSITAT
A.9 DOCUMENTACIÓ GRÀFICA ESPECÍFICA

I. INTRODUCCIÓ

1. ORIENTACIÓ DE LA RECERCA

I. INTRODUCCIÓ.

I.1 ORIENTACIÓ

I.1.1. ORIENTACIÓ GENÈRICA

L'estudi de recerca desenvolupat es dedica a l'estudi de les relacions entre transformacions urbanes que han desencadenat i acompanyat les implantacions de centres universitaris a la ciutat de Girona, en el curs dels últims vint anys. Aquest procés es pot considerar que es va iniciar pel impuls de la Llei de Reforma Universitària de 1983.

El procés urbà estudiat respon a les idees genèriques d'implantacions de centres universitaris amb vocació de no limitar-se únicament a complir la seva obligació d'organitzar bé la universitat¹, sinó d'intentar que la seva actuació sigui un instrument de transformació física i de les activitats de la ciutat que els acull. Es considera que amb el funcionament de l'activitat universitària, la societat sencera ha de rebre un impuls de progrés. Aquest progrés es pot concretar, dintre un marc urbà físic que és el que ens interessa com arquitectes, en uns processos estratègics que van des de la regeneració de la ciutat històrica amb la reutilització d'edificis públics fins a l'estructuració d'àrees peri-urbanes amb la construcció agrupada de nous assentaments.

El desenvolupament de demostració de la tesi aprofundirà en el coneixement d'algunes de les relacions entre implantacions de centres universitaris i transformacions als teixits urbans de la ciutat. Comptarà amb el suport d'estudis i recerques, a desenvolupar en el sí de la mateixa tesi, en base i amb referència directa a la implantació, durant els primers vint anys de funcionament d'una nova universitat, amb més de quinze edificis de centres universitaris en una de les ciutats mitjanes-grans de Catalunya. La finalitat última del treball de tesi es arribar a mostrar que la implantació dels centres universitaris a Catalunya han induït transformacions urbanes significatives. S'ha pretès arribar a concretar, i a ser possible deixat mesurat, els processos urbans que han estat dinamitzats per la implantació de centres universitaris.

El plantejament i orientació generals de la tesi respon a la voluntat d'omplir un buit existent en el coneixement sobre els processos i els fets urbans que acompanyen l'implantació de centres universitaris a una ciutat de dimensió mitjana com

¹ Joaquim Sabaté; comentari a la lectura de la tesina "La incidència de les implantacions universitàries en les transformacions urbanes", del mateix autor de la tesi.

Girona, i en un marc generalitzat de metropolització creixent del territori.

Aquest treball se situa entre els estudis d'implantació d'universitats de mitjans dels anys seixanta, en ple debat² sobre la naturalesa i el paper de la universitat en la vida social territorialitzada, amb ocasió del gran increment demogràfic de la massa estudiantil i amb un conjunt de visions crítiques que posaven en qüestió la comunicació, la pedagogia, les relacions socials i, per suposat el territori i la ciutat¹ (en el camp de la reflexió van ser importants els escrits de Giancarlo de Carlo, el numero titulat "Universites" de maig del 68 de "l'architecture d'aujourd'hui" i el número de Urbanística dedicat al mateix tema de 1969), i, aquells altres treballs, més actuals, de prospectiva universitària (informe Dearing, informe Attali,...) i de morfologia urbana metropolitana desenvolupats en el marc de l'actual dinàmica d'impulsar una societat basada en les noves tecnologies de la comunicació i la informació per a la "gestió i difusió del coneixement", i amb exigències que tenen a veure amb el medi ambient: un entorn urbà més ecològic i sostenible en un escenari que te com a fons la globalització. Passant en paral·lel a aquests treballs sobre implantacions universitàries, funcionament de l'activitat universitària i noves formes de vida de les persones, a partir del darrer quart del segle passat el Laboratori d'Urbanisme de la UPC ha anat desenvolupant i publicant diferents estudis sobre morfologia urbana i especialment sobre el concepte d'urbanitat, així com dels treballs de Kevin Lynch sobre la imatge de la ciutat i de Maurice Cerassi sobre l'anàlisi urbana en clau d'espai col·lectiu.

Entre aquestes línies i moments de recerca, la tesi desenvolupa i exposa els resultats de l'anàlisi descriptiu d'unes condicions d'origen i d'uns fets urbans que han acompanyat en una mateixa ciutat la implantació agrupada d'equipaments universitaris en dos pols tan diferenciats urbanísticament com son un centre històric o una nova perifèria urbana. L'estudi efectua una valoració mesurada i classificada de processos i fets urbans desencadenats per l'activitat universitària en funció de les diferents condicions urbanes d'origen, la seva evolució, i les seves potencialitats de futur.

L'estudi il·lustra, sobre tot, amb dades concretes la capacitat de la universitat de ser una peça vàlida a tenir en compte a l'hora de establir estratègies per a generar processos de configurar o transformar teixits urbans, i així, possibilitar l'atracció i introducció d'activitat nova a la ciutat.

² Javier Seguí; revista Urbanismo nº21;

En conseqüència, mostrar la capacitat de l'activitat universitària per a transformar la forma urbana, amb l'objectiu final d'afrontar la solució de problemes territorials que la nova realitat metropolitana presenta (acotar³ transformacions de sectors de ciutat, incentivar processos encallats, intervenir sobre metàstasis urbanes, ...).

I.1.2. OBJECTIUS GENERALS

El plantejament general de la tesi parteix del convenciment que les implantacions d'agrupacions d'equipaments universitaris imbricats als teixits de les ciutats suposen una transformació de la forma física de la ciutat que va en la direcció d'incrementar el valor d'urbanitat de la ciutat que les acull.

Inicialment la recerca, es va centrar en una idea fonamental basada en que les implantacions universitàries a les ciutats mitjanes, a Catalunya, amb un cert patró de similitud de processos a cada ciutat, incidien en una transformació de la forma de la ciutat que les acollia.

L'abast de la recerca iniciada va mostrar que segurament l'estudi individual d'una ciutat permetria aprofundir amb més detall en les arrels de les transformacions urbanes que s'iniciaven amb l'activitat universitària. La concreció de l'àmbit d'estudi a una sola ciutat també va permetre establir relacions concretes vinculades a escenaris urbans concrets d'una mateixa ciutat. La repetició dels mateixos escenaris a les altres ciutats, malgrat les necessàries adaptacions a les singularitats urbanes de cada ciutat, segurament poden servir de pauta d'anàlisi i de resultats de les altres implantacions universitàries.

En conseqüència d'aquesta reflexió, l'estudi ha perseguit posar en evidència una sèrie de fets urbans que es poden relacionar amb el funcionament habitual d'activitat universitària en uns equipaments situats agrupats en dos pols de la ciutat de forma imbricada amb el teixit urbà. Al mateix temps ha buscat definir una possible forma de mirar la relació entre els equipaments universitaris (nombre d'equipaments, tipus d'agrupació, tipus d'activitat desenvolupada, capacitat

de l'equipament, tipus d'estudi, ...), i, la forma i activitat que vinculen a la ciutat que els acull.

La necessitat de posar en valor els diferents fets urbans, establerts com a criteri d'estudi, ha implicat la necessitat d'estudis parcials de recolzament. Aquests estudis parcials han suposat una recollida de dades prèvia, i posteriorment, una interpretació intencionada relacionada amb els fets. De les dades de matrícula i del nombre de professors i treballadors administratius i de suport, s'ha pogut establert les intensitats de mobilitat a cada edifici universitari. Del treball de camp d'observació de la realitat urbana, s'ha pogut mapificar una distribució de carrers amb ocupacions terciàries de plantes baixes, o determinar formes d'ocupació d'espai als carrers. Aquestes interpretacions de dades han estat claus per a conduir les argumentacions analítiques de cada fet urbà. I al final, per a la interpretació final de tot el procés d'estudi.

Els objectius de la recerca han d'ajudar, en una segona lectura, a interpretar aquelles combinacions de característiques tant físiques i urbanes del territori com físiques i de funcionament dels equipaments universitaris, que afavoreixen a llarg termini un bon funcionament de la universitat i una transformació urbana que millori l'equilibri de la vitalitat de la ciutat, i en conseqüència de l'equilibri del conjunt del territori metropolità. I, per tant, addicionalment un millor aprofitament dels escassos recursos financers a disposició de la col·lectivitat. I, en el seu cas, arribar a identificar els factors que poden dificultar l'execució d'estratègies preestablertes en aquest sentit.

En aquest sentit els objectius principal perseguits en aquesta recerca han estat:

- Descriure el fenomen urbà de les implantacions universitàries a la ciutat de Girona
- Reconèixer l'existència de processos i fets urbans d'intensitat diferent conseqüència de les diferències urbanes dels dos pols d'implantacions universitàries
- Identificar la transformació física del teixit urbà derivada del funcionament habitual d'activitat universitària, en dos entorns urbans significativament diferents,
- Trobar elements similars o invariants en el procés de transformació urbana als dos pols d'implantació d'equipaments universitaris
- Valorar les aportacions de la implantació universitària a la urbanitat física de la ciutat d'acolliment pels fets urbans activats

³ Pere Sola; revista "Papers" 32. pag 117

I.1.3. ÀMBIT ACOTAT DE L'ESTUDI.

La recerca s'ha centrat en l'estudi de les implantacions segons un model bipolar de centres universitaris a la ciutat de Girona. L'àmbit territorial de la ciutat de Girona s'ha considerat per la seva dimensió com ciutat mitjana-gran de Catalunya. Temporalment, l'àmbit es centra en un període que s'inicia amb l'aprovació de la Llei de Reforma Universitària del 1983 i que trenta anys més tard (posada en marxa dels equipaments i creixement de la ciutat al seu voltant), ja es pot començar a observar els efectes físics que la seva implantació ha tingut sobre el territori d'acolliment.

El marc temporal ha estat triat amb la voluntat d'incorporar a les recerques precedents el valor de l'experiència urbana de la implantació dels equipaments universitaris en l'àmbit territorial de Catalunya, i en concret, en nuclis urbans que són àrees centrals de fenòmens de creixement metropolità. A partir dels anys setanta, s'ha produït un salt territorial significatiu dels equipaments universitaris des de Barcelona cap a emplaçaments dispersats per les ciutats mitjanes. La oportunitat de veure en detall una implantació policèntrica universitària en una ciutat mitjana, permetia treure conclusions d'analitzar dues experiències en entorns urbans ben diferenciats, emmarcats dintre de la mateixa dinàmica del conjunt de la ciutat, i desenvolupada en un mateix període econòmic, polític i social. El marc unitari que ofereix el conjunt de la ciutat de Girona, es va considerar idoni per permetre entendre amb claredat la lògica de les transformacions en els teixits i les activitats de la ciutat on s'implanten, amb dos entorns urbans diferents. Tradicionalment els dos tipus d'emplaçaments estudiats s'han considerat com models oposats de forma de situar la universitats al territori.

Intencionadament, la recerca ha evitat entrar en l'anàlisi de casos de referència vinculats a ciutats molt més grans, com la ciutat de Barcelona, per tractar-se d'un sistema urbà amb una escala diferent de complexitat de funcionament en l'espai i en el temps en relació a ciutats de processos urbans més abastables. L'àmbit més complex de la ciutat de Barcelona o dels seus entorns, hagués dificultat molt arribar a descobrir relacions clares entre l'activitat universitària i les activitats que la poden acompanyar.

Sense la voluntat de fer un anàlisi més genèric de les implantacions d'equipaments de les noves universitats en l'àmbit català, en algun cas s'han referit implantacions universitàries d'altres de les ciutats mitjanes catalanes, i sense que s'hagi fet una utilització general d'aquestes referències.

L'estudi no ha aprofundit en les implantacions provisionals d'equipaments universitaris. Es va considerar que la durada limitada de la seva activitat desencadenava efectes permanents significativament diferents al del cas de la implantació d'una seu permanent. Tampoc s'ha estudiat en detall, el cas d'alguna implantació aïllada, que la seva dispersió en la ciutat i la reduïda dimensió de l'equipament dificultava especialment extreure conclusions generals.

Finalment, l'estudi també ha limitat el seu àmbit de recerca a les implantacions de centres universitaris de titularitat pública. Aquesta limitació s'ha basat en una qüestió relacionada amb la gestió de sòl. L'Administració Pública disposa "a priori" de major llibertat d'actuació a l'hora d'obtenir determinats espais, ja siguin terrenys o edificis, motivada per la seva força en la capacitat de gestió. El marc legislatiu arriba a recolzar la gestió de sòl amb instruments tan potents com l'expropiació forçosa per actuacions promogudes per l'Administració Pública que es puguin considerar com d'interès públic.

Aquesta major llibertat d'actuació de l'Administració Pública permetrà una major transparència en l'avaluació entre intencions inicials i resultats finals.

1.1.4. METODOLOGIA DE LA RECERCA

El plantejament exposat ha condicionat, al seu torn la metodologia de la recerca, basada en el seguiment i posterior anàlisi d'indicadors que mostrin el procés de transformació urbana desenvolupat. I en conseqüència, la capacitat per a generar-lo per part de les implantacions universitàries en les ciutats mitjanes de Catalunya.

L'interès metodològic s'ha centrat en l'ús del dibuix com a eina eficaç per a la comprensió localitzada i emmarcada temporalment de fets i processos de transformació urbana i per a donar a entendre les relacions entre el fenomen de les implantacions d'equipaments universitaris i la transformació urbana que se'n deriva o se'n indueix: emergències de nodus, canvis de mobilitat, teixit, i activitats.

L'opció de la tesis de recolzar-se prioritàriament en el seguiment de fets esdevinguts ha implicat el desenvolupament d'estudis i cartografia específics i de l'elaboració de bases de dades, anàlisi d'estadística i

conclusions parcials al servei dels objectius finals de la recerca.

En concret, pel coneixement de la forma física actual dels diferents sectors de les ciutats, s'ha optat per una recollida de dades basada en treball de camp d'observació directa sobre el terreny i algunes enquestes puntuals a usuaris universitaris. Pel que fa a l'obtenció d'altres dades, s'ha optat per la fiabilitat que proporciona la documentació oficial de les administracions implicades en les matèries (Generalitat, Ajuntament, Universitat, Cambres, ...).

Les dades antigues, s'han buscat en fonts amb suficient fiabilitat, com és cartografia històrica reconeguda o de planejament, verificada pel criteri de creuar i comparar amb altra cartografia i amb restitucions de fotografies aèries.

La descripció dels edificis universitaris s'ha obtingut de documentació original dels diferents projectes o de documentació elaborada a partir de bases digitals de caràcter patrimonial i de dades oficials recollides o publicades per les diferents administracions implicades en les matèries.

Aquests treballs han permès refondre amb uns mateixos criteris, procediments metodològics i objectius, treballs de procedència diversa, siguin de caràcter cartogràfic, recerques de camp, estudis d'altres investigadors sobre territori i universitat, o projectes tècnics tant de planejament com d'edificació, etc. Així com, els treballs, informes, estudis, ponències fiables que un cop establert el vehicle metodològic general, han tingut l'oportunitat d'aparèixer "a escena" i que no s'han pogut menysprear.

Tota aquest criteri metodològic, es concreta en la redacció **d'un capítol de introducció, un capítol d'estudi base** amb una síntesi i un epíleg, i **un capítol final d'annexos** de recolzament de la recerca. Aquests capítols es completen amb el necessari apartat de referències bibliogràfiques.

El **capítol d'estudi base** consisteix en **quatre exploracions individualitzades** sobre processos seqüencials de fets o fenòmens urbans que s'inicien amb el funcionament de l'activitat universitària als nous equipaments que es corresponen amb els diferents àmbits territorials on s'implanten els nous equipaments: els dos barris i la ciutat. La exploració corresponent a l'àmbit conjunt de la ciutat, queda dividit en dos capítols, tot d'acord per compassar amb el moments d'observació de diferents estats del procés urbà (un, de presentació urbana abans d'iniciar la implantació; i un segon, un cop els equipaments ja s'ha implantat i es poden obtenir conclusions conjuntes de la implantació a la ciutat).

A cadascun dels àmbits territorials s'estudien, amb un caràcter seqüencial, els fets urbans identificats en la hipòtesi

com a vinculats a la implantació d'equipaments universitaris imbricats amb la ciutat:

- a) Capacitat de "nodus de mobilitat" dels equipaments universitaris i dels seus elements infraestructurals.
- b) mobilitat generada pels diferents nodus universitaris, amb identificació de tipus i intensitat.
- c) percepció urbana de la nova mobilitat generada, on s'avalua les interpretacions que la visibilitat de la mobilitat dels usuaris universitaris que suposen als habitants de la ciutat o als visitants
- d) característiques físiques transformades als teixits urbans per la nova percepció urbana
- e) activitats urbanes atretes per les noves característiques dels teixits urbans.

El darrer apartat de **descripció de les activitats** atretes als teixits vinculats a l'activitat universitària **es pot considerar com la conclusió de la recerca** i la posada en valor de la capacitat de la implantació d'equipaments universitaris per a generar urbanitat física als teixits edificats de la ciutat.

Completant els apartats del "capítol base" s'incorporen al treball un apartat de "síntesi" i un apartat "d'epíleg".

L'apartat de síntesi resumeix els fets analitzats i les valoracions més significatives d'alguns d'aquests fets en el marc de la ciutat de Girona. El resum segueix una forma de recorregut físic pels diferents estudis desenvolupats a la recerca.

L'apart d'epíleg a manera de conclusions dels estudis desenvolupats, i en la forma apuntada per en Joan Busquets⁴, vol aprofitar la recerca crítica efectuada per emmarcar uns **suggeriments propositius** d'unes possibles intervencions futures als dos àmbits d'implantació a la ciutat de Girona d'equipaments universitaris, tot seguint una major imbricació de l'activitat universitària amb la ciutat i contribuir a incrementar la vitalitat urbana dels dos barris i en definitiva amb el conjunt de la ciutat.

Aquest "capítol base" de l'estudi es recolza en **un capítol d'Annexos**. Als Annexos es recullen les elaboracions d'una sèrie d'estudis parcials, amb "dades" i "interpretacions de dades", necessàries per a alimentar la línia argumental dels diferents anàlisi i conclusions desenvolupats als estudis base de la recerca.

⁴ Joan Busquets, "La Ciutat Vella de Barcelona un passat amb futur". Pag. 161.2003

I.1.5. ESTRUCTURA DE LA TESI

La recerca s'ha estructurat a partir de la intenció de realitzar un estudi comparat de fets urbans desenvolupats a cadascun dels dos pols d'implantació d'equipaments universitaris a la ciutat de Girona relacionats amb la urbanitat de la ciutat que els acull.

En aquest sentit, després d'enunciar la hipòtesi de treball, s'estudia primer, la implantació de la universitat sobre el conjunt de la ciutat, per a després, analitzar més detalladament de forma individual els **fets urbans** succeïts a cadascun dels dos pols d'implantació. Finalment es valora el comparatiu de resultats de fets a cadascun dels dos pols i, a més, es valora els resultats puntuals de fets de cada pol en relació al conjunt de la ciutat.

L'estudi detallat de la implantació universitària a cadascun dels dos diferents pols d'implantació s'ha estructurat seguint una pauta seqüenciada consecutivament de **cinc fets urbans** d'interès per relacionar la implantació universitària amb la urbanitat generada:

- l'equipament universitari com a "nodus urbà"
- mobilitat atreta pel "nodus", tipus i intensitat de mobilitat
- percepció urbana de la nova mobilitat generada
- transformacions als teixits urbans per la nova percepció (densitat, varietat, permeabilitat, sensualitat material, respecte)
- activitats atretes i desenvolupades als teixits transformats

Prèviament a l'estudi detallat dels cinc fets d'interès urbà de cada emplaçament, s'ha considerat necessari presentar la implantació de cada agrupació d'equipaments amb un coneixement descriptiu valorat de les característiques configuratives de:

- suport geogràfic de l'emplaçament,
- situació urbana prèvia a la implantació del equipaments universitaris,
- equipaments implantats.

Per tal de recolzar aquest procés d'estudi, hi ha una darrera part que recullen, en un capítol d'annexos, diferents estudis molt sectoritzats tinguts en compte, elaborats expressament o manipulats directament per l'autor de la tesi en diferent grau,

que aporten dades d'alimentació per a la qualificació raonada dels diferents fets identificats:

- dades de matrícula i de treballadors de la Universitat de Girona, a partir d'una mirada intencionada per a deduir intensitats de mobilitat d'una manera homogènia a cada equipament. En aquest sentit s'extreuen dades i s'elaboren quadres específics.
- estudis urbans puntuals d'espais públics escollits a cadascun dels tres diferents àmbits de la ciutat on s'intueix un cert efecte pel funcionament de la universitat: Barri Vell, Campus de Montilivi, i entorn del barri de Montilivi.
- cartografia elaborada per mapificar sintèticament fets urbans relacionats amb l'activitat universitària als diferents emplaçaments i a diferents escales
- cartografia històrica, per permetre mostrar una contrastada i clara descripció visual del creixement i de les permanències urbanes de la ciutat, i dels suports orogràfics de cada àmbit territorial.
- ressenyes interpretades de diferents estudis tant sobre comportaments de vida d'usuaris universitaris, com sobre impacte econòmic de l'activitat universitària sobre el territori.

ⁱ Marcuse,, Mc Luhan, Shumaker, Ivan Illich, Freire, D. Bell, A.Touraine, Bourdieu i Passeron, Doxiadis, els metabolistes, Y.Friedman, etc.

2. HIPÒTESI DE TREBALL

1.2. HIPOTESI : UNIVERSITAT I NOVA URBANITAT. NOUS TEIXITS PER UNA NOVA PERCEPCIÓ DE LA CIUTAT

“la urbanitat neix de la multiplicitat d’encontres, i aquesta multiplicitat exigeix que n’hi hagi molts i que siguin molt diversos”

Manuel de Solà-Morales
(Urbanitat capil·lar, la transformació dels terrenys de les casernes de Sant Andreu¹)

1_Barri Vell de Girona. 2012
Mobilitat "a peu" d'estudiants sortint dels equipaments universitaris de Sant Domènec

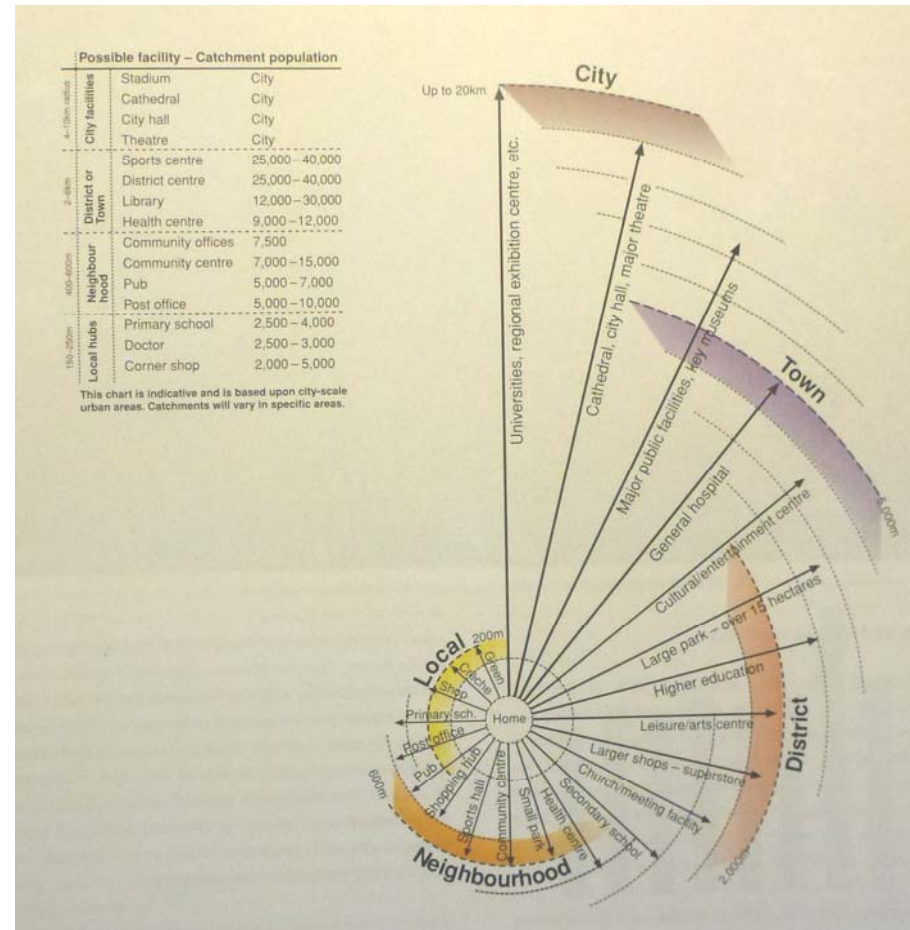
LA CAPACITAT DE GENERAR MOBILITAT PER PART DE LA UNIVERSITAT

Un dels factors urbans que històricament es podrien associar amb un equipament universitari és la **quantitat de població** jove, que de forma quotidiana **reuneix** als seus espais. Aquesta capacitat de reunió de població respondria a la condensació d'uns usos molt concrets, molt especialitzats i que interessin molt a una població, als seus espais, i, en general, dintre d'uns períodes de temps concrets i pausats.

A títol de referència, un edifici universitari tipus vinculat a un estudi concret (ciències jurídiques, ciències experimentals,...), acull al voltant de 1.500 estudiants, 195 professors, i 6 treballadors de suport, en una superfície construïda que va des dels 6.000m² de sostre als 22.000 m². La variabilitat de sostre depèn del grau d'experimentalitat de l'estudi, i ve relacionat directament amb la superfície d'espai destinada a laboratoris per experimentar de l'estudi. Aquest nombre d'usuaris per edifici és aproximadament el doble que la d'un institut d'ensenyament secundari de gran format (IES.5/3), que en una superfície construïda de 5.400m² de sostre (en un solar de 10.000m²) acull 810 alumnes; i el lloc on es situa l' institut acostuma a significar un punt "d'alta utilització i diversitat" del teixit urbà, on s'afavoreixen intenses activitats urbanes, i a veure el seu funcionament com una activitat quotidiana que implica una "injecció de vitalitat" a l'espai públic vinculat.

La referència amb un equipament docent podria ser discutible per considerar-se una temporalitat diferent en l'ús d'espai públic. Però el cas de l'institut seria més similar a l'equipament universitari, ja que els usuaris disposen de major varietat d'horaris i de més ocasions per sortir a l'espai públic (entre classes,...)

¹ Manuel de Solà Morales; Urbanitat capil·lar, la transformació dels terrenys de les casernes de Sant Andreu; pag 120. 2009

2_La universitat considerat com equipament d'àmbit supra municipal.
Font: "Towards an urban renaissance". R.Rogers.

Aquest increment de població en un lloc concret del territori s'accentua significativament quan aquests equipaments universitaris es localitzen de forma "agrupada" en un entorn molt proper (acolliment d'estudis diferents amb els seus corresponents edificis). L'agrupació augmenta, en conseqüència, l'àmbit d'implantació amb densitat alta, i la generació de mobilitat. En definitiva, l'agrupació d'equipaments augmenta la capacitat de ser un punt significatiu de confluència de desplaçaments i per tant, d'augment d'ocupació dels seus canals de connexió, en l'espai i el temps.

Així mateix, l'agrupació d'estudis diferents, aporta un ventall de **diversitat** més gran al tipus d'usuaris que componen la població universitària, i a més, una major densitat de cadascun dels diferents tipus d'usuaris.

En termes de concentració de densitat (en funció de l'àmbit territorial al que serveix) la capacitat de la universitat es podria comparar amb edificis d'altres equipaments territorials "especialitzats" d'escala supramunicipal. **Richard Rogers** considera els equipaments universitaris, junt amb "centres d'exposició regionals" com equipaments d'àmbit "territorial" (un per ciutat, i a una distància perifèrica del centre de la ciutat de fins a 20 Km), reconeixent-li implícitament la possibilitat de vincular-lo amb la **identitat de la ciutat**. També li reconeix implícitament, la possibilitat de situar-ho en **una posició perifèrica** i una necessitat de **mobilitat singularitzada**. Però, el diferencia d'altres tipus d'equipaments de servei més directe a l'àmbit de "ciutat", tipus auditori municipal, catedral, o gran teatre, al permetre a l'equipament universitari una posició més perifèrica, i per tan, una major proximitat a l'àmbit territorial al que serveix

Sota el concepte "d'usuaris" d'un estudi universitari sembla que hi hagi un grup de persones amb una gran homogeneïtat de comportaments i interessos (i extensible a l'ús que fan del territori), però, s'ha d'entendre que una de les poques característiques comunes a tots ells és el fet de tenir una relació derivada de compartir alguns espais físics vinculats amb l'activitat de la universitat i del fet derivat de voler participar en el desenvolupament d'unes habilitats i coneixements similars. Fora d'això, hi ha una gran divergència de tipus de persones i de forma de vida, que donaria pas a altres agrupacions de tipus: ja sigui per grups d'edat, per funció (professors, estudiants,...), ja sigui per matèries d'estudi, per aficions, per situació familiar, ... per tant, a la universitat es presenta gairebé la **mateixa varietat de tipus de persones que a la societat** no universitària.

Hi ha per tant a la universitat, uns **usuaris** que es podrien considerar com **diversos**. Alguns professors, amb una vida clarament ordenada, estarien més interessats en uns desplaçaments ràpids cap a les seves residències, mentre que alguns estudiants amb més activitat social, preferirien allargar el seu ús dels espais públics de trobada. Per la qual cosa, tots ells com un conjunt de població "barrejada" tindria uns interessos "barrejats" sobre l'ús de l'espai públic i col·lectiu de la ciutat.

El raonament detallat d'identificar la població de la universitat com "variada" es desenvolupa en un document Annex específic sobre usuaris universitaris.

3_ Nou barri residencial amb universitat a Casablanca. Proposta de concurs de Reichen et Robert
 Imatge extreta de la revista *Quaderns* 254

Ens trobem doncs, al lloc on se situen equipaments universitaris com un punt on es produeix un augment significatiu de densitat de població. Es tracta però, d'una **densitat** de població que s'ha de considerar **variable**, de **caràcter estacional**, que està sotmesa a ritmes marcats per calendaris temporals concrets i per horaris limitats (entesos per tractar-se d'una activitat desenvolupada durant un període del dia)

En el cas d'activitats "estacionals", i per "horaris limitats", la densitat es relaciona directament amb requeriments d'accessibilitat i de connexió, d'una forma proporcional a la densitat, amb parts de diferents nivells territorials (ciutat, comarca, regió,...), que en definitiva, es resumeixen en una necessitat i presència, de "**mobilitat**" pel territori, que serà també proporcional a la densitat.

L'agrupació d'equipaments, com instrument d'augmentar densitat i d'augmentar capacitat de generar mobilitat en un territori, modularà la intensitat de l'activitat universitària en el seu paper de nodus en el territori. Un sol equipament universitari amb 1500 alumnes en una ciutat mitjana, d'aproximadament 100.000 habitants, difícilment aconseguirà una mobilitat prou visible a escala territorial, ni fins i tot a escala de ciutat.

El **model d'agrupació** dels diferents edificis o instal·lacions (compacte o dispersa) que formen el conjunt de la universitat en el territori, i el tipus d'activitat (docència, recerca, i vida universitària) que acull cada equipament, o el que és el mateix, la **distribució d'activitats** entre els diferents equipaments, determinarà les necessitats de desplaçaments principals dels seus usuaris. La varietat de tipus d'usuari aportarà també diferències en les necessitats de desplaçaments (intensitat, mitjà de transport, etc.).

L'activitat universitària es variada, docència, i recerca, i complementàriament la vida universitària. Darrerament, a les funcions explícites de la universitat contemporània s'afegeix una altra funció, el que es coneix com a "tercera missió", i que es podria incorporar dintre del concepte de "vida universitària". La tercera missió correspondria a una activitat de promoció de l'activitat econòmica del territori on s'implanta, amb la idea que *"una producció de coneixement pugui substituir o complementar el declivi industrial que acompanya al nou sistema productiu"*².

La varietat d'activitats universitàries fa difícil que els usuaris les puguin desenvolupar totes concentrades en un sol recinte de dimensions abastables³, i inclús, en la majoria dels casos en un sol recinte d'equipaments. Les activitats es distribueixen per diferents equipaments, convertint alguns d'aquests que tenen més intensitat d'ús, edificis o equipaments, en nous punts de reunions quotidianes pels seus usuaris, i en conseqüència en llocs que s'han d'associar amb "sendes" adients per a la confluència cap a aquest punt del territori. Seria la capacitat, per exemple, de cadascuna de les facultats, de residències universitàries, barris residencials, biblioteques centrals, instal·lacions esportives, centres de lleure, centres culturals, parcs científics, centres comercials especialitzats, viviers d'empreses, incubadores d'idees, espais verds, ...

² Manuel Castells; L'era de la informació;

³ per "abastable" es vol dir que l'usuari es pugui orientar fàcilment al seu interior.

MOBILITAT VINCULADA AL NODUS UNIVERSITARI

La consideració de la universitat com un lloc de reunió quotidià i pautat de població – entès com a no permanent – es relaciona directament amb una necessitat de disposar d'accessibilitat i connexió per al seus usuaris, i per tant, de l'existència d'unes “sendes” adients que facilitin la confluència⁴ cap a aquest punt del territori.

Els desplaçaments d'aquests usuaris universitaris per connectar-s'hi entre els llocs de les diferents activitats universitàries (docència, recerca, i vida universitària) genera una mobilitat forçada, majoritàriament per espais públics, i que en certa manera es pot considerar com especialitzada o “vinculada” a l'ús. La **localització dels diferents espais** i el nombre de desplaçaments necessaris entre on es desenvolupen les activitats de l'usuari universitari, **definiran els traçats dels desplaçaments i la intensitat d'aquesta “mobilitat”**. I en conseqüència, el **grau de presència d'universitaris** als espais públics⁵.

La implantació de la universitat en un lloc, qualifica aquest lloc com un “nodus” nou del territori, i identifica també l'existència d'unes “sendes” concretes com a “**noves**”, i que s'entendran vinculades a l'ús universitari. Per aquestes sendes és per on discorren els estudiants de casa seva a l'aulari, els professors de casa seva al despatx del departament, el recercador de casa seva al laboratori o al despatx del departament, els administratius de casa seva a les oficines dels diferents equipaments,..., i en segon pla, segurament menys evidents, sorgiran **altres noves sendes** per on discorren tots per connectar-s'hi entre les altres activitats de la vida universitària (culturals, esportives, lleure, comerç especialitzat, ...). De totes les sendes, les més **significatives per la intensitat** que implica la quotidianitat del seu us i el valor de “nodus”, serien les corresponents a connectar, cada dia lectiu, **lloc habitacional i universitat**, al menys pel que fa als trams més propers al nodus universitari. Però, aquesta vinculació “universitat / lloc de residència” no seria la única que s'estableix. A banda de l'activitat residencial els usuaris universitaris, participen amb altres activitats complementaries a la vida universitària, com darrerament les derivades de la “3ª missió” de la universitat d'actuar de motor del desenvolupament econòmic del territori, i per tant, relacionades amb l'activitat productiva o laboral (oficines, biblioteques,...), o, com les de lleure (gimnasos, bars,...), cultura (centres culturals, teatres, exposicions, festivals,...) o formació paral·lela (idiomes, conducció, balls,...), o pròpies de gent jove o de gent amb inquietuds de vida moderna.

La **quotidianitat de l'activitat derivada de la “3ª missió”**, suposaria que les sendes de connexió entre universitat, llocs d'activitat productiva universitària (vivers d'empreses, incubadores, oficines de transferència empresa / universitat, ...), i llocs habitacionals siguin unes de les noves sendes amb una previsible major intensitat de desplaçaments.

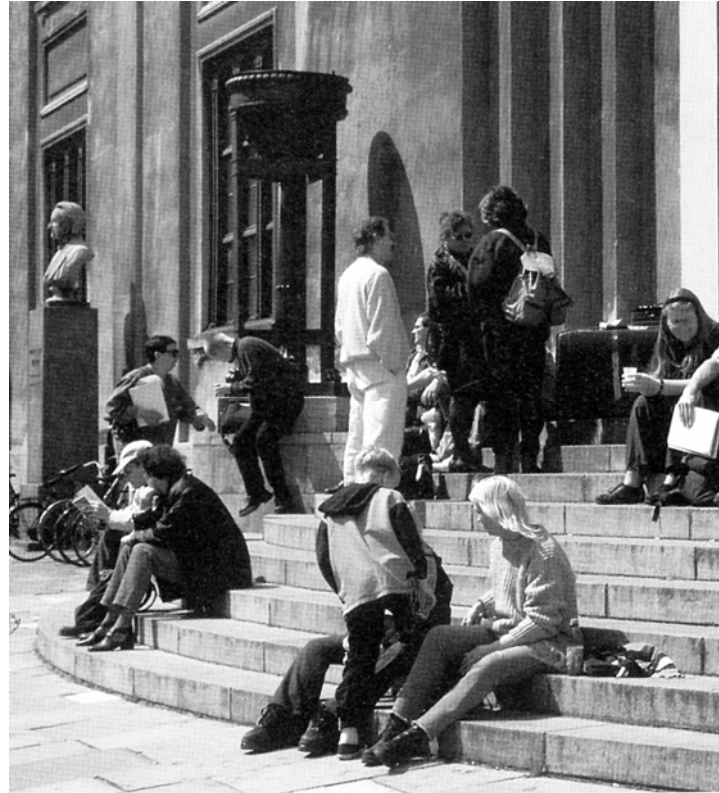

4_Avinguda de Montilivi. Girona. 2012
Desplaçament “a peu” d'universitaris entre el centre de la ciutat i el campus de Montilivi.

⁴ Kevin Lynch, La imagen de la ciudad. Massachusetts (1960) . What time is this place, MIT PRESS, London (1972). Good city Form, Cambridge (Mass.) (1981).

⁵ Jan Ghel; “La humanización del espacio urbano”

5_ Universitat de Copenhage.
 Equipament docent implantat al nucli urbà de a ciutat.
 Imatge extreta de "La humanización del espacio urbano". Jan Gehl, pp 114

L'alta especialització d'alguns dels seus usuaris o d'alguns dels seus equipaments, elements considerats "nodals", fa pensar en un àmbit de servei territorialment extens, i per tant, en un punt amb capacitat per atraure desplaçaments de **traçats i distàncies variats**. Els diferents nivells d'àmbit territorial que connecten (urbà, comarcal, regional,...) caracteritzaran les mobilitats vinculades a la universitat. I en el mateix sentit, es pot establir una relació entre distància i mitjà de desplaçament

A la majoria dels casos de implantacions universitàries, atenent només la intensitat de nombre de desplaçaments quotidians (entre l'**equipament i el lloc de residència**), es podrien reduir a dos tipus principals de traçat de sendes, un, per desplaçaments urbans a l'**interior de ciutat** i, l'altre, a per desplaçaments interurbans a l'**exterior de ciutat**. En alguna tipologia d'agrupació d'equipaments, es podria arribar a considerar un tercer tipus, els desplaçaments per l'interior dels recintes on s'agrupen els equipaments universitaris, en general de forma exclusiva per vials de nou traçat per respondre a la necessitat inicial de connexió interna. Aquest tercer tipus, en darrer cas, es podria incorporar al tipus de desplaçaments a l'interior de la ciutat, ja que els campus es podrien interpretar raonablement com un nucli urbà dintre d'un altre nucli urbà, i poder quedar, per tan, oberts els espais públics a tots els usuaris de la ciutat.

Aquesta mobilitat vinculada a la universitat es canalitza pel territori seguint les **disponibilitats d'espais** (carrers, places, camps, carreteres,...) existents al propi territori. Per la qual cosa la **visibilitat** física de la mobilitat dependrà en gran mesura de la concentració o dispersió de traçats (intensitat) i de la presència d'observadors en aquests traçats. Dintre d'una ciutat és on hi ha més població concentrada i per tant on poden ser més observats els moviments d'usuaris universitaris.

Així mateix, la varietat de "distàncies" dels desplaçaments, caracteritzarà significativament la "intensitat de **visibilitat**" d'aquesta mobilitat en cadascun dels tipus de desplaçaments (per la intensitat de temps que ocupen l'espai exterior⁶).

Per tant, la funció universitària **genera una necessitat de "nova mobilitat"** per l'espai públic que s'ha canalitzar pel territori segons les disponibilitats d'espais que pugui trobar (vials). Incidint al seu entorn territorial en diferent mesura (ocupant espais existents, modificant la distribució de les seves seccions, construint trams nous de vialitat,...), i que, ates el paper estructurador que posseeixen els vials, incidirà en la seva capacitat d'estructurar teixit urbà.

Es tracta tant d'una "mobilitat nova", relacionada directament amb la forma de funcionament de l'equipament, que serà tan interna al propi equipament en algun model d'implantació, com externa, per tal de permetre la connexió imprescindible amb la resta del territori. La **intensitat de cadascuna de les mobilitats** està directament **relacionada amb el model d'implantació adoptat**.

⁶ Jan Gehl; "La humanización del espacio urbano"

Es innegable que des d'un punt de vista de generació de mobilitat, no es el mateix una implantació que aculli el conjunt de les activitats universitàries de forma compacta (agrupada i tancada) en un punt de la perifèria llunyana de la ciutat, que una implantació dispersa d'equipaments individuals en localitzacions properes al centre de la ciutat.

Al primer cas, al poder desenvolupar les tres activitats principals de la universitat (docència, recerca i vida universitària) dintre d'un mateix recinte compacte, es de preveure una intensitat molt més important en les mobilitats internes al recinte universitari que en les mobilitats externes (reservades únicament a funcions de necessitats molt determinades i puntuals). I que a més, des dels espais exteriors al recinte, la visibilitat tan de la mobilitat dels usuaris com de l'aspecte físic dels llocs de les activitats universitàries es molt matisada i parcial.

El cas radicalment contrari seria quan les activitats dels universitaris es desenvolupen en espais molt especialitzats dispersos per la ciutat, on la connexió física entre ells s'ha de produir necessàriament per una mobilitat externa als recintes universitaris, en general, a través d'espais públics. I, en conseqüència, és més evident des de l'espai públic una major visibilitat d'aspectes físics de l'activitat universitària.

Entre aquests dos casos extrems, hi ha una varietat considerable de models de localitzacions d'equipaments universitaris i de situacions urbanes concretes. Cadascun d'ells genera unes mobilitats d'usuaris pels diferents tipus d'espai (interns o externs als recintes) d'intensitats diferents. Tan a la interior com a l'exterior de la ciutat. I, que les que discorren per la ciutat, s'hauran de sumar (juxtaposar, o superposar, o rectificar), en intensitat i traçat, al sistema de mobilitat habitual originaris, i significant totes un canvi en la visibilitat d'aquestes mobilitats per la ciutat, i, en conseqüència un canvi en les característiques físiques visibles de la pròpia ciutat. La variació del elements visibles de l'espai col·lectiu, pot ser especialment perceptible en el conjunt de la ciutat si el nombre d'observadors també es prou significatiu.

CANVI DE PERCEPCIÓ DE LA CIUTAT, DE LA SEVA VITALITAT URBANA, I DE LA RAÓ DE LA SEVA VITALITAT.

Els equipaments universitaris per les seves capacitats de variar les condicions de **densitat** del lloc on s'implanten, i, en conseqüència, de variar la **mobilitat** del seu territori (derivades de la capacitat d'irradiació dels seus usuaris) es relacionen directament amb la capacitat de variar alguns dels elements visibles significatius de l'espai públic de la ciutat per on discorre aquesta mobilitat (camins, límits, barris, nodes i fites).

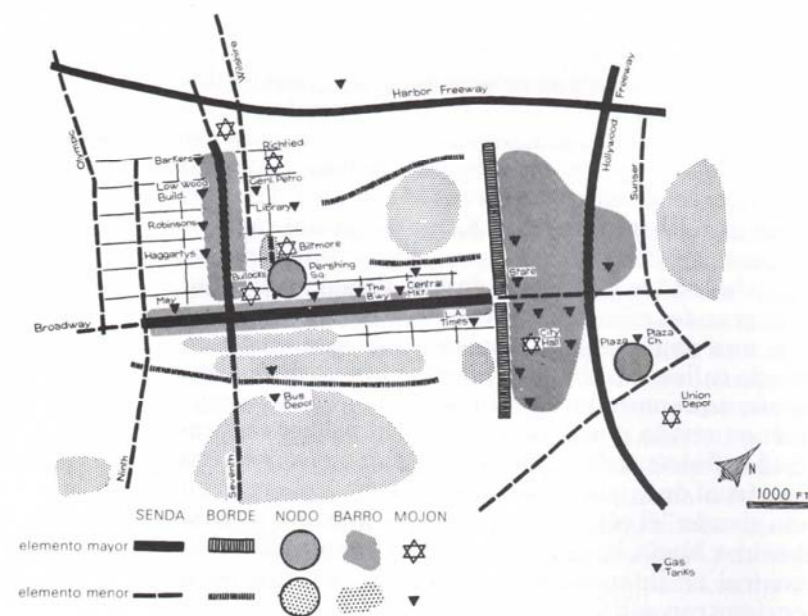
Tal com exposa Kevin Lynch, els elements visibles significatius són els que **configuren la imatge** de la forma física que té la ciutat per als seus observadors, ja siguin habitants o visitants, ja que són els elements que s'identifiquen i s'integren en uns esquemes globals, que com a "mapa mental" de la ciutat, elabora cada individu. ... per determinar aquests elements visibles. No només els elements "visibles" serien els que configuren la imatge, altres factors sensorials també intervindrien en la seva composició, però els visibles són els de major intensitat sensorial. I en aquests es enfocem la mirada. ...

Així mateix, Kevin Lynch raona que per la imatge observable de la ciutat són tan importants els **seus elements mòbils**, i en especial les persones i les seves activitats, com les seves **parts fixes**.⁷ O sigui que aquests elements mòbils, les persones i les seves activitats, serien una part significativa en la elaboració mental dels habitants sobre la forma visual de la seva ciutat.

La **visibilitat d'alteracions** físiques d'aquests elements significatius (o de referència) relacionats amb la percepció de l'espai físic de la ciutat (pels seus habitants o pels seus visitants)⁸ han de suposar una alteració en la percepció de la ciutat per als seus observadors. L'abast de la "visibilitat" de modificacions físiques a l'espai públic es relacionarà directament amb la intensitat del canvi de percepció de la "forma visual de la ciutat".

La qual cosa ens permet intuir que la implantació d'equipaments universitaris, al menys per increment en densitat de població que aporta, ha de suposar un canvi "significatiu" en la percepció de l'espai físic de la ciutat, arribant a relacionar directament "nombre d'equipaments" amb "intensitat de canvi" de la percepció global de la ciutat. Encara que aquesta relació no sigui proporcionalment directa, ni únicament deguda a una qüestió simple de "nombre" d'usuaris universitaris, es permet intuir que la densitat d'usuaris es tracta d'un dels factors més rellevants que intervenen en el canvi de percepció.

Fig. 14 La forma visual de los Ángeles sobre el terreno

6_Una lectura de la ciutat en clau de visibilitat i percepció dels seus elements
Imatge extreta de "La imagen de la ciudad" Kevin Lynch pp46..

⁷ Kevin Lynch, La imagen de la Ciudad. 10ª tirada, pàg. 10 (1960)

⁸ Kevin Lynch, La imagen de la Ciudad.

⁸ Kevin Lynch, La imagen de la Ciudad

Una mirada sobre la variada tipologia d'equipaments universitaris (superfície total, superfície per alumne,...), sobre la variada forma d'agrupar-los (compacte, o dispersa), sobre la variada posició respecte de la ciutat (central, o perifèrica), i sobre la relació amb l'estructura de la ciutat (imbricada o fragmentada), dona una **varietat molt significativa de situacions urbanes**. Cadascuna de les situacions urbanes donarà unes capacitats de configurar mobilitat d'intensitats diferents i que per tan, cadascuna amb una capacitat d'estimular canvis de "nivells de percepció urbanes" d'intensitats diferents.

L'anàlisi per part dels observadors de les visibilitats derivades dels fluxos permetrà arribar, entre d'altres, a dos nivells de interpretació: una primera, derivada de la **identificació dels tipus de fluxos**, i una segona, derivada de la **visibilitat dels propis fluxos**.

La derivada de la **visibilitat dels diferents "tipus de fluxos"** d'usuaris universitaris permetrien arribar als seus observadors a unes primeres interpretacions d'oportunitats futures ben concretes i diverses, entre d'altres :

- els usuaris universitaris dels cotxes ho fan perquè resideixen lluny, a zones apartades de la ciutat o a fora de la ciutat, i per tant podrien estar interessats en trobar llocs per viure més a prop de la seva activitat universitària, o per disposar a prop dels aparcaments d'alguns serveis habituals de proximitat (tallers de manteniment de vehicles, botigues d'aliments, ...)
- els usuaris universitaris que es desplacen en bus a l'estació de trens o d'autobusos interurbans ho fan perquè resideixen fora de la ciutat, i per tan podrien estar interessats en viure més a prop del campus per estalviar temps de trasllats.
- els usuaris universitaris que connecten a peu amb la universitat es perquè resideixen a prop, i per tant els podria interessar disposar en les proximitats dels seus trajectes d'una sèrie de serveis habituals de proximitat (agències bancàries, de viatges, comestibles, ...)
- els estudiants universitaris en general són persones joves, i com tals segurament estarien interessats en disposar en les proximitats dels seus trajectes de botigues especialitzades en el sector de població jove (moda, esport, òptica, bellesa,...), i així poder veure les novetats o oportunitats d'aquests productes. També com a joves acostumen a fer un ús intensiu de les activitats de lleure i socialització
- hi ha una part dels usuaris de la universitat que utilitzen els espais universitaris en períodes molt curts de dies, com serien el cas de professors convidats o recercadors, o estudiants de postgraus o de programes intensius, i que aquests podrien estar interessats en activitats habitacionals temporals de curta durada (residències còmodes,...), i de totes aquelles activitats que les complementen.
- la parada de busos interurbans al campus podria atraure activitats especialitzades, pròpies de la ciutat mitjana, necessàries o interessants per residents de fora la ciutat (Consultes d'especialistes mèdics, assessors financers, consultors jurídics, ...) a llocs propers a aquesta parada. No es fàcil interpretar la força nodal de confluència en aquestes parades d'activitats vinculades a àmbits d'escala territorial.

7_Cafeteria en un barri de Girona, amb nom relacionat amb l'activitat universitària

Ara be, també, la derivada de la **visibilitat dels propis fluxos** ens condueix cap una interpretació molt concreta: hi ha una activitat urbana a la ciutat que es "nova", la activitat vinculada a l'educació superior, i amb una intensitat suficient com per haver l'oportunitat d'anar acompanyada d'altres possible activitats complementaries amb una intensitat també suficient per mantenir-se en el temps. Aquestes noves activitats urbanes podrien ser absolutament noves o podrien modificar les existents – ja sigui canviant a localitzacions més idònies o intensificant la seva dimensió –, o només tractar-se d'haver l'oportunitat d'establir una multiplicitat nova d'encontres i trobades d'aquests nous usuaris de la ciutat amb els altres usuaris de la ciutat (cafeteries, sales d'exposició, ...). Aquesta vinculació dels fluxos amb usuaris de l'educació superior, permet als observadors més fins, una interpretació més especialitzada com que hi han a la ciutat persones amb un nivell alt de coneixements tecnològics o de ciències en el cas dels professors, i amb un nivells més reduïts de coneixement en el cas dels estudiants, que poden alimentar de força de treball una certa indústria basada en consultories professionals d'aquests coneixements o en consultories de preparació de continguts per establiments d'entreteniment lligat a la docència, tipus museus de la ciència o "cosmocaixes" o altres.

Després d'una ciutat desenvolupada en una era basada gairebé exclusivament en la indústria manufacturera i comercial, que s'associava a una imatge molt concreta de la forma de la ciutat, la nova percepció de la imatge de la ciutat s'hauria d'anar corresponent amb unes imatges noves vinculades a referències visuals de dinàmiques "concretes" de les noves economies urbanes i de les formes de vida que s'associen.

Abandonada la confiança en el motor industrial i en el motor de les finances com a forces generadores de la posada en marxa de les economies urbanes. Peter Hall⁹ exposa que *"es va pensar que el paper generador de desenvolupament podria quedar en mans d'altres sectors com per exemple les arts, el lleure cultural, l'educació, la salut i el turisme. En concret, seria l'alta tecnologia la que, unida als sectors més creatius, donaria lloc a noves indústries: multimèdia, una nova combinació d'educació i lleure, la realitat virtual, tot això seria possible gràcies a la digitalització total de la informació i de la consegüent fusió de tecnologies que anteriorment es trobaven separades –radio, televisió, ordinadors i telecomunicacions."* Apunta Peter Hall que alguns autors *"descriuen un món on la informació digitalitzada flueix sense cap esforç de manera il·limitada. Tot i que aquests mateixos autors també afirmaven que es tractava d'una situació que es faria realitat al cap de deu, vint o inclús cinquanta anys"*, el que situaria l'arribada aquest escenari cap a la meitat dels anys 40 del segle XXI.

⁹ Peter Hall; Ciudades de mañana; pag. 418 i seg., 1996

Peter Hall¹⁰ continua apuntant que: *“En aquells moments, l’opinió de moda era que aquesta dinàmica faria innecessàries les ciutats. Es considerava que tothom podria operar des de qualsevol lloc del món sempre i quan disposés de connexions digitals adequades. Però els fets, tot i ser limitats (a l’any 1996), mostraven tendències distintes: tot i que era cert que aquestes noves indústries podien desenvolupar-se en qualsevol lloc del planeta, la realitat era que sorgien en les zones urbanes tradicionals: a Los Angeles, entre els vells estudis de Hollywood i la zona d’alta tecnologia de Aerospace Alley; a l’àrea de la badia de San Francisco, entre el Silicon Valley i el centre de San Francisco, en East Bay y en la zona suburbana de Marin County; a la ciutat de Nova York, al Soho i Tribeca entre el Downtown i Midtown; a Londres, també al Soho i Fitzrovia entre la City i el West End. La raó era evident: com totes **les activitats creatives, necessitava interacció**, interrelació i una certa dosi del moviment i bullícia que només es pot trobar a les ciutats. [...] Se suposava que aquestes noves activitats substituirien la **comunicació personal**, però en realitat no només depenien de la seva existència sinó que l’han fet més necessària.”*

En un extrem, la interpretació final dels nous fluxos permet considerar la **“comunicació personal” com l’element clau per a potenciar les “activitats creatives”** en aquesta era on l’ús dels ordinadors, ha fet que es vagi transformant la forma de l’activitat manufacturera i comercial, i en definitiva, ha fet de les **“activitats creatives” una part necessària** d’alimentació del sistema productiu.

Particularment extrem seria el cas que aquesta nova mobilitat intensa, sumada a la ja existent a la ciutat, requereís **d’una vialitat amb característiques noves** per tal d’aconseguir optimitzar la seva accessibilitat, ja sigui per modificacions de la vialitat anterior, ja sigui per creació d’una de nova. La creació de nous traçats de vialitat, establint noves possibilitats de connexions i accessibilitats, **pot arribar a estructurar d’una nova forma la ciutat**. El resultat final de la nova estructuració urbana porta també a una **“percepció nova”** de la ciutat, ben diferent de la percebuda amb anterioritat als nous fluxos, ja que les possibilitats d’accés i d’ús de parts de la ciutat és diferent a la situació prèvia a la implantació de la universitat, pel que fa a noves connexions de vials, vials més amples, ... I per tant, les possibilitats de relacionar-se entre els diferents usuaris ciutadans, s’ha ampliat a llocs nous de la ciutat. És especialment significativa, si hi havia **una percepció prèvia d’una ciutat de fragments poc connectats**, fragments amb ús especialitzat, amb poca diversitat, pròpia del urbanisme funcional anterior als anys 80, i es **passa a una ciutat més connectada, més interrelacionada**, que posa en més comunicació els diversos fragments, i possibilita més l’accés als diferents serveis de la ciutat, més eficientment equilibrada i rodona, i que en definitiva **possibilita més la “comunicació personal” dels seus habitants i dels seus visitants**.

¹⁰ Peter Hall; Ciudades de mañana; pag. 418 i seg., 1996

8_ l'espai públic com espai de trobada i relació
 Il·lustració extreta de "El paisaje urbano". Gordon Culler, pag. 187

La **nova percepció** afecta aquelles parts de la ciutat (vials, espais públics) que acullen els nous fluxos de mobilitat generats pels usuaris universitaris, i d'aquestes parts, les de major incidència seran on es generi un major estímul sensorial, en aquest cas on s'hi visualitzin els fluxos de major intensitat i on hagin el major nombre d'observadors.

L'aparició de fluxos d'una certa intensitat en parts de la ciutat on abans no n'hi havia, o eren molt reduïts, pot ser interpretat no només com a zona de pas quotidià o d'un espai que resol una necessitat de connexió entre parts llunyanes (generalment una de les parts es pot intuir fàcilment com relacionada amb l'activitat habitacional), sinó com que se li ha donat a aquestes parts de la ciutat condicions noves per a possibilitar el multiplicar els encontres, i per tan, per a fomentar el desenvolupament d'activitats urbanes amb una intensitat suficient. Aquesta possibilitat de connexió, trobada i relació "despertarà" l'interès de diferents agents de la ciutat per acostar-hi activitats urbanes (habitacionals, comerç, serveis,...) a aquests llocs, sempre i quan es donin les condicions d'espai físic necessàries per poder-les desenvolupar.

Per la qual cosa, la nova percepció del lloc (amb possibilitats d'usos col·lectius) arrossegirà una **necessitat de disposar de condicions d'espai afavoridores per acollir activitats col·lectives**, vinculades amb la possibilitat de les noves relacions (socials, comercials, i de serveis) d'aquesta àrea urbana. I per tant, definirà la necessitat d'un **teixit urbà** nou adequat per uns requeriments molt concrets, més propers als gustos de forma de vida urbana més actuals, propers als punt vista sobre les noves ciutats expressades de forma resumida per en Richard Rogers¹¹, com "centres de comunicació, aprenentatge i d'empreses comercials complexes; allotgen grans concentracions de famílies; enfoquen i concentren energia física, intel·lectual i creativa. Són llocs d'activitats i funcions altament diversificades: exposicions i manifestacions, bars i catedrals, botigues i teatres d'òpera. Amb agradable, combinació d'edats, races, cultures i activitats, la barreja de comunitat i anonimat, familiaritat i sorpresa, fins i tot el seu sentit d'emoció perillosa. Amb el gaudi tant dels seus grans espais com de l'animació que donen als carrers les simples terrasses dels cafès, la vivacitat informal de la plaça pública, la barreja de llocs de treball, botigues i habitatges que fan els barris vius"

També en Manuel de Sola Morales considera la nova ciutat, en un sentit semblant: "la *mixity* més que la *density* puede caracterizar la urbanidad contemporánea, especialmente ausente en las periferias especulativas o en los espacios turísticos, tematizados ad nauseam por promotores y arquitectos"¹²

Els nous **fluxos de mobilitat**, tan en intensitat com en traçat, i que els "vincles" entre activitats els fan preveure perdurables en el temps, estimula una percepció nova de la ciutat relacionada amb un futur nou, que permet estimular un increment d'"urbanitat" a la ciutat que l'acull.

¹¹ Richard Rogers; "Ciutats per un planeta petit";

¹² Manuel de Sola Morales; "De cosas urbanas"; pag 147

9_les places com espais d'estada i "comunicació personal"
 Il·lustració extreta de "El paisaje urbano". Gordon Culler, pp 100

TRANSFORMACIONS DE TEIXITS

Ara bé, la presència dels nous fluxos derivats d'activitats universitàries en un lloc concret, no suposa per ells mateixos l'augment desitjat d' "urbanitat" a la ciutat. De fet, escrivint sobre les casernes de Sant Andreu, Lluís Domènech Girbau afirma que "l'experiència ens diu que una agrupació d'equipaments aïllada no fa ciutat, és en la **imbricació d'aquesta agrupació respecte de la resta del barri** on es donaran les condicions de multiplicitat d'encontres"¹³. Així doncs, aquesta percepció estimulada per les noves mobilitats, ha de venir acompanyada de la disponibilitat d'espais urbans, col·lectius i residencials suficients i de qualitat moderna (la relació entre els bars, les biblioteques, el poliesportius, amb les plantes baixes dels habitatges –botigues, negocis de lleure o d'alimentació) per acollir el desenvolupament d'activitats (usos) col·lectives vinculades amb la nova activitat universitària en els àmbits físics d'aquests nous fluxos.

Les ciutats de l'era manufacturera comercial, es podien entendre com un mosaic de fragments de teixits urbans variats i poc connectats entre ells. Ens trobem, doncs, unes ciutats amb un repertori de teixits, amb unes característiques de "diversitat" relacionades amb les formes de vida de cada època i amb graus de consolidació diversos. En un extrem, es podrien identificar els teixits de la ciutat històrica, amb un teixit *coherent, variat i complex* amb una *enorme capacitat de persistència, i generalment, connectat amb tota la resta de la ciutat*; i, a l'altra, els situats en els espais buits, petits i grans, de la perifèria de la ciutat, amb capacitat de poder ser modelats més a mida, tot i que, davant de la varietat de disposició dels fragments urbans de cada perifèria, sense poder establir característiques clares de tipologia de teixits o de connexions amb la resta de la ciutat.

A finals dels anys 80 del segle XX, moment de l'eclosió universitària a la península ibèrica, a la realitat urbana de ciutats mitjanes, la perifèria s'anava colonitzant per fragments de teixits especialitzats de: residencial de baixa densitat, o de residencial intensiu, o industrial, ... tots ells relacionats amb la forma de vida urbana relacionat amb una idea d'organització funcional basada en l'activitat manufacturera comercial. La percepció d'una imatge nova de la ciutat, relacionable amb un nou motor econòmic, permet detectar als seus habitants canvis en les activitats urbanes que s'havien anat desenvolupant fins aquell moment, i, segurament interpreten que hi ha la possibilitat d'afegir desenvolupar tipus d'activitats urbanes noves (comercials, productives, de lleure,...).

¹³ Lluís Domènech Girbau; "l'habitatge com a cosa urbana: les casernes de Sant Andreu", article del llibre "Urbanitat capil·lar, la transformació dels terrenys de les casernes de Sant Andreu", pag. 44; 2009

11_espai públic amable i permeable pel vianant.
 Il·lustració extreta de "El paisaje urbano". Gordon Culler, pp 120

L'estreta relació moderna entre habitatges i llocs de treball (lloc d'activitat econòmica) mantinguda al llarg del naixement i transformació de la ciutat manufacturera comercial, es manté amb la incorporació de les activitats universitàries al concepte d'un nou tipus assimilable a "lloc de treball", ja que es poden percebre com elements de vinculació similar entre residència i activitat no habitacional, en especial pels seus treballadors i pels estudiants que venen de lluny de la ciutat, o per aquells que marxen de la residència familiar.

Aquest canvi de tipus i/o d'intensitat de potencials activitats urbanes, demanaran d'unes condicions físiques d'espais urbans adequades per poder-les desenvolupar.

Es reclama cada vegada, més mobilitat¹⁴, disposar de *llocs d'activitats i funcions altament diversificades, d'unes residències amb una particular cura amb els espais interiors i amb les relacions amb els espais verds, i amb la llum solar*¹⁶.

Les demandes funcionals de la universitat (docència, recerca, vida universitària i motor econòmic del territori), es poden traduir en general, en unes demandes de necessitats físiques d'uns teixits urbans, propers sense un requeriment imperatiu de contigüitat als equipaments universitaris, amb:

- una xarxa de vials que estructurari els teixits d'una manera que possibiliti connexions fluides i còmodes tan amb l'interior de la ciutat com amb el teixit productiu i residencial del territori vinculat als usuaris universitaris.
- espais públics de connexió i accés, carrers, de dimensions suficients que permetin acollir equilibradament fluxos dels diferents mitjans de transport (vianants, bicicletes, transport públic, i, vehicles privats – motoritzats i sense motoritzar –)
- serveis urbans (transport, sanejament, electricitat, telecomunicacions, ...) de qualitat i dimensionats adients.
- espais públics d'estada i relació, places, àrees verdes, espais oberts, variats, amb els components necessaris per aconseguir un caràcter col·lectiu suficient
- accés relativament proper al sistema d'equipaments urbans col·lectius (sanitat, ensenyament, culturals,...)
- unes parcel·les de dimensions suficientment grans, adients per poder acollir el cohesionant us residencial de mitjana o alta densitat, i, els usos complementaris de gran consum d'espai, tipus aparcaments soterranis, supermercats, botigues de mobles, gimnasos, ... com adients per usos de requeriments de dimensions més reduïdes, tipus oficines de serveis, bancs, assegurances, farmàcies, fruiteries,...
- edificacions variades i barrejades entre elles, de tipologies residencials, o terciàries , o tipologies mixtes residencials – terciàries: cases de lloguer, o de propietat, amb o sense botigues, o oficines o locals públics a les plantes baixes.

¹⁴ Stefanie Von Heeren; "La Remodelació de Ciutat Vella, un anàlisi crític del model de Barcelona".

¹⁵ Richard Rogers, "Ciutats per un planeta petit"

¹⁶ Maurice Cerassi, "El espacio colectivo de la ciudad"; pag 26. 1990

Aquest tipus de demandes modernes, són més fàcils de poder-les disposar en teixits sense consolidar de nova construcció, en general de creació més actual, que en teixits consolidats en el temps, amb uns certs elements (viari, parcel·les, edificacions singulars) de persistència grans.

Intuïm doncs que la resposta de cada tipus de teixit a les noves demandes d'espai serà diferent. Afortunadament, les diferents respostes de cada tipus de teixit afegirà un factor de varietat al tipus d'activitats que es puguin desenvolupar i restarà especialització uniformadora al conjunt dels teixits.

Difícilment es podrà encabir un supermercat de gran consum o una acadèmia de ball a les plantes baixes dels edificis de veïns de les parcel·les menestrals dels barris històrics, o una empresa de les TIC, amb 20 treballadors a un edifici residencial de densitat mitjana de la perifèria amb plantes baixes sense locals comercials. En canvi, a alguns indrets de barris consolidats, si que és possible que es pugui allotjar una petita empresa basada en conceptes innovadors, amb un o dos professors i dos o tres alumnes, en locals d'edificis econòmics, amb comoditats més limitades, però que disposin de possibilitats de connexions digitals i una certa proximitat a la biblioteca, a la universitat, i a espais de trobada i relació urbana.

Es de preveure que el pas del temps tendirà parsimoniosament a adequar les característiques de cada teixit vinculat a l'activitat universitària, a les funcions del paper potencial que pugui desenvolupar aquell teixit dintre del conjunt de la ciutat i de l'entorn metropolità. Aquests papers vinculats amb la universitat poden anar a formar des de teixits residencials de densitats diferents¹⁷ pels diferents tipus d'usuaris de la universitat, acompanyats amb edificis de terciari d'oficines, botigues de proximitat o especialitzades, o locals públics i amb equipaments públics; fins a teixits amb edificacions mixtes de residencial i terciari. Sembla important que aquests teixits urbans aollin amb intensitat suficient la diversitat i barreja d'usos, ja que es tracten de components necessaris per potenciar la “**comunicació personal**”, un dels objectius finals al quals haurien donar suport físic els teixits, i així, incentivar la bàsica activitat creativa de la funció universitària.

---

¹⁷ Opinió de l'autor: usuaris variats tenen necessitats de tipologies residencials diferents.

ACTIVITATS ATRETES PELS TEIXITS ACTUALITZATS. (CONDUCTORES A LA NOVA URBANITAT)

La disponibilitat d'uns teixits urbans generats a partir de les necessitats funcionals dels usuaris universitaris, en localitzacions properes, doncs, a les activitats universitàries, però sense la necessitat d'una contigüitat física, amb característiques d'una certa densitat de població (mitjana o alta¹⁸), usos barrejats i unes condicions resultants de comoditats contemporànies, **no els fa d'interès exclusiu d'aquests usuaris universitaris.**

D'altres sectors de la ciutat, també els interessa aquestes condicions de vida noves, tan residencials, com col·lectives (comerç, serveis urbans, equipaments culturals i/o esportius, presència de l'element vegetal, ...) que permeten les formes físiques d'aquests teixits modelats a la injecció de demanda que suposen els usuaris de la nova universitat.

D'una banda, hi hauran una sèrie d'activitats col·lectives complementaries a la vida universitària que es sentiran atretes per acompanyar l'activitat residencial d'aquests usuaris: comerç de proximitat, comerç especialitzat, serveis urbans, equipaments culturals i/o esportius, locals de lleure, oficines,...; D'altra banda, a la seva vegada, aquestes condicions de vida noves, tan residencials com col·lectives, que permetrien les formes físiques dels espais d'aquests teixits modelats a la demanda dels usuaris de la nova universitat, també els faria atractius a altres col·lectius de la ciutat coincidents amb alguna de les variades formes de vida dels diferents usuaris universitaris, o, amb alguna de les activitats puntuals vinculades a la vida universitària, com acadèmia de ball, d'idiomes, sales d'exposicions,...

“la nova classe professional d'Europa es troba dividida entre l'atracció de la comoditat tranquil·la dels suburbis avorrits, i l'excitació d'una vida urbana i amb freqüència massa cara. A les famílies amb doble lloc de treball, l'equilibri entre els diferents models espacials del treball de cadascun a la parella acostuma a determinar la ubicació de la seva residència.”¹⁹ Aquestes dues posicions de suburbi o de vida urbà, coincideixen en general amb les dues posicions d'ubicació de les implantacions tradicionals dels equipaments universitaris.

La nova activitat universitària genera una lògica demanda d'espais residencials per part d'usuaris universitaris de fora la ciutat. La resposta és una competència per oferir els habitatges més atractius. Les atractives condicions físiques dels nous habitatges, atrauen una demanda afegida producte del interès en aquests nous tipus d'habitatges per part d'altres ciutadans. El resultat final és una **escalada d'oferta d'habitatges** en condicions d'habitabilitat de confort més actuals en aquells llocs on una mínima demanda per part d'usuaris universitaris justifica la viabilitat inicial de la promoció.

¹⁸ Opinió de l'autor: Dificilment s'aconseguirà una densitat alta només amb usuaris universitaris i amb teixits urbans que tinguin dimensions de parcel·les que no permetin un espai públic “continu” amb plantes baixes ocupades per terciari (locals comercials o d'oficines,...).

¹⁹ Manuel Castells; “La era de la informació”; 4ª reimpressió; pag. 435.1999

A finals dels anys vuitanta, una funció nova es va incorporar als objectius de l'activitat de la universitat, va ser la d'actuar com a motor de desenvolupament econòmic del territori, o com es coneix en termes col·loquials com a "triple hèlix". Aquesta nova activitat introduiria **noves característiques a la "vida universitària"**, i per tan, als espais on s'hi desenvolupa. D'una banda, introdueix la capacitat de força de treball creativa tan a professors i recercadors com a, sobretot, a estudiants. I, d'altra banda, introdueix una capacitat de gestió per posar en contacte el món creatiu de la universitat, amb el sector industrial que busca innovació, i en general amb la resta de habitants de la ciutat, i amb els seus visitants.

Es traduiria en la incorporació d'una part de la universitat a un sector terciari, que es podria dividir en una part amb necessitat d'espais molt especialitzats, corresponents a aquella activitat vinculada amb la necessitat de recerca amb **laboratoris especialitzats** o amb la necessitat **d'atracció a les novetats del món tècnic i científic** de grans peces, amb un caràcter lligat a **l'entreteniment massiu**; i una altra part, amb necessitats d'espais menys especialitzats, que correspondria a les activitats que es poden desenvolupar a **espais d'oficines**, com activitats creatives "lleugeres" o les de gestió o d'administració d'aquesta col·laboració.

Aquest tipus d'activitat amb **usuaris altament especialitzats o d'alta qualificació professional**, s'acompanya de la corresponent activitat habitacional. En aquest cas, els nous usuaris vinculats al món universitari tenen unes necessitats diferents dels usuaris més joves del campus, en general unes estades més curtes, però amb serveis d'alta qualitat, tan a la part residencial com a les activitats vinculades a l'habitacional o al propi món del treball, i disposades als seus entorns propers.

Es tractaria doncs, d'un sistema urbà de relacions intenses entre activitats variades i teixit físic de suport, que un cop posat en marxa, retroalimentaria els seus vincles de forma continua fins que canviessin les característiques físiques del teixit o les necessitats funcionals dels ciutadans i les seves activitats. Aquest sistema urbà aglutinaria, en aquells teixits amb més activitats, un nivell d'urbanitat, (com "integració en major grau del sistema residencial en la ciutat i per crear un espai urbà i residencial que exalti l'ús col·lectiu"²⁰) que l'acostarien a convertir-se en un punt de nova centralitat urbana, sense fer desaparèixer altres centralitats ja consolidades, i fent una ciutat més policèntrica. I, en conseqüència una ciutat més equilibrada.

Tot i que l'existència de "densitat" i "d'usos barrejats", aportades per les activitats dels usuaris universitaris, no garanteix l'augment d'urbanitat dels llocs, malgrat que s'han de considerar com a factors bàsics per al seu desenvolupament. Manuel de Sola Morales afirma²¹ que l'existència d'urbanitat requereix, a més d'un cert component matèric dels espais: "permeabilitat", "sensualitat material del lloc", i, "respecte als veïns". Per això, les actuacions sobre la pell de la ciutat han d'anar acompanyades d'una execució amb un màxim de qualitat per part de tots els agents que intervenen en la seva formació.

²⁰ M. Cerassi, "El espacio colectivo de la ciudad"; pag 89. 1990.

²¹ Manuel de Solà Morales, conferència d'obertura del curs 2009-2010 de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona.

Aquesta nova vitalitat urbana, es podria constatar amb la identificació de components nous de l'espai col·lectiu, com per exemple l'ocupació d'espais públics i d'edificis públics, el desenvolupament del sector terciari, sobretot comerç i activitats directives, l'emergència de llocs monumentals, la connexió amb serveis urbans (equipaments escolars, esportius, transport públic, subministraments urbans,...), la formació d'àrees verdes i d'espais oberts.

A banda de l'increment "d'urbanitat" de la ciutat, hi ha altres avantatges laterals deduïts d'una implantació imbricada a la ciutat. La intensitat dels fluxos deriven de l'**alta densitat** que acostumen a acollir els equipaments universitaris. La densitat es un factor que redueix el cost dels serveis urbans a cada usuari.

Una densitat alta en una zona es relaciona directament amb un augment de tipus de serveis disponibles a la zona. Una composició variada de les persones de la densitat, es relaciona directament amb un oferta variada de serveis. Tal com s'ha dit anteriorment, els usuaris universitaris estan reconeguts com a persones diverses pel que fa al seu comportament. I per tant, amb la suma d'aquests factors, ens trobaríem amb l'oportunitat d'augmentar l'oferta de serveis urbans de la zona, a més que aquesta sigui variada, i a un cost compartit molt més eficient.

Al parlar de serveis urbans, descrivim la disponibilitat de diferents equipaments i la qualitat de la urbanització (pavimentació de vials, cessió de sols, instal·lació de serveis de subministrament i evacuació, serveis de transport públic,...), que executats d'una forma compartida amb els sistemes generals de la ciutat contribueixen a una utilització més eficient dels recursos econòmics i tècnics disponibles. Sortint beneficiada tan la qualitat urbana de la ciutat com l'eficiència dels equipaments universitaris.

Una administració intel·ligent de la forma de situar les diferents activitats universitàries que intervenen en la definició d'un nou sistema de mobilitat urbana, és el que produirà un canvi en "la percepció de la ciutat", en el sentit d'afavorir (o justificar) l'acompanyament de formació d'un teixit urbà de, al menys, una mitjana densitat (mes d'acord amb les necessitats de relació entre residencial i terciari d'una ciutat mitjana) i divers, adient per a un increment d'urbanitat, (òptim per a la creació d'una nova centralitat "suburbana") en les zones relacionades amb les noves localitzacions i que tot plegat contribuirà a un millor equilibri urbà del conjunt de la ciutat.

De la qual cosa es dedueix la identificació d'un fet urbà que a partir d'una certa dimensió, te capacitat suficient per transformar teixits urbans, en el sentit de convertir-los en més centrals, i tot mitjançant una "nova percepció urbana" que s'aconsegueix de la ciutat a partir de la intensitat de mobilitat que se'n genera.

Per tot això, es pot evidenciar que l'increment dels "fluxos" de mobilitat a l'entorn de llocs d'activitats de la universitat si aquests estan imbricats amb el teixit urbà, afavoreix un increment de la urbanitat d'aquelles parts de la ciutat (teixits) properes, sense necessitat de contigüitat, vinculades als emplaçaments d'activitats universitàries; i que a més, com a part de tot un sistema urbà, col·labora al increment de l'equilibri d'urbanitat del conjunt de la ciutat i sense que es pugui considerar que s'ha disminuït l'eficiència funcional de l'activitat universitària.

D'altra banda, com aquests fluxos són conseqüència d'un augment de densitat de població, i d'estar imbricats amb els teixits urbans del seu entorn, el increment d'urbanitat (qualitat de serveis,...) es pot produir, doncs a un cost compartit entre universitat i ciutat (activitats vinculades a la universitat es situen (accessos i serveis) a espais públics de la pròpia ciutat), evitant duplicitats i creixements d'urbanització només justificable des d'un enfocament de cerca d'una extrema eficiència en la fàbrica d'un coneixement especialitzat. En conseqüència, la imbricació resulta amb un cost més eficient pel ciutadà, i, en definitiva, amb un millor rendiment dels recursos públics disponibles.

També, l'aportació de nous espais col·lectius (amb activitats terciàries o quaternàries) d'us tant de la ciutat com de la universitat, no impliquen necessàriament d'un increment de la despesa per la part pública (expressa), ja que la nova percepció de la ciutat, atraurà l'interès d'aquells agents privats que en gran mesura la desenvoluparan, tal com Maurice Cerassi²² observa i identifica: *que l'espai col·lectiu de la ciutat no significa únicament la part corresponent a l'espai públic gestionat i finançat per l'Administració, sinó que més aviat l'espai col·lectiu, cada vegada més, es troba en mans privades. Aquesta observació, l'acaba concretant apuntant que "Una amplia sèrie d'activitats que formen el teixit conjuntiu de la vida col·lectiva com el comerç, el temps lliure i la vida cultural, estan dominats per la iniciativa i pel capital privat. Bancs i altres entitats privades s'apropien inclús dels elements monumentals. A la ciutat occidental la vida col·lectiva es completa en gran part fora del sòl públic."*²³

La curiositat per obtenir conclusions de la hipòtesi de partida ens condueix a la necessitat **d'examinar algun cas concret** tan pel que fa a la definició del traçat i intensitat d'aquests "nous fluxos", com de l'anàlisi de les seves conseqüències urbanes (canvis en la percepció de la imatge de la ciutat que ha anat estimulant en els ciutadans o en els seus visitants, formació de nous espais col·lectius i/o residencials, identificació de nous teixits urbans o de canvis en les seves característiques, indrets de nova activitat urbana, augment de la urbanitat, ...) a diferents emplaçaments de la ciutat relacionats en alguna mesura identificable amb l'activitat universitària.

²² Maurice Cerassi; El espacio colectivo de la ciudad; pag. 87 i seg. 1990.

²³ Maurice Cerassi; El espacio colectivo de la ciudad. Pag. 90. 1990

GIRONA, CIUTAT MITJANA AMB UNIVERSITAT.

La relativa recent creació de la Universitat de Girona (1991), amb la implantació dels seus equipaments a l'interior de la pròpia ciutat de Girona, sembla un moment de transformació de les seves estructures, que ateses les característiques urbanes de la ciutat, el procés urbanístic desenvolupat, i el model d'implantació d'equipaments que s'ha seguit, fa preveure que sigui una oportunitat amb interès suficient per poder mostrar el grau d'increment d'urbanitat que s'ha hipotitzat.

En el moment d'iniciar el procés d'implantar els equipaments universitaris, Girona es una ciutat considerada mitjana, situada en una geografia especialment condicionant (trobatment de quatre rius, i pendents del terreny ressenyables), amb una topografia complicada en algunes àrees emmarcada en un paisatge generós de verd, que urbanísticament es troba immersa en un debat sobre el seu creixement i la transformació de la seva forma urbana (de fragmentada i longitudinal, a imbricada i rodona).

A Girona, la implantació de centres universitaris a la ciutat ha seguit els criteris d'organització d'un model bipolar mes o menys "imbricat" amb la ciutat, a la manera d'altres implantacions europees coetànies, com seria el cas paradigmàtic de la universitat de Bolonya o de la universitat de Pavia, tots dos a Itàlia

El criteri de localització dels equipaments universitaris a la ciutat de Girona amb la creació de la nova universitat ha estat bastant similar de criteris, a les localitzacions dels casos de les altres ciutats mitjanes de Catalunya (Lleida, Tarragona i Reus), tot sempre, sense perdre de vista el component d'oportunitat que acompanyava cada emplaçament. La similitud de criteris no treu d'una personalitat pròpia d'implantació a cadascuna de les ciutats, derivada de les característiques específiques de cada lloc, de les oportunitats d'implantació disponibles i de la idea urbana del projecte d'implantació. Els processos urbanístics (de creixement o regeneració) han estat diferents, amb resultats dispars pel que fa a la urbanitat dels tipus de teixits urbans creats.

A la creació de les tres universitats, es va optar per un *model d'implantació urbà*, on es volia partir de la ciutat preexistent, es volia conservar la complexitat i el caràcter morfològic d'un teixit urbà que està destinat a activitats múltiples i interrelacionades²⁴, amb la idea que no responguessin a una coherència seva única, sinó vinculada a la coherència mes general de la ciutat. On els desenvolupaments successius del teixit no constitueixin una agregació seva sinó una expansió derivada de la matriu del sistema urbà preexistent, encara que sigui en part, o estigui en procés de desenvolupament.

USUARIS UNIVERSITAT DE GIRONA 2010-2011

CAMPUS BARRI VELL

EDIFICI	ESTUDI	ESTUDIANTS	PROFESSORS	PAS	TOTAL
SEMINARI	F. EDUCACIO I PSICOLOGIA	1.860	245	76	2.180
S. DOMENEC	F. LLETRES	918	121	37	1.076
S. DOMENEC	F. TURISME	837	110	34	981
C. BARRI VELL		3.615	475	147	4.238

CAMPUS MONTILIVI

EDIFICI	ESTUDI	ESTUDIANTS	PROFESSORS	PAS	TOTAL
POLITECNIC	E. ENGINYERIA	2.232	294	91	2.616
POLITECNIC	E. ARQUITECTURA	222	29	9	260
POLITECNIC	E. ARQUITECTURA TÈCNICA	216	28	9	253
CIENCIES	F. CIÈNCIES EXPERIMENTALS	1.196	157	49	1.402
C. JURIDIQUES	F. DRET	1.105	145	45	1.295
C. ECONOMIQU	F.C.ECONÒMIQUES I EMPRESARIALS	1.403	184	57	1.645
C. MONTILIVI		5.936	781	242	6.958

CAMPUS EMILI GRAHIT

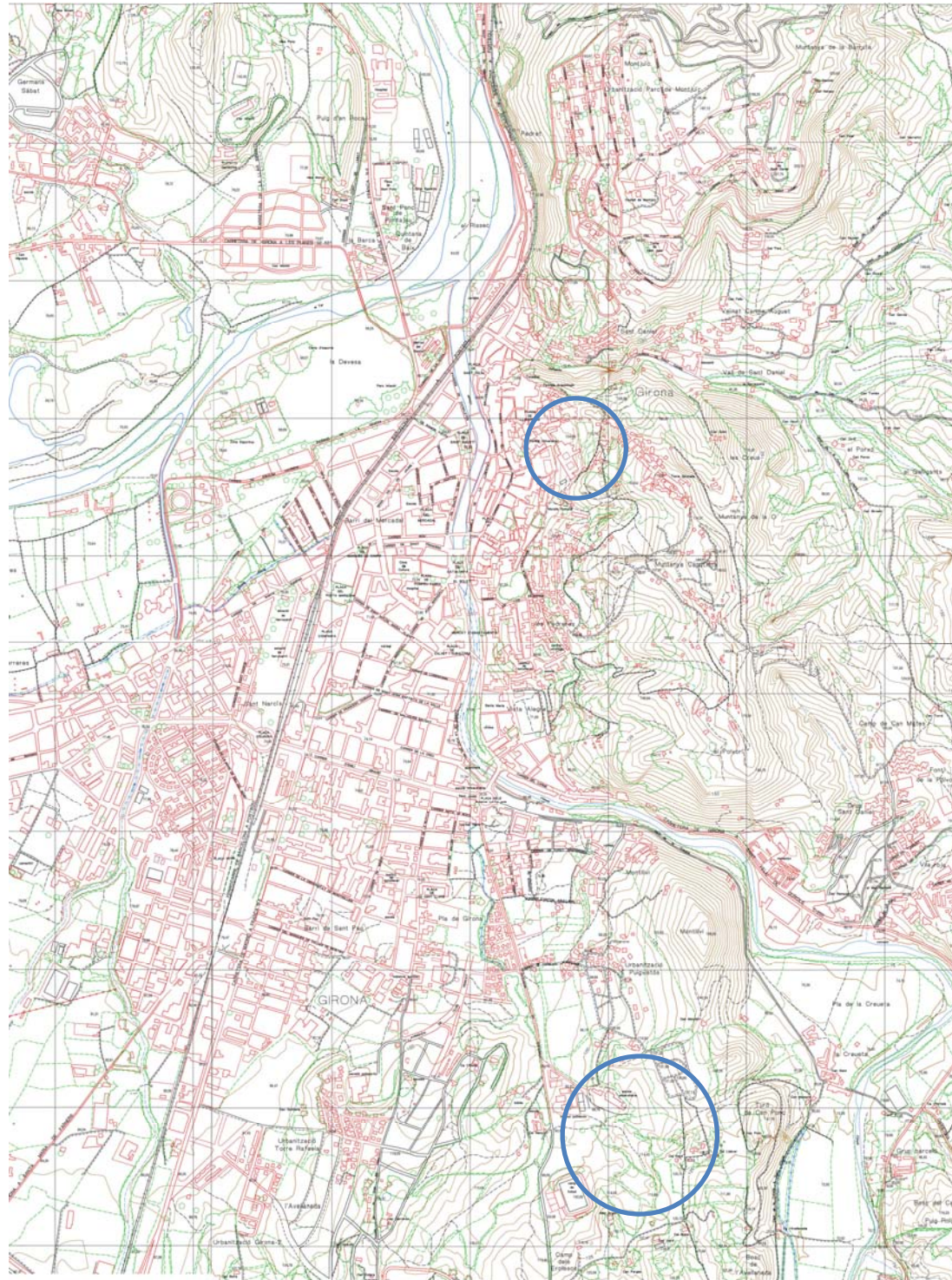
EDIFICI	ESTUDI	ESTUDIANTS	PROFESSORS	PAS	TOTAL
NORMAL	E. INFERMERIA	368	48	15	431
NORMAL	F. MEDICINA	248	33	10	291
C. EMILI GRAHIT		616	81	25	722

UNIVERSITAT DE GIRONA

	ESTUDIANTS	PROFESSORS	PAS	TOTAL
TOTALS UNIVERSITAT	10.167	1.337	414	11.918

12_Dades de nombre d'usuaris de la Universitat de Girona

²⁴ Giancarlo de Carlo. 1968

13_Ciutat de Girona. 1986

Abans de la creació de la Universitat de Girona., amb les localitzacions dels dos pols d'implantació universitària-
Font del plànol: ICC

Aquest model bipolar ha situat els estudis amb mes requeriments d'experimentalitat (necessitats de laboratoris pesants) a un pol (o nucli) a la perifèria de la ciutat, on hi ha possibilitat de trobar llocs de mes dimensió, i així tenir espai suficient per a poder acollir-los, i en el seu cas , poder-los ampliar o modificar segons els nous requeriments educatius.

D'altra banda, Els estudis amb edificis amb menys requeriment d'experimentalitat, o sigui amb menys superfície per alumne, i una necessitat d'accés per mercaderies mes reduïda, es poden anar situant, d'una forma mes o menys dispersa, per espais disponibles (d'oportunitat) al nucli urbà de la ciutat. En general, espais buits provinents d'usos abandonats.

La implantació de pols (o nuclis) en localitzacions de característiques urbanes tan diferenciades a la ciutat, com és en un cas, el nucli històric de la ciutat, el Barri Vell, i en un altre, una perifèria especialitzada de la ciutat, Montilivi, suposa de fet una implantació en teixits urbans diferenciats, tot i que la seva situació a la ciutat no els relaciona directament amb un grau de vitalitat urbana concret.

Aquets model de localització bipolar a la ciutat suposa una acotada dispersió urbana d'equipaments universitaris, a unes situacions urbanes morfològicament diferenciades que ha de permetre veure, i fins i tot comparar dintre d'una mateixa ciutat, o sigui d'un mateix marc vital, la coincidència o no de resultats, dels processos de modificació de vitalitat urbana derivats de la implantació d'activitat universitària (nous sistemes de mobilitats generats, noves percepcions de la imatge de la ciutat, incidència en teixits físics diferents de la ciutat, activitats urbanes incloses als teixits incidits) a cadascuna d'aquestes situacions diferents, amb teixits urbans amb diferències sensibles, que l'acullen, es renoven o es creen de nou i donen opcions a desenvolupar activitats urbanes concretes. I, també, veure els resultats sobre la millora d'urbanitat en el conjunt de la ciutat derivada d'aquesta implantació universitària bipolar.

CONCLUSIONS DE L'ESTUDI

Amb l'estudi del cas de la implantació dels equipaments universitaris a Girona, es mostra fins quin grau la implantació de la universitat a la ciutat d'una forma mes o menys imbricada en el teixit que l'envolta, augmenta la "urbanitat" de la ciutat que l'acull, i alhora, respon eficaçment tan amb els objectius de docència, recerca, i vida universitària, que es demana a la universitat, com als darrers objectius universitaris de contribuir a la divulgació del coneixement en el seu paper de motor del desenvolupament econòmic del territori.

A mes d'aquest objectiu principal, d'una forma indirecta, derivat del propi procés de mostrar la tesi principal s'aprofita per:

Mostrar fins a quin punt s'ha aportat densitat i barreja d'usos en aquells llocs de la ciutat on té incidència la implantació d'equipaments universitaris (campus, espais de recerca, entorn dels campus, residència dels usuaris, llocs de vida dels usuaris, espais de la difusió del coneixement).

Mostrar llocs físics de la ciutat s'han pogut identificar amb un augment d'urbanitat relacionat amb la mobilitat generada pels desplaçaments vinculats amb els equipaments universitaris.

Mostrar fins a quin grau la universitat no sols beneficia aquestes àrees "especialitzades" de població no central (les urbanitzacions de baixa densitat, o el barri històric degradat), sinó que consolida l'equilibri general de la ciutat, en relligar aquests fragments urbans als sistemes generals de trànsit, equipaments i zones verdes.

Mostrar fins a on es dona raó a la interdependència dels sistemes d'activitats, d'equipaments, de moviments i serveis²⁵ o de la vinculació complementaria entre els elements: serveis urbans, activitats centrals, i obres públiques.

Tot referit a l'experiència concreta dels primers vint anys del procés d'implantació d'equipaments universitaris a la ciutat de Girona de la nova Universitat.

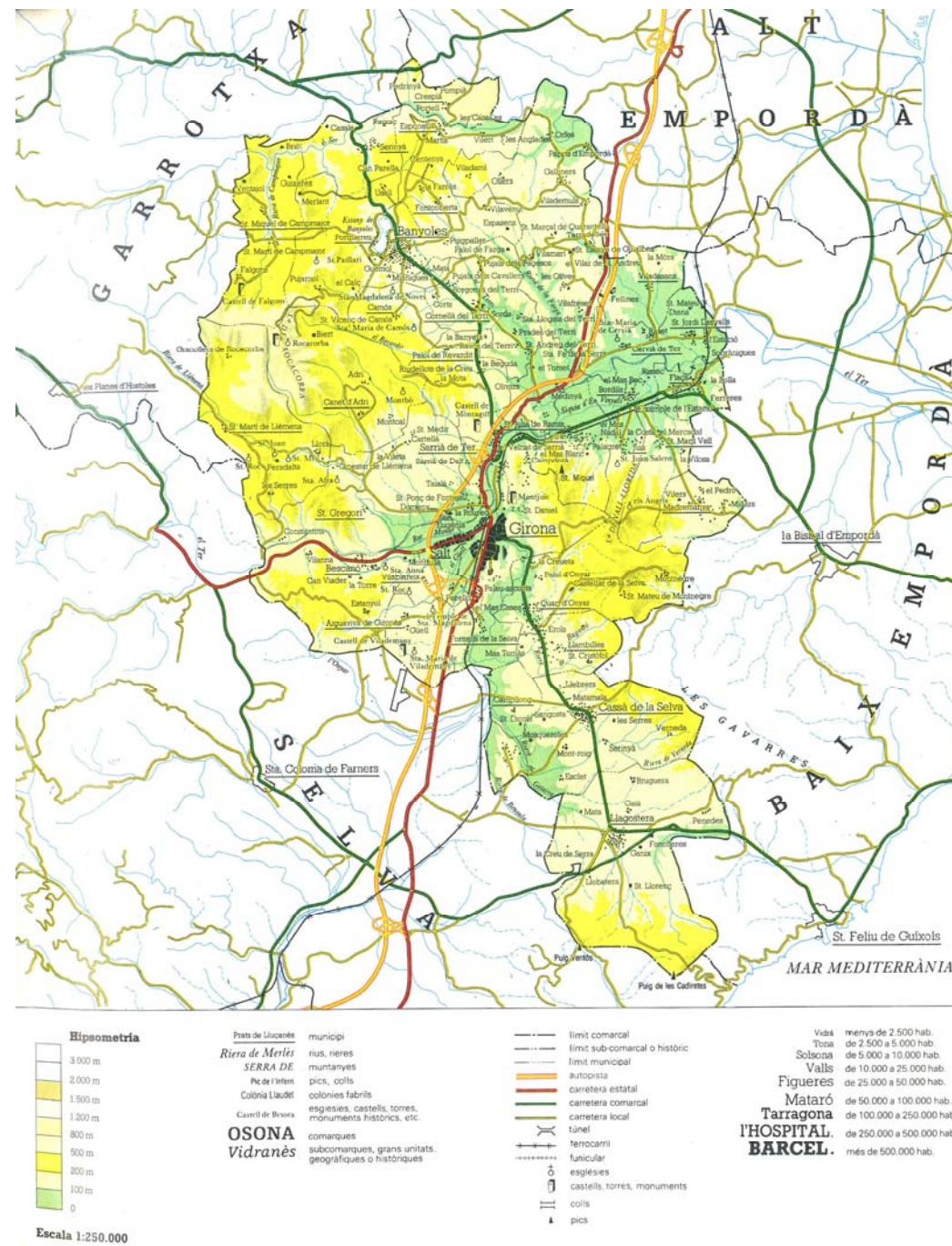
²⁵ M: Cerassi; El espacio colectivo de la ciudad, pag 47.

II. PROCÉS URBÀ

1. ECLOSIÓ UNIVERSITÀRIA A GIRONA

II.1.1. GEOGRAFIA CONFIGURATIVA A LA CIUTAT

II.1.1. GEOGRAFIA CONFIGURATIVA A LA CIUTAT

1_ mapa de la comarca del gironès.
La forma del color verd de la plana dels rius, mostra el valor de la ciutat de Girona com a punt de pas estratègic del territori
Font: "Gran geografia comarcal de Catalunya"

Girona es una ciutat petita i antiga. Els romans van veure la possibilitat de bastir una ciutat fortificada en les terrasses entre l'Onyar, el Galligans i les primeres ondulacions de les Gavarres, i encaixada triangularment en l'espai, van encabir-hi com van poder la seqüència regular dels seus carrers entrecruant-se sota el guiatge del cardo màximums i el decumanus. Una ciutat pensada per defensar un pas, una carretera, havia de ser mentre durés la guerra convencional, amb infanteria i artilleria, una ciutat assetjada reiteradament. Girona fou objecte de setges militars, del setge de l'aigua en nombroses inundacions i del setge de les epidèmies en flagells freqüents d'efectes més destructius que les mateixes guerres. No cal dir que una ciutat pensada i nascuda així havia d'atorgar una gran importància a les seves muralles. Tant que en realitat tot Girona ha estat emmurallada tota la seva història excepte els darrers cent anys.

Joaquim Nadal
Vint anys del Pla Especial, un pla quirúrgic, no cosmètic¹

Girona està situada a la comarca del Gironès, en la confluència de quatre rius: Ter, Onyar, Güell i Galligants, encaixada a l'únic pas que les formacions muntanyoses de les Guilleries i les Gavarres, deixen entre les comarques de La Selva i de L'Empordà.

El territori de Girona és en gran part urbanitzat, amb un relleu molt irregular; la part més antiga de la ciutat està emplaçada sobre un terreny considerablement accidentat, i la part més moderna, a la plana fluvial.

En Josep Maria Nolla resumeix la descripció geogràfica de Girona dient que "la ciutat es va fundar en un indret complicat desafiant un terreny complicat precisament per aprofitar aquesta situació geogràfica que l'ha situat com a punt de pas en el mapa al llarg dels segles."

La comarca del Gironès es troba en una zona de transició entre el mar i la muntanya, i es tracta d'una comarca que no es configura per una vall o conca hidrogràfica, sinó per terres heterogènies que la ciutat de Girona uneix i influencia sota els aspectes humà, social i econòmic. La ciutat, **nus clau de les comunicacions**, actua com a centre comarcal indiscutible, alhora que és

¹ Joaquim Nadal; "Vint anys del Pla Especial, un pla quirúrgic, no cosmètic"; al llibre d'AAVV: Girona, vint anys del Pla Especial del Barri Vell 1983-2003; pag. 51. 2003

la capital de la regió homònima. La ciutat de Girona sorgí just al llindar entre dues planes importants, l'Empordà i la Depressió Pre-litoral, gairebé estrangulat entre dos sistemes orogràfics: el Transversal i el Mediterrani. D'ací l'heterogeneïtat que ofereixen els paisatges comarcals.

El Pla de Girona és la terminació de la Depressió de la Selva, que resultà de l'enfonsament de la dovella tramuntana de les quatre que constituïen la Depressió Prelitoral. N'és l'eix la vall de l'Onyar, on les **terrasses fluvials**, quaternàries, recobreixen els **dipòsits pliocènics** deixats per aigües somes, de fàcies lacustre. A sota hi ha materials eocènics que afloren vora la ciutat, com les calcàries nummulítiques de Montjuïc, que eren explotades com a **Pedra de Girona**.

La Serralada Litoral accidenta el Gironès a llevant de l'Onyar amb les Gavarres, que en el sector gironès culminen a les muntanyes dels Àngels (485m alt) i Santa Pellaia (352 m alt)

El Gironès es dividit en tres conques hidrogràfiques prou desiguals. Al nord, el Fluvià es el riu més regular, ja quan arriba de la Garrotxa; l'únic afluent notable que rep al Gironès és el Ser (per la dreta). El Ter es el riu que drena una bona part del Gironès, on es converteix en un riu de plana al·luvial. Per l'esquerra rep les rieres d'Adri i de Llèmena, el Revardit i el Terri que contribueix a regularitzar el curs baix tot desguassant l'estany de Banyoles, que ocupa el fons d'una gran falla. I per la dreta, l'Onyar, que drena el pla de Girona, i que es alimentat per una pila de deus, sobretot al vessant de les Gavarres. ²

El clima de la comarca del Gironès es del mateix caràcter general que el de tota la **zona plujosa** de la Catalunya Oriental, compresa entre el vessant sud dels Pirineus i el Vallès.

La ciutat de Girona rep un 806 mm de pluja anual com a mitjana. D'aquesta pluja, normalment en cauen uns 160 mm durant els mesos d'estiu. L'estiu no és pas, doncs, gaire sec. Per la quantitat de precipitació anual i per la part que en cau a l'estiu Girona recorda algunes terres de la part occidental, atlàntica de la península Ibèrica, terres del nord de Portugal i de Galícia. Hi ha però una diferència fonamental. Mentre a les terres de clima atlàntic tots els anys són plujosos, al Gironès, mediterrani, les diferències d'un any a l'altre són molt importants: al costat d'anys en els quals les tempestes i els xàfecs violents, i per això mal aprofitats per les plantes, són freqüents a l'estiu, n'hi ha d'altres que l'estiu és una època de poca pluja i que els camps de conreu i fins i tot la vegetació natural pateixen molta set.

La **temperatura mitjana** anual a Girona és de 14,8°C. Desembre i gener tenen una mitjana compresa entre 7 i 8°C. Podem dir que a Girona hi fa fred, doncs, si comparem el seu clima amb el de les terres del nostre litoral, però hem de dir que **l'hivern hi és força temperat** si la comparació la fem amb localitats de més enllà dels Pirineus o de la Catalunya muntanyenca. **L'estiu de Girona és calent**, encara que sense exageració. La temperatura mitjana dels mesos de juny, juliol, agost i setembre ultrapassa una mica la valor de 20º, que pot ésser presa com a límit del període tèrmicament calorós.

---

² Gran Enciclopedia Comarcal de Catalunya; volum 4; pag 10 i seg...

En conjunt, doncs, el Gironès es sotmès a un **clima mediterrani marítim de tendència humida i temperada**, que presenta variants segons el relleu i segons la situació. Cap al nord s'hi comença a fer sensible la influència de la tramuntana, que caracteritza el clima de l'Empordà. A les muntanyes del Rocacorba l'altitud determina una disminució de la temperatura i, per consegüent, un augment de la humitat.

La **vegetació** del Gironès, essent bàsicament mediterrània, presenta però **una gran abundor de clapes de paisatge humit**, en els quals predominen plantes més pròpies de l'Europa Central que de les terres meridionals del nostre continent. Aquests claps que es localitzen a la base dels obacs, al riberal de rius i rieres, etc, determinen un enriquiment molt notable de la flora i de les formes de vida vegetal i fan que **l'aspecte del país** sigui especialment frondós, variat i agradable³. No tota la comarca es homogènia, presenta tres parts distingibles.

La ciutat de Girona es troba mirant a la part meridional de la comarca, amb un sol sense calç, és una continuació de la comarca veïna de la Selva. Des del punt de vista de la vegetació. Les broles de brucs i estepes amb un estrat superior de **sureres i de pi pinyer la caracteritzen**. Cal remarcar, dins aquest sector, el caràcter una mica especial de les muntanyes dels Àngels, a les quals es localitza el bosc de Pinastre (*Pinus pinaster*) més important del Principat de Catalunya. El pinastre es poc amic del calç i que es fa sobretot a la zona de transició entre els ambients mediterranis i els ambients atlàntics.

El Gironès s'obre com un pas obligat entre els massissos de les Gavarres i de les Guilleries, per aquesta situació estratègica disposa d'unes **bones comunicacions** que aprofiten el corredor pre-litoral català. Així Girona fou ja **estació en època romana de la Via Augusta**, i en època medieval de la **Strata Francisca o vell camí de França**, vies que travessaven la comarca de nord a sud, igual com ho fan avui les modernes grans vies de comunicació de la península amb la resta d'Europa, com ara l'**Autopista del Mediterrani**.

Altres carreteres importants són la de **Girona a Sant Feliu de Guíxols**, per Cassà de la Selva, i la de **Girona a Palamós** per la Bisbal d'Empordà.

El **ferrocarril**, i recentment el **tren d'alta velocitat** te també un paper força important en les comunicacions de la comarca, car connecta Girona amb la frontera francesa per Portbou i amb Barcelona i la resta de la xarxa estatal.

Completa el quadre de comunicacions del Gironès l'**aeroport Girona-Costa Brava**, situat prop de Salitja en terme de Vilobí d'Onyar, útil per als vols comercials de Girona i els turístics de la Costa Brava. Fou inaugurat el 1967.

³ Gran Enciclopedia Comarcal de Catalunya; volum 4; pag 16 i seg...

II.1.2. LA CIUTAT ABANS DE LA UNIVERSITAT.

II.1.2. LA CIUTAT ABANS DE LA UNIVERSITAT.

“la ciudad construida en los últimos años no daba lugar al entusiasmo y comenzaba a ser sometida a crueles e inexorables críticas, tanto desde el campo de la sociología y de los usuarios como desde el de los críticos y los arquitectos, en tanto que y como contrapartida, la ciudad antigua era presentada como paradigma de lógica y coherencia, como la auténtica ciudad racional.”

Rafael Moneo

El urbanismo contemporáneo: 1950-1980¹

1_Girona al 1715.

Girona és una ciutat amb una història urbana molt determinada per la presència de les seves muralles. A mitjans del segle XIX, amb l'arribada dels diferents ferrocarrils a la ciutat, inicia el seu procés d'expansió urbana fora la muralla. El nou creixement extramurs es desenvolupa a l'àmbit dels espais de la plana fluvial entre l'Onyar i el Güell, en prolongació del barri de Mercadal.

“La ciutat de Girona ha estat emmurallada tota la seva història excepte els darrers cent anys. Durant vint segles de la seva història, tots menys el darrer, va haver-hi una coincidència física, absoluta, entre el que ara es coneix per ciutat històrica i la ciutat total. Fins i tot al llarg del darrer segle, en molt bona mesura s'ha mantingut fins a dates molt recents la centralitat de la ciutat històrica, ja no en termes demogràfics (hi viuen 15.000 persones de les 80.000 que hi viuen a tota la ciutat de Girona), però sí encara en el terreny de l'hegemonia i el predomini social, cultural, econòmic i administratiu”².

Aquesta tendència es va trencar en el període que va dels anys seixanta a vuitanta del segle XX. Coincidint amb els finals del període del model de ciutat manufacturera comercial.

En Rafael Moneo³ al 1982 examinava sintèticament l'evolució de l'urbana de les ciutats espanyoles d'aquest període industrial. La situació urbana de Girona al 1982, es podria identificar com el resultat de processos amb alguns dels trets característics identificats per en Rafael Moneo. Concretament afirmava que s'havia donat:

¹ Rafael Moneo; “El urbanismo contemporaneo 1950-1980”; extracte de “Vivienda y Urbanismo en España, Banco Hipotecario, Madrid, 1982. Document digitalitzat obtingut de la web Thesaurus d'en Javier Monclús.

² Joaquim Nadal i Farreras; Girona, vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic; al llibre 20 anys del Pla del Barri Vell; pag.52. 2003

³ Rafael Moneo; “El urbanismo contemporaneo 1950-1980”; extracte de “Vivienda y Urbanismo en España, Banco Hipotecario, Madrid, 1982. Informació obtinguda de la web Thesaurus d'en Javier Monclús.

2,3_Ortofotomapa de Girona al 1986
Font: ICC

“Crecimiento de la ciudad según barrios periféricos -polígonos- con límites bien precisos, aunque con frecuencia arbitrarios, que muestran una cierta homogeneidad en su construcción y que, apoyados por lo general sobre vías de comunicación existentes, tapizan el territorio en torno a la ciudad antigua, dando lugar a un mosaico en el cual la condición fragmentada y discontinua de la nueva ciudad contrasta vivamente con la continuidad de la antigua,”

*“Aparición de **operaciones infraestructurales de gran escala**, la mayor parte de las veces relacionadas con el sistema viario dada la creciente importancia del automóvil y que, por lo general, se resuelve en cinturones y variantes, de más o menos envergadura según las circunstancias, pero que, en todo caso, han afectado de manera decisiva y no siempre controlada a la ciudad, hipotecando su desarrollo futuro.”*

*“Transformación mediante cambios de ordenanza y operaciones puntuales de muy diversa importancia, según los casos, de los **centros de las ciudades**, que pierden su fisonomía a cambio de una genérica idea que asocia, o asoció en su día, el progreso y la modernidad a la altura.”*

*“Construcción de **edificios institucionales**, sobre todo escuelas y hospitales **en los extrarradios**, que se incorporan a la ciudad con irrespetuosa autonomía y en los que los criterios de construcción, dictados por la arquitectura, apenas consideran los datos implícitos en todo terreno y la relación del mismo con el entorno urbano”.*

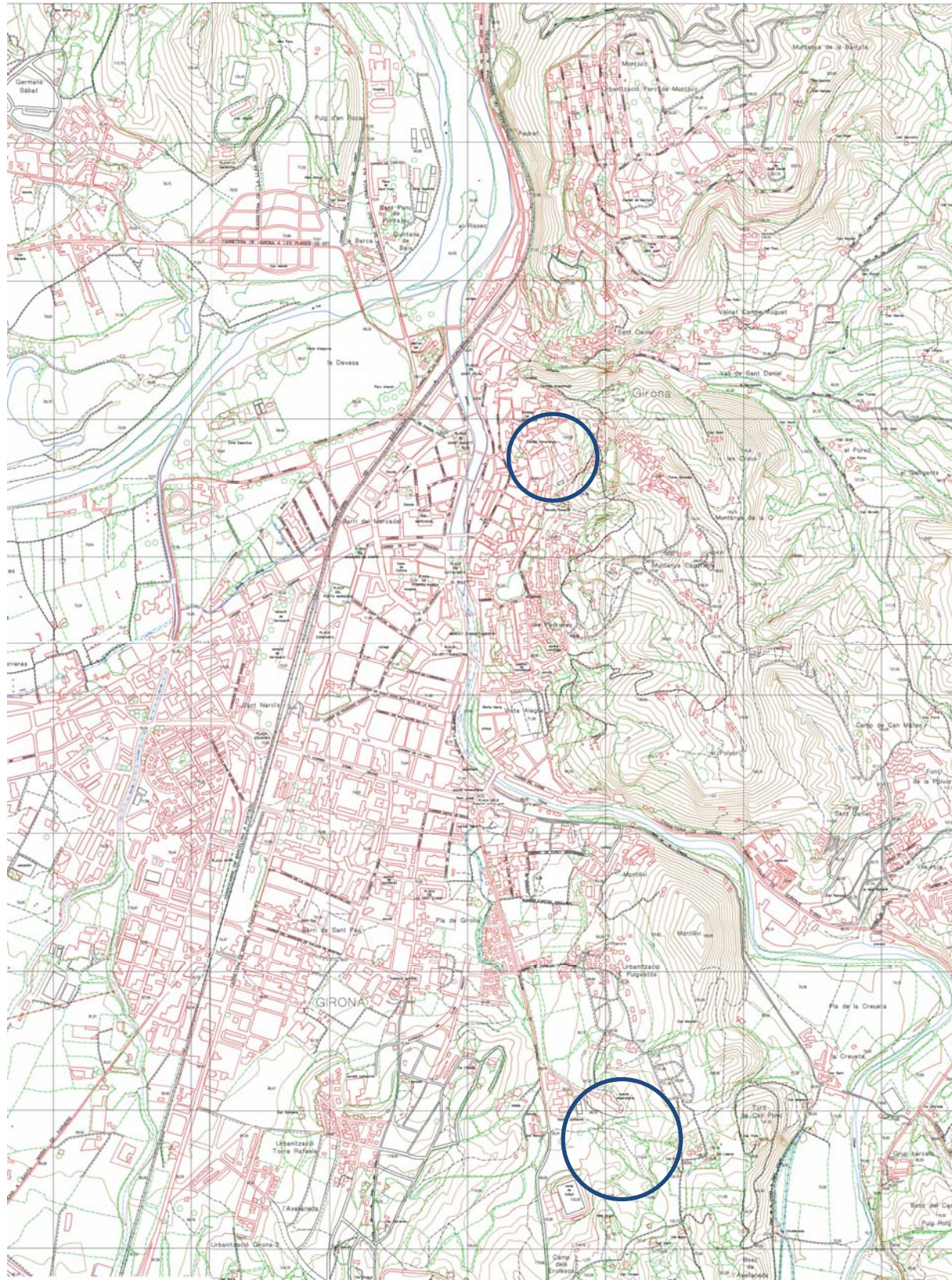
“Formación de áreas industriales indiscriminadas sobre las vías de acceso las ciudades.”

*“Proliferación en las inmediaciones de las grandes ciudades, como consecuencia de la aparente facilidad de los desplazamientos que ha traído consigo la civilización del automóvil, de **áreas de segunda residencia a modo de ciudad jardín**, en coincidencia con los límites de grandes fincas rústicas y, como réplica a escala más modesta, la construcción de vivienda "salpicada" sobre terreno agrícola, con la inevitable destrucción de éste.”*

“Efecto del turismo sobre el paisaje, en especial sobre las costas.”

Concretament, en la línia apuntada per en Rafael Moneo, als plànols d'aquella època de Girona es pot observar:

- un creixement fragmentat, discontinu, trencat d'una perifèria al voltant del nucli urbà, tot i que el tipus de construcció “-el bloque abierto o las torres-” que apuntava, no s'havia donat de forma genèrica a la ciutat o al seu voltant. El tipus de “bloc obert o les torres” era més propi de les grans ciutats en lloc de a les ciutats mitjanes. Alguns casos serien es podrien detectar a les perifèries del nord i sud de Girona.
- emergències d'algun tipus edificatori associat a la modernitat en alçada, concretament es pot veure l'alta torre d'habitatges construïda en aquells temps al barri de Mercadal
- escoles traslladades des dels seus emplaçament s a l'interior del Barri vell, camp els nous espais urbanitzats de la perifèria de Girona, com seria el cas de l'escola la Bòvila, o l' Institut de Montilivi situats a Montilivi
- àrees de tallers i naus industrials alineades amb la carretera de Barcelona, tan al sud com al nord de la ciutat, sense cap connexió transversal amb fragments veïns

4_Mapa topogràfic de Catalunya. Data vol: març 1986 (original a E. 1/5000)
Font: ICC.

- afloriment de fragments discontinus d'àrees de segona residència a la perifèria sud, com per exemple alguna urbanització a Montilivi o a la Creu de Palau
- l'efecte de l'atracció del turisme de la costa propera a la ciutat, que ha desplaçat algunes energies ciutadanes d'activitat urbana cap a nous emplaçaments costers amb millors perspectives d'èxit.

Al 1991, abans d'un període electoral, en Joaquim Nadal, amb un punt vista esperançador i positiu, enfocava des d'una reflexió oberta sobre el present i el futur de la ciutat de Girona.

Considerava que al mirar els indicadors habituals que utilitzen els economistes i sociòlegs, es podria dir que Girona era "una ciutat rica":

*"En els darrers estudis sobre la renda, Girona se situa onze punts per damunt de la mitjana de Catalunya, i en el llistat, poble per poble, només es veu superada per una trentena de poblacions, la majoria petites i mitjanes, que gaudeixen d'unes condicions locals excepcionals. Passa el mateix amb el nombre de vehicles per habitant –elevadíssim–, el ritme d'inversió en obra pública i obra privada o l'evolució del mateix parc de vivendes. [...]. I fenòmens vinculats a la vivenda unifamiliar com són Fontajau, i totes les urbanitzacions de Palau, no deixen de sorprendre pel seu ritme i la seva envergadura. Si hi afegim que per primera vegada hi ha una àmplia oferta de sòl urbà completament urbanitzat i disponible, podem dir que el panorama es ple de signes generals d'optimisme."*⁴

Fins aquell moment, i a partir de l'arribada dels ajuntaments democràtics, va haver un primer període on es van "crear infraestructures bàsiques i elementals" de la ciutat, i després gradualment es va anant diversificant "el camp dels serveis públics i dels equipaments".

De les afirmacions d'en Joaquim Nadal es deduïa que fins aquelles eleccions del 1991 no s'havia traçat cap estratègia clara per la ciutat de Girona que fes "de motor per assegurar una ciutat de qualitat de vida i de benestar col·lectiu".

De les afirmacions del llibre es podia deduir que la Ciutat a principis de 1990 es trobava amb:

- una xarxa viària dimensionada per requeriments d'altres èpoques anteriors i de difícil adaptació a les necessitats de mobilitat del 1990.
- un comerç que presentava desajustos i desequilibris, tant pel ritme del turisme com per l'arribada a la ciutat de grans superfícies a la perifèria sud
- un territori de la ciutat poc articulat amb l'àrea exterior de la ciutat
- desequilibris socials i territorials a l'interior de la ciutat, mentre estaven aflorant les grans urbanitzacions de cases unifamiliars de Palau, al Barri Vell, es donaven sectors amplis de "nivells de renda baix, on assolir una vivenda digna era difícil"⁵.
- una necessitat de fer créixer la ciutat, necessitava de disposar de nou sol urbanitzat, d'un sòl "compensat i ordenat".

⁴ Joaquim Nadal i Farreras; "Girona, Mirant el Present Pensant el Futur". 1991

⁵ Joaquim Nadal i Farreras; "Girona, Mirant el Present Pensant el Futur". 1991

5,6_ Barri vell de Girona al 1960: la Pujada de Sant Domènec i les voltes de la Rambla.
Fotògraf F. Català Roca. Font: llibre "Guia de Catalunya". J. Pla

En Joaquim Nadal identifica els punts de confluència de la mobilitat a la Girona dels anys seixanta, "als anys seixanta el centre històric era en molt bona mesura el rovell de l'ou" de la ciutat. "Ho era per l'Administració, per l'educació, per la religió, i fins i tot per la prostitució.⁶ Les botigues de comestibles, els forns, hi eren abundants i molt repartits, la Rambla era el passeig central dels gironins i un dels pocs entreteniments possibles en el recinte clos i tancat de la vella ciutat. ... Excepte La Salle tots els col·legis de la ciutat es concentraven en el recinte reduït i simbòlic de la Força Vella. Els Maristes, les Escolàpies, l'Institut, el Cor de Maria. Fora, però a tocar, el Seminari acollia prop de cinc-cents estudiants per capellà.

La plaça de la Catedral era el punt de contacte entre aquells universos tan iguals per edat i tan diferents pels costums i l'educació formal. Però la plaça de la catedral no era només el centre diari del creuament de mirades i itineraris.. Era també el punt neuràlgic de les fetes de caràcter cívic i religiós (Corpus, Divendres Sant, ...)."

La plaça del Vi, l'estació, l'hospital de santa Caterina, els espais industrials del barri de Mercadal o de la carretera de Barcelona... La Força, la plaça de la Catedral, la Rambla, eren els llocs on els ciutadans havien d'anar habitualment.

El nucli de l'activitat **administrativa i representativa** de les institucions públiques es situava al voltant de l'eix de l'antiga Via Augusta (carrer Ciutadans, carrer de la Força, la plaça del Vi). Aprofitant els espais representatius dels antics palaus. Als vuitanta, alguna nova institució es va instal·lar en el perímetre del Mercadal.

L'educació, situat als voltants de la Plaça de la Catedral i del carrer de la Força, situats en edificis del patrimoni arquitectònic històric de mida gran.

La religió, amb un formiguer d'esglésies i convents en actiu situats a les parcel·les grans de la part alta del Barri Vell.

Als setanta, alguns dels edificis que actuaven de nodus de la ciutat, sobretot els vinculats amb l'educació es van anar traslladant o directament van tancar. Descríu en Joaquim Nadal que: l'Institut "es va traslladar a Les Pedreres", al sud del barri, el Cor de Maria, i les Escolàpies van tancar, i els Maristes es van traslladar al Güell⁷. El Seminari, per altres raons, es va anar buidant. El convent de les Beates estava tancat. El convent de la Mercè estava tancat i l'església de la Mercè tenia el sostre enfonsat. I anaven apareixent nous emplaçaments a les noves perifèries de la ciutat, com a l'inici de l'Avinguda Lluís Pericot, o l'escola la Bòvila a Montilivi.

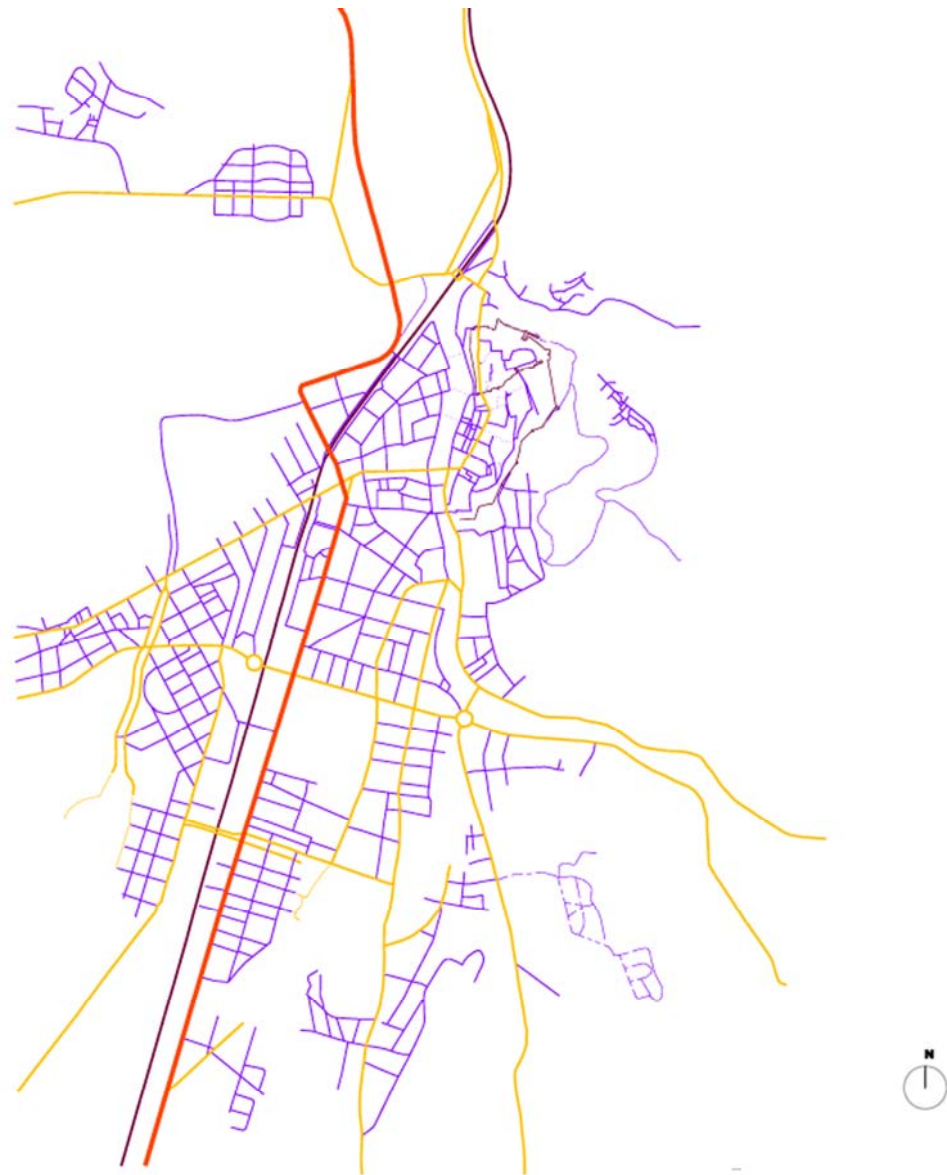
La mobilitat de Girona encara confluïa habitualment al voltant dels espais de la Força: "La Força era, ja s'entén, un nervi ciutadà, l'accés principal al món educatiu local. Professors i alumnes desfilaven per l'antiga Via Augusta. ..." "La majoria dels estudiants baixaven per la Força acabades les classes i la Rambla era una etapa natural en el camí cap a les seves cases. Només enfilaven el portal de Sobreportes i el carrer del Llop els que vivien al barri de Sant Pere, Pedret, o Sant Daniel."⁸

"Els seminaristes que es relacionaven poc amb la vida de la ciutat, sortien cada dijous a la tarda per anar a jugar a la Copa" i a diferents indrets de la perifèria propera de la ciutat.

⁶ Joaquim Nadal; "vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic"; al llibre: "Girona, vint anys del Pla del Barri Vell; pag 45. 2003

⁷ j. Nadal; vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic; al llibre 20 anys del Pla del Barri Vell; pag 47. 2003

⁸ Nadal; vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic; al llibre 20 anys del Pla del Barri Vell; pag 45. 2003

7_mobilitat a la ciutat de Girona al 1986.
Estructura viària: longitudinalment continua, transversalment fragmentada.
Imatge dibuixada per l'autor de la tesi.

La desaparició de l'activitat en la majoria dels grans edificis, sobretot els vinculats al món educatiu local i a la religió, va suposar la desaparició en les sendes vinculades dels fluxos de persones que hi conflüen. Alguns d'aquests fluxos van haver de canviar de recorregut tant per vincular-se amb les noves localitzacions dels centres docents, passant a espais públics de fora del Barri Vell, com les Pedreres, o el Güell com per connectar amb els emplaçaments dels nous habitatges.

S'estava transformant gradualment l'esquema de mobilitat longitudinal nord sud, que des del centre històric, connectava els nous barris perifèrics i especialitzats situats al voltant de les carreteres. El centre de la ciutat es mantenia situat a La Força, el carrer Ciutadans, la Rambla, o el passeig de Jaume I i l'Eixample Nord, al voltant de l'estació de tren.

A finals dels anys vuitanta la ciutat es percebia com un conjunt de fragments mal connectats. Per descriure la percepció que es tenia de la ciutat, semblen prou aclaridores les paraules d'en Joaquim Nadal que recullen una interpretació sobre la Girona industrial dels anys anteriors a la creació de la universitat de Girona. A les seves paraules es veu una evolució de la percepció molt canviada entre els anys seixanta i els setanta: A la ciutat industrial dels anys seixanta del segle XX, "el Barri Vell de Girona era ple, ple de gent i ple de vida. Els joves estudiants al carrer i la gent vivint a les cases era la cara i la creu d'un barri que mantenia intactes i inexplorats els valors dels seus grans monuments i assistia a la lenta i inexorable degradació del seu teixit urbà i del seu teixit social"⁹. Tot i aquesta visió de vitalitat, en aquells anys, "la tònica era la normalitat. Una normalitat grisa, àtona, incomoda. El centre històric no només regalimava humitat i tristesa. En algun punt era sòrdid i, en general, la ciutat brutejava. L'Onyar era brut, desordenat, tractat com un autèntic racó dels mals endreços. La salubritat i la higiene eren elementals, sovint es veien rates, vives o mortes, pels carrers". ... "Tot era estret i esquifit. Tot una mica precari. S'hi escau del tot la paraula resclosit, un punt passat. "La ciutat es floria víctima d'una malenconia històrica difícil d'espolsar-se."

A partir dels setanta, "l'evidència de la degradació de la ciutat històrica va incentivar un buidatge lent però clar. ... La ruïna, la degradació, la marginació, la devaluació... l'amnèsia."¹⁰

La imatge de Girona es resumia en la Catedral i en Sant Feliu, "l'altiva presència dels dos campanars ho impregnava tot. Era una imatge monogràfica que dominava amb reiteració total les edicions de programes i cartells de fires. Aquesta ombra imponent semblava imposar un silenci dens al seu voltant. Semblava que Girona era una ciutat suspesa en el temps, aturada. Es sabia del cert que hi havia un tresor amagat, una ciutat per descobrir, un diamant en brut pendent de polir. "

Girona era una suma de teixits urbans especialitzats i poc connectats. D'una banda, hi havia la ciutat històrica que mantenia la consistència de la seva estructura medieval (mateixos traçats de carrers, mateixa parcel·lació), però la sensualitat dels seus edificis i espais públics presentava una decadència evident i una manca d'adequació a les funcionalitats modernes.

A una distància curta els habitants de Girona o els seus visitants podien identificar visualment:

⁹ Nadal; "vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic"; al llibre: "Girona, vint anys del Pla del Barri Vell"; pag 45 i 47. 2003

¹⁰ Nadal; "vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic"; al llibre "Girona, vint anys del Pla del Barri Vell"; pag 52. 2003

- un Barri Vell amb una permeabilitat complicada amb la ciutat, amb uns espais de relació amb l'entorn proper del barri poc porosos. I on, la limitació en la mobilitat es un element condicionador per una urbanitat moderna.
- Uns carrers saturats de transit rodat, amb problemes d'aparcament, *“excés de transit, problemes d'accessibilitat, i dificultats de les obres.”*¹¹
- una permanència en la forma de les propietats, tot i que les titularitats d'aquestes propietats anaven a sectors diferents. Tal com ha anat passant al llarg de la historia es produeix un clar contrast, d'una banda, parcel·les petites, de dimensions menestrals amb reduïts fronts de façana al carrer, que la seva alineació van seguint els camins o carrers d'accés, i d'altra, parcel·les de grans dimensions, derivades dels antics convents i palaus, que amb els seus perímetres conformen carrers.
- un espai públic amb una urbanització insuficient (insalubre i sense equipar amb tots els serveis), a gairebé molts racons del Barri Vell.
- uns edificis del patrimoni històric arquitectònic que s'han quedat sense funcionament, sense acollir cap us habitual, com es el cas del Convent de Sant Domènec, o com el Convent de La Mercè, o el de les Beates, o el de Sant Josep o el dels Maristes.
- uns edificis residencials tradicionals que s'han anat abandonant, sense confortabilitats modernes (tan de funcionalitat, com d'higiene i salubritat). Els propietaris no sentien cap estímul per rehabilitar-los. No es volien gastar els diners en un patrimoni no rendible i per a un parc d'habitatges pel qual no hi havia demanda o, com a molt una demanda residual.

D'altra banda, hi havia un procés de consolidació a l'Eixample d'un teixit residencial més adequat a les confortabilitats requerides per als nous tipus d'habitatges, amb un teixit mixt amb tipologies edificatòries de cases de veïns amb locals a les plantes baixes. On s'anaven allotjant grans concentracions de famílies, amb espais amplis i amb bona accessibilitat per llocs de treball, botigues, i habitatges, i on, com al carrer de la Creu es podia viure *“l'animació que donen al carrer les terrasses dels cafès.”*¹²

Aquesta consolidació de l'Eixample es completava amb les primeres promocions de ciutat – jardí als afores de la ciutat, en especial en direcció sud, cap els boscos de Palau, que atreia l'interès d'amplis sectors de la classe benestant de Girona.

Durant els quinze anys anteriors a l'arribada de la nova universitat, hi ha un període de **davallada gradual de l'activitat urbana** a la ciutat, conseqüència en gran mesura de la crisi energètica del 1973. Aquesta davallada de l'activitat es produïa en una ciutat caracteritzada per una **separació funcional** de les seves noves àrees urbanes. El centre històric mantenia l'activitat administrativa i representativa: El comerç s'anava desplaçant a l'Eixample i a perifèries especialitzades, i els habitatges de les àrees urbanes de nova urbanització s'anaven ocupant amb els usuaris desplaçats des del barri vell.

8_ El carrer de La Creu, al barri de L'Eixample.
Cases de veïns amb locals a plantes baixes i caixes de carrer amples

¹¹ Joaquim Nadal i Ferreras; “Girona, vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic”; al llibre: “Girona vint anys del Pla del Barri Vell”; pag 47. 2003

¹² Richard Rogers; “Ciutats per un planeta petit”.

Als anys seixanta, sense els efectes de la crisi energètica, *“La coincidència quasi plena de la vida administrativa, educativa i religiosa plantejava una densitat i una intensitat d’activitat al cor de la ciutat vella.”*¹³

“la ciutat va viure un clima de creixement orientat de forma especulativa i desmesurada pel Pla general de 1970 que es plantejava de forma grandiloqüent la possibilitat de crear la “Gran Gerona”, que en termes demogràfics pretenia assolir una població inimaginable. Però el Pla de 1970 despertava un mercat adormit i donava ales a les vel·leïtats d’amplis sectors benestants de gironins que volien abandonar la precarietat del centre, girar l’esquena a la història i anar a viure a confortablement als nous pisos de l’Eixample o en les primeres promocions de ciutat-jardí als afores de la ciutat. La qual cosa, significava de forma inexorable la crisi de definitiva del centre històric. ...Començava un procés de ruïna física i ruïna social del centre històric.”

Algunes de les activitats socials tradicionals, en aquests anys setanta, també, van canviar. Fins i tot, *les processons van fer crisi, i el culte va abandonar la via pública per situar-se a l’interior de les esglésies*, d’una forma menys pública, menys urbana.

S’havia deixat de viure al barri vell.

*Tot i la percepció general de malenconia, degradació i desolació creixent, el centre històric no es va buidar del tot. Hi van romandre moltes famílies, petits tallers, botigues emblemàtiques. No es podia parlar, doncs, com en altres casos de centres històrics, ni de desertització, ni de suburbialització. Hi havien algunes experiències simbòliques “*¹⁴

Amb l’arribada de la nova universitat a la ciutat, al principi de la dècada dels noranta, s’iniciava un procés, ralentit per la crisi energètica, de consolidació d’un creixement significatiu de la ciutat, i d’un desplaçament d’activitats cap les fronteres de la ciutat amb els indrets dels nous creixements i cap perifèries d’activitats especialitzades.

---

¹³ Joaquim Nadal i Ferreras; “vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic”; al llibre “20 anys del Pla del Barri Vell”; pag 46. 2003

¹⁴ Joaquim Español Llorens; “Girona anatomia de la ciutat històrica”; pag. 49, 2003

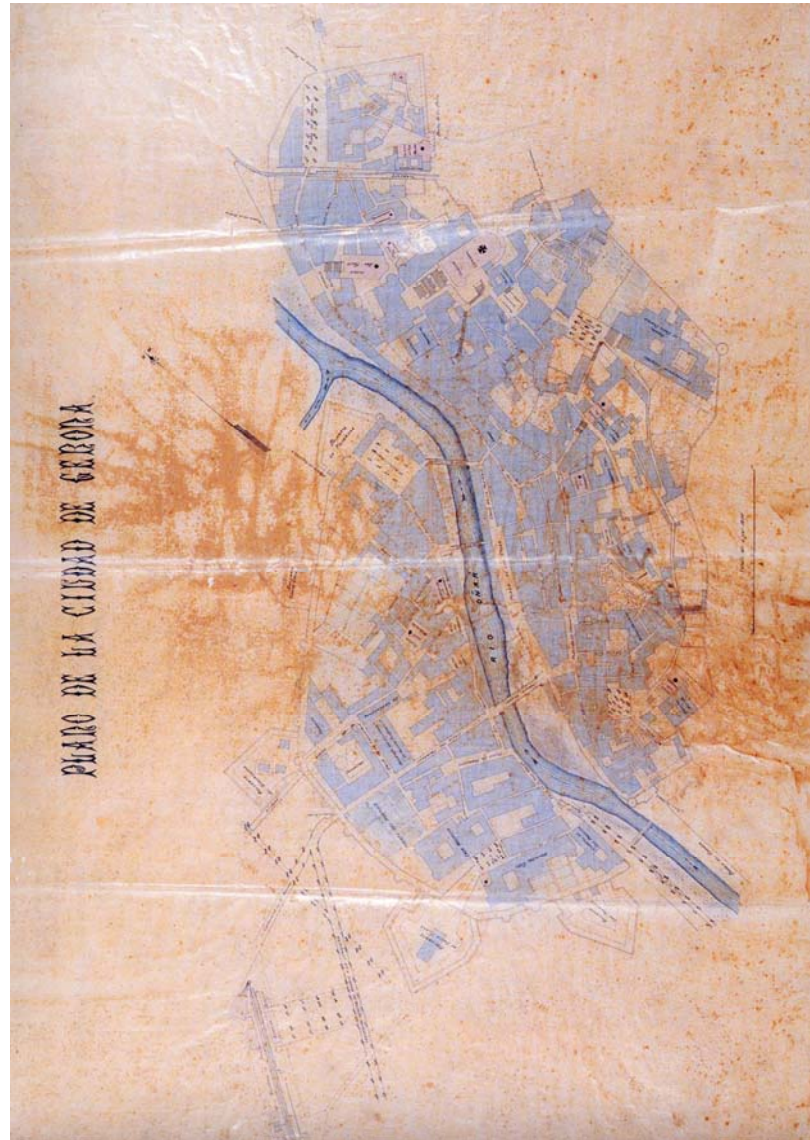
II.1.3. UNA IMPLANTACIÓ URBANA BIPOLAR.

II.1.3. UNA IMPLANTACIÓ URBANA BIPOLAR.

II.1.3.1 PRIMERS ESTUDIS UNIVERSITARIS A LA CIUTAT

- **Etapa prèvia.: Origen, Mestres i Infermeres. 1446-1968**

1_Girona al 1870
La ciutat acull la Universitat Lliure

Cap al final de l'Edat Media, els reis volgueren honorar la ciutat de Girona atorgant-li el privilegi d'una universitat que si bé arranca del segle XV no començaria els cursos fins un segle i mig més tard (1572). El Decret Reial de fundació de l'Estudi General de Girona està datat el 1446, i el 1572 es produeix l'inici oficial de l'activitat docent a l'Estudi (gramàtica i teologia). És la mateixa època en que s'estableixen els gèrmens dels Estudis Generals de Barcelona i Lleida.

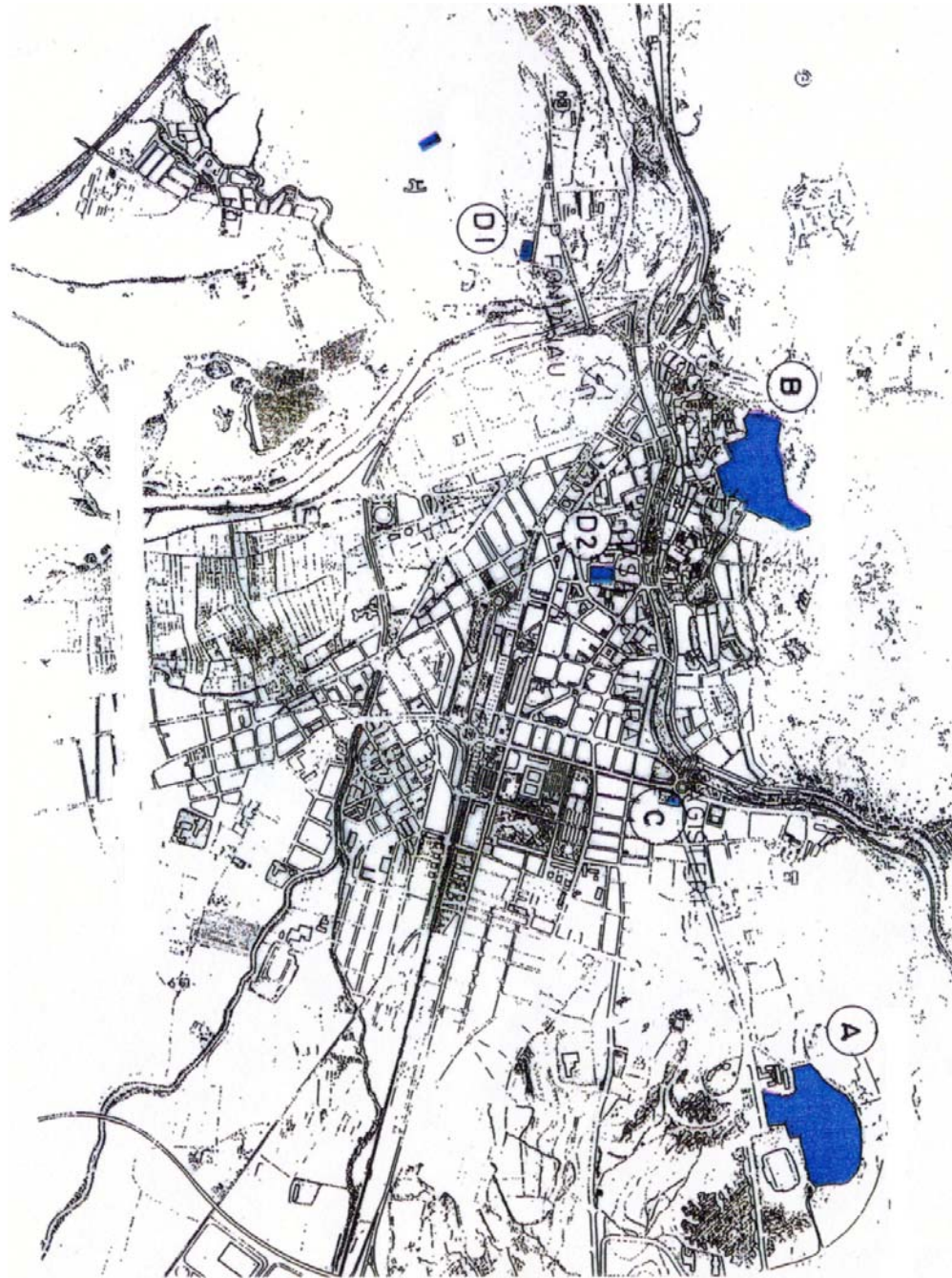
Com a conseqüència de la Guerra de Successió, al 1717, Felip V mana tancar les universitats de Girona, Barcelona, i Lleida i crea la de Cervera, amb un gest de dispersió punitiva i d'aïllament que explica fins a quin punt la universitat era considerada un element fonamental en l'estructura física i social de la ciutat.

L'ensenyament universitari torna a Girona al 1844, quan comencen oficialment els Estudis de Magisteri. Una mica més tard, amb els nous aires de 1869, l'Ajuntament funda la Universitat Lliure de Girona. Els estudis de la facultat de Dret i facultat de Farmàcia es cursen als locals municipals de l'antiga seu de la Universitat Literària, al costat del convent de Sant Domènec, en l'emplaçament de l'actual rectorat de la Universitat de Girona. La Universitat Lliure va tenir una vida efímera, al 1874 es va impartir el darrer curs de la Universitat Lliure.

Al 1901, l'Escola Normal Superior de Mestres es substituïda pels Estudis Elementals de Magisteri. Fins que al 1914 s'instaura l'Escola Normal Superior de Mestres, com a consolidació dels Estudis de Magisteri. Al 1936 es fundà la primera escola d'Infermeria de les comarques de Girona a l'hospital de Santa Caterina.

- **La deslocalització universitària. Primeres intencions i la precarietat. 1968- 1984**

A partir del 1968, en que es crea l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica a la ciutat de Girona, es van anar succeint les implantacions parcials de diferents disciplines universitàries a la pròpia ciutat de Girona: la Secció de Ciències del Col·legi Universitari de Girona al 1970; un anys després (1971) s'inicia el primer curs de Ciències Econòmiques; al 1972 se li dona caràcter universitari a L'Escola Universitària de Formació del Professorat i L'Escola Universitària d'Estudis Empresarials, aquesta ultima vinculada a l'EUEE de Sabadell; el següent any, 1973, es crea l'Escola Femenina d'ATS de la Diputació de Girona i es posa en marxa l'Escola Politècnica Superior de Girona, també al 1973 es van clausurar els estudis de Ciències Econòmiques; finalment, per a concloure aquesta etapa de seus inicials i provisionals, al 1976, s'implanten els estudis d'Enginyeria Tècnica Agrícola i Arquitectura Tècnica.

1_Girona. 1989
 LOCALITZACIÓ EQUIPAMENTS UNIVERSITARIS
 A. MONTILIVI
 B. ENTORN MURALLA
 C. MAGISTERI
 D. SEUS PROVISIONALS:
 D1. HOSPICI
 D1. PAV. FONTAJAU
 D2. CASA CULTURA
 Documentació Tècnica Memòria creació UdG. Font: CUIR

Les diferents facultats i escoles, després d'una etapa inicial, s'adscriuen o integren a la organització funcional i oficial d'universitats matrius amb seu central a Barcelona: els estudis tècnics s'integren a la Universitat Politècnica de Barcelona l'any 1972, després Universitat Politècnica de Catalunya, i el Col·legi Universitari de Girona s'integra a la Universitat Autònoma de Barcelona, primer l'any 1972 de forma provisional, i al 1982 de forma definitiva.

En aquesta etapa inicial, els diferents estudis universitaris s'acollien, amb un marcat caràcter de provisionalitat, en locals del Centre de Cultura Tomàs de Lorenzana. Els espais els va cedir la Diputació de Girona al recent creat Col·legi Universitari de Girona. En aquests espais van impartir estudis, a partir del 1970, la Secció de Ciències; al 1978, L'Escola d'Empresarials; i al 1986, la Secció de Dret. També, en les dependències de la Casa de Cultura es van acollir els serveis administratius del Col·legi Universitari de Girona. Tota la implantació va tractar-se d'un exemple de reutilització del Patrimoni Cultural i Arquitectònic de la ciutat.

- Cap a la consolidació definitiva, Barri Vell i Montilivi. 1984-1999

La implantació actual de centres d'ensenyament universitari a la ciutat de Girona tenen els seus orígens en la cessió de terrenys que es va fer al **1984** per part de l'Ajuntament de la ciutat als responsables de la formació universitària a Girona, aleshores, el Col·legi Universitari de Girona. Aquell mateix any, l'Escola Politècnica va traslladar els seus estudis als terrenys de Montilivi, al nou edifici.

Amb aquesta cessió es començava a tancar l'època de provisionalitat dels emplaçaments dels centres d'ensenyament universitari a Girona. La dimensió i la situació dels espais cedits suposaven un primer valor definitiu, ja que entre tots dos emplaçaments hi havia possibilitats de capacitat per acollir, de forma ordenada, la totalitat dels estudis previstos (aproximadament 10.000 estudiants), xifra que es considerava ideal per a un funcionament eficient de la universitat.

Un **moment clau per a la confirmació de la implantació dels centres** és la redacció de la Memòria de creació de la Universitat de Girona per part de la Generalitat de Catalunya. A la Memòria de Creació hom preveia implantar equipaments per acollir aproximadament 9.365 estudiants, repartits en dos nuclis principals, un al Barri Vell amb la previsió d'acollir a 1.400 estudiants i el segon a Montilivi que acolliria a 7.105 estudiants. També, hi preveia un tercer emplaçament a les instal·lacions existents de l'escola Normal, situada al carrer d'Emili Grahit, amb una capacitat per a 860 estudiants.

En el curs de 1991-1992, curs previ a la creació de la nova Universitat de Girona, hi havien 6.608 estudiants, 444 professors, 204 administratius i de personal de serveis.

En aquells moments els alumnes es trobaven repartits en vuit emplaçaments diferents i depenien de dues universitats, considerades matrius:

La Universitat Politècnica de Catalunya:

L'edifici Politècnic a Montilivi

La Universitat Autònoma de Barcelona:

Les Àligues al Barri Vell

El convent de S. Domènec al Barri Vell

El Seminari al Barri Vell

L'Escola Normal al carrer Emili Grahit

Els edificis de mòduls prefabricats a Fontajau

La Casa de Cultura al Centre de Girona

L'Hospici de l'hospital de Sta. Caterina

Part d'aquests centres eren ubicacions provisionals i en disposaven dels espais en regim de lloguer, en una complicitat institucional de reutilització d'edificis del Patrimoni Arquitectònic. Serien els casos de la Casa de Cultura "Tomàs Lorenzana" i de l'Hospici, ambdós propietat de la Diputació de Girona i, del cas del Seminari, propietat del Bisbat.

L'altra part de centres corresponien a edificis de propietat de les universitats. Les Àligues i el Convent de Sant Domènec al Barri Vell eren propietat de la Universitat Autònoma de Barcelona, i l'edifici Politècnic, de la Universitat Politècnica de Catalunya. El primer respon, també, a la reutilització d'un edifici històric, amb passat universitari, el segon, també històric, es trobava en fase de rehabilitació i el tercer es tractava d'un edifici de nova planta construït per a l'ús universitari al 1985.

Així mateix els estudis es trobaven repartits pels diferents centres amb un criteri molt condicionat per la disponibilitat d'espais. Aquesta disponibilitat donava com resultat un model d'estructura de centres mixt, amb una sèrie de centres difusos pel centre de la ciutat (Barri Vell, Casa de Cultura i Escola Normal) i dos centres disgregats a la perifèria en nuclis separats (al barri de Montilivi, a la perifèria sud i, al barri de Fontajau, en la perifèria nord).

Al Barri Vell, recent restaurat l'edifici de Les Àligues es van instal·lar els serveis administratius i coordinadors de l'Estudi General de Girona de la UAB; en l'antic Seminari es trobaven situats els estudis d'Humanitats i de part de Ciències Socials. A la Casa de Cultura, compartint espais amb altres estudis no universitaris es trobaven els estudis de Ciències (Biologia i Química). A l'Hospici, en l'hospital de Sta. Caterina, darrera Fontajau, es trobaven els estudis d'Infermeria. Els mòduls prefabricats dels estudis de Dret i Ciències Socials es van situar en una illa buida del barri de Fontajau que iniciava el seu procés físic d'urbanització i edificació, un àrea de nova expansió. Els estudis relacionats amb la formació d'educadors es realitzaven en l'edifici de l'Escola Normal, compartint l'espai amb una escola d'EGB. Tots els estudis de la UPC es donaven en l'Edifici Politècnic de Montilivi i havia el projecte preparat per un segon edifici dintre dels terrenys del PP d'Equipaments universitaris de la UPC, futur campus de Montilivi.

La dinàmica d'implantació de centres portada a terme fins el moment de creació de la nova Universitat (1991), apuntava a una certa consolidació d'emplaçaments ja amb activitat universitària. D'una part, potenciar l'emplaçament del Barri Vell, pel que havia apostat la Universitat Autònoma de Barcelona, i d'una altra part, consolidar l'emplaçament promogut per la Universitat Politècnica de Catalunya als terrenys de Montilivi. Al 1991, a Montilivi ja s'havien ordenat els terrenys des del punt de vista del Planejament per acollir més centres en el futur i arribar a ser un nucli dedicat a estudis de caràcter tècnic o científic.

Per la qual cosa poden considerar la redacció de la memòria de creació de la nova universitat de Girona com un primer fet significatiu que marca el inici de la incidència recent de la presència de la Universitat en el desenvolupament de la nova urbanitat de Girona. Es un moment en que el Planejament de la ciutat sortia d'una ordenació regulada per unes Normes Subsidiàries que es van aprovar al 1981, on només es delimitava el sol urbà i on es definien una sèrie de sectors per a desenvolupar sol urbà.

Els espais posats a disposició per l'Ajuntament es situaven a dos emplaçaments ben diferents urbanísticament: l'entorn de la muralla, al voltant de l'antic convent de Sant Domènec en un extrem lateral del Barri Vell, i uns terrenys perifèrics a Montilivi, al voltant de l'edifici de la Politècnica.

Un **segon moment significatiu**, es produeix pocs anys després de que s'aprovés el PGOU de Girona de 1987. Es al 1990, quan la Facultat de Dret trasllada la seva activitat als espais dels edificis de mòduls prefabricats de Fontajau, barri perifèric de recent consolidació. El nou emplaçament de la facultat dona una ampla visibilitat al funcionament de la Universitat. També aquests anys, s'acaba de rehabilitar una part de l'edifici de les Àligues, a la plaça de Sant Domènec, com a centre administratiu dels equipaments universitaris de la Universitat Autònoma a Girona.

Un any més tard, al **1991** es va produir la creació de la Universitat de Girona i l'aprovació del PP d'Equipaments Universitat Politècnica de Girona a Montilivi. (que significa en m2 i estudiants). A partir d'aquest moment es produeix una ubicació gradual de seus definitives i provisionals de facultats en els terrenys de Montilivi.

En 1993, l'acabament d'un nou edifici per l'Escola Politècnica permet desocupar els mòduls prefabricats de Montilivi d'estudiants del Politècnic i tot seguit reutilitzar-los ubicant-hi les dependències de la Facultat d'Empresarials, amb el consegüent augment d'usuaris en la zona. Paral·lelament a aquests fets, a l'antic Convent de Sant Domènec es finalitzen part de les obres de rehabilitació i es comença l'activitat docent. L'antic convent va anar augmentant la seva capacitat d'espais de forma gradual, combinant les obres de rehabilitació amb les de nova construcció de volums en espais contigus, com ara l'edifici de Departament o part dels espais de la Biblioteca universitària.

Al 1997, amb l'acabament de nous edificis, s'inicia a Montilivi l'activitat en les seves seus definitives dels estudis de Ciències i dels estudis de Ciències Econòmiques i Empresarials. I dos anys més tard, a l'estiu de 1999, s'acaba l'edifici destinat a la Facultat de Ciències Jurídiques.

Amb posterioritat a aquesta data, es van finalitzar els altres edificis de l'anell inicial del Campus: Mòdul Politècnic Tres, Mòdul Politècnic Quatre, Biblioteca (1ª fase), i Biblioteca (2ª fase).

Un cop omplert l'anell inicial, les necessitats de nous edificis es van anant situant en els nous terrenys cedits al sud-oest del campus. Els edificis relacionats amb la docència i la recerca es van emplaçar contigus a l'anell per la part sud-oest, donant façana al carrer de Maria Aurèlia Capmany. En aquesta posició es van implantar: l'edifici d'Aulari, i l'edifici de serveis a l'estudiant.

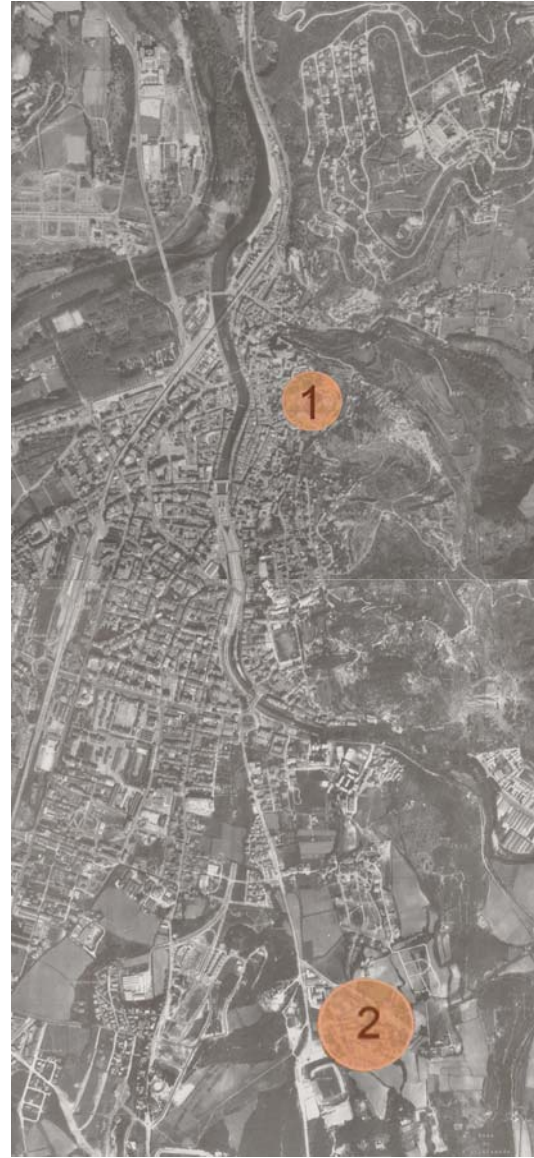
Mes enllà del campus, a l'extrem més proper a la Creu de Palau, es van completar les activitats docents i de recerca amb la introducció d'edificis residencials per usuaris universitaris. En un primer moment es va implantar sobre sòl de la universitat la Residència d'estudiants RESA (empresa privada Concessionaria del servei); i mes tard, es va implantar un conjunt d'habitatges de protecció oficial especial per universitaris.

Al Barri Vell, completades les successives obres dels espais pels estudis universitaris i per la Biblioteca universitària a l'antic convent de Sant Domènec es va procedir a rehabilitar l'edifici de l'antic Seminari Diocesà per destinar-lo a seu definitiva dels estudis de la Facultat de Psicologia i d'Educació.

L'edifici de l'antiga Normal, aïllat al carrer cèntric d'Emili Grahit, en un cas significatiu de permanència funcional. Ha anat acollint successivament diferents estudis universitaris, finalitzant com a Facultat de Medicina, i acollint de forma agrupada l'Escola d'Infermeria.

En paral·lel aquestes implantacions agrupades, la Universitat ha anat ocupant altres edificis dispersos de forma puntual i aïllada per la ciutat per tal de donar respostes a funcionalitats molt especialitzades, com ara l'escola de Postgraus, al barri de Mercadal, o les dependències de Transferència Tecnològica a l'Eixample Sud.

II.1.3. 2 IDENTIFICACIÓ DEL MODEL URBÀ DE NOVA IMPLANTACIÓ UNIVERSITÀRIA .

1_ortofotomapa de Girona al 1986, amb els campus universitaris remarcats:
1- Campus Barri Vell
2- Campus Montilivi

“Sin duda la dispersión de la universidad por toda la ciudad ocasiona algunos inconvenientes a la institución como entidad administrativa. Pero para los usuarios, el contacto próximo con la ciudad, el contacto próximo con la ciudad crea innumerables posibilidades de usarla y participar en su vida. Y para la ciudad la situación de la universidad significa una valiosa aportación de energía, vida, y actividades. ”

Jan Ghel

La humanización del espacio urbano¹

El moment de creació de la universitat de Girona, al 1991, no significa directament el començament de la presència d'equipaments universitaris a la ciutat. Abans s'havien obert diferents estudis a la ciutat, que com una delegació territorial havien estat promoguts per universitats de Barcelona. Les universitats de Barcelona estaven especialitzades cadascuna en estudis concrets.

D'una banda la Universitat Autònoma de Barcelona havia iniciat estudis seus a localitzacions del centre de la ciutat: la casa de Cultura “Tomas de Lorenzana”, l'antic Seminari. En un entorn aïllat, a l'antic edifici de Sant Rafael, a la perifèria nord, es cursaven estudis d'infermeria. Amb caràcter de marcada provisionalitat, els estudis de Dret s'havien situat en un edifici de mòduls prefabricats en solar buit al llavors nou barri de Fontajau, a la perifèria nord de Girona. En paral·lel, s'havien iniciat obres de rehabilitació a edificis del nucli antic de la ciutat: a les Àligues i a l'antic convent de Sant Domènec.

D'altra banda, la Universitat Politècnica de Catalunya acabava de construir un magnífic edifici docent a la zona de Montilivi, a la perifèria buida del sud de Girona. L'edifici polítècnic disposava d'espais suficients per acollir activitats tan de docència com de recerca, pròpies d'un edifici organitzat unitàriament com a escola universitària (d'acord amb l'antic esquema d'organització d'edificis per unitats d'estudi en lloc de per unitats de departaments).

Hi havia doncs una situació prèvia dispersió d'activitat universitària localitzada en un seguit d'emplaçaments escampats per diferents punts de tota la ciutat. El nombre d'estudis agrupats a cada emplaçament era molt reduït, com a molt dos estudis per emplaçament.

¹ Jan Ghel; “la humanización del espacio urbano”; pàg.115. 2009

D'aquesta situació existent es va optar per desenvolupar un model de localització que possibilités agrupar al màxim el nombre d'estudis en el menor nombre d'emplaçaments possibles.

En aquest sentit, es va considerar consolidar el nucli del Barri Vell (entorn muralla) ubicant-hi estudis d'humanitats (amb menor grau d'experimentalitat i major relació amb el passat llunyà), i fer créixer l'embrió polítècnic de Montilivi, per acollir d'una **forma agrupada i compacta** la majoria de la resta d'estudis universitaris tècnics i de ciències. S'havien establert dos pols dispersos a la ciutat per implantar el màxim agrupats possibles els estudis de la nova Universitat.

L'agrupament majoritari d'equipaments, segons considera Giancarlo de Carlo², facilita entre altres avantatges les relacions entre els usuaris dels diferents equipaments i la gestió compartida d'infraestructures avançades, com la xarxa de telecomunicacions informàtiques, en un moment incipient al 1990, o una biblioteca conjunta o un comerç especialitzat de suport.

Es podia identificar clarament com un model de localització urbana "bipolar", amb un pol al nucli històric de la ciutat, al voltant de l'antic convent de Sant Domènec, i amb un segon pol, a la perifèria propera al límit urbà, a Montilivi, a la zona dels boscos de Palau.

Al Barri Vell es proposaven agrupar estudis dispersos iniciats per la Universitat Autònoma de Barcelona, i els espais representatius de la nova universitat; i a Montilivi es proposaven agrupar estudis tècnics iniciats per la Universitat Politècnica de Catalunya, juntament amb alguns estudis de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Els dos pols proposats, a banda de la diferent situació geogràfica a la ciutat, representaven un model igual pel que fa al criteri d'agrupar equipaments en una distància propera. Malgrat aquesta primera similitud hi havia diferències de model significatives entre els dos pols. Una de les diferències de model, més significativa pel que fa a les condicions físiques urbanes, consistia en l'opció de situar **els equipaments respecte al teixit urbà** de la ciutat.

Al Barri Vell, suposava utilitzar edificis ja existents amb accessos directes des de carrers existents. La Universitat compartia les infraestructures d'accés i connexió amb la ciutat. Es compartien avantatges i inconvenients històrics d'estar inserit en una trama i un teixit existent.

A Montilivi, només hi havia un carrer d'accés a un extrem dels terrenys, suposava haver de fer totes les infraestructures d'accés i connexió al territori. Cada nou creixement, dintre del seu solar es podia modelar exactament d'acord amb les condicions específiques de l'activitat, sense lligams particulars amb teixits dels veïns contigus.

L'altra diferència significativa de model era la **posició respecte a la ciutat**. El Barri Vell més proper, però més inaccessible, i el Campus de Montilivi, més allunyat però més accessible. Malgrat aquesta diferència inicial, la posició de tots dos pols compartien el seu caràcter de localització perifèrica respecte del centre de la ciutat.

2_Barri vell. Imatge de Sant Domènec en obres, per acollir la Facultat de Lletres. 1991
Foto: Capdeferro. Font: llibre Girona 20 anys del Pla Especial del Barri Vell

² Giancarlo de Carlo; "Pianificazione e disegno delle Università"; pag. 14 ;1968

3_Bologna: Istituto de Geologia i Paleontologia, edifici universitari ubicat a dins del teixit històric.

El pla de localitzacions havia partit de la necessitat d'implantar equipaments només per activitats de docència i de recerca. En una fase inicial no es contemplava la necessitat de definir localitzacions concretes per equipaments residencials i esportius. L'activitat residencial i esportiva no es va considerar prioritari que haguessin de ser d'ús exclusiu per usuaris universitaris, i que per tant es podien utilitzar els recursos i equipaments que ja disposava la ciutat, podent-los utilitzar de forma compartida o complementaria. Hi havia una clara mostra de la voluntat de barreja entre habitants de la ciutat i els usuaris de la universitat.

Al model bi-polar s'havia arribat per la inviabilitat física de situar tots els equipaments agrupats en un punt interior (imbricat) de la ciutat. Hi havia una manca d'espais disponibles en condicions idònies. Un cop descartada la possibilitat d'altres localitzacions menys urbanes com podrien ser les corresponents a models de localitzacions "desvinculades", "segregades" o "superperifèriques", segons definicions tipològiques d'estudiosos en implantacions universitàries com Pablo Campos, Marcello Rebecchini o Giancarlo de Carlo. La disponibilitat d'espais, tot seguint un criteri de proximitat al nucli urbà, i la voluntat d'agrupar sensiblement els nous equipaments amb els preexistents, va portar la segona localització a una posició externa al centre urbà, però que mantenia una relativa proximitat amb el centre urbà.

El criteri de desplegament d'emplaçaments amb equipaments concentrats en "pols dispersos a la ciutat" havia estat contemplat en actuacions coetànies i prèvies a la creació de la Universitat de Girona, i convenientment publicades, com seria el cas de la Universitat de Pavia, amb un projecte policèntric de Giancarlo de Carlo. El cas de la Universitat de Pavia es descriu com:

"L'articulació i distribució de les diverses universitats en el lloc mateix del territori segueix un esquema funcional jeràrquic i manté en ment la ciutat al voltant seu. Els diferents pols, interconnectats a través d'una xarxa de vials i camins, es divideixen en Central, Perifèric, i pols centrals.

Els "pols centrals" són els edificis projectats per acollir els equipaments docents i científics, i els llocs on es produeix la més intensa interacció entre les diferents disciplines.

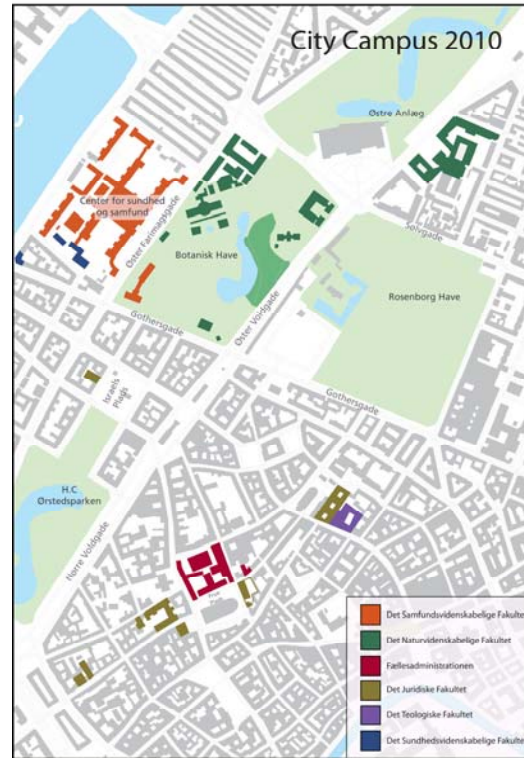
Hi ha dos "Pols (nuclis) Centrals", localitzats en diferents àrees: un, al centre històric, escampat en bastants locals, incloent-hi als locals antics i altres edificis (facultats d'humanitats), i un segon, en la part oest de la ciutat, conformat per una estructura de facultats científiques (Nosaltres en diem "Experimentals").

El "Pol (nucli) central històric" inclou cinc locals: el Rectorat, amb la seu del rector i les facultats de Llei, Arts i Filosofia; un antic orfanat (S. Felice) acull ara la Facultat de Ciències Econòmiques, les antigues barraques Calchi, han estat transformades en la Facultat de Ciències Polítiques; l'edifici Botta, acull les oficines administratives i les dependències del secretariat; i finalment el Centre Studio Genio militare, el qual acull ara la facultat de Ciències Educatives.

El "Pol (nucli) central urbà" allotja l'Escola d'Enginyeria, les Facultats de Matemàtiques, Biologia, i Farmàcia. Ha estat desenvolupat d'acord a una trama modular basada en les unitats d'escala (nuclis verticals).

4_ Università degli studi d'Urbino. Arqte. G.de Carlo. 1966. Model d'implantació multipolar. Equipament situat a la perifèria del nucli urbà. Imatge extreta del llibre "pianificazione e disegno delle universita". G. de Carlo

5_ Universitat de Copenhage. 2010
Campus ciutat
imatge extreta de la web de la universitat

6_ Universitat de Copenhage. 2010
Campus Norre
imatge extreta de la web de la universitat

Els "Pols (nuclis) perifèrics", son llocs on els estudis són recollits i on els materials per la docència s'hi comproven. Es troben escampats en els districtes perifèrics i localitzats a àrees estratègiques de la ciutat que necessiten més equipaments i sistemes; això s'ha fet amb l'objectiu d'integrar la Universitat i el desenvolupament de la ciutat.

Finalment, els "pols intermedis" posseeixen equipaments de suport i sistemes per la Universitat, instal·lacions i llocs "entre" la ciutat i la universitat. Estan localitzats al centre de la ciutat a prop d'espais i estructures lúdiques. Un d'aquests es l'àrea de Ponzo Vanzina, destinada per a la cantina de la universitat, instal·lacions per varis tipus d'activitats culturals i a l'alberg localitzat a la Facultat de Genètica.³

Un altre cas de implantació policèntrica seria el Departament de Fisica ed Attrezzature dell'Università di Bologna, projecte desenvolupat per l'arquitecte Marcello Rebecchini amb un edifici tocant al casc històric de Bolonya, enfront d'una secció de l'antiga muralla que oculta un nucli de la pròpia universitat.

Amb aquesta tipologia de implantació multipolar al centre històric i a la perifèria de la ciutat, també a Italia, es trobaria el cas al 1965 del projecte de renovació de la Università degli studi d'Urbino a Pessaro, a càrrec de Giancarlo de Carlo.

En la mesura de lo possible en la proposta policèntrica d'emplaçaments urbans pels nous equipaments de Girona s'havien recollit aquelles orientacions urbanístiques descrites per Jan Ghel al 1971:

"Los proyectos urbanos pueden usar una nueva universidad como una ocasión obvia para situar gran número de viviendas y tiendas en una estructura ciudadana integrada: una ciudad universitaria con residencia y comercio. Que las antiguas estructuras urbanas integradas existan todavía codo con codo con las nuevas monofuncionales hace posible estudiar ambos principios urbanísticos.

*Buena parte de la Universidad de Copenhague está situada en el centro de la ciudad antigua. El edificio principal tiene una posición céntrica y a su alrededor se distribuyen por la ciudad escuelas, colegios mayores y departamentos, en varias localizaciones distintas que se fueron ocupando a medida que se necesitaba espacio. Las calles de la ciudad son parte de la Universidad y actúan como corredores de conexiones tanto internos como externos."*⁴

També en certa manera, al nous equipaments universitaris amb emplaçaments contigus a paisatges de baixa densitat s'està reproduint el model apuntat a l'Edat Mitjana a les Cantigues escrites per en Alfonso X "d'allunyar els estudiants de la capital, per concentrar-los en la tasca formativa i evitar les males influències de la capital"⁵

³ Giancarlo de Carlo; PIANO DI SVILUPPO E RISTRUTTURAZIONE DELL'UNIVERSITÀ DI PAVIA. 1988?)
bibliografía: Casabella nº423, 197 .1988

⁴ Jan Ghel; "la humanización del espacio urbano"; pàg.115. 2009

⁵ Ricard Pie; "La universitat en el territori: reflexió històrica i consideracions sobre el cas català", article publicat a la revista "Coneixement i Societat", nº 04. Pag. 16 i seg. 2004, com un comentari recollit originariament per en Pablo Campos a la revista Arquitectura, nº 312.

2. UNIVERSITAT AL NUCLI HISTÒRIC

II.2.1. OROGRAFIA ACCIDENTADA AL BARRI VELL.

II.2.1. OROGRAFIA ACCIDENTADA AL BARRI VELL.

1_ Girona al 1715

Girona es una ciutat petita i antiga. Els romans van veure la possibilitat de bastir una ciutat fortificada en les terrasses entre l'Onyar, el Galligans i les primeres ondulacions de les Gavarres, i encaixada triangularment en l'espai, van encabir-hi com van poder la seqüència regular dels seus carrers entrecruant-se sota el guiatge del cardo maximus i el decumanus. Una ciutat pensada per defensar un pas, una carretera, havia de ser mentre durés la guerra convencional, amb infanteria i artilleria, una ciutat assetjada reiteradament. Girona fou objecte de setges militars, del setge de l'aigua en nombroses inundacions i del setge de les epidèmies en flagells freqüents d'efectes més destructius que les mateixes guerres. No cal dir que una ciutat pensada i nascuda així havia d'atorgar una gran importància a les seves muralles. Tant que en realitat tot Girona ha estat emmurallada tota la seva història excepte els darrers cent anys.

J Nadal; 20 anys ; pag 51)

UNA OROGRAFIA DE DEFENSA INTENSAMENT CONFIGURATIVA

La ciutat de Girona té un únic i compacte nucli antic, el Barri Vell, que acull la ciutat dintre dels recintes emmurallats fins l'any 1898 que es deixa de considerar a Girona com una plaça forta. Apunta Nolla, que és aquesta la seva accidentada orografia la que justifica o sosté la pròpia existència de la ciutat antiga de Girona. En la seva fundació romana ja s'apunta l'estreta relació de la geografia amb la forma que anirà desenvolupant la ciutat a través dels temps.

Al igual que a la totalitat de la ciutat de Girona, al Barri Vell els elements geogràfics més configuratius de la seva forma són:

- l'**accidentada orografia** del terreny que estructura el traçat i disposició dels camins i de les seves travessies
- la **presència dels rius**, amb un paper clar de delimitador físic de recintes.

En aquesta part de la ciutat el relleu és especialment irregular, la part més religiosa de la ciutat s'allotja sobre la part de terreny més accidentat, amb més pendent, i, la part més civil (residencial i comercial) a les terrasses fluvials de la part baixa.

2_ Plànol topogràfic de Girona. 2012

La altura sobre el nivell del mar del Barri Vell de Girona canvia segons el lloc de la ciutat d'una forma considerable:

Torre Gironella:	+121 mts
Plaça Apòstols:	+ 94 mts
Ajuntament:	+ 68 mts
Riu Onyar:	+ 34 mts
Riu Ter:	+ 51 mts

Aquestes cotes verticals suposen un **desnivell total de 53 mts** entre la part baixa del barri, a la plaça del Vi (Ajuntament), i el punt més alt, a la Torre Gironella, que amb una distància recte en el punt més ample de 250 mts, resulta un pendent natural, en sentit transversal del barri, d'aproximadament un 21%. Pendent que per superar-la, obliga a **llargues rampes** o a escurçar-la amb **trams d'escales**.

En aquest sentit es pot visualitzar en els plànols topogràfics, primer, el pendent rectilini i gairebé sense pendent de la traça de l'antiga Via Augusta, segon, les terrasses perimetrals del riu, a la part baixa del barri, que amb una superfície horitzontal allargada donen suport als espais de les activitats habituals del comerç de la ciutat, i, tercer, les parts costerudes de la part alta, que recullen les activitats sempre complementaries de l'autoritat (defensa i religioses).

També, es pot veure clarament com l'Onyar, i el Galligants dibuixen el perímetre dels recintes emmurallats carolingis, i com les variables lleres del Ter, perfilen part de la muralla del Mercadal.

La Gran Geografia Comarcal de Catalunya esmenta com a **primera característica de la ciutat de Girona, que la distingeix de les restants ciutats catalanes, el fet d'ésser travessada per quatre rius: el Ter, el Galligants, l'Onyar i el Güell.**¹ Però, pel que fa al desenvolupament de la ciutat potser tan característic com la presència dels rius es el caràcter de punt estratègic del territori, al trobar-se encaixada a quasi únic pas (nord-sud) que les formacions muntanyoses de les Guilleries i les Gavarres deixen entre les comarques de La Selva i de l'Empordà, és un pas quasi obligat pels que volen connectar Barcelona amb França o viceversa. És una situació geogràfica estratègica molt similar a la que també es dona a la ciutat de Martorell, com a quasi únic punt de pas de les comunicacions de Barcelona cap al sud i el centre de la península.

Un **segon caràcter configuratiu** de la ciutat és **el seu relleu molt irregular**. La part antiga de la ciutat esta situada en un terreny considerat com a força accidentat, i la part més moderna s'ha anat formant i creixent a la zona més planera del terme, entre l'Onyar i el Güell, i ja més actualment cap el sud i l'oest al llarg dels eixos de les carreteres de Sant Feliu de Guíxols, Barcelona, Santa Coloma de Farners i Salt.

En Josep Maria Nolla resumeix la descripció de Girona dient que es camí i *que la ciutat es va fundar en un indret complicat desafiant un terreny complicat precisament per aprofitar aquesta situació geogràfica que l'ha situat com a punt de pas en el mapa al llarg dels segles.*

¹ Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya; volum 4; pag 29 i seg...

Un **tercer element geogràfic, configuratiu** del caràcter de la ciutat és **el material petri del sòl**. El sòl està format en gran part, per sediments marítims del Terciari o per sediments fluvials, *quaternàries, que recobreixen un subsòl de dipòsits pliocènics deixats per aigües somes, de fàcies lacustre. A sota hi ha materials eocènics que afloren vora la ciutat, com les calcaries nummulítiques² de Montjuïc*, pedres compactes i resistents, *que eren explotades com a Pedra de Girona*. I que es troba a molts edificis històrics de la ciutat, com la Catedral, unificant i cohesionant l'aspecte general de la ciutat i assegurant la durabilitat material dels seus edificis.

La resta de característiques geogràfiques el Barri vell coincideixen gairebé amb les de la resta de la ciutat, i que es van descriure en un apartat anterior.

El clima dl barri també coincideix amb el caràcter general plujós de la comarca del Gironès.

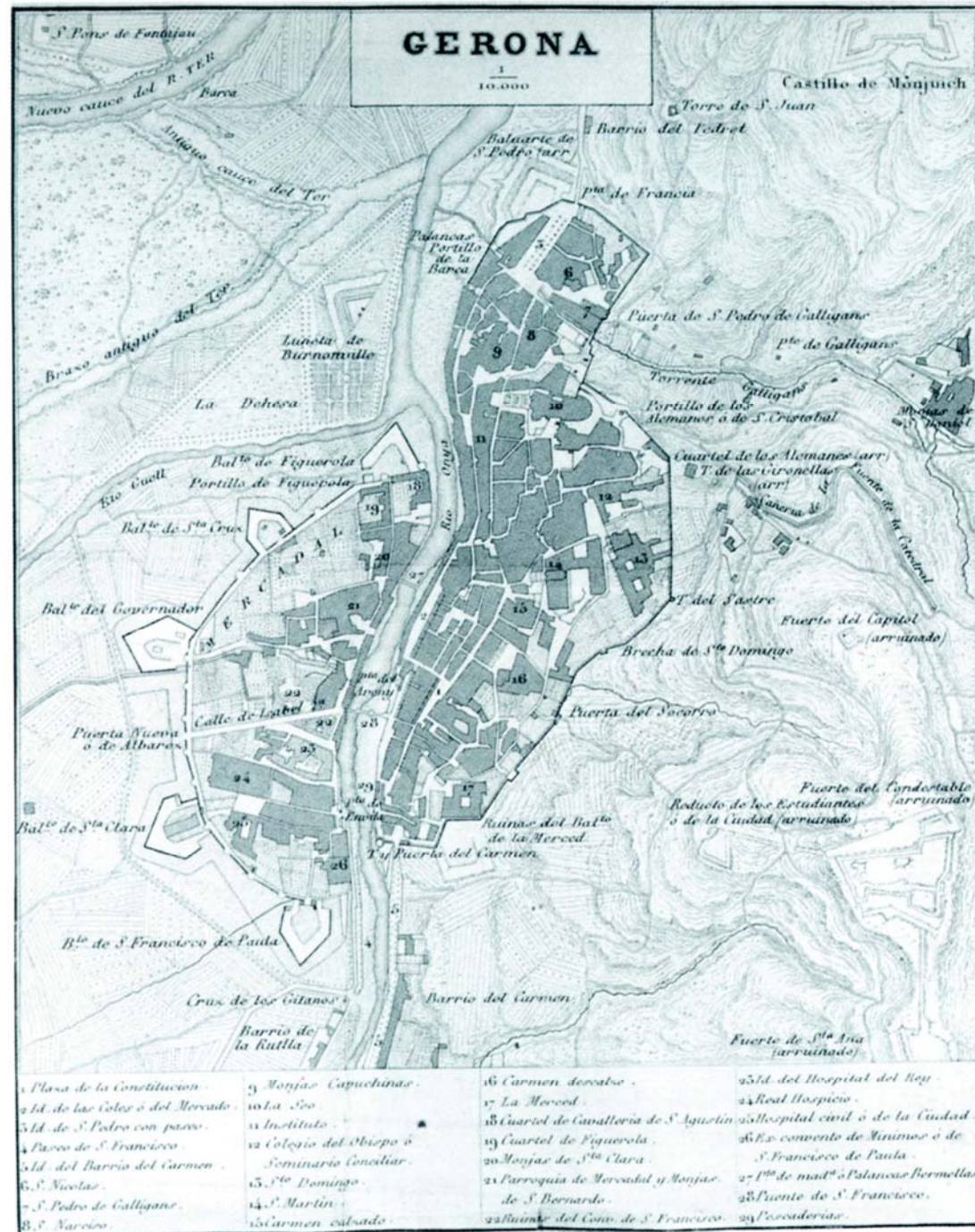
---

² sota les margues de la Vall de Sant Daniel s'hi troba una capa de mol·luscos característics d'aquesta zona anomenats "*Bulimus Gerundensis Vidal*". Aquest mol·lusc va pertànyer a la família dels cargols. La closca és allargada i més gran que la dels cargols actuals i amb una superfície de 8 o 9 espirals

II.2.2. EL NUCLI HISTÒRIC ABANS DE LA UNIVERSITAT .

II.2.2. EL NUCLI HISTÒRIC

ABANS DE LA UNIVERSITAT .

1_ Girona al 1845. Espais de convents i d'hortos junt a les muralles de ponent i llevant.

“las grandes ciudades de la tierra se han convertido en repugnantes lugares de fornicación y codicia-el humo de sus pecados sube hacia el cielo como el horno de Sodoma; y su contaminación está pudriendo y atacando los huesos y las almas de los aldeanos que las rodean, como si cada una fuera un volcán cuyas cenizas causaran llagas sobre el hombre y la bestia.”

John Ruskin

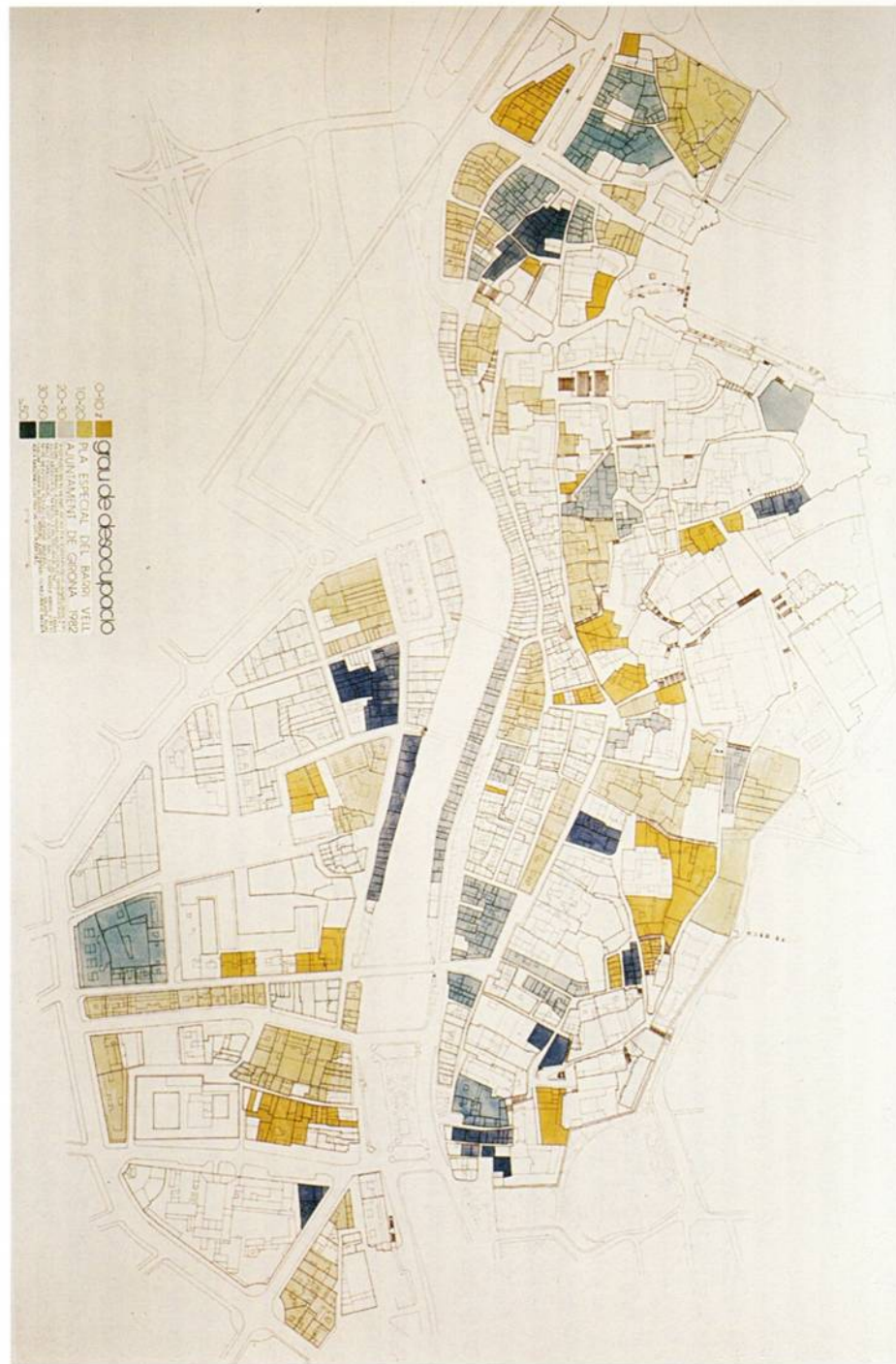
Letters to the Clergy on the Lord's Prayer and the Church (1880¹)

L'eclosió universitària arriba al **teixit medieval** (Barri Vell) de Girona coincidint amb les primeres actuacions de l'execució del Pla Especial del Barri Vell. El Pla (com a teràpia de xoc del primer ajuntament democràtic) es va formular entre el 1982 i el 1983, per tal de donar resposta als problemes de despoblació i d'inici de ruïna d'algunes de les seves parts, i amb la voluntat final d'intentar tornar a donar vida a la seva activitat comercial i urbana (que de forma molt plena havia tingut als anys 60), i tot mantenint la qualitat arquitectònica del conjunt sencer (acull el 20% dels monuments declarats a la província).

Just abans del Pla, el Barri Vell es trobava immers en un procés de descentralització progressiva de la seva posició en la ciutat, resultat del creixement excèntric de la pròpia ciutat. Els nous espais urbans oferien una percepció de millora significativa en la qualitat de vida (confort, comoditat, i accessibilitat) en el seu entorn. El procés es manifestava al barri vell pel desplaçament de les activitats urbanes cap a nous indrets de la ciutat: els seus habitants marxaven a residir als nous barris de fora muralles amb nivells de confort més avançats, el comerç els acompanyava obrint establiments en el nou Eixample, els centres educatius es traslladaven a noves localitzacions més còmodes, es tancaven cases i convents. En definitiva, com afirma en Joaquim Nadal², *el Barri Vell s'anava buidant de forma lenta de població i d'activitat, tot incentivat per l'evidència visual d'una degradació continua del seu espai físic.*

¹ citat per Peter Hall; Ciudades del Mañana; pag.23

² Joaquim Nadal i Ferreras. "Girona, vint anys de Pla Especial de Barri Vell, 1983-2003". 2003

2_BARRI VELL. 1982 (PLA ESPECIAL DEL BARRI VELL)
 DESOCUPACIÓ D'EDIFICIS. TEIXIT RESIDENCIAL EN PROCÉS DE DESOCUPACIÓ
 Màxima desocupació: als extrems nord i sud. Mitjana desocupació: a l'extrem de llevant
 El estat de desocupació no era total
 Extret del llibre Girona 20 anys del Pla Especial del Barri Vell

Malgrat aquest procés de decadència urbana, als anys vuitanta, vinculat al final de la ciutat industrial, al Barri Vell descriu en J.M. Birules³, “que encara hi havia una apreciable activitat comercial, de botiguers i artesans, mes decadent a la riba dreta (la Vila nova), mes actualitzada a la riba esquerra (Mercadal). En concret, el barri de Mercadal tancava el períple industrial del barri (Grober, Planas i Flaquer, Sala i Bertran,... pioneres de la industrialitat vuitcentista), i arran d'aquest final, els plans d'ocupació residencial i terciària del desmanegat barri, s'han implantat amb celeritat i van atorgant a aquest barri una major amplitud d'usos, cosa que permet un desplegament comercial d'oficines i serveis. Malgrat aquesta tardana eclosió de modernitat del barri, aviat es constata el seu arraconament del centre de gravetat de la ciutat real, situat al pla mes al sud.”

Urbanísticament, la baixada de població al teixit medieval, acompanyada del trasllat dels centres docents va suposar, a banda de la pèrdua d'utilització docent de tot un seguit d'edificis històrics (antics convents o palaus), el desplaçament de la majoria dels **nodus** urbans, anteriorment situats a la ciutat històrica, i per tant la desaparició gairebé total de **fluxos** quotidians importants de ciutadans pels carrers de la ciutat històrica, com serien els dels nens i joves que als anys 60, es canalitzaven pels seus carrers quan es desplaçaven cada dia entre els centres docents i casa seva. Els immobles d'habitatges es buidaven, segons afirma en JM. Birules, al 1982, al Barri Vell hi havia mes del 35% d'immobles buits, l'espai públic perdia usuaris, i els edificis històrics es quedaven sense ús. No es **percebi**en signes de vida suficient als seus carrers. Una *situació clara de caiguda de la qualitat urbana del barri*.⁴

En aquells moments, la ciutat continuava mancada de cap política d'aprofitament real del turisme, de cap política turística d'oferta explícita.

Al Barri Vell el comerç necessitaria, d'una adaptació del paisatge comercial en l'arquitectura existent; la manca d'espai suficient pel comprador, vianant, sobre el vehicle per fer còmoda la seva afluència; d'uns circuits rodats, amb entrades i sortides d'accés, servei, càrrega i descàrrega i portes del barri que adquireixin una continuïtat que no els constrenyi compulsivament en colls d'ampolla que el col·lapsen. (espai per a vianants, accessibilitat i integració del comerç en l'arquitectura pròpia del barri)

En paral·lel, a mitjans dels vuitanta apareixen noves formes de compra i consum (grans artefactes a la perifèria), un canvi en els costums dels compradors (localització), els especials requeriments al comerç sobre l'espai públic al Barri Vell, i una manca d'una població prou massiva que fan difícil sostenir un comerç de proximitat i de quotidianitat en el mateix barri.

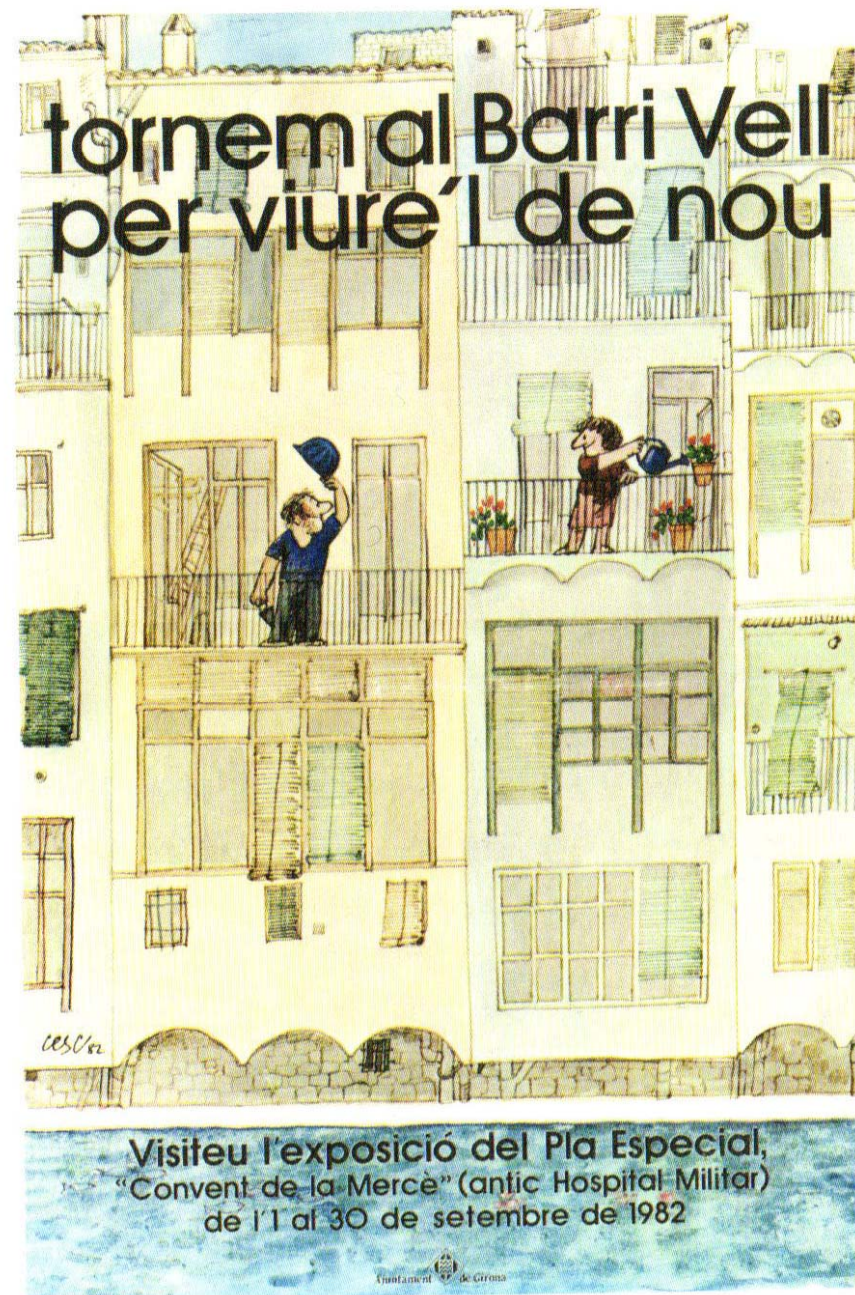
³ Josep Maria Birules; “Girona, vint anys de Pla Especial del Barri Vell, 1983-2003”, pag. 12. 2003

⁴ Joaquim Español Llorens; “Girona, anatomia de la ciutat històrica”. 2003

**II.2.3. ACTUACIONS PARAL·LELES A LA IMPLANTACIÓ UNIVERSITÀRIA
AL NUCLI HISTÒRIC**

II.2.3. ACTUACIONS PARAL·LELES A LA IMPLANTACIÓ UNIVERSITÀRIA AL NUCLI HISTÒRIC

Cartell del popular dibuixant Cesc que cridava al coneixement públic del Pla del Barri Vell. Foto: Ajuntament, 1982.

A principis de la dècada dels vuitanta el Barri Vell de Girona es trobava immers en un procés de descentralització progressiva de la seva posició a la ciutat, que s'acompanyava d'un abandó de població i d'activitats. Hi havia més del 35% d'immobles buits¹, tot i que la majoria no presentaven un estat de conservació molt dolent.

Davant la percepció de trobar-se en un procés de decadència de la ciutat històrica, l'Ajuntament reaccionà encarregant als arquitectes Josep Maria Fuses, Joan Viader, Arcadi Pla, i Jeroni Moner, la formulació d'un Pla Especial de Protecció i Reforma Interior pel Barri Vell que tingués en compte especialment, l'objectiu de fer tornar el desig de la població a viure al seu interior.

Segons recorda en Josep Fuses², es considerava fonamental contemplar:

- aspectes qualitius i de defensa del Patrimoni Arquitectònic
- aspectes de creixement del conjunt de la ciutat
- adaptació a les noves necessitats derivades d'un augment de la qualitat de vida
- adequació a unes noves tecnologies diferents de les que donaren lloc a la ciutat actual
- nous sistemes de gestió

En aquest sentit, els objectius del Pla en encarregar-lo se van centrar bàsicament en:

- la protecció del patrimoni històric artístic amb una normativa per al tractament d'elements específics del paisatge urbà gironí
- la rehabilitació i revalorització del nucli antic

Un cop obtingudes conclusions de la informació recollida, el Pla, segons en Josep Maria Fuses, proposava:

- pel que fa a les activitats fonamentals del barri:
  - rehabilitar els habitatges existents
  - reestructurar les àrees amb habitatges en pitjors condicions tot promovent operacions de sanejament i millora
  - crear nous habitatges en zones adients per aquest ús, ja sigui a partir de noves construccions o reutilitzant contenidors existents apropiats per a residència

¹ Birules, Josep Maria; Girona, 20 anys de Barri Vell; Possibilitats i límits de la rehabilitació. La ciutat antiga a Girona. Pag.9 (2003).

² Josep Fuses; al llibre Girona, vint anys del Pla especial del Barri Vell, 1983-2003; pàg. 83 i seg.. 2003

2_Plànol de delimitació de les actuacions aïllades en sol urbà i edificis en estat de ruïnes.
 Localitzacions actuacions de reforma: extrem perímetre ciutat històrica.
 En traços més foscos la situació d'actuacions
 Font: Pla Especial del Barri Vell de Girona.1982

- *manteniment de les activitats dels equipaments, condicionades a les limitacions derivades de les característiques físiques del barri, tant urbanístiques (accessibilitat, capacitat de suport de la trama) com arquitectòniques (adequació de l'ús al tipus)*
- *potenciar els equipaments amb previsió d'ampliacions. Tot possibilitant un nou allotjament d'equipaments al barri si fos necessari. O un trasllat a algun indret de condicions mes favorables*
- *potenciar la ciutat com a centre universitari i cultural*
- *millora de l'oferta turística*
- *aspectes de creixement del conjunt de la ciutat*
  - *reorganitzar i optimitzar les prestacions de la xarxa viària*
  - *racionalitzar les zones d'aparcament, proposant un correcte lligam entre aparcament si activitats*
  - *creació de zones per a vianants, i creant itineraris d'interès històric, paisatgístic i arquitectònic.*

Finalment, la memòria del Pla Especial concretava un seguit d'actuacions, agrupades per àmbits tipològics o d'ús:

1. actuacions sobre la xarxa viària

a. esquemes de circulació alternativa:

en sentit longitudinal:

dues vies perimetrals al barri: l'actual Gran Via

la prolongació del Passeig fora Muralles

dues vies internes i paral·leles al riu: Ballesteries – Ciutadans (dreta de l'Onyar)

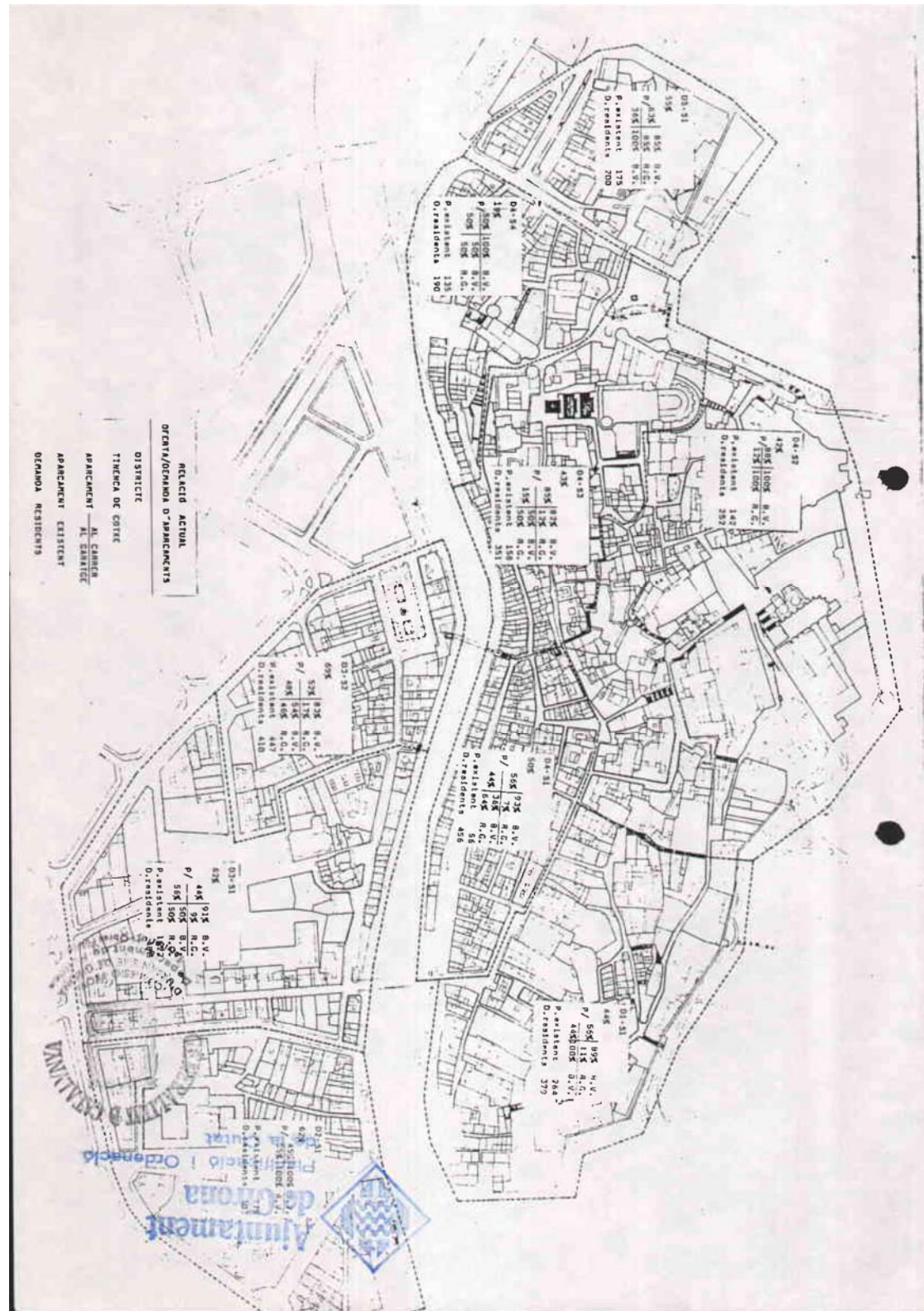
Santa Clara (esquerra de l'Onyar)

en sentit transversal:

tres vies connecten Santa Clara amb Gran Via: Sèquia

Nou

Sant Francesc

3_Sistema d'aparcaments. Plànol amb la relació d'oferta/demanda d'aparcaments.
Font: Pla Especial del Barri Vell de Girona.1982

circulació de tipus secundari i interna al barri:longitudinalment: Portal Nou

transversalment:Nou del Teatre
Pujada S. Martí
S. Josep
Pujada Catedral

nous accessos puntuals: pont sobre l'Onyar, prolongació de Gran Via
prolongació carrer Portal Nou

itineraris per vianants: escales catedral, carrer la Força, Rambla, pça Catalunya, pça Marvà
carrer S. Josep, plaça Sant Josep, nova plaça Beates
plaça Pompeu Fabra
plaça de l'Hospital
plaça de la Constitució

b. aparcaments:

aparcaments per a residents: Plaça Portal Nou (70)
Seminari (150)
Caserna Alemanys (100)
Illa Escorxador (490)

aparcaments de carrega i descarrega (entre pilones)

aparcaments de visitants (perifèrics):
Zona de St Pere (135)
Passeig Fora Muralles (224)
Portal de S. Domènec (125)
Plaça de Catalunya (86)
Jardins de les Beates (80)
Plaça del Mercat (600)
Plaça Constitució (385)
Zona de la Copa (540)

c. actuacions puntuals sobre la xarxa circulatòria

prolongació Rambla fins a Plaça Catalunya
recuperació antiga Plaça Hospital
passeig Fora Muralles

2. actuacions sobre la residència

construcció d'habitatges de promoció pública en solars desocupats
establir àrees de rehabilitació preferent

4_Estat de condicions d'habitabilitat d'edificis.
Font: Pla Especial del Barri Vell de Girona.1982

3. actuacions sobre els equipaments i els espais lliures

qualificar com equipaments tots els existents

assenyalar com a nous equipaments:

Universitat a l'antic convent de S. Domènec i a les Àligues

Equipament sanitari – assistencial – cultural al Pou Rodó

Equipament cultural – assistencial als terrenys dels Maristes

Equipaments escolars al solar entre el Portal Nou i la pujada de la Llebre i el portal Nou cantonada St. Josep

Equipament administratiu – assistencial al solar de l'ex-convent de les Beates

recuperació d'espais lliures

noves places recolzades sobre els eixos dels carrers Pou Rodó, Mercaders, Nou del Teatre, Angel i Beates

enjardinament d'espais sense urbanitzar al voltant de:

Sant Domènec

Maristes

Beates

Passeig de fora muralles

Plaça Constitució

4. actuacions sobre el comerç i el turisme

afavorir el comerç a la menuda i el quotidià, limitant l'instal·lació de comerç a l'engròs

millora de l'accessibilitat al barri

previsió d'aparcaments perifèrics al barri

racionalització dels itineraris per a vianants

millora de l'oferta turística de la ciutat

afavorir la integració del sector en l'estructura productiva de la ciutat:

permetre i regular la instal·lació de nous allotjaments de tot tipus

proporcionar una ubicació idònia per un hotel de gran capacitat, en un lloc de fàcil accés i amb bones visuals sobre el conjunt del Barri

5_Estat de conservació edificis al 1982
 Teixit residencial en acceptable conservació.
 Conservació puntualment deficient als extrems nord i sud
 Font: Pla Especial del Barri Vell de Girona.1982

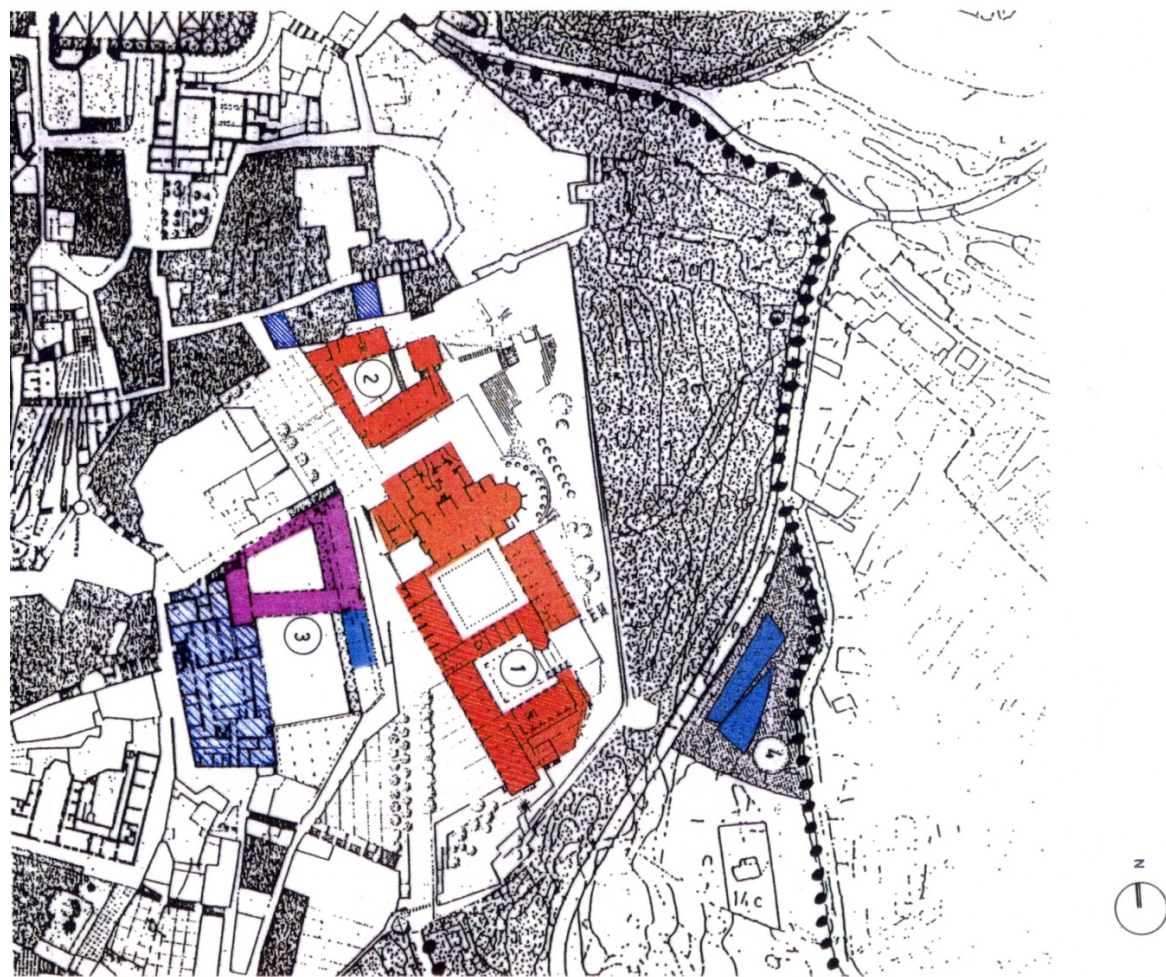
5. protecció del patrimoni construït

- ampliació de la delimitació del conjunt històric – artístic (incorpora la part de Mercadal)
- tractament individualitzat de cadascun dels edificis
- ordenances referides a la protecció del Patrimoni i als diferents tipus d'intervenció permesos

Pel que fa a l'activitat universitària, en aquest Pla Especial, tant en l'apartat de "protecció del Patrimoni construït", com en el d'"Equipaments i Espais lliures" es comptava amb la presència de la universitat, tant per l'ocupació d'alguns dels edificis històrics, com per condicionar els espais públics d'accés, tot i que com afirma en J. Birules , al 1983 els edificis encara estaven ocupats pels anteriors usuaris.

En aquest sentit es concretava en l'estudi econòmic – financer, una aportació econòmica per l'execució del Pla, a càrrec del Ministerio de Educación y Ciencia, en concepte de rehabilitació i d'urbanització exterior.

1_ BARRI VELL. 1989
 ENTORN MURALLA. PROPOSTA LOCALITZACIO EQUIPAMENTS UNIVERSITARIS:
 1.LES ALIGUES
 2.SANT DOMENECH
 3.SEMINARI
 4.EN PROJECTE (NOVA CONSTRUCCIO)
 Plànol extret de la Memòria de creació de la UdG

II.2.4. ECLOSIO UNIVERSITARIA AL NUCLI HISTORIC

II.2.4.1 MODEL D'IMPLANTACIO: RECICLATGE D'EDIFICIS PATRIMONIALS AGRUPATS CONCENTRADAMENT

A partir d'una voluntat de connectar històricament la creació de la nova universitat amb el territori es va optar per l'oportunitat d'aprofitar certs edificis patrimonials de valor històric del Barri Vell per acollir aquells estudis que més aprenen de les empremtes construïdes i de la forma de vida excitant de la ciutat històrica. La màxima connexió va sorgir amb l'oportunitat de poder disposar de l'edifici de les Àligues, que havia estat seu dels antic Estudis Generals medievals per alguna de les funcions de la nova universitat.

D'altra banda, el Pla de Reforma del Barri Vell, recollia la **incorporació de la Universitat al barri** com una **oportunitat** per tornar a donar funcionalitat a alguns edificis històrics patrimonials buits, i així **garantir la seva continuïtat**, i de pas, **contribuir a la monumentalitat** del conjunt del barri. Però la posició d'aquests edificis respecte al conjunt tancat per la muralla, necessitaven un esforç suplementari de precisió, no només era interessant donar us als edificis buits, sinó que a més, aquest ús fos capaç de contribuir per irradiació a generar activitat urbana al barri, o al menys a aquelles parts sobre les que incidia.

Els estudis sobre recents implantacions universitàries als cascos històrics de les ciutats van fer considerar el interès docent, de recerca i a l'hora urbanístic d'aquests models d'implantació. Giancarlo de Carlo afirmava que l'oportunitat de situar els **equipaments universitaris en la ciutat històrica**, d'una forma dispersa, des d'un punt de vista educatiu centre - europeu, és considerada com una **solució idònia**, ja que es vol un ambient per a la formació que sigui conegut i especial, que no prescindi de la narració de la història i per tan la ciutat com el seu permanent registre. La necessitat d'aïllament i de no contaminació ha de venir en aquest cas conciliat amb la presència urbana escollint per als seus assentaments universitaris llocs al mateix temps apartats i densos de senyals del passat, es a dir centres històrics.¹

*"La ciutat es preexistent a la universitat i l'estructura de la que està constituïda **la universitat està inserida en un sistema més general** – el corresponent a l'estructura de la ciutat – que **conserva la complexitat i els caràcters morfològics d'un teixit urbà**, es a dir d'un teixit destinat a activitats múltiples i interrelacionades.*

¹ Giancarlo de Carlo; "Pianificazione della università"; pag.10; 1968

*A diferencia d'un Campus , el complex universitari no posseeix una unívoca coherència sinó que es **associada a la coherència mes general de la ciutat**, els desenvolupaments successius dels teixits que la envolten no constitueixen una agregació seva (o un "supertall " seu) sinó una expansió derivada de la matriu del sistema urbà preexistent.*

La possible crítica d'aquest model apunta cap a l'estructura organitzativa des de l'escola, tan compartimentada i rígida com la d'un Campus."

L'estudi d'ubicacions disponibles a la ciutat per als equipaments de la nova universitat va partir del **reconeixement de la situació de cadascun dels estudis universitaris** que en espais concrets, ja es podien cursar en la ciutat en aquell moment. La majoria dels estudis estaven allotjats, amb un marcat **caràcter de provisionalitat**, de **forma dispersa** per edificis de tota la ciutat, alguns inclús formats per mòduls prefabricats en alguns solars de les noves perifèries urbanes.

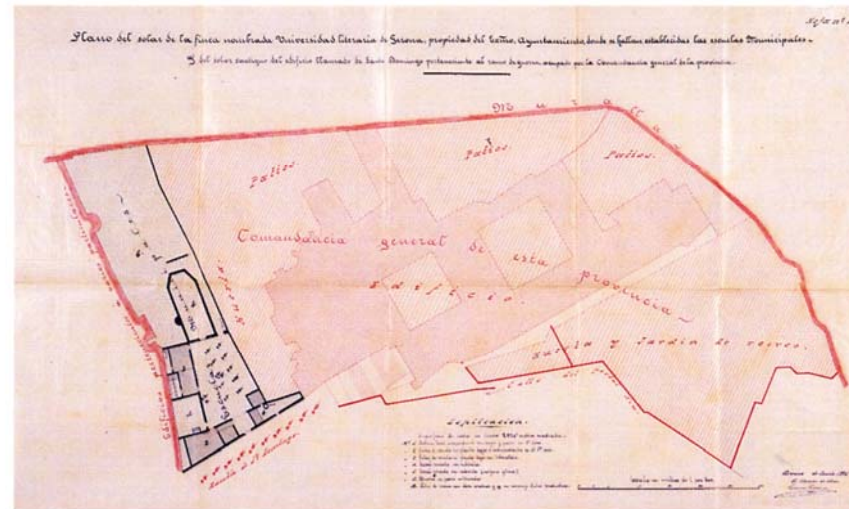
D'una banda, la Universitat Autònoma de Barcelona començava a desenvolupar algun curs de Ciències Naturals a l'edifici històric de la Casa de Cultura (antic hospici), que la Diputació de Girona posava disposició de la universitat. A l'edifici de les Àligues s'havien iniciat obres de rehabilitació per condicionar-lo com a centre administratiu de la universitat, aquestes obres inclouen una ampliació d'una nova ala per a destinar-la a biblioteca universitària. Veí amb l'edifici de les Àligues, a la zona del convent de Sant Domènec s'havien iniciat treballs de construcció de la rehabilitació de la nau principal (enderrocs d'envans de les plantes baixes). Amb caràcter de provisionalitat, s'havien habilitat uns edificis de mòduls prefabricats en un solar buit del nou barri de Fontajau, en ple inici de procés de consolidació urbana, per acollir els espais necessaris per a desenvolupar estudis de Ciències Jurídiques.

D'altra banda, la Universitat Politècnica de Catalunya acabava de construir un magnífic edifici docent a la zona de Montilivi. L'edifici Politècnic estava organitzat i distribuït unitàriament com a escola universitària (d'acord amb l'antic esquema d'organització d'edificis per unitats d'estudi en lloc de per unitats de departaments) i disposava per tant d'espais suficients per acollir activitats tan de docència com de recerca.

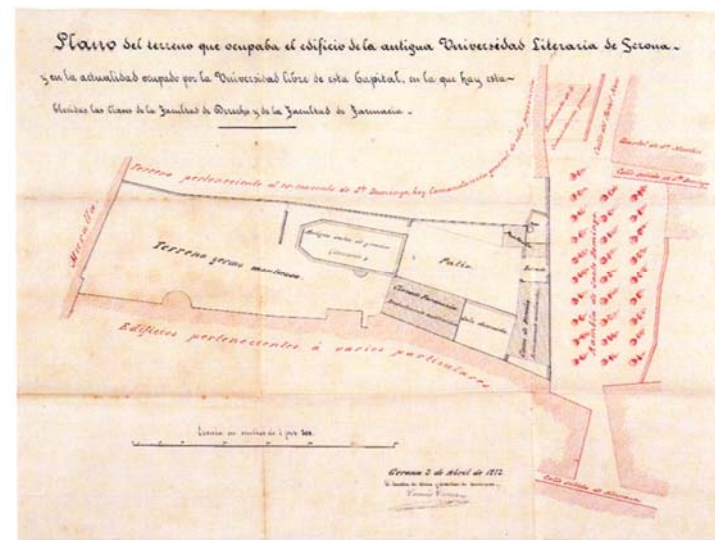
D'aquesta situació existent es va optar per **consolidar el nucli del Barri Vell** ubicant **estudis d'Humanitats** (estudis amb menor grau d'experimentalitat i major relació amb el passat llunyà), i fer créixer l'embrió Politècnic de Montilivi, per acollir d'una forma agrupada i compacta la majoria de la resta d'estudis universitaris.

L'oportunitat de disposar d'alguns **grans edificis del patrimoni històric arquitectònic buits** en un dels extrems laterals del Barri Vell, on poder situar alguna activitat diürna amb una certa densitat d'usuaris feia intuir que s'asseguraria uns fluxos de desplaçaments a la zona que permetria aportar-hi una mínima vitalitat a l'espai urbà del barri. Especialment perquè es tractava d'una zona del barri **apartada de mobilitats habituals**.

A mes, l'entorn de la muralla al voltant de la plaça de Sant Domènec és una zona històricament de **baixa activitat urbana**, i amb **baixa densitat residencial**. Aquests dos fenòmens urbans assegura un cert allunyament del bullici de la ciutat, allunyament considerat idoni per l'eficiència de l'activitat docent per alguns teòrics de la implantació universitària. I tot a una distància molt propera als serveis propis del centre de la ciutat. S'han fet **coincidir interessos tant d'urbanitat de la ciutat com docents i de recerca de la universitat**.

2_ Les Àligues 1875. Plànol de la finca nombrada Universitat literària de Girona .
"Escuelas Municipales".

3_ Les Àligues 1873. "Universidad libre" de Girona.
Facultat de Dret i de Farmàcia

II.2.4.2 ECLOSIÓ UNIVERSITÀRIA AL NUCLI HISTÒRIC LECTURA URBANA DELS NOUS EQUIPAMENTS

En el sentit de disposar equipaments universitaris al nucli històric del Barri Vell s'havia optat per construir els nous equipaments sobre pedres construïdes, en lloc de sobre solars buits.

La nova universitat s'implanta al Barri Vell, a la seva part més alta, a edificis desocupats situats a l'àrea de l'antic convent de Sant Domènec.

Al **Barri Vell**, la localització al voltant del convent de Sant Domènec, es pot considerar com una localització d'una certa perifèria en el nucli urbà. Tot i estar situat dintre del recinte de les muralles, està en una posició tangencial a la muralla exterior, en un dels vèrtex extrems del seu perímetre. Històricament ha estat un "cul de sac", un espai buit (horts), residual entre els límits de dues muralles (la romana i la medieval), ja que la seva situació geogràfica en pendent, sumat als seus requeriments funcionals de defensa, l'ha deixat apartat de la zona de pas principal, d'una banda per un desnivell considerable (45m) que l'hi ha donat una accessibilitat difícil, i d'altra, per la presència de grans artefactes urbans (convents i espais de defensa) sense cap atractiu especial, tal com es poden veure dibuixats els espais d'horts als mapes del segle XVIII que ha barrat les mobilitats dels residents, sense permetre que es convertís en una zona de pas per ella mateixa: "No cal passar-hi per arribar enlloc"², com descriu en Josep Maria Birules aquesta part del Barri Vell.

Si Girona es una ciutat pensada per defensar un pas, una carretera, les parts properes a les seves muralles, element bàsic d'aquesta funció, eren les parts més condicionades per la necessitat de l'activitat de defensa, i per tant, oposada a acollir una tranquil·la activitat residencial.

Aquest indret del Barri Vell ha anat tenint uns "usos no centrals", que es poden considerar com especialitzats, però diferents al llarg del temps. Ha passat de ser convent, envoltat d'espais d'horts, a acollir la primera seu de la Universitat a l'edat mitja, per a posteriorment acollir una caserna militar, fins arribar a ser seu del govern militar de la ciutat, (sempre com un seguit d'artefactes grans que bloquejaven les circulacions principals de l'interior de la ciutat emmurallada) i sense aconseguir formar mai en aquest indret un **teixit residencial** consistent i continu. Històricament, la desaparició dels successius usos tan especialitzats que anava acollint en cada moment ha portat a la zona a decadències ritmades que l'hi ha donat continuïtat al caràcter de buit urbà perifèric, tot i haver estat dintre del conjunt del teixit emmurallat medieval del Barri Vell.

² Josep Maria Birules. Vint anys de PE del Barri Vell; pàg. 15.

A aquest caràcter de buit urbà de la zona de S. Domènec, contribueixen diversos factors. Un primer factor es la limitació a la mobilitat que suposa tan la impermeabilitat de la barrera física de les muralles, com el pendent del terreny, obligant a salvar les connexions transversals amb un seguit de cansines escales. Aquesta incomoditat en els desplaçaments, no afavoreix rebre la irradiació d'activitats urbanes des del carrer principal cap a les zones altes del barri. D'altra banda, en aquests vials transversals, en fort pendent, es dona una difícil relació de permeabilitat física entre l'espai públic i l'espai privat entre el nivell inclinat del pla de terra del carrer (en fort pendent) i el nivell pla de les plantes baixes de les edificacions.

Des d'un punt de vista de la seva urbanitat, es tractava doncs d'un lloc apartat de la dinàmica urbana habitual (residencial), i com JM Birules diu [20 anys de PE del barri vell pag 15], on mai al segle XX han gaudit d'un comerç viable i que han vist desaparèixer contemporàniament els pocs enclaus que hi restaven. Es tracta d'espais i edificis per viure-hi i per treballar-hi, i la seva virtualitat comercial es tan excepcional que només hi arrelen i només hi perviuran formes de comerç molt específic vinculades a tallers de producció que tenen l'aparador només com a show-room del que es produeix i serveix a la rebotiga.

Es doncs, un indret situat en el vèrtex lateral del triangle amb el que la muralla tanca el Barri Vell, amb una accessibilitat natural dolenta, i apartada de les comunicacions principals del nucli històric, que acull una sèrie de grans edificis d'un cert valor patrimonial històric-arquitectònic, en consonància amb la consistència general del conjunt monumental.

4_Pati interior de les Àligues .
Permeabilitat interior – exterior filtrada
Aportació de nou espai públic al Barri
Arqtes.Fuses i Viader

5_Rehabilitació de l'edifici de les Àligues destinat a rectorat de la Universitat . Arqtes.Fuses i Viader
Plànol de la planta d'accés.Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

a. LES ÀLIGUES

Una oportunitat idònia per vincular la nova institució amb la història, tot i no ser una raó bàsica de creació de la nova universitat, va ser considerar el situar el rectorat de la nova universitat a l'antic edifici de les Àligues, antiga seu de la universitat renaixentista, a tocar per l'exterior amb les portes de la muralla romana, en una posició perifèrica a la ciutat del recinte fundacional de la Força Vella.

Al 1990, la Universitat Autònoma de Barcelona havia endegat una rehabilitació i ampliació d'espais de l'antic edifici per ubicar-hi serveis centrals dels seus estudis a la ciutat. Amb la nova universitat, la rehabilitació iniciada dels espais de rectorat, seguint una lògica de necessitat de contigüitat, es va acompanyar amb espais per a serveis centrals de la universitat. Com a conseqüència, es va desplaçar la biblioteca prevista a la rehabilitació inicial cap a nous espais al convent de S. Domènec, amb unes millors possibilitats de "permeabilitat" cap a la ciutat. El projecte va ser desenvolupat en totes les seves fases de definició per l'equip dels arquitectes Fuses i Viader

L'edifici de les Àligues, "es pot considerar com l'obra pública més representativa construïda durant el s. XVI a Girona. Durant tot el s. XVII va ser utilitzat com a edifici universitari, passant posteriorment a tenir diverses utilitats fins que va ser abandonat. A l'inici de les obres, el conjunt es trobava en estat ruïnós, només la façana principal de la plaça de S. Domènec i la façana de l'antiga església mantenien algun dels seus valors originals.

La intervenció arquitectònica ha contemplat la recuperació de l'antic edifici –en forma de L- per a la instal·lació de les dependències administratives de caràcter més representatiu; la reutilització de l'església com a centre d'informació per als estudiants; i la construcció d'un nou cos que tanca el pati, previst inicialment com a biblioteca i utilitzat finalment com a àrea d'oficines. Els tres edificis es relacionen a través del pati interior, que adquireix caràcter d'espai públic, directament relacionat amb la plaça de Sant Domènec i els jardins que a manera de campus es van preveure en l'espai existent entre aquest i les muralles.

La diferència d'alçades entre el cos principal i l'adossat a la Muralla Romana, així com el manteniment de murs i arcs existents, obliga a segregar pràcticament tots dos cossos i a dotar l'edifici de diverses escales per a facilitar la comunicació. Les façanes de l'antiga capella es mantenen, unificant l'alçada de remat. Aquestes defineixen un paral·lelepípede de proporcions cúbiques d'onze metres de costat que es remata amb una coberta de formigó, amb volta de quart que permet la il·luminació zenital de l'interior, en el qual s'hi ha construït un entresolat recobert amb fusta de pi mèlis desbastada que de forma autònoma s'inserta en el cub original.

S'ha diferenciat voluntàriament els espais dels edificis preexistents als de nova construcció, sense que aquesta diferència es manifesti amb excessiva evidència. Els espais interiors de l'ala antiga es projecten amb solucions específiques per a cadascun, en funció dels elements arquitectònics a conservar. Per això s'utilitza el formigó vist, l'acer oxidat, la planxa metàl·lica soldada, polida, i envernissada, els inserts cromàtics sobre parets de pedra directament sobre enguixats, i el recurs al mobiliari fix com a element volumètric complementari de determinats espais. ”³

La Revista de Girona contemplava la intervenció a l'edifici de les Àligues com la d'“ un edifici destinat a un us administratiu i de serveis culturals del Campus Universitari. Es previst que doni cabuda a una biblioteca i sala de lectura, als serveis de secretaria i direcció dels centres universitaris i a l'Institut de Ciències de l'Educació.

El projecte planteja la recuperació del pati interior, a l'entorn del qual es desenvoluparan les edificacions amb els nous usos. DE les construccions originaries es preserven la façana principal i la posterior de l'edifici principal, la façana del cos lateral existent i part de la façana de la capella. També es planteja la necessitat de construir un volum de nova planta que delimitarà el pati per l'ala de migdia. Es planteja un disseny neutre per aquella nova façana lateral de migdia, amb un mur gairebé cec, que posa en valor els materials, les diferents textures i la volumetria, component una pell integrada amb els monuments.

Interès especial mereix el tractament del pati interior que actuarà d'espai de relació entre els diferents sectors, posant en valor el nou volum que ocuparà l'espai de l'antiga capella, es destinarà a vestíbul d'accés a la biblioteca, de la qual es mantenen les parts d'interès que encara es conserven.”

Les necessitats d'espai per part dels diferents serveis centrals de la universitat, i la continguda dimensió de l'edifici de les Àligues va requerir d'aconseguir nous espais en un entorn proper. En aquest sentit, els edificis menestrals buits a la pujada dels Alemanys, algun d'ells, inclús contigu a l'edifici de les Àligues, van ser una oportunitat per allotjar-hi dependències administratives especialitzades, tot mantenint una relació d'evident proximitat, que els permetia estar connectats físicament a través de l'espai públic.

---

³ Fragment de la memòria del projecte, recollida al llibre d'en Josep Benedito i Rovira: “Campus”; pag. 242. 1996

6_Rehabilitació de l'Antic convent de Sant Domènec .
Arqtes Bosch-Tarrus-Vives.

b. L'ANTIC CONVENT DE SANT DOMÈNEC

La rehabilitació del **convent de S. Domènec** en un procés pautat en fases, que neix d'un avantprojecte del 1987, i que ates el seu immensurable abast no es fàcil preveure la seva finalització completa. El seu caràcter històric i monumental, entre d'altres motius, i la manca d'un ús concret i prou quotidià, dificulten de trobar un finançament viable que permeti enllestir-ho definitivament. El projecte des del començament, i en totes les seves fases va ser redactat i dirigit per l'equip d'arquitectes de Bosch-Tarrus-Vives.

La Revista de Girona ⁴ comenta el projecte de reutilització del conjunt del convent dient que: *“parteix del respecte envers els valors més característics del conjunt, i d'una voluntat intervencionista clara en aquells aspectes arquitectònics de l'edificació de menor interès., confiant en els recursos que dona el disseny per establir un diàleg coherent amb l'història.*

L'interés per recuperar la unitat del conjunt es manifesta integrant les noves intervencions en els elements originaris que cal salvar.

*En aquesta línia, i establint una clara dualitat d'intervenció es preveu per una banda **restaurar** aquells sectors que a criteri dels autors resulten més valuosos, **recuperant els espais gòtics**, com serien: l'església, la sala capitular, el claustre el refectori i el dormitori; i d'altra banda, es confia en un **remodelatge més radical** per adaptar l'edifici a les noves necessitats quan l'estructura formal i portant dels espais no té un valor arquitectònic suficient.*

*En aquest sentit, fins i tot es preveu la construcció de **cosos nous** d'edificació com serien l'edifici per laboratoris de planta lliure i amb una estructura de contraforts que es manifestarà exteriorment, la torre per als serveis del cos principal, i un nou claustre al pati de la cisterna destinat a nucli de circulacions. Aquestes peces, que ocuparan **sectors d'edificació marginal o degradada**, que han de permetre encabir-hi serveis més tecnificats, difícilment instal·lables en les estructures arquitectòniques existents.*

Les transformacions previstes afectaran en part també l'estructura del cos principal d'edificació, però recuperant les cel·les i els passadissos de la primera planta i l'antic refectori situat a la planta baixa.

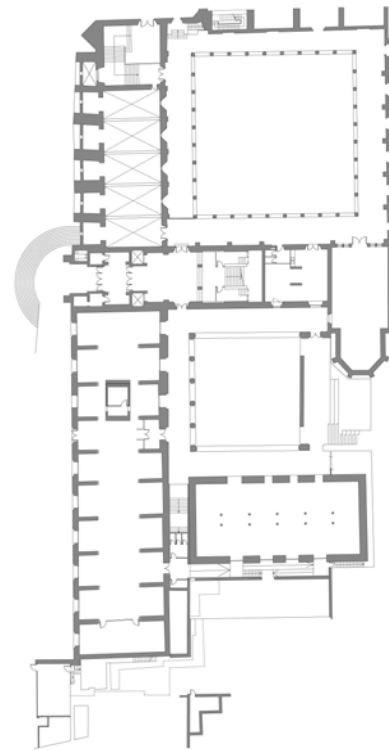
*Exteriorment, l'operació planteja la **recuperació de la façana sobre la ciutat**, amb un ritme de forats uniforme que diferenciarà dos sectors. D'una banda, la zona de contraforts del refectori, amb una composició més buida i creant una doble pell, i de l'altra, el segon tram del conjunt, amb un ritme d'obertures similar però amb els tancaments en un sol pla exterior.*

També es vol incidir en el remodelatge de l'escala que dona a la plaça de Sant Domènec i en la façana lateral del cos principal que dona a aquell sector.

⁴Text extret de la Memòria del projecte i publicat a la Revista de Girona, nº 357, pàg 17..

7_Antic convent de Sant Domènec .Claustre rehabilitat.

8_Rehabilitació de l'Antic convent de Sant Domènec. Arquitectes Bosch-Tarrus-Vives
Plànol de la planta d'accés
.Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

Quan l'entorn, es **modifica el traçat i l'ordenació dels jardins situats entre Sant Domènec i el Seminari**, millorant el traçat viari per accedir des de fora muralla, i es deixa l'edificació exempta del recorregut de la muralla, enderrocant cossos que hi ha adossats, deixant l'espai com a zona enjardinada.⁵

El conjunt originari del convent es va ampliar amb la construcció de nous edificis annexos, com és l'edifici per departaments de la Facultat d'Humanitats o l'edifici d'ampliació de la Biblioteca universitària del campus del Barri Vell.

Disposa de tots els espais que necessita per poder desenvolupar dintre de l'edifici l'**activitat docent i de recerca** integrada de les dues facultats que acull: la Facultat de Lletres i la Facultat de Turisme. Al seu interior es distribueixen espais d'aules, seminaris i despatxos de departaments, sales informàtiques, sala de graus i locals de serveis comuns (cafeteria, reprografia,...), aquests darrers situats a la planta baixa d'un dels dos claustres. Els **claustres** situats molt propers a l'entrada, són visibles un cop s'entra a l'edifici, i es poden percebre des de l'exterior com uns **nous espais públics del barri**.

Habitualment, és **punt de confluència dels 2.057 usuaris** (professors, recercadors, estudiants i personal d'administració i suport) de les dues facultats que acull, i dels visitants a la cafeteria que poden venir de la biblioteca del Barri Vell i que ho fan des d'altres facultats, que disposa d'un accés directe al mateix claustre. En total, unes **2.200 persones** poden arribar a ser els seus usuaris habituals vinculats, segons dades del curs 2009-2010.

El caràcter patrimonial arquitectònic del conjunt històric de tot l'antic convent, sumat a la qualitat resultant dels treballs de rehabilitació executats i a la qualitat paisatgística de l'entorn urbanitzat, li aporta un **significatiu valor urbà i col·lectiu de monumentalitat** a l'edifici construït de l'antic convent de sant Domènec.

⁵ Fragment de la memòria, recollida a la Revista de Girona nº 357; pag. 17

9_Ampliació biblioteca del Campus del Barri Vell, 2012.
Permeabilitat interior – exterior al teixit medieval
Arqtes Bosch-Tarrus-Vives.

10_Ampliació biblioteca del Campus del Barri Vell, 2012.
Continuïtat formal de límit al teixit medieval

c. AMPLIACIÓ DE LA BIBLIOTECA

L'**ampliació de la biblioteca** existent a la planta baixa de l'edifici de l'antic convent de Sant Domènec es pot considerar una fase més de la rehabilitació del conjunt, amb l'idea de completar l'ús docent universitari, no només dels estudis situats a l'antic convent, sinó també dels situats a l'edifici veí de l'antic Seminari.

Una publicació⁶ del projecte el descriu com: "... la construcció d'un cos de nova planta que amplia i completa la biblioteca del campus del Barri Vell", que també s'ha anat configurat en diferents fases d'execució.

"L'ampliació es planteja adossada a la planta baixa del convent, entre la plaça Ferrater Mora i la muralla, de manera que configuri un front de façana en el fons de la plaça i resolgui l'entorn de la Muralla amb una zona enjardinada que s'incorporarà al passeig de la Muralla.

La ubicació i l'entorn de l'edifici, amb el convent de Sant Domènec i la Muralla, com protagonistes fonamentals d'aquest entorn, ha condicionat la solució adoptada i també el caràcter de l'edifici. Aquest es manifesta com un volum tancat i abstracte que es configura com un bancal més del terreny esglaonat que recolza la muralla en la zona de S. Domènec. La seva imatge exterior le ve donada pel caràcter introvertit de l'edifici, que s'aïlla del seu entorn per a crear els seus propis àmbits, i sobretot perquè no pretén aparèixer com un nou edifici, amb una presència que pogués competir o alterar la imatge de Sant Domènec, sinó com una construcció annexa, reclosa i enigmàtica.

La planta s'adapta a la forma trapezoïdal del terreny i la secció es resol a partir de la decisió predeterminada, com a punt de partida del projecte, de que la seva coberta no superi el nivell de paviment de la planta pis de l'antic convent. Es a dir, s'ha optat per construir dos semi nivells desfasats 1,65 mt de la cota de paviment de la biblioteca originària, per aconseguir dues plantes que no superin l'alçada de la planta baixa de Sant Domènec.

A més d'aquestes decisions bàsiques, la planta i la secció son el resultat de la voluntat d'il·luminar i ventilar l'edifici a través de traga llums i patis, i per tant de tancar-ho amb relació al carrer exterior.

Els patis i traga llums estan alineats per a formar un sistema unitari que perfora el volum edificat amb uns talls, per on penetra la llum fins la planta semi soterrada, que configuren un esquema tipològic en forma de pinta. La coberta adopta el caràcter d'una façana més, ates que configura les vistes pròximes des de les galeries de la façana oest de l'antic convent i des del passeig de la Muralla.

L'edifici s'organitza en tres nivells. El cos d'entrada paral·lel a la façana de Sant Domènec es disposa a la cota +0,00, coincidint amb la planta baixa de la biblioteca existent, i les dues plantes amb sales de lectura, aules i dipòsit de llibres als nivells +1,65 i -1,65 m.

És un cos plantejat amb una estructura lleugera, formada per pilars metàl·lics i cobertes de panells sandwich, que vol unir els dos edificis sense interferir en ells.

⁶ Fragment de la descripció publicada al Monogràfic del premis FAD de la Revista On

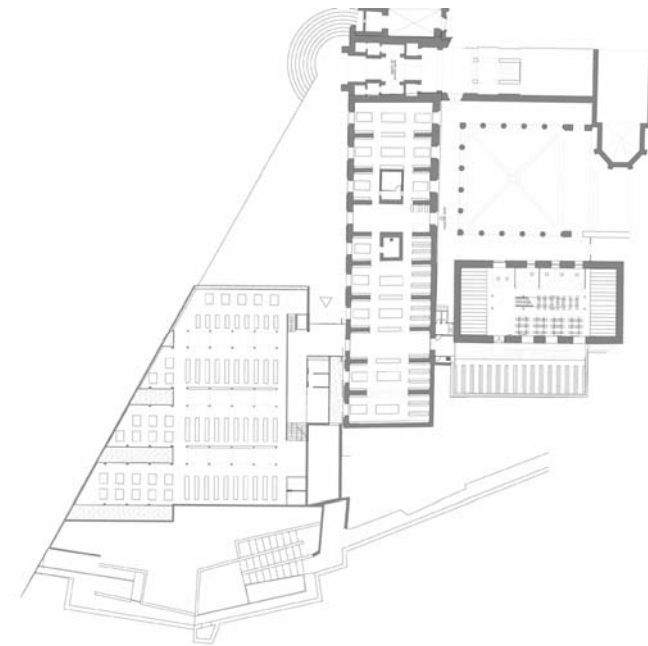
El cos d'entrada amb el nou vestíbul general de la biblioteca i el mostrador de recepció, es un volum baix d'un únic nivell obert cap el pati exterior. La connexió entre el nou edifici i la planta baixa de l'antic convent es realitza a través del vestíbul d'accés previ al vestíbul general. Aquest El volum general del nou edifici inclou les dues plantes amb les sales de lectura i dipòsit de llibres, el distribuïdor a doble alçada amb el sistema d'escales i l'ascensor que connecta el vestíbul d'accés amb els nivells de les dues plantes, i el conjunt de patis i dobles espais interiors que estructuraven les plantes concebudes com a plantes lliures.

Aquesta organització de l'edifici configura un esquema en planta recolzat en el distribuïdor general a doble alçada i amb tres braços separats pels patis i els espais a doble alçada.

[...]

Per adaptar l'edifici al seu entorn, es compta amb portar a terme unes obres d'urbanització a l'espai exterior. Aquestes són de millora, la plaça Ferrater i Mora, i en la resta de construcció del tram de carrer entre el pont de la Muralla i la Facultat de Lletres, i els terrenys situats entre l'ampliació de la Biblioteca i el passeig de la Muralla.

Totes aquestes actuacions son imprescindibles per a resoldre correctament la implantació de l'edifici en el seu entorn proper.”

Des d'un punt de vista del tractament de l'espai físic de la ciutat, l'edifici es converteix en un **punt de referència especialment significatiu** del Barri Vell. Tot i la voluntat dels autors d'aconseguir un edifici tancat cap el carrer exterior, es innegable que el **tractament amb vidre de la façana** perpendicular a la façana longitudinal del convent, dona una obertura, tot i matisat per algun filtre, de l'espai interior de la biblioteca cap a la plaça i exterior. Atorgant una **permeabilitat sorprenent i d'agrair entre espai interior i exterior**, en un indret del Barri Vell amb edificacions i construccions en general molt tancades en elles mateixes. Es tracta d'un espai públic exterior tractat de forma diferenciada, amb la creació d'una nova plaça, i amb una continuïtat directa del pla horitzontal de la plaça amb el pla vertical de la biblioteca.

Aquesta permeabilitat augmenta la seva significació de cara a l'ús de l'espai públic, per **l'horari de la seva activitat**. En algunes èpoques de l'any, funcionant com a sala d'estudi, l'activitat s'allarga a les nits i als dies festius. Es evident que la seva nova presència amb un tractament del seu contorn menys estrictament tancat **contribueix a aportar moviment i profunditat a l'espai públic d'aquest "introvertit" teixit medieval**.

La nova biblioteca universitària és una **aportació clara de nova urbanitat** a un indret lateral i apartat de la dinàmica vida de la part baixa del Barri Vell.

11_ Biblioteca del Campus del Barri Vell, en edifici annex a l'Antic Convent de Sant Domènec.

Arquitectes: Bosch-Tarrus-Vives.

Plànol de la planta d'accés.

Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

d. L'ANTIC SEMINARI

Després d'uns anys d'incerteses de la viabilitat universitària del projecte de rehabilitació de l'antic **Seminari**, es va aconseguir desenvolupar per tal de destinar-ho a edifici docent de Facultat de Ciències de l'Educació. Es tractava d'un complicat edifici amb uns estrets cossos edificats al voltant d'un pati central, al qual s'accedia des del carrer més alt del seu perímetre. El projecte desenvolupat per l'equip dels arquitectes en Joaquim Español i en Francesc Hereu, es va construir un cop ja funcionaven habitualment els veïns edificis del rectorat de Les Àligues, i del rehabilitat antic convent de Sant Domènec.

La rehabilitació "incideix en les edificacions que formen el Seminari Menor, projectat per l'arquitecte Isidre Bosch l'any 1944.

L'edifici originari defineix un pati interior a una cota més baixa que la del carrer Portal Nou, on es troba l'únic accés. La qualitat funcional de l'edifici existent és molt dispersa, i està mancat d'elements clarificadors, possiblement resultat de les successives actuacions i adaptacions. [...]

Es presenta la possibilitat de superar la qualitat de l'actual edifici, que té valor de discreció i correcció, però un cert esllanguiment en les seves façanes i espais interiors.

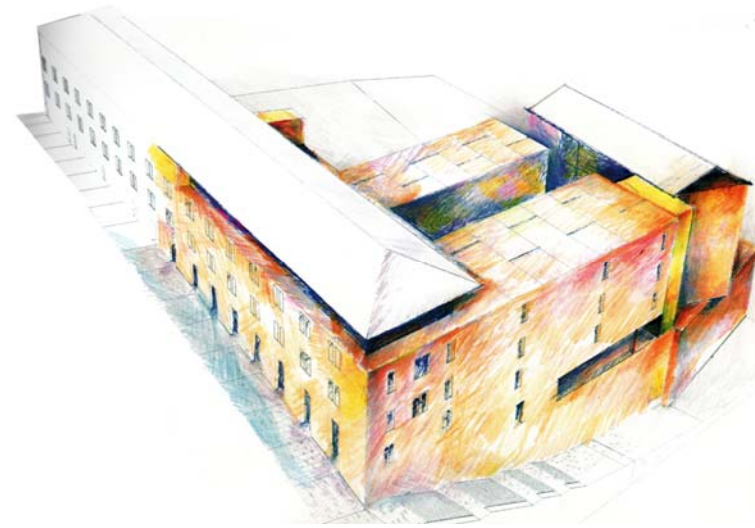
A l'avantprojecte es proposen solucions formals i volumètriques capaces de sintonitzar i re interpretar el caràcter propi i específic del Barri Vell: l'austeritat i la contundència dels volums, les decoracions controlades i els colors tan particulars.

L'accés principal a l'edifici es fa pel carrer Portal Nou, a nivell de la planta primera. La proporció esbiaixada dels cossos B' i D' permeten una gran obertura cap al pati davant del vestíbul, facilitant, a través de transparències visuals, un espai singular punt de referència de l'edifici i a partir del qual, a través de diferents recorreguts, s'endevina la claredat distributiva i ambiental, materialitzada pels passos i altres vestíbuls, patis, etc.

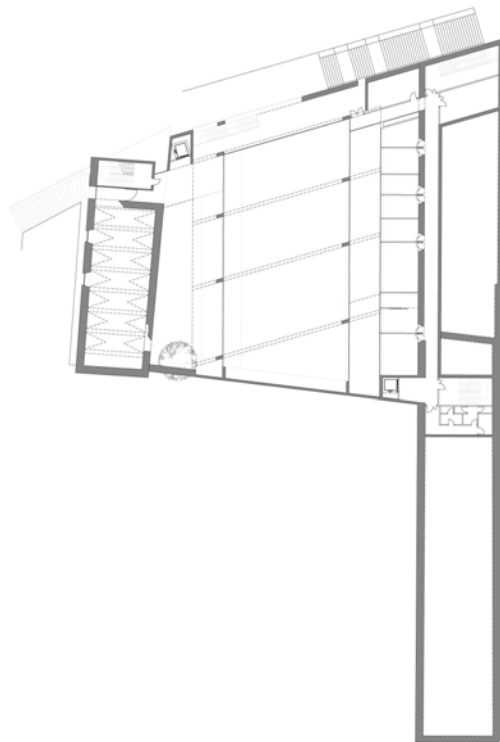
L'altre accés, que s'inicia a la plaça de l'Escola Pia, aprofita l'anomenada escala del preparatori per accedir a la planta soterrani. A partir d'un sistema de recorreguts i una escala adjacent a la façana de la Pujada de Sant Domènec, s'arriba a un porxo balcó a la planta baixa que permet diverses comunicacions visuals, tant de l'interior com de l'exterior de l'edifici, i que ajuda a captar l'ordenació volumètrica que apareix d'una manera evident en accedir a la planta primera. El remat de l'edifici consisteix en una coberta plana en els cossos A', B', i D', mantenint, però el cobriment amb teula dels cossos A i C. Això ajuda a entendre la idea bàsica del projecte i estableix una diferenciació en el tractament volumètric.⁷

La superfície de **8500 m2 construïts**, destina els seus espais al desenvolupament íntegre dels estudis de la Facultat d'Educació i Psicologia. Acull al seu interior aules, seminaris, despatxos de departaments, sales informàtiques i locals de serveis comuns (cafeteria, reprografia,...). Els espais de serveis comuns es troben situats a mig camí entre les dues entrades, a la planta intermèdia, per tant sense una visibilitat clara de la seva posició des dels accessos al carrer.

⁷ Fragment de la memòria del projecte, recollida al llibre d'en Josep Benedito i Rovira: "Universitat, arquitectura i territori"; pag. 82. 2001.

12_Antic seminari. Dibuix de projecte de l'equip J.Español i F.Hereu.
Font: llibre "Universitat, arquitectura i territori"

13_Antic Seminari destinat a Facultat de Ciències. de l'Educació . Arquitectes. Joaquim.Español i Francesc.Hereu.
Plànol de la planta d'accés.
Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

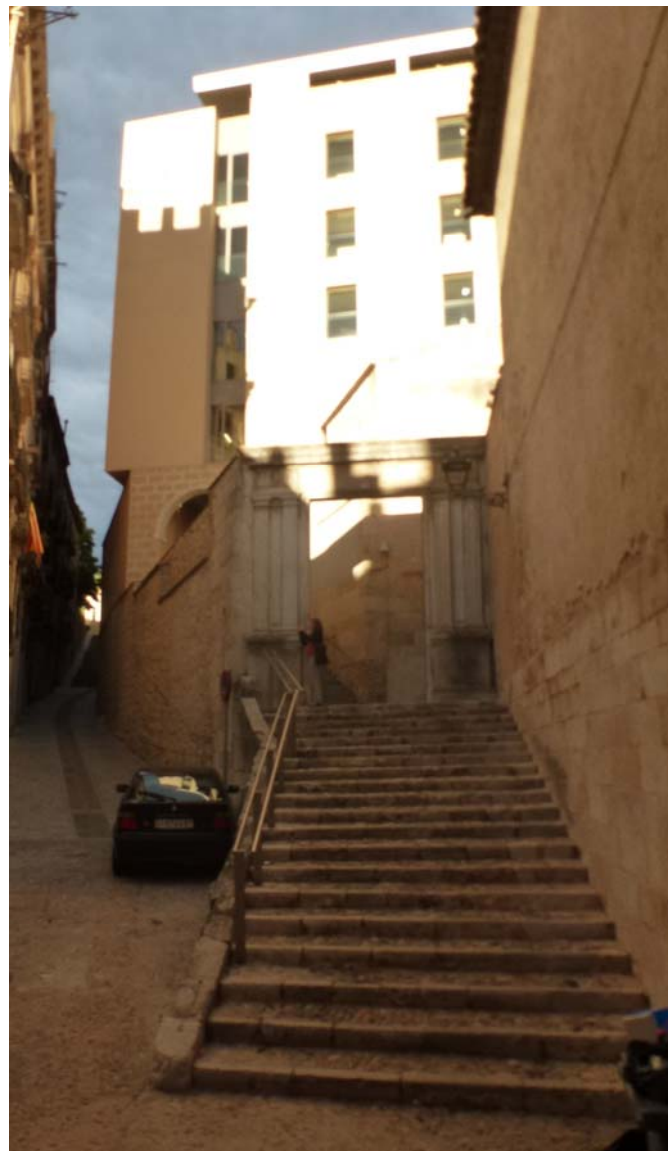
14_Antic Seminari. Pati- claustre. 2012.
Arquitectes. J.Español i F.Hereu.

El seu claustre també queda a l'alçada d'una planta intermèdia entre la planta d'accés principal del carrer del Portal Nou i la planta de l'accés situat a la plaça de les Escoles Pies, varies plantes per sota de l'accés principal. La posició allunyada i en certa manera amagada des de l'exterior del "claustre" existent, dificulta la seva percepció com un nou espai públic "complementari" del barri.

Però, l'agrupació de tots els espais de serveis comuns de la Facultat al voltant del claustre, contribueix a potenciar un **caràcter de centralitat de l'edifici al nivell intermedi del claustre**.

Es punt de confluència, en general, de només els usuaris dels estudis (professors, recercadors, estudiants i personal d'administració i suport) de Ciències de l'Educació i Psicologia que va allotjar, un total de 2.180 persones al curs 2009-2010.

El manteniment del auster caràcter històric de les façanes exteriors mostra una clara actitud de **respecte** al conjunt patrimonial de les edificacions veïnes i una aportació de **sensualitat material** a la continuïtat de l'espai monumental de l'entorn de la Plaça de Sant Domènec. El resultat es pot interpretar com una **aportació d'urbanitat a aquesta part alta del Barri Vell**.

15_Accés des de la Plaça de l'Escola Pia. Punt de llum al teixit medieval del Barri Vell.
Arquitectes. Joaquim .Español i Francesc .Hereu.

II.2.5. NOU "NODUS" A UNA PERIFERIA HISTÒRICA

"NODUS DE NODUS" AL BARRI VELL: EXTREMS, INTERMEDIS I SECUNDARIS

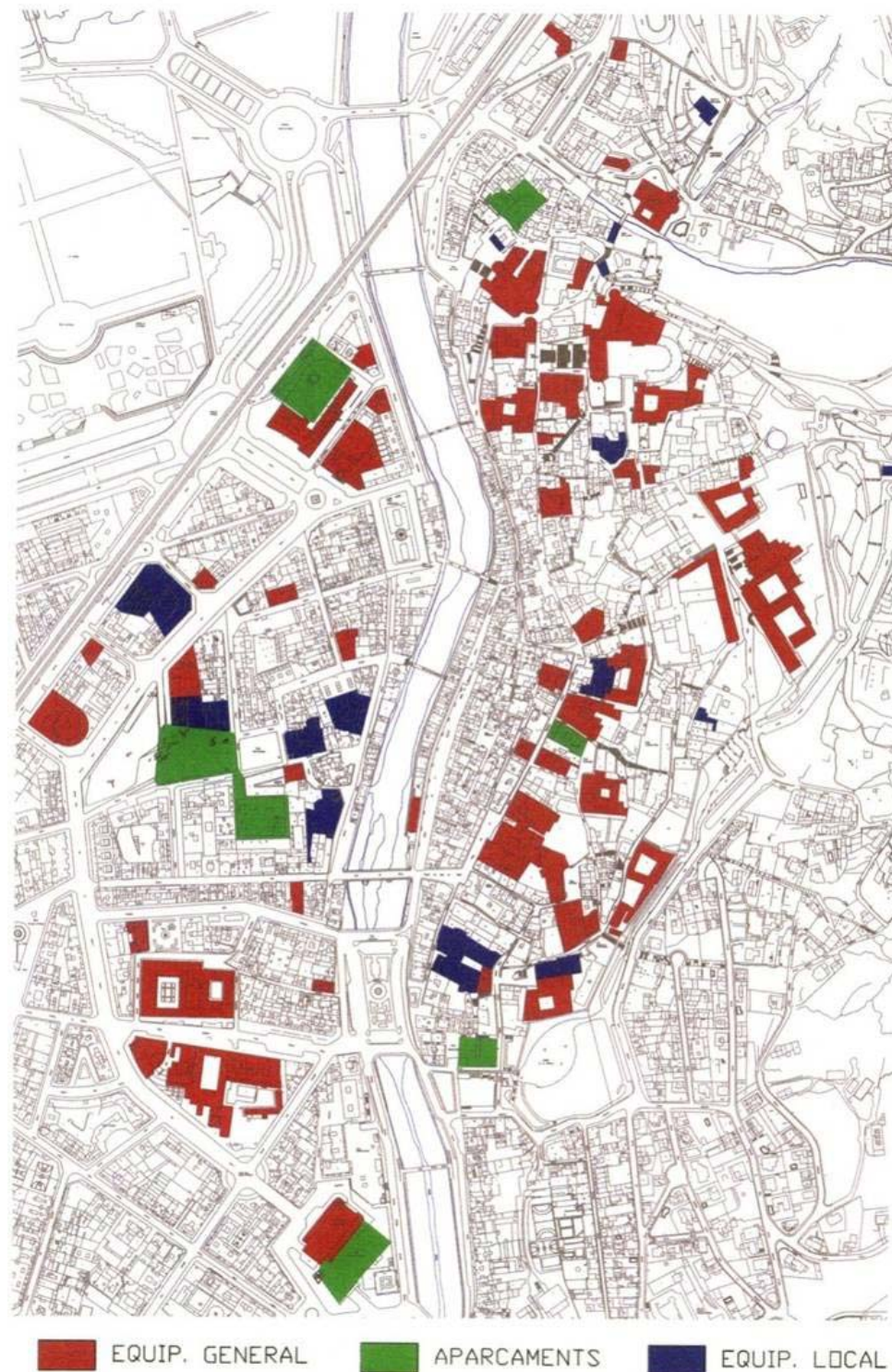
La implantació a tres edificis patrimonials històrics del Barri Vell, molt propers entre ells, suposa en el seu conjunt, l'aparició d'un nou punt de confluència de desplaçaments de nivell urbà i interurbà a una perifèria lateral del centre històric de la ciutat de Girona i de la pròpia ciutat. Al principi de curs del 2010-2011, els equipaments universitaris situats al Barri Vell van acollir un total de 3.615 estudiants, que tot i ser la meitat aproximada dels estudiants que s'acullen al campus de Montilivi (5.936 estudiants), implica encara un nombre significatiu de desplaçaments diaris durant el període lectiu.

Al Campus del Barri Vell, al 2010 al voltant de la plaça Sant Domènec se situen tres edificis patrimonials històrics rehabilitats, dos per a centres docents i de recerca i un per a serveis administratius de la universitat. Complementant les disponibilitats d'espais dels serveis centrals, a l'interior del recinte emmurallat de l'antiga Força Vella, al costat de la Porta Rufina, se situen específicament rehabilitats per serveis administratius centrals de la universitat dos antics edificis d'habitatge.

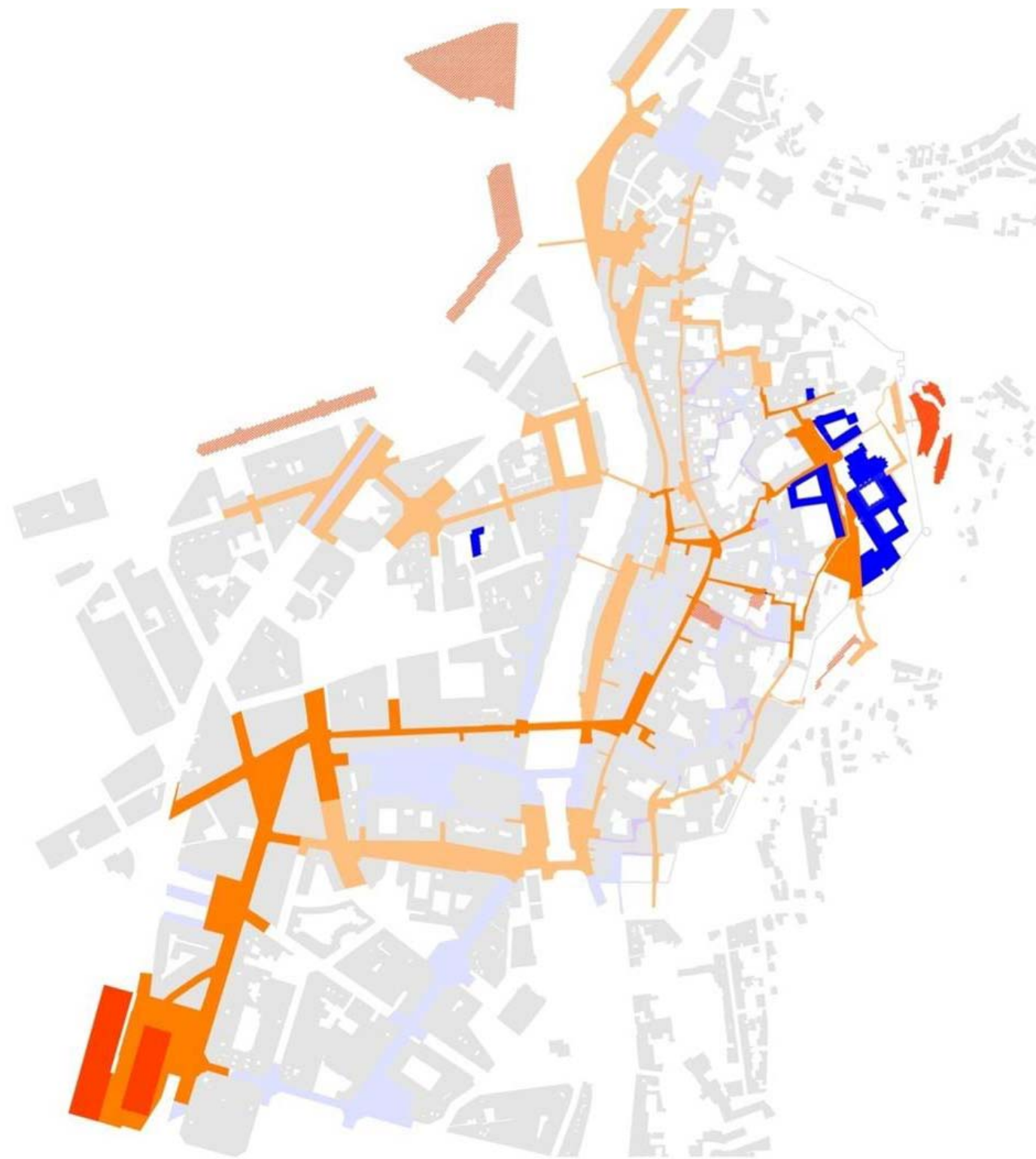
A l'analitzar els punts de confluència del campus, s'ha de assenyalar que els edificis del barri Vell amb activitat universitària es concentren contiguament en un triangle d'una distància màxima de 100 metres i que en cap cas supera la separació de 50 metres entre accessos a dos edificis, i amb visió directa entre ells, tractant-se d'unes peces que es poden considerar **localitzades de forma bastant concentrada**, que tot i que les activitats docents i de recerca es troben disperses en dos edificis diferents del barri. Per la qual cosa, aquestes distàncies tan curtes entre entrades dels edificis suposa que **els punts de confluència final dels desplaçaments gairebé són un sol punt, comú a tots els equipaments.**

Un factor significatiu de cara a l'activitat dels espais públics és la gran dimensió de cadascun dels edificis, amb unes façanes a l'espai públic de la ciutat d'una dimensió considerable, i que fan que els espais públics al seu entorn, tot i ser de la ciutat, s'arriben a convertir en espais de la pròpia universitat, compartint el pas amb alguns esporàdics ciutadans externs a la universitat. Gairebé, es pot identificar un límit d'àmbit de la implantació universitària, que es podria identificar amb un campus "virtual". Aquest campus correspondria als límits definits per la muralla, o els aparcaments annexos, a l'est; per la Porta Rufina, al nord; per el inici del tram més alt de les escales de la Pujada de Sant Domènec, a l'oest; i, al sud, pels primers edificis residencials del carrer del Portal Nou. Aquests darrers límits, serien d'una concreció més difusa, ja que en certa mesura comparteixen l'espai públic per accedir directament a uns pocs edificis residencials, però que són d'ús majoritari d'usuaris universitaris a partir de l'encreuament amb el carrer de Ciutadans, o de l'ascensor de la Pujada de Sant Martí.

Aquest concepte de "campus virtual" és important per poder identificar com a punts significatius de confluència de desplaçaments els punts d'intercanvi de mitjà de transport, o els de concentració d'itineraris.

1_ Els equipaments locals, generals i els edificis d'aparcament en la seva evolució de 1983 a 2003: Nous "nodus" urbans. Recull i dibuix: JM Birulés

2_ BARRI VELL. 2012. ESPAIS A CONNECTAR I DE CONNEXIÓ
 UNIVERSITAT - ESTACIÓ DE TREN, ESTACIÓ CENTRAL D'AUTOBUSOS - APARCAMENTS GRATUÏTS - TEIXIT RESIDENCIAL PROPER
 Disgregació radial de fluxos de vianants, per una distància de 15 minuts a peu
 Imatge dibuixada per l'autor de la tesi

En aquest sentit, podem diferenciar dos tipus de punts de confluència: punts de confluència **extremis** (identificats amb el punt d'accés a l'edifici de l'equipament), i punts de confluència **intermedis** (identificats amb el punt d'accés físic al campus virtual).

Els punts de **confluència intermedis** – accessos al “campus virtual” –, van relacionats majoritàriament amb el tipus de mitjà de transport utilitzat per connectar amb el “campus virtual”: transport públic, vehicle privat (cotxe o moto), bicicleta, o a peu.

Els **vehicles privats a motor**, poden arribar fins la porta de l'equipament, però en canvi, per aparcar només disposen, o bé, de l'aparcament restringit als jardins de la muralla en espais interiors de la universitat, o bé, als dos aparcaments al perímetre del campus “virtual”, a espais públics restringits o oberts de la pròpia ciutat, tan, a espais habilitats específicament per aparcament, com a aparcaments a les calçades dels carrers. A més, la ciutat disposa de places d'aparcament dissuasoris en zones relativament properes, que també donen servei al conjunt de la ciutat. Tots aquests aparcaments es converteixen en uns dels “punts de confluència intermedis”, tot i que la majoria, originàriament estaven plantejats com aparcaments al servei dels veïns residents al barri.

Els **autobusos urbans** disposen d'una parada, al carrer de Ciutadans tocant a la Plaça de l'Oli, que es d'utilització compartida amb els altres usuaris del barri. Una línia llançadora enllaça la porta Sud amb la plaça de Ferrater i Mora. O sigui que a nivell de transport públic, els equipaments universitaris col·laboren a fer confluïr en una porta virtual de la universitat, tant als usuaris universitaris com als no universitaris del transport públic. Aquesta suma d'usuaris diferents aporta intensitat al caràcter potencial de centralitat de l'indret de la Plaça de l'Oli.

Un dels conceptes de partida de la organització de la mobilitat del Pla Especial del Barri Vell era la **pacificació del transit**, convertint-lo a un transit majoritàriament de vianants. Aquest criteri de reducció de les molèsties del transit rodat, coincideix amb el interès dels equipaments universitaris per una mobilitat de proximitat basada en fomentar uns desplaçaments habituals a peu.

Ens trobem doncs amb una xarxa de punts intermedis de confluència de fluxos relacionats amb els punts de connexió del campus amb cadascun dels diferents mitjans de transport a motor (transport públic i vehicles privats), i, que a més, es converteixen en punts de connexió de desplaçaments “a peu” amb els diferents edificis dels equipaments universitaris del campus. Aquesta xarxa de punts es pot entendre com a **disgregada en el perímetre aparent** del campus virtual. La importància d'aquests punts de confluència es deriven de la intensitat d'usuaris de cada punt i del tipus d'usuari (estudiant, professor, recercador). Un tret significatiu d'aquests nodus intermedis és la seva posició en el perímetre, un perímetre que es podria arribar a entendre, tot i la seva imbricació, com un cert límit entre el campus i la ciutat.

La **disgregació de punts de confluència** al llarg del perímetre del campus virtual, **diversifica el traçat dels recorreguts “a peu”** pels carrers propers als equipaments (interior del campus virtual), tot i que la diferencia en intensitat i en tipus d'usuaris estableix una jerarquia clara. L'existència d'aparcament a carrers de la ciutat relativament propers als equipaments universitaris (aparcaments dissuasoris de la zona de la Copa), amplia els recorreguts a peu dels usuaris de cotxes universitaris fins aquests carrers.

3_ Pl. Sant Domènec. Accés Rectorat.
Nodus de vianants

En canvi, un caràcter més concentrat correspon als fluxos **d'usuaris que connecten "a peu"** amb el campus, per la posició del campus respecte al conjunt de la ciutat de Girona, pràcticament conflueixen tots gairebé en dos punts molt propers. Un, pels que volen connectar amb la ciutat per les escales de Sant Domènec, **concentren el seus recorreguts en la plaça de l'Oli**. I, un segon punt de concentració, pels que volen connectar per l'ascensor públic de la pujada de Sant Martí, **uns 20 metres mes cap al sud**. Cap indicació fa visible, o si més no, perceptible de moment, la singularitat d'aquests punts urbans per on conflueixen **fluxos urbans de vianants d'una certa intensitat en horaris puntuals** (9h., o 14h., 15h, 21h.), però també, amb **un flux continu en el temps**, al llarg de l'horari lectiu, de més baixa intensitat.

Com **punts "extremes"** de confluència dels recorreguts dels usuaris universitaris es podrien considerar les entrades principals de cadascun dels equipaments universitaris, com ara la porta del convent de Sant Domènec a la plaça de Ferrater i Mora, i la porta del Seminari al carrer del Portal Nou. Aquest edificis disposen d'unes segones portes. **Sensiblement significativa és la porta secundaria del Seminari** que – en forma d'un pati tancat amb escala exterior – connecta directament amb la Pujada de sant Martí, en el punt més baix i més proper a la part baixa del barri, amb una voluntat clara d'acostar l'edifici a la cota general de la ciutat i a la seva part més viva, i aportant un nou punt de confluència de fluxos al barri.

En aquesta agrupació d'edificis, un **caràcter nodal singular** de confluència de recorreguts correspondria a l'entrada des del carrer de l'edifici de **la Biblioteca universitària del Barri Vell**. Hi ha també, una entrada directa a la biblioteca des de l'interior de l'antic Convent, donant a un dels dos claustres de l'edifici. Aquest claustre que dona a la Biblioteca (el de la cisterna) és un punt d'atracció quotidiana d'estudiants i professors. A més el claustre, compta també amb l'entrada al local de reprografia, i l'entrada de la cafeteria. Tot sumat, fa del claustre **un veritable punt de confluència de recorreguts**, que es podrien dir **"interns"**, dels usuaris universitaris del barri, o que també, pel usos de serveis comuns (reprografia, cafeteria, biblioteca) a que dona accés es podrien arribar a interpretar com activitats urbanes obertes als veïns i per tant com a punt de confluència de recorreguts del propi barri, però subjecte a un horari de funcionament molt acotat.

Amb un nivell **menys intens de confluència de fluxos** podrien considerar la porta de **l'edifici de Les Àligues**, destinat a serveis gerencials de la Universitat. La gran majoria dels usuaris es mouen d'acord amb els ritmes laborals, i alguns es desplacen directament des de l'aparcament veí. Tot i així, **la capella** esta destinat a serveis d'informació a l'estudiant, ús que atrau un **cabal mediambiental de desplaçaments d'estudiants al llarg del curs**.

L'ús tan especialitzat de cada edifici, cadascun destinat a uns estudis concrets, únics i amb un funcionament molt autònom, on cadascú te les seves aules, els seus despatxos departamentals, les seves aules d'estudi, la seva cafeteria,... **redueix al mínim (l'ús de la biblioteca) la necessitat de desplaçaments entre els dos edificis**.

Aquesta mateixa especialització, relaciona estretament el nombre de desplaçaments atrets per cada edifici amb el nombre d'alumnes de cada estudi. La proximitat dels seus accessos disminueix la importància d'avaluar la capacitat de cada edifici per separat, ja que es pot considerar **com tot el conjunt docent com un únic punt de confluència urbana**.

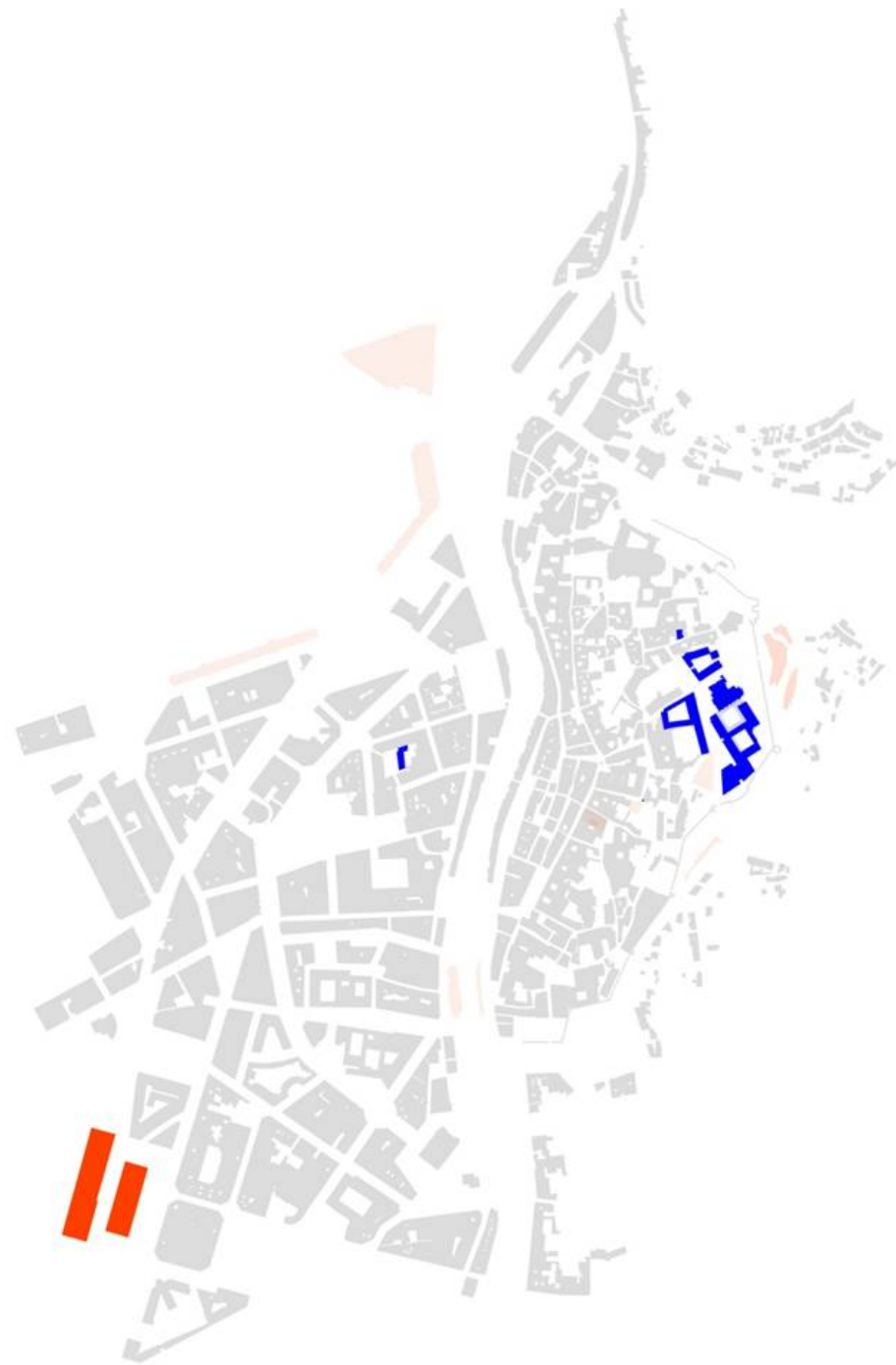
4_ Antic convent de Sant Domènec. Pati de la cisterna
Nodus "secundari"

En un nivell més detallat, com a **nodus extrems "secundaris"**, es podrien tractar d'identificar els espais situats als interiors dels edificis amb capacitat d'atraure desplaçaments des d'altres parts del campus, correspondrien a espais amb usos possiblement comuns per a usuaris d'altres edificis, com podria ser una sala d'exposicions, una cafeteria, un local de reprografia especialitzat, una llibreria de matèria especialitzada, l'associació d'alumnes,... En darrer cas, aquests usos podrien atraure també usuaris de fora la universitat. Hi han exemples de les dues posicions. La situació més accessible des de l'exterior pel que fa la visibilitat d'aquests usos seria a l'antic convent de Sant Domènec, on aquests usos estan situats en una posició propera a l'entrada, però difícilment visible des d'aquesta. En un extrem molt diferenciat, es trobaria l'edifici del Seminari, on també, amb la façana pràcticament tota ella opaca al carrer, aquests espais de serveis comuns es situen en posicions allunyades de l'entrada, a la planta soterrani, a mig camí entre els nivells de les dues entrades, amb un us pràcticament "reservat" als usuaris del propi edifici.

A pocs d'aquests **espais interiors** es pot trobar que suposin una capacitat suficient per a ser un punt de confluència significativa de recorreguts que no pertanyin als moviments interns dels estudis del propi edifici. Només el cas de la biblioteca universitària del Barri Vell atrauria als usuaris dels dos edificis vinculats, als de l'antic Convent i als de l'antic Seminari).

BARRI VELL
UNIVERSITAT
ESTACIO TREN + ESTACIO CENTRAL AUTOBUSOS + APARCAMENTS GRATUITS

Escala gràfica: 1:3000
m
m' p' m' m'

1_ Entorn per la nova mobilitat: Dispersió d'espais vinculats a la Universitat.
UNIVERSITAT+ESTACIÓ TREN I BUS INTERURBÀ + APARCAMENTS GRATUÏTS + TEIXIT RESIDENCIAL DISPONIBLE PROPER
(10-15 minuts a peu)

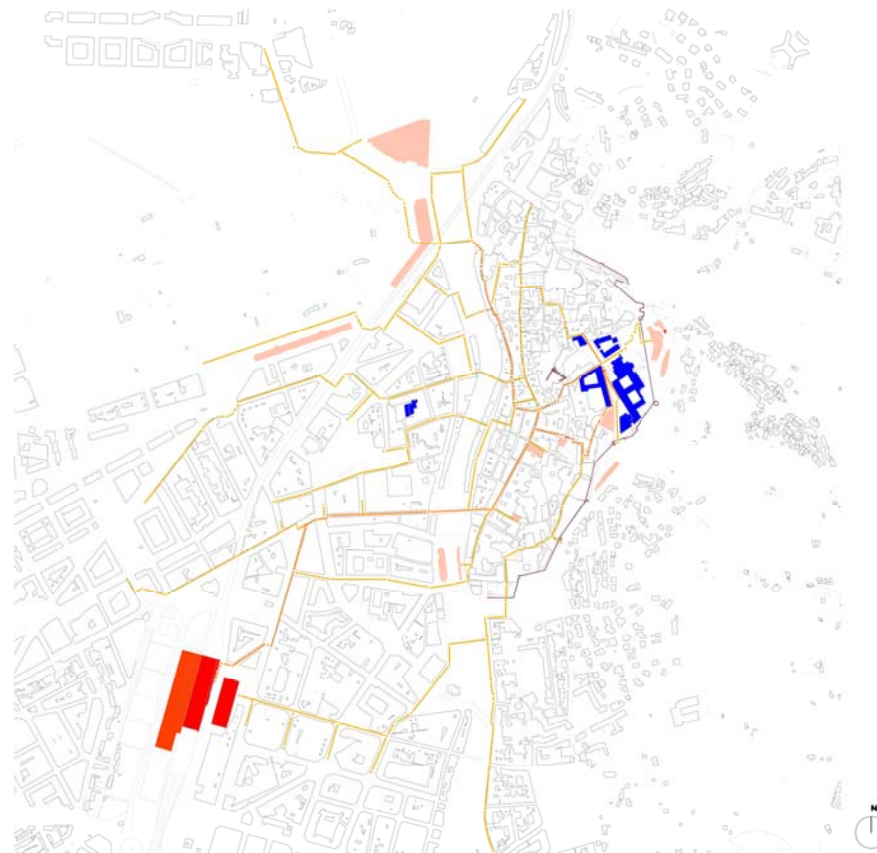
II.2.6. UNA NOVA MOBILITAT AL BARRI.

“L’estudiant de Lletres que des del carrer de Ciutadans va a la seva facultat, a l’antic convent de Sant Domènec, és probable que passi per la plaça de l’Oli, pugi per les escales del Seminari, trenqui a dalt pel pas estret davant l’església de Sant Martí per anar a raure a la placeta de l’Escola Pia, continuï després per la pujada de Sant Domènec, fosca i estreta com una esclatxa fonda tangent al volum monstruós del seminari, fins que, lentament emergeixi a la llum de la plaça. Després d’una última pujada arribarà a la porta de l’antic convent rehabilitat com a facultat universitària, i allà, al pati d’armes de quan l’enorme baluerna era Govern Militar, sentirà l’atracció de girar-se cap a la ciutat, i podrà contemplar les muntanyes llunyanes, les torres i les teulades de les cases que han colonitzat el vessant de les Pedreres i la plana estesa a l’altra banda de l’Onyar. Si arriba abans d’hora, podrà enfilarse encara a la torre del general Peralta de la muralla medieval, allà a tocar, i les vistes dilatades sobre la ciutat el faran sentir subjecte d’una experiència urbana molt pròpia de la Girona antiga: la dels recorreguts ascendants per la foscor dels carrers estrets entre volums ciclopicis de casals severes fins les balconades lluminoses de la Girona alta. I si és aquella hora indecisa de la tarda en què el sol s’atura solemnement a l’horitzó per tenyir de malenconia les parets incommovibles, sentirà com un vel de silenci cau sobre la ciutat que s’adorm als seus peus”

Joaquim Español (Girona anatomia de la ciutat històrica, pag. 13)

La situació perifèrica a la part “alta” de la ciutat històrica i la seva orografia costeruda caracteritza l’accessibilitat dels equipaments universitaris del Barri Vell. Es tracten d’una accessibilitat que per la forma dels seus espais públics difícilment permetrà arribar amb vehicles motoritzats fins la porta mateixa de cada equipament, i si arriba difícilment els podrà aparcar. El Barri Vell de Girona té un problema significatiu d’accessibilitat, ja recollit al Pla de Reforma del Barri Vell.

El campus del Barri Vell, com a conjunt que agrupa els estudis de Ciències de l’Educació i Psicologia, de Lletres i de Turisme, en els seus períodes lectiu, acull 3615 estudiants, 475 professors, i 147 professionals de suport i servei. A banda dels usuaris dels edificis docents, l’edifici de les Àligues acull, durant tot l’any, al personal dels serveis centrals de la Universitat. Tots aquests usuaris, per la situació dispersa dels llocs on desenvolupen les seves altres activitats (vida universitària,..) necessiten haver de desplaçar-se a través de l’espai públic del nucli històric i de la resta de la ciutat.

2_ Itineraris usuaris universitaris del Barri Vell.

El funcionament dels centres docents del Barri Vell requereixen de connectabilitat amb els llocs de desenvolupament de les altres activitats dels seus usuaris. Aquestes altres activitats a connectar tenen a veure amb les formes de “vida universitària” dels seus usuaris. Un primer element de la vida universitària es refereix al lloc de residència dels usuaris durant el període docent o de recerca. Un segon element es refereix amb els llocs d’activitat cultural, de difusió o de relació social relacionada amb la matèria de estudi. Un tercer element es refereix als llocs on realitzar activitats productives (laborals) complementàries per part de membres de la comunitat universitària (professors o estudiants), que el seu desenvolupament no només es permet sinó que es promou.

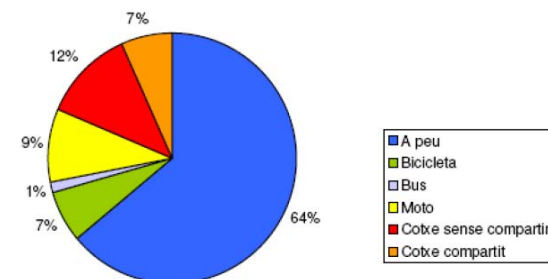
Un criteri d’eficiència en el funcionament complementari de les diferents activitats universitàries (docència, recerca, i vida universitària), aconsellaria desenvolupar-les en llocs situats en una proximitat màxima, o al menys que es pogués recórrer la distància fàcilment, i millor “a peu”, i compartint el trajecte amb algú.

La impossibilitat de disponibilitat d’espais propers de suficient dimensió al Barri Vell, sumat a una natural dispersió d’emplaçaments dels llocs de residència dels usuaris (aproximadament el 50% dels usuaris resideixen a la ciutat), i a la localització dispersa de les activitats productives dels usuaris, ja siguin professors o estudiants provoquen una varietat d’emplaçaments de les diferents activitats que condueix a **una multiplicació de trajectes de connexió** entre els diferents llocs de les activitats universitàries. En sentit contrari, la utilització del tren i dels autobusos interurbans, ajuda a definir un punt concret a la geografia de la ciutat on han d’accedir els usuaris de la universitat, i, a poder establir, al menys, el traçat d’un itinerari concret d’una certa llargada dintre de la ciutat.

Hi ha, per tant, una dificultat en concretar exactament tots els fluxos d’intensitat suficient. Malgrat aquesta dificultat, les característiques de configuració i accessibilitat dels espais públics del Barri Vell permeten al menys identificar itineraris tan en els espais propers dels centres docents, com en els propers d’estacions dels mitjans de transport interurbans. Pel cas de les altres connexions entre activitats, deduir raonadament uns itineraris molt probables, que després l’observació visual “in situ” dels moviments dels usuaris permeten confirmar.

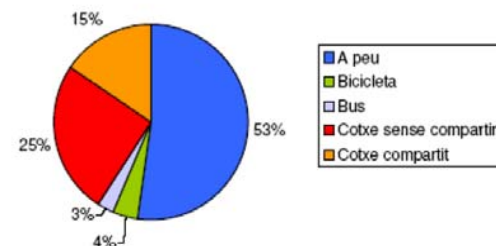
Segons les enquestes de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat, aquests usuaris dels equipaments docents del Barri Vell (dades en part extrapolades de les de la totalitat de la universitat) es desplacen quotidianament durant els períodes lectius entre els centres docents i el seu lloc de residència habitual amb els mitjans i la intensitat que es recullen a la taula següent:

Gràfic 4.13: Mitjà de transport utilitzat pels/les estudiants per arribar al Campus Barri Vell. Origen: Girona ciutat

Font: Oficina Verda UdG

Gràfic 4.17: Mitjà de transport utilitzat pels/les estudiants per arribar al Campus Barri Vell un cop arribats a Girona. Origen: fora de Girona

Font: Oficina Verda UdG

	estudiants:	pdi.:	pas.:	total:
a peu	2.119	77	19	2.215
en autobús	72	14	3	89
en bicicleta	200	28	5	232
en moto	166	21	9	196
en cotxe individual	664	252	91	1.007
en cotxe compartit	395	57	18	470

Destacar de les dades de la taula que una gran majoria dels desplaçaments dels estudiants es fan “a peu”. Mentre que els altres usuaris, professors o personal d’administració i suport, ho fan majoritàriament en cotxe. S’observa una diferenciació clara de opció de mitjà de transport, estretament relacionada amb el tipus d’usuaris. Conseqüentment hi ha una manca de coincidència espacial entre usuaris de diferents tipus en els desplaçaments exteriors als centres universitaris. L’oportunitat de trobada espontània entre professors i estudiants fora del recinte universitari es redueix a un àmbit espacial reduït, i també a un nombre reduït de professors (81 de 475, un 19% del total), que sumat al diferent horari d’activitat dels professors, fa que aquesta oportunitat de coincidència sigui molt ocasional.

D’aquestes dades de mobilitat forçada (residència / lloc d’estudi) es pot deduir que hi ha una quantitat significativa de desplaçaments “a peu” canalitzats a través de carrers del Barri Vell, unes 2.304 persones, entre estudiants, professors o personal administratiu o de suport (2215+89), que necessiten connectar-s’hi entre la part alta del barri i la seva part baixa, ja sigui per agafar l’autobús urbà o be ja sigui per, des d’allà, en forma més dispersa caminar cap el Mercadal, o cap al barri de Pedret, o cap la plaça del Vi, o cap la Rambla, o tot buscant l’estació del tren o la de l’autobús comarcal o la seva residència a la ciutat.

La parada d’autobús més propera es troba al carrer de Ciutadans (L.11), a tocar de la pujada de Sant Domènec, fet que obliga als 89 usuaris que fan servir l’autobús urbà a desplaçar-se per les escales de la Pujada de Sant Domènec entre la Plaça de Sant Domènec i la parada. El trajecte, a peu, el comparteixen amb els que fan tot el seu recorregut a peu.

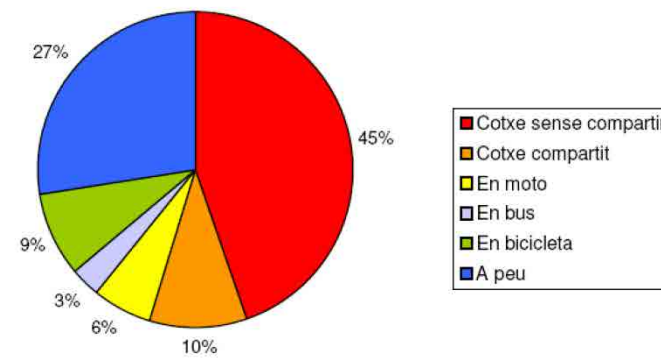
Els 232 individus que van en bicicleta, tenen els itineraris pel Barri Vell “concentrats” en uns pocs carrers, al menys pel que fa als primers trams, ja que els pendents i les escales obstaculitzen el pas per la resta de carrers. Cap al nord, a partir del carrer d’Alemanys, es pot arribar fins a la plaça de la catedral i d’allà sortir del Barri Vell per la porta Nord. Cap al sud, es disposa de dues alternatives, una possibilitat de **disgregació de fluxos**, o be sortint del recinte emmurallat per la porta de , a buscar el passeig de Fora Muralla, amb un paviment asfaltat però amb més pendent, o be es circula pel carrer del Portal Nou, amb un paviment de llambordes de pedra, fins a la nova porta de les Beates, ja a nivell del riu Onyar. Són trajectes que no són els més rectes per arribar a les parts de ciutat de fora muralla, però són els únics sense escales i amb poc transit rodat, i, que per tan, són freqüentats majoritàriament només per les bicicletes o alguna moto. Pel que es podria entendre aquesta concentració de fluxos com una certa especialització d’ús de les vies, (es reflecteix en el seu paviment) i que derivaria en una ocupació per circulació garantida al carrer del Portal Nou.

Els 1.477(1007+470) usuaris que accedeixen a la universitat en cotxe, han de caminar pels espais públics del Barri Vell per poder connectar els centres docents amb els aparcaments disponibles. D’aquests usuaris, uns 470 comparteixen el cotxe, suposant una ocupació de tres persones per cotxe, es dedueix que arriben 156 cotxes compartits. A la universitat del Barri Vell arriben a diferents hores del dia, aproximadament un total de 1.320 cotxes, que necessiten del corresponent espai d’aparcament. El Barri Vell, segons calcula el Pla Especial disposa en diferents indrets dels seus carrers interiors d’una quantitat de 650 places d’aparcament.

El Pla del Barri Vell comptabilitzava un nombre de places d’aparcament de 650 places, distribuïts entre:

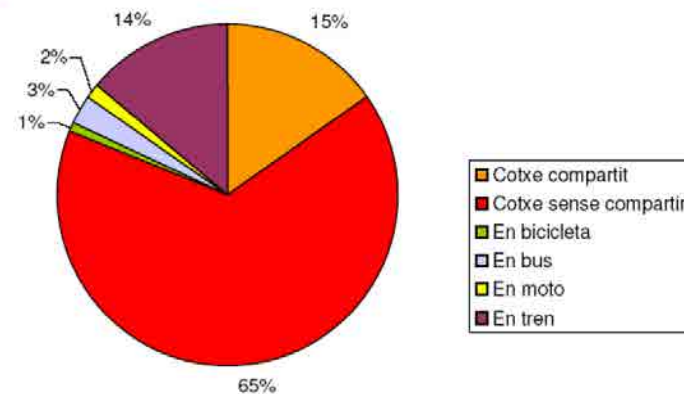
Zona de St Pere:	135 places
Passeig Fora Muralles:	224 places
Portal de Sant Domènec:	125 places
Plaça de Catalunya:	86 places
Jardins de les Beates:	80 places

Gràfic 4.22: Mitjà de transport utilitzat pel personal docent i investigador per arribar al campus. Origen: Girona ciutat

Font: Oficina Verda UdG

Gràfic 4.24: Mitjà de transport utilitzat pel personal docent i investigador (PDI) per arribar a Girona. Origen: fora de Girona

Font: Oficina Verda UdG

Per tot això, vista la diferència entre les places d'aparcament disponibles (650) i les necessàries (1.320) per a la Universitat, es dedueix que els cotxes es deixen a diferents aparcaments dissuasoris situats al perímetre del Barri Vell (Plaça del Mercat: 600 places; Plaça de la Constitució: 385 places; Zona de la Copa: 540 places). I per tant, se suposa que els usuaris d'un mínim de 300 cotxes (d'unes 300 a 900 persones), tot i fer servir el cotxe, s'han de desplaçar "a peu" el darrer tram per diferents carrers del Barri Vell, sumant-ne als altres 2.215 usuaris que fan tot el "trajecte a peu" i als 89 usuaris que agafen l'autobús i també han de fer el darrer tram, el costerut, a peu.

Per exemple, els que aparquen a la Plaça del Mercat, l'itinerari més còmode (curt i amb menys pendent), seria o be per la plaça del Vi, carrer de Ciutadans, i Pujada de Sant Domènec, o be per la plaça de Les Beates i seguir pel carrer del Portal Nou. Aquests trajectes els compartirien amb el que es desplacen a peu, o be, per connectar amb l'estació de tren, o be, amb els que tenen el seu lloc de residència cap a la part sud del mateix Girona.

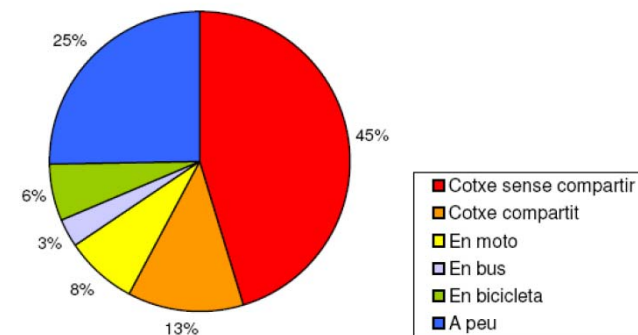
Un altre exemple de l'abast de les circulacions "a peu", aquesta vegada per la part nord del Barri Vell, seria els d'aquells usuaris que aparquen a la Zona de la Copa, travessarien pel pont de Sant Feliu, o pel de la plaça de Sant Agustí, carrer de Ballesteries i Pujada de sant Domènec.

Si se suposa que els centres universitaris tinguessin la seva activitat dividida en dos torns iguals (matí i tarda), això significaria que **unes 1.745 persones es desplacen** per l'espai públic durant el matí i **unes 1.745 persones es desplacen** per l'espai públic durant la tarda (1100+45+600*), cada dia lectiu (en total un volum de desplaçaments superior al generat per mes de dos instituts d'ensenyament secundari de la mida mes gran). Una injecció significativa de moviment de persones a part de l'espai públic de la ciutat històrica.

Tot i que el nombre de persones no sigui igual cada dia, i les deduccions de nombre de cada tipus de desplaçament (peu, bicicleta,...) no acabin de ser exactes, si que dona una idea aproximada del nombre de persones de diferents tipus (estudiants, professors,...) vinculades a la universitat que ocupen algun tram de carrer del Barri Vell, al menys per circular a peu cinc minuts.

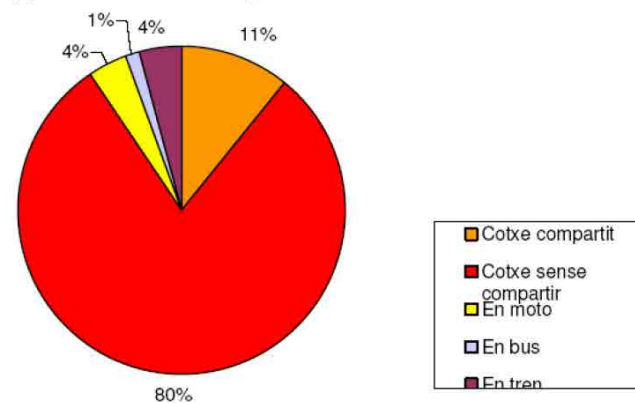
Aquest nou flux de persones canalitzat pels carrers del Barri Vell, independentment de les seves edats i comportaments, estaria substituint en quan a quantitat als fluxos d'escolars dels anys 60 que confluïen en els grans edificis que feien d'escoles. Segons les dades de l'Idescat, al Barri Vell, en aquells anys, viurien el 85% de la població de la ciutat de Girona, unes 59.000 hab. [segons J.M: Birules] dels quals hi haurien uns 5.000 nens en edat escolar(???) que anaven amunt i avall pels carrers del Barri Vell vestits, unes, amb un vestit gris de quadres amb un pitet i la brusa blanca, altres, amb un vestit sencer, prisat de la cintura cap avall, amb un cinturó amb una sivella mariana i un coll blanc de puntes, i d'altres no portaven uniforme¹. La recuperació d'aquests grans edificis, amb una funcionalitat també amb capacitat de fer confluïr mobilitat, permet recuperar antics moviment de persones per les seves sendes vinculades, algunes d'elles coincidents amb desplaçaments pretèrits. Tot i que aquests siguin d'aspecte diferent, i redueixin l'element comú a una carpeta, aquest cop de color blau.

Gràfic 4.21: Mitjà de transport utilitzat pel personal d'administració i serveis (PAS) per arribar al campus. Origen: Girona ciutat

Font: Oficina Verda UdG

Gràfic 4.23: Mitjà de transport utilitzat pel personal d'administració i serveis (PAS) per arribar a Girona. Origen: fora de Girona

Font: Oficina Verda UdG

¹ J. Nadal i Ferreras; vint anys del pla especial, un pla quirúrgic, no cosmètic; capítol del llibre 20 anys del Pla del Barri Vell; pag 46. 2003

9_ plaça Ferrater i Mora.
Accés principal de la Facultat de Lletres i accés públic a la Biblioteca Central.

La ocupació de carrers, al menys per intensitat de circulació de vianants, es concentra en les parts properes als llocs on es desenvolupen activitats universitàries, per una lògica d'agrupació d'individus al lloc d'on emanen els fluxos. Les oportunitats de canalitzar-los entre diferents itineraris del Barri Vell va dispersant successivament el flux per diferents carrers. En conseqüència, es va reduint la intensitat dels fluxos de vianants vinculats als equipaments universitaris del Barri Vell als carrers conforme s'allunyen de l'equipament. Només mantenen una intensitat significativament perceptible els trajectes que connecten a peu la plaça de Sant Domènec amb l'estació de tren i els aparcaments dissuasoris de la Copa, amb 10 o 15 minuts de recorregut a través dels carrers del barri històric

L'estudi de les necessitats de mobilitat dels usuaris dels equipaments universitaris permeten identificar, no tots però si alguns, dels **espais públics que acullen fluxos amb alguna intensitat significativa vinculada expressament amb la presència d'aquests equipaments**. Seria el cas de la plaça Ferrater i Mora, la plaça de Sant Domènec, la pujada de Sant Domènec, la placeta de l'Escola Pia, el carrer del Portal Nou, la plaça de l'Oli, el carrer de la Cort Reial, la plaça de Federico Fellini, el pont de Sant Agustí, el pont de Pedra, el pont de les Ballesteries Velles, la plaça de Catalunya... entre d'altres.

La **plaça de Ferrater i Mora**, és l'espai públic que acull l'entrada principal de l'edifici de l'antic convent de Sant Domènec, que acull la Facultat de Lletres, amb 1.076 usuaris i la Facultat de Turisme, amb 981 usuaris. El convent disposa també d'un accés secundari per la seva part posterior, directe als jardins de la muralla que connecta amb un aparcament d'ús reservat a usuaris concrets. També a la plaça es situa una entrada directa a la Biblioteca universitària del Barri Vell (amb espai per acollir 350 persones), que fins i tot funciona fora dels horaris lectius. Fins una recent urbanització combinava el seu ús de circulació de vianants amb una utilització majoritària com espai d'aparcament alternatiu (i per tan receptor de trànsit motoritzat). És un punt extrem (inici o arribada), confluència concreta dels fluxos de vianants que emanen de la universitat. Els elements, la categoria i la qualitat del seu espai urbà permet considerar-lo no només com un espai de pas, sinó que com a nou espai d'estada, com un nou espai d'activitat col·lectiva de la ciutat.

La **plaça de Sant Domènec**, dona accés a l'edifici administratiu i de rectorat de les Àligues, i a l'espai enjardinat (jardins de Joan Fuster i Ortells) que hi ha entre la universitat i les muralles, i que serveix de pas per la nova porta de la muralla de Sant Domènec, cap a l'aparcament enjardinat de fora muralles. El seu espai està compartit en part per una terrassa d'un establiment de restauració enfocat al menjar quotidià, del qual també acull l'entrada. La plaça no acull l'entrada de cap dels edificis que acullen estudis, té una posició tangent als fluxos majoritaris dels usuaris dels altres equipaments. La seva capacitat d'atracció d'usuaris s'emmarca amb l'activitat administrativa central (centre d'informació pels estudiants) de l'edifici de les Àligues, una activitat que atrau molt puntuals moviments de persones, a banda de les entrades i sortides de la jornada laboral. Pot ser l'activitat més destacada de la plaça sigui la vinculada a l'**establiment de restauració**, en especial per la presència d'ombra i tranquil·litat en la seva terrassa. El caràcter de l'establiment permet **vincular el seu funcionament bàsicament amb la presència d'usuaris de la universitat**, complementat pel pas de turistes per la part alta de la ciutat històrica.

El **carrer del Portal Nou**, recorre el barri en sentit longitudinal per la part alta del Barri, acull la porta principal de l'edifici de l'antic Seminari. Al seu interior es desenvolupen els estudis de la Facultat d'Educació i Psicologia, amb 2.180 usuaris (estudiants, professors, i personal administratiu i de suport).

10_ plaça de Sant Domènec.2012
accés a l'edifici administratiu i de rectorat de les Àligues i als accessos veïns de la Facultat d'Educació i Psicologia

11_ carrer Ballesteries.2012
Espai de connexió habitual "a peu" entre Universitat i llocs de residència

La majoria dels usuaris connecten cap al seu extrem nord, a peu, amb la pujada de Sant Domènec, tot buscant connectar "a peu" amb gairebé totes les direccions de la ciutat, ja sigui els aparcaments de la zona de la Copa, o els llocs de residència a la ciutat. D'altra banda, és un dels extrems, i un del recorreguts de les connexions amb bicicleta amb la part central i sud de la ciutat, on es troba l'estació de tren o d'autobús comarcal. És un carrer dels llargs del barri, al seu recorregut fins la porta de la Muralla del carrer de les Beates, permet accedir directament a equipaments com la seu de Girona de la Filmoteca de Catalunya, o el Centre Cultural de la Mercè, a alguna de les portes de llevant de la muralla (la porta de la Torre del Socors i la porta del Passatge de Maria Gay) o l'equipament social de la residència Maria Gay. Puntualment, hi ha alguns edificis amb us residencial, de caràcter plurifamiliar i de caràcter unifamiliar. Es per tan, un vial que al seu llarg acull fluxos diversos en tipus i intensitat.

Es poden **diferenciar dos trams**, separats per la cruïlla de la Travessia del portal Nou. A la part més alta, a l'extrem nord, acull fluxos quotidians de vianants (una part, sobre tot en sentit ascendent) i de bicicleta connectats amb la universitat, i el resultat de la connexió d'uns pocs edificis residencials. A partir de la cruïlla amb la travessia del Portal Nou, els fluxos quotidians de bicicletes universitàries es barregen amb el fluxos ocasionals del funcionament dels altres equipaments generals (vianants i vehicles motoritzats), i que els comunica amb la part exterior de la muralla per la seva banda sud.

Un tram del final de la **Travessia del Portal Nou**, permet enllaçar el carrer Portal Nou amb la part baixa de la pujada de Sant Martí, al nivell de la cota baixa del Barri, a traves de l'ascensor públic situat als jardins de la plaça de Federico Fellini. L'ascensor públic el fa participar en un dels **itineraris "d'ascens"** a peu dels universitaris cap la part alta del barri, incloent-hi als edificis de l'àrea del convent de Sant Domènec.

La **pujada de Sant Domènec**, com a connexió natural (mes curta a peu) de la plaça de Sant Domènec amb l'eix principal de l'antiga Via Augusta (connexió entre el convent i el centre la ciutat), **concentra la majoria dels fluxos dels usuaris dels equipaments universitaris del Barri Vell (2215+89)**, sobre tot de baixada, es a dir a les hores de sortida. En sentit contrari, aquest flux es comparteix amb l'itinerari que passa per l'ascensor situat entra la part baixa de la Pujada de sant Martí i la plaça de Federico Fellini. És un carrer amb diversos trams amb graons que salva **un desnivell de 45 metres**. És un recorregut transversal dintre del Barri Vell. A l'altra extrem de la pujada, a la part baixa del barri, hi ha la plaça de l'Oli, espai a creuar en el seu recorregut cap al riu. La pujada es fa per etapes, en el seu recorregut passa per la placeta de l'Escola Pia, on es creua amb la Pujada de Sant Martí, que tot i el nom, les seves rasants permeten l'accés motoritzat al llarg del seu traçat. A la connexió amb el carrer de Ciutadans, (un dels tres extrems del vial), es forma la plaça de l'Oli, on també arriba el carrer que amb la mateixa alineació, dona continuïtat a la traça cap al riu. Al tram superior del carrer se situen les entrades de dos edificis d'habitatges, destinats en part, a **pisos de lloguer per estudiants**, amb locals a planta baixa, amb **un restaurant**.

La **placeta de l'Escola Pia** és l'extrem del possible flux de vehicles motoritzats que s'endinsen a l'interior del barri circulant per la Pujada de Sant Martí. Les plantes baixes dels dos edificis d'habitatges que la conformen acullen una sèrie de **locals utilitzables com aparcaments**. Les plantes superiors es destinen a **habitatges**. L'espai de la plaça queda tangent a les circulacions d'usuaris universitaris del trajecte entre la plaça de sant Domènec i la plaça de l'Oli. L'extrem nord de la placeta condueix cap la costeruda i estreta escala del carrer de l'Escola Pia, que connecta amb l'espai lliure l'antic jardí dels Maristes i actualment un buit urbà pendent d'una revitalització adient. A tocar del tram superior de la pujada, a la part superior d'aquesta placeta arrenca en paral·lel a la pujada una escala que condueix directament a una **entrada secundària de l'edifici del Seminari**. Es una entrada que **acosta l'accés de l'edifici del Seminari a la part baixa del barri**.

12_ Porta Muralla. Plaça Pere Sarcoma 2012, Connexió entre interior i exterior est del Barri Vell. Us exclusiu per vianants

Actualment, la **plaça de l'Oli** és el **creuament de dos dels fluxos intensos del barri**, d'una banda, el flux dels visitants que segueixen la ruta turística del Barri Vell, i d'altra banda, el flux dels usuaris universitaris quan es desplacen entre el seu lloc de residència i l'equipament universitari. Morfològicament, es una dilatació de cruïlla a la traça de l'antiga Via Augusta, on s'hi troben mantenint el mateix sentit longitudinal, el carrer Ciutadans i el carrer de Bonaventura Carreras i Peralta, i en sentit transversal, també alineats els seus eixos, la pujada de sant Domènec i el carrer de la Cort Reial. Es tracta d'un espai irregular, generat a l'entorn d'un encreuament de camins. La seva amplada permet **l'ocupació de part de l'espai amb terrasses de cafès i restaurants**, el que li dona una atmosfera urbana molt vital propera a una idea de plaça animada.

En la seva proximitat, **al carrer del Sac**, com un apèndix transversal de la pròpia plaça, es situa l'accés d'oficines del Consell Comarcal del Gironès, amb visió directa de la seva entrada des de la plaça. La parada d'autobús situada en el límit entre la plaça i el carrer de Ciutadans suma activitat a l'espai públic. Pel creuament de fluxos i el nombre d'activitats que concentra, és un **punt contigu als de més energia urbana del Barri Vell**.

El **carrer de la Cort Reial**, que en un traçat en T, predominant el sentit longitudinal, voreja l'antiga muralla romana. Connecta la plaça de l'Oli amb els ponts sobre el riu, aigües avall amb el pont de sant Agustí, i aigües amunt amb el pont de Peixateries Velles tot just a un extrem de la Rambla de la Llibertat, i que després continua linealment, cap al nord, canviant el nom a carrer de Ballesteries. Es un **pas intermedi en els fluxos d'universitaris** que "a peu" volen connectar amb el comercial carrer de Ballesteries (en direcció cap a Pedret o Fontajau o la Zona de la Copa), comparteixen el carrer amb els fluxos de passeig dels grups de turistes i amb les taules de cafès que ocupen les seves voreres. La continuïtat cap al sud, a través de la Rambla de la Llibertat, no sembla molt atractiva per circular als usuaris de la universitat ja que es tracta d'un itinerari més llarg per enllaçar amb el pont de pedra, que directament a través del carrer de Ciutadans. D'utilització cap al sud, respondria a interessos més **opcionals de passejada o de recerca d'un caixer automàtic**. **L'ús comercials de les plantes baixes** amb locals de lleure, aporta fluxos de ciutadans o visitants al seu espai públic, també, als vespres i nits.

El **pont de sant Agustí** és el pas sobre el riu més proper a la plaça de Sant Agustí (paradigma de **l'espai de lleure social de Girona**), i de pas més recte per connectar amb els aparcaments de la zona de la Copa. Els seus fluxos s'incrementen singularment els **dijous al vespre**, dia de la setmana habitual de lleure nocturn universitari.

El **carrer de Ballesteries** és el **camí natural** (pendent i distància), en el sentit longitudinal, en els recorreguts entre la Universitat i els llocs de residència de la part de Pedret² o de Fontajau, o els aparcaments de la Zona de la Copa. Acull ja només una part del total del flux de vianants vinculats amb la universitat. Comparteixen l'espai públic amb els fluxos dels seus residents, dels turistes i amb tots aquells usuaris dels equipaments administratius que connecten des dels aparcaments de l'entorn dels Jutjats o de la zona de la Copa.

El pas natural pels vianants cap a l'altra costat del Barri Vell, o sigui de pas sobre el riu, i per tant, d'enllaç amb la nova part central de la ciutat i amb l'estació de tren o amb l'estació central d'autobusos interurbans, correspondria al **pont de Pedra** i al pas a través de la **plaça de Catalunya**.

Aquests dos ponts es converteixen en uns nodus de la mobilitat, i per tant en un punt de conjunció de recorreguts d'usuaris de tot tipus entre el Barri Vell i la ciutat.

² Al barri de Pedret es pot trobar allotjament a preu més econòmic que al Barri Vell

13_ carrer del Portal Nou, a prop del Seminari. 2012.
fluxos esporàdics d'usuaris universitaris a la part alta del barri

El **caràcter monumental i col·lectiu dels edificis rehabilitats** de la nova universitat, sobretot de l'edifici de les Àligues, i de l'antic convent de Sant Domènec, els converteix en uns **punts de confluència de fluxos de ciutadans** i de visitants, convertint alguns espais dels seus interiors en uns "nous espais de mobilitat pública", en especial a les plantes baixes, en els passadissos entre el carrer i els claustres interiors. A Sant Domènec, al voltant dels claustres es situen els locals d'ús de servei comú, com la reprografia o la cafeteria o la biblioteca. A les Àligues, a l'antiga capella situada a l'extrem interior del claustre, es localitza l'oficina d'atenció a l'estudiant. Aquests espais de servei, inclosos dintre de la funcionalitat de la universitat, i que poden ser accessibles a usuaris externs a la pròpia universitat es converteixen en uns nodus interns, amb una certa capacitat d'atraure mobilitats externes als usuaris universitaris. Es tractaria, doncs, d'una **aportació de nous espais col·lectius** al sistema d'espais públics de la ciutat històrica amb capacitat d'atraure mobilitat.

Destacar en aquest punt **el paper urbà "nodal" de les biblioteques** com a punt de confluència d'estudiosos i professionals de les matèries que acull, i en aquest cas concret de la biblioteca del Barri Vell, pels vinculats a les humanitats, turisme, educació i psicologia

En resum, l'activitat universitària implantada a la part alta del barri **s'afegeix de forma compartida** a l'interior del Barri Vell, amb una majoritària **activitat de tipus administratiu** derivada d'una presència intencionada de centres públics de l'administració de tots els nivells (ajuntament, diputació, consell comarcal, generalitat ... inclús s'hi va situar el Banc d'Espanya), concentrats en antics palaus rehabilitats a les parts baixes del barri, majoritàriament al llarg del carrer de Ciutadans, i, amb una **promoguda activitat turística** pel circuit monumental del barri.

Cada activitat (turisme, universitat o administrativa) aporta estacionalment els seus "fluxos vinculats" o "mono funcionals" amb ritmes temporals i intensitats diferents. El resultat final de la superposició d'aquests diversos fluxos és una visualització variada i pràcticament continua de moviment de persones a gairebé tot l'espai públic, majoritàriament durant la part diürna dels dies laborables. Els dies festius es redueix sensiblement els fluxos i per tan la circulació per l'espai públic.

El moviment de persones no es homogeni i uniforme a tots els carrers del Barri Vell, en concret disminueix sensiblement en algun espai públic puntual de la part alta de la ciutat històrica, i en general coincidint amb espais canalitzadors de **circulacions transversals** (camins d'escales) no vinculats a alguna funcionalitat col·lectiva concreta.

Els usuaris universitaris del Barri Vell per alguns trams de carrers de la **part alta del Barri Vell** es poden veure **circular "a peu"**, gairebé com **ocupants únics** del carrer, com seria el cas del carrer de la Muralla, o en certa mesura el tram nord del carrer del Portal Nou. En canvi, en d'altres carrers, majoritàriament més cap **a la part baixa del barri, comparteixen el seu moviment** com a vianants tan amb usuaris i treballadors dels centres públics administratius, com amb visitants del barri, o amb els propis residents del barri, tal com es pot observar a la Pujada de Sant Domènec, especialment a la seva part baixa, o als carrers de Ciutadans, de la Cort Reial o de Ballesteries, a la part dreta del barri, o als carrers de la part de Mercadal.

14,15,16_ plaça de l'Oli, part baixa del Barri Vell. 2012.
Creuament de fluxos intensos de vianants al barri: estudiants, turistes, ciutadans,....

La visualització **d'un espai més tranquil**, amb un flux més barrejat (vianants i vehicles,...) i discontinu seria el cas del **carrer del Portal Nou**, que tot i no tractar-se de fluxos de gran intensitat canalitzaria la circulació, de connexió entre la plaça Sant Domènec i la part sud i centre de la ciutat, en especial per a les bicicletes, i compartiria l'espai públic conjuntament amb el pas d'alguns vehicles motoritzats i d'alguns vianants ocasionals dels pocs habitatges existents. Es tractaria, per tant, d'un espai gairebé amb la sola funció d'accés als seus veïns, dels classificats com a **espais "curt de mires"**³, on al passar s'acostuma a tenir presa, al que se li afegeix, tot i amb una intensitat reduïda, uns nous fluxos vinculats als equipaments universitaris que permeten "obrir mires" a aquest espai públic.

La intensitat de moviments de persones que s'observa desplaçant-se per espais públics del Barri Vell, permet als usuaris urbans **interpretar aquests espais públics com "vius"**, com espais "oberts de mires"⁴, **segurs** i potencialment aptes per activitats urbanes (comercials, de serveis, de lleure,..) i en conseqüència, **atractius per una ocupació residencial** que retroalimenta successivament la nova percepció. La percepció requereix d'un esforç inicial d'estímul sensorial proporcionalment molt més elevat⁵ i al contrari. La diferència de intensitat dels fluxos no varia significativament la percepció de "vida", i per tan, la nova percepció s'estén de forma similar també aquells espais públics que es visualitzen amb una intensitat menor de moviments de persones.

Com s'ha identificat anteriorment, una part d'aquesta aportació de nous fluxos a l'espai públic es vinculen directament amb el caràcter de "nodus" que acompanya la presència d'equipaments de la universitat. El caràcter "nodal" permet relacionar directament el funcionament d'uns determinats equipaments universitaris (docents i de recerca) al Barri Vell amb un **canvi de percepció urbana** d'alguns espais públics del seu voltant proper (a una distància equivalent a 10-15 minuts caminant) o també del voltant proper d'edificis vinculats amb les altres activitats universitàries (residencial – lleure social – productius, tercera missió) del Barri Vell.

Al Barri Vell, s'ha d'entendre que aquesta nova percepció no rau exclusivament pels moviments de persones **usuàries vinculades a la universitat**, però sí que **contribueix majoritàriament a formar una nova imatge** en els espais que connecten la universitat amb la plaça d'Oli, o la universitat amb la part baixa de la Pujada de Sant Martí, o la universitat amb el carrer de la muralla a l'extrem de la Torre Gironella.

En aquest sentit és significativa de la nova percepció que apareix del Barri Vell, la manifestació d'en Joaquim Nadal⁶, referint-se a la plaça Sant Domènec (espai urbà d'accés i connexió de la Universitat amb la ciutat històrica), amb els equipaments universitaris ja en funcionament: *"La plaça de S. Domènec bull d'activitat: alumnes i treballadors de la universitat omplen de vida un dels espais més atractius i interessants de tot Girona pel que fa a l'esglaonament de volums i de les arquitectures, fins a culminar, en la muralla."*

³ Richard Rogers; "Ciutats per un planeta petit"; pag. 1/10

⁴ Richard Rogers; "Ciutats per un planeta petit"

⁵ Llei psicofísica de Webber Fechner. Proposada primer per Heinrich Weber (1795-1878) i elaborada posteriorment per Gustav Fechner (1801-1887). La Llei estableix que: el menor canvi discernible en la magnitud d'un estímul és proporcional a la magnitud de l'estímul. La relació entre l'estímul i la percepció correspon a una escala logarítmica. Aquesta relació logarítmica ens fa comprendre que si un estímul creix com una progressió geomètrica, la percepció evolucionarà com una progressió aritmètica.

⁶ Joaquim Nadal i Farreras. "Un pla quirúrgic, no cosmètic. 20 anys de Barri Vell"; pag. 44; al llibre "Girona Vint anys de Pla especial del Barri Vell, 1983-2003". 2003

II.2.7. NOVA PERCEPCIÓ DEL BARRI VELL

“Siempre miro a la derecha para sí puedo ver la ... Estatua de la Libertad... Luego siempre levanto la vista para ver el Empire State Building, para ver cómo está el tiempo... Siento una verdadera sensación de felicidad porque voy a alguna parte y me encanta ir a una u otra parte.”

Un habitante de Jersey City

Kevin Lynch¹, La imagen de la Ciudad.

1_ Visió de fluxos barrejats de turistes i estudiants. Carrer Argenteria. Girona 2 012
Carrer estret i trencat: visions de poc abast

2_ Ocupació fixa i esporàdica del carrer. Pujada de Sant Domènec. Girona 2012
Estirament transversal de la visibilitat d'activitat de la plaça de l'Oli

La visió de moviments quotidians dels nous usuaris universitaris per alguns espais concrets del Barri Vell i que són visibles per un numero significatiu d'observadors, es pot considerar com un d'aquells elements mòbils que estimulen la configuració d'una imatge urbana nova per aquesta part de la ciutat.

El recorregut dels desplaçaments dels universitaris no s'estén per la totalitat dels espais públics del Barri Vell, ni són de les mateixes intensitats a tots ells. Lògicament pel paper de confluència de fluxos dels equipaments, el moviment d'universitaris es concentren en els carrers més propers als equipaments universitaris situats al voltant de la Plaça de Sant Domènec, i preferentment, en aquells que connecten amb la plaça de l'Oli, a la part baixa del barri.

La posició dels espais universitaris en un extrem perifèric d'un lateral de la ciutat històrica, configura una direccionalitat marcadament transversal als desplaçaments vinculats a la universitat. Sobretot, en sentit ascendent és **una aportació significativa** per estendre transversalment el mapa mental del Barri Vell entre els habitants de la ciutat o entre els seus visitants.

La condició de **carrers “estrets i trencats”** del Barri Vell, fa que es disposin d'unes **vistes de poc abast** quan l'observador es desplaça per ells. No s'aconsegueix mantenir la visibilitat d'elements fixes a grans distàncies. Aconseguir una percepció del conjunt es fa molt difícil. No es pot establir una seqüència d'elements clarament identificables a l'alçada de la vista tan necessari per un recorregut orientat.

Els principals desplaçaments al Barri Vell tenen un **marcat sentit continu longitudinal** (nord-sud), que puntualment es va tallant per uns pocs carrers transversals, que a la banda costeruda (est) es converteixen en “pujades”.

El resultat d'aquesta situació de dificultosa permeabilitat transversal és la pràctica **ocultació de la part alta del Barri Vell als observadors situats a la part baixa**, i per tant la desaparició d'aquesta part en els esquemes mentals del Barri.

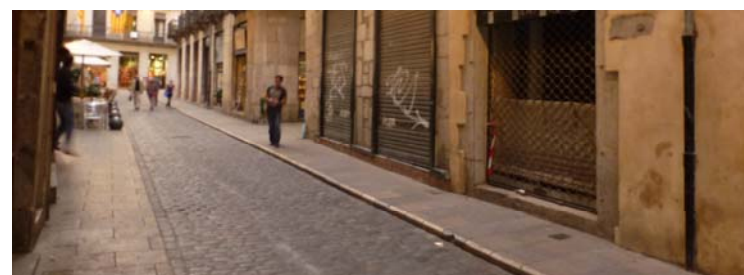
¹ Kevin Lynch; “La imagen de la Ciudad”; 1ª edició, 10ª tirada; pag. 65. 2012

3_Ocupació esporàdica del carrer per fluxos de turistes. Pujada de la Catedral. Girona 2012
Estirament transversal de la interpretació "d'espai segur" i urbà del carrer de La Força

4_Visibilitat d'activitat cultural al barri. Carrer Ciutadans. Girona 2012

5_Visibilitat de carrers higiènicament urbanitzats, a un lloc de molts observadors. Voltants Plaça de l'Oli. 2012

La **visió de fluxos d'estudiants**, barrejats amb els d'alguns turistes, sortint o entrant o travessant la plaça de l'Oli, com a part del carrer de Ciutadans, per la pujada de Sant Domènec permet entendre aquesta pujada com una certa "senda" transversal i per tant com **un espai segur** que porta a algun lloc, i per tant com una invitació a introduir-s'hi, i a anar-hi a veure aquesta part alta del barri. Fa pensar que aquest camí, es un espai "obert de mires", on es poden trobar les mirades de la gent i on s'està disposat a participar. Aquest raonament, es confirma amb la visió al fons de la pujada, de la portalada de l'església de Sant Martí Sacosta. De fet, just al peu dels primers graons de la **Pujada de Sant Domènec se situa una taverna** que ocupa amb taules part del carrer i part dels replans de les escales, estirant en sentit ascendent la centralitat de l'espai transversal del carrer de La Cort Reial (a la part baixa del barri).

Aquesta mateixa situació de visibilitat de fluxos universitaris es dona al creuament de la Pujada de Sant Martí, per on passen cada dia els estudiants que utilitzen l'ascensor públic per connectar amb el carrer del Portal Nou, que enllaça amb els equipaments universitaris. A diferència de la pujada de Sant Domènec, en aquest indret l'ocupació dels edificis per dependències de l'administració pública aporta una vitalitat de tipus gairebé mono funcional, amb una permeabilitat molt reduïda a les plantes baixes dels plans de façana, que no permet una vida comercial. Es un espai de pas, que davant de les portes tant de l'església com de les oficines de la Diputació, concentra, en moments molt determinats, una certa intensitat d'ocupació i d'estada de persones. En general, es percep com una "terra de ningú per a vianants apressats". Aquestes dos Pujades **trenquen puntualment una frontera longitudinal** que suposa el carrer de Ciutadans i el carrer de Sant Josep, entre la part baixa i la part alta del Barri Vell. Que de fet, significa un límit entre el terreny pla i el terreny costerut.

Un cop traspasada la virtual frontera del carrer de Ciutadans és quan es descobreix, en l'apartat i poc conegut part alta del barri, els **efectes físics** de l'execució del Pla del Barri Vell, que es podrien sintetitzar en la visibilitat de cases curosament rehabilitades amb comoditats modernes, en carrers higiènicament urbanitzats acompanyats d'algunes tanques amb vegetació que potencien el valor monumental del conjunt històric, i de la qualitat sensual d'un marc físic on es pot viure-hi, i, en definitiva, en una **qualitat de l'entorn urbà dels espais públics fàcilment apreciable pels seus usuaris**, (habitants o visitants), i que permet que es pugui interpretar directament amb qualitat de vida pels seus residents. Afirmar en Richard Rogers² que la relació entre ciutat i harmonia cívica està ben demostrada.

Els resultats del Pla del Barri Vell a l'actuar sobre les millores d'elements fixes i mòbils, han permès que es puguin **veure**, a la majoria del barri Vell, uns **escenaris físics**, tant fixes, com mòbils, **suficientment atractius per desenvolupar activitats urbanes**, ja sigui de tipus habitacional, dotacional, o terciari, (comercial, d'oficines, o culturals),... que permeten reconèixer a l'iniciativa privada els beneficis generals de la millora de la ciutat a llarg termini, i, sotmesos al lideratge públic, participar en construir una part de ciutat on la gent desitgi visitar, treballar-hi i viure-hi.

² Richard Rogers; "Ciutats per un planeta petit"; pp. 1/19

6_Visió rellevant de caràcter monumental del conjunt universitari del Barri Vell
A l'esquerra, Les Àligues, Al fons, l'antic Convent de Sant Domènec, i a la dreta, l'antic Seminari.
Plaça de Sant Domènec des de la Porta Rufina. 2012

Pablo Campos³ reconeix la visió rellevant de **caràcter monumental** del conjunt de les intervencions universitàries del voltant de la plaça de Sant Domènec al Barri Vell. Afirmar Pablo Campos: “...su progresivo descubrimiento, según se sube por la Pujada de Sant Domènec, constituye una de las **aproximaciones escenográficas** más relevantes de la Universidad Española”

Històricament, la part alta del barri es percebia com un espai on mai s’havia desenvolupat comerç.

Amb la implantació d’equipaments universitaris, i un cop millorada la seva accessibilitat des de la ciutat, hi ha una part del barri, **a la part alta**, que **es pot veure com uns espais públics higiènicament urbanitzats** que **acullen habitualment moviments canalitzats** de gairebé tots els usuaris d’aquest nucli de la universitat, o que, al menys, tots fan servir alguna de les seves parts en un trajecte a peu mínim de cinc minuts.

Els traçats d’aquests moviments i la seva intensitat concentren la percepció de presència dels universitaris sobretot en algun vials de **connexió entre la part alta del barri i la part baixa**, millorant així la **sensació de permeabilitat entre les dues parts del barri**. Aquesta **permeabilitat** permet donar raons per **irradiar transversalment l’activa vida urbana**, de la longitudinal part baixa cap a la més “inaccessible” part alta.

Ens trobem doncs, amb alguns carrers que **han recuperat una part significativa del moviment de persones** de mitjans del segle XX, malgrat no arribar a les cotes de dinamisme de llavors. La percepció que dona el barri torna relacionar-se amb moviment i presència de ciutadans pels seus espais públics. Convertint el lloc en espais de referència urbana on es poden establir relacions personals i contactes amb la societat del voltant.

De fet, la percepció d’un potencial valor per a desenvolupar activitats urbanes a la part alta del barri es manifesta puntualment en diferents indrets del barri -incloent-hi la part alta -, amb una sèrie **d’emergències de funcionament de locals o d’utilització de l’espai públic** amb nous usos urbans esperançadorament significatius per a constatar el **començament d’un procés de recuperació de la seva vitalitat**.

³ Pablo Campos; revista Arquitectura, nº 312; pag 18.1997

**II.2.8. DE NOVA PERCEPCIO A CANVI DE PELL ALS TEIXITS HISTÒRICS,
REVITALIZATS**

II.2.8. DE NOVA PERCEPCIO A CANVI DE PELL ALS TEIXITS HISTORICS, REVITALITZATS

*“A les ciutats velles, els monuments i els espais tenen una enorme capacitat de persistència. Molt difícilment un carrer o una plaça desapareixen: canviaran les cases, a vegades una mica les alineacions, sovint el paviment, però l'espai resistirà. Encara avui es pot recórrer l'espai de la mil·lenària Via Augusta. També queden **els monuments**, les fites de la ciutat que concentren l'esforç i la representació de la societat o d'alguns col·lectius.*

[...]

*Per contra, **les cases de la ciutat**, aquesta massa edificada que constitueix la musculatura urbana, contraposada als monuments, canvien molt més sovint. Hi ha una substitució lenta però constant, casa a casa, cèl·lula a cèl·lula, d'aquests teixits residencials. ... tot i que la majoria dels carrers del barri vell tenen traces medievals, no hi trobarem quasi cap casa gòtica, i sí molts edificis que mostren en les façanes els estilemes de l'arquitectura del segle XVII o del neoclassicisme de finals del XVIII i començaments del XIX”.*

Joaquim Español

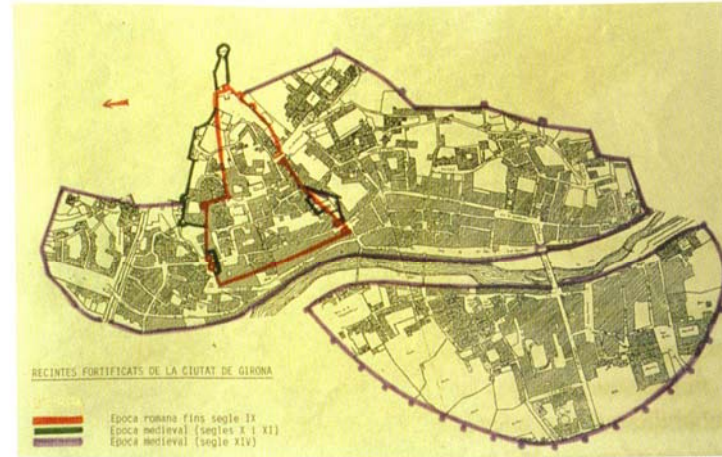
Girona, anatomia de la ciutat històrica. (2003)

1_Carrer Sant Llorenç. Girona 2012.
Urbanització nova a carrers transversals del barri

El costat dret del Barri Vell està construït a la forma tradicional de la ciutat gòtica, i segons mecanismes de creixement medievals. Paulatinament es va ocupant segons l'esquema de camins que des de les portes de la muralla romana sortien cap al territori a la cota baixa de la terrassa fluvial i seguint la traça longitudinal de l'antiga Via Augusta, actualment, carrer del Llop, carrer de La Força o carrer de Ciutadans, al nord cap a França, i al sud cap a Barcelona;,... o, dels camins que sortien per la part alta de l'antiga Porta Rufina, com el carrer del Portal Nou, o alguna travessia diagonal de connexió amb la part baixa, com ara el carrer de Sant Josep.

L'abast de la ciutat, avui ciutat vella, a grans trets històrics.
Ajuntament de Girona.

2_ El Barri Vell, amb la localització de les diferents muralles.
Font: Ajuntament de Girona

Sota la consistència dels espais de la ciutat històrica de Girona, en Joaquim Español, observa que hi ha un teixit edificat *“variati i complex que es comú a la majoria dels centres històrics”* que *“es va conformar fonamentalment durant el renaixement urbà medieval, quan creix a les ciutats una població artesanal i mercantil, en un moment de reviscolament econòmic, demogràfic, espiritual i polític. Girona es desenvolupa amb aquest nou ímpetu dintre de l’estructura urbana sòlidament formada dintre del triangle emmurallat de la Força Vell, però aviat queda desbordada per tots els seus cantons.”*

De forma sintètica, les descripcions de teixits edificats i de la seva formació, analitzades de forma molt més deliciosa i detallada per en Joaquim Español¹, es podrien separar entre les del recinte Romà (la Força Vella) i les de fora del recinte (Extramurs).

A dins la Força Vella:

- *a la part alta, es consolida el domini dels eclesiàstics, amb grans peces religioses*
- *a la part baixa, el Call es va estructurant a cada banda del carrer de la Força. Els fins historiadors gironins descobreixen en l’estructura de carrers d’aquest barri jueu la millor conservació de la trama ortogonal romana.*

Als extramurs de la Força Vella:

- *al nord, als voltants del carrer del Llop es parcel·len les propietats eclesiàstiques tan de la Seu Gironina com de la Canònica de Sant Feliu, per tal d’assegurar-se rendes urbanes. Es construeixen així noves cases, generalment amb hortes al darrera. I el procés va continuar pel carrer de la Barca i el Galligants fins a conformar, tres segles més tard el barri de Sant Feliu*
- *a l’Areny de l’Onyar, a partir del 1160, s’instaurà el nou mercat de l’areny. Aquí hi ha una certa planificació prèvia, que es tradueix en una trama aproximadament reticular, amb carrers paral·lels al dels Ciutadans, creuats per “traverses” de petita amplada. Les cases dels porxos de la Rambla són la manifestació més vistosa d’aquest eixample.*
- *a l’altra costat dels Ciutadans, s’hi construeixen també nombroses cases que inclouen patis importants. El barri pren el nom de la Vilanova, i s’estructura sobre la trama de carrers que puguen perpendicularment al pendent.*
- *els teixits edificatòries de cases es consoliden conjuntament amb unes noves emergències. Els ordres religiosos floreixen arreu i funden nombrosos convents a la ciutat que es converteixen en referents de la morfologia de l’època. El caràcter monumental d’aquestes construccions els ha permès persistir fins avui dia.*
- *Els altres elements primaris de la forma urbana són les muralles i algunes infraestructures com els ponts sobre l’Onyar que s’estenen durant aquests segles. Igual que les altres emergències, els ponts van adquirir una enorme inèrcia, que també avui els fan visibles.*

¹ Joaquim Español Llorens; “Girona, anatomia de la ciutat històrica”. 2003

3_Carrer Beates. Nou carrer i edificis nous. Girona 2012

4_Pujada de la Catedral. Girona 2012
Carrer amb "pell noval": nova urbanització i façanes rehabilitades

Finalment, en Joaquim Español² detalla que la **unitat tipològica dels edificis assegura la varietat en la coherència**. Els diversos establiments “no responen necessàriament al mateix tipus. El tipus constructiu del carrer de Ciutadans es diferent del de carrers de la Vilanova o de l’Areny, i tots ells diferents dels de la filera de cases porxades que dona a la Rambla. Però, només hi ha diferències substancials amb les cases del carrer de Ciutadans, on es van concentrar els patricis, sobretot els burgesos rendistes, en aquesta tipologia de casa noble amb pati, que te en la Fontana d’Or l’exemple paradigmàtic.

Les cases artesanals de les **Ferrerries**, l’**Argenteria** o el carrer de **la Neu** van ser el fruit d’una parcel·lació molt estreta, amb cases de dimensió escassa que tenien un parell de pisos on hi havia els dormitoris, mentre que la planta baixa es destinava a obrador, cuina i menjador. Les cases que ara veiem en aquests carrers són molt posteriors, però solen participar també d’un tipus comú derivat de l’originari a causa de la invariabilitat de la parcel·la”.

[...]

“El **carrer de les Ballesteries** va tenir una història més singular i traumàtica. Era el primer carrer que suposava una variant del carrer de La Força per la terrassa plana de l’Onyar. Cap a finals del segle XII, es van construir les cases de la façana est, que es van enganxar a la muralla romana bastida sobre la roca. Més tard es va construir les de l’altre costat, però també es va edificar sobre el carrer deixant un porxo i un pou de llum cada tres cases”.[..] “A la guerra civil de 1462, els assetjats a la Força Vella, per assegurar-ne la defensa, van enderrocar totes les cases. La reconstrucció, ja amb l’estructura i les alineacions d’avui en dia, va començar el segle XVI, i algunes de les cases encara ho són, com n’hi ha també del segle XIX. Però malgrat els tres segles de diferència, la continuïtat del tipus dona també la mateixa unitat i varietat.”

El món medieval florent i articulat s’ensorra a partir de mitjan segle XIV. El creixement posterior es tan lent que la ciutat no tornarà a recuperar la **població** de la populosa urbs medieval fins el segle XIX. Els anys de penúries i sobretot les pestes en són alguns dels més importants que expliquen la crisi, acompanyades dels efectes de la guerra civil del 1462 i de la ruïna del comerç marítim per la pirateria, i de la crisi de la producció artesanal.

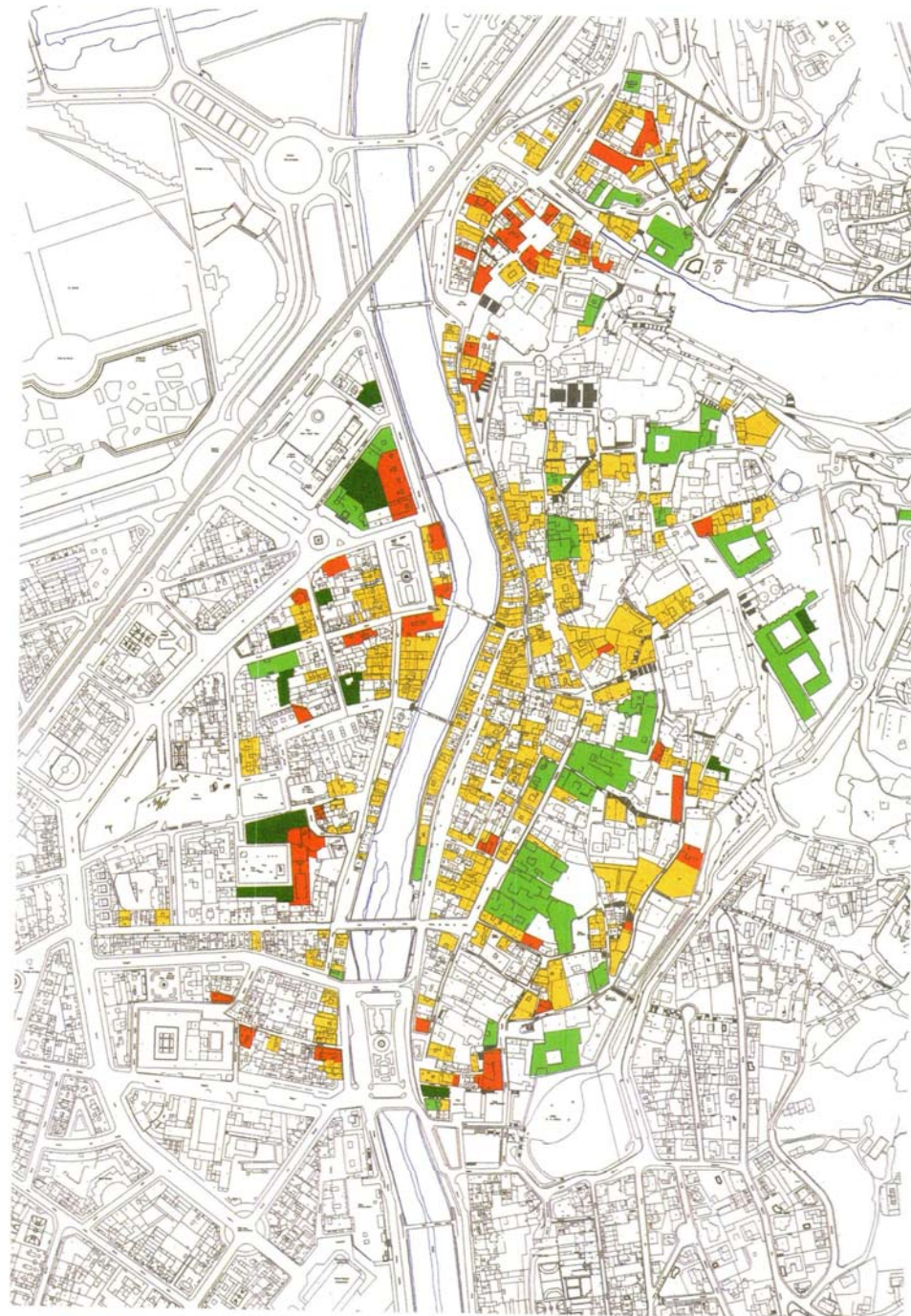
En aquestes condicions, la refinada arquitectura renaixentista no podia florir. El gòtic auster, de vegades rudimentari, havia d’anar conformant durant segles els pocs edificis que la ciutat podia construir

En Joaquim Español³ apunta l’enorme capacitat de manteniment de gran part dels “elements fixes” que es poden veure als espais dels barris històrics. I encara més, quan el barri té un conjunt patrimonial construït de significatiu valor històric. Fora de situacions extraordinàries de conflictes o desgràcies naturals, les variacions habituals a les condicions dels teixits urbans històrics es redueixen a:

- Reciclatge de **monuments**, amb canvis o rehabilitacions mes o menys importants
- Substitució casa a casa del parc residencial
- Reurbanització dels espais públics

² Joaquim Español Llorens; “Girona, anatomia de la ciutat històrica”. Pag 20. 2003

³ Joaquim Español Llorens; “Girona, anatomia de la ciutat històrica”. Pag 17. 2003

habitatge rehab.   habitatge nova planta
 terciari rehab.   terciari nova planta

La intervenció pública i privada al parc edificat de 1983 a 2003. Recull i dibuix: J. M. Birulés.

5_Localització d'edificis públics i privats rehabilitats al Barri Vell, en el procés de vigència del Pla Especial del Barri Vell

Excepcionalment, en clares situacions d'insalubritat, on hi han condicions higièniques moralment inacceptables, es considera la possibilitat dels esventraments, havent d'actuar, en últim extrem, sobre l'estructura de divisió de propietat de les finques.

A Girona per sort⁴, els patis i espais relativament abundants de la part alta han mantingut la ciutat prou esponjada per fer innecessaris obertures dramàtiques. Només s'han necessitat uns pocs esventraments a cada extrem del barri, justificats principalment per millorar la permeabilitat de mobilitat amb l'exterior, i, puntualment, per millorar la salubritat d'alguns carrers concrets.

De les actuacions urbanes habituals a la ciutat històrica, la majoria d'elles necessiten ser promogudes des de l'Administració Pública, amb un grau de participació que pot ser diferent en cada cas. On generalment pot incidir menys, és quan afecta a la propietat privada, com seria el cas de les substitucions o rehabilitacions del parc d'habitatges. La iniciativa privada necessita de senyals clares de possibilitat d'un benefici. Aquestes senyals les percep quan d'una banda, visualitza un entorn públic de qualitat, i d'altra, quan visualitza una vitalitat habitual a l'espai públic, tal com pot ser una intensitat de moviments de persones, més que de vehicles, pels seus carrers.

Els diferents nodus del barri (la universitat, els equipaments administratius, els monuments o el terciari que els acompanya) provoquen els desplaçaments, cadascun en carrers concrets, que en molts casos es superposen. És indiscutible que dels nodus actuals, un dels que genera cada dia laboral un major nombre de desplaçaments pel Barri Vell és l'activitat de la universitat. I en aquest sentit, la visualització de moviments d'universitaris per carrers concrets fa percebre aquells carrers, a la iniciativa privada, com espais d'oportunitat per desenvolupar l'activitat comercial, o residencial, o professional,...

La vitalitat que es veu en alguns carrers centrals del Barri Vell, sumat a la qualitat moderna de l'entorn físic dels espais públics ha estat un factor d'atracció suficient perquè l'iniciativa privada anés condicionant en clau moderna els edificis d'habitatges existents, que constitueixen, en definitiva, la musculatura del teixit urbà.

La universitat com a punt de confluència de fluxos quotidians genera un procés d'atracció similar al d'atracció de espais residencials cap les proximitats dels llocs de treball en l'època industrial.

Per la qual cosa, després de l'execució d'un detallat programa d'actuacions definits al Pla de Barri Vell, i després de vint anys de funcionament dels equipaments universitaris situats al barri, es poden trobar els **espais físics** amb:

- un Barri Vell amb una permeabilitat millorada amb la resta de la ciutat, on s'han monumentalitzat els espais de relació amb l'entorn proper del barri. I on, la limitació de mobilitat continua essent un element condicionador per una urbanitat moderna.

⁴ Joaquim Español Llorens; "Girona anatomia de la ciutat històrica"; pag. 49, 2003

6_ Plaça de Sant Domènec 2012
Urbanització de qualitat amb serveis modernament actualitzats.

- una forma de les propietats del sòl molt similar a les de sempre, tot i que les titularitats d'aquestes propietats siguin de sectors diferents. Com durant a tota la història de la ciutat, es manté un clar contrast de propietats, d'una banda, parcel·les petites, de dimensions menestrals amb reduïts fronts de façana al carrer, que la seva alineació van seguint els camins o carrers d'accés; i d'altra, parcel·les de grans dimensions, derivades dels antics convents i palaus, que amb els seus perímetres conformen carrers.
- un espai públic amb una urbanització moderna de qualitat (salubre i equipat amb tots els serveis), que ha arribat a gairebé tots els racons del Barri Vell. Només en casos molt puntuals s'ha rectificat alguna alineació o s'ha produït algun buidat, i tot per tal de millorar la salubritat dels espais, com per exemple a l'actuació del Pou Rodo, o a la porta sud de la Muralla.
- uns edificis del patrimoni històric que tornen a estar en ple funcionament, acollint usos habituals, com és el cas dels usos administratius als diferents palaus del carrer de Ciutadans, o com l'ús universitari als convents del voltant de la plaça de Sant Domènec, o com l'ús de centre cultural al Convent de La Mercè.
- uns edificis residencials tradicionals que s'han anat rehabilitant amb confortabilitats modernes (tan de funcionalitat, com d'higiene i salubritat).

Es tracta doncs, d'un teixit urbà que manté la consistència de la seva estructura medieval, permanència dels mateixos traçats a pràcticament la totalitat de carrers, de la mateixa parcel·lació, però que ha actualitzat detalls de l'aspecte exterior dels seus edificis (façanes netes, fusteries de més qualitat, vidres més grans, baixants de materials controlats, ...), modernitza la urbanització dels espais públics, i incorpora algun espai públic nou, aconseguint una imatge més contemporània d'**elements fixos** que intervenen en la percepció visual del barri, inclús a curta distància. La pell de la ciutat al Barri Vell ha tingut una clara renovació.

El Pla del Barri Vell cercava "*fer-ho habitable per l'home*" i per això contemplava com a primera opció una millora de l'accessibilitat del barri (reorganització de la malla bàsica de circulacions i els aparcaments), que permeti les condicions (connexions) per una ocupació d'edificis patrimonials no només forçada, amb la implantació d'equipaments públics de tota mena, sinó també d'una forma voluntària amb l'atracció de nous residents que vulguin habitar-lo.

Actualment aquestes condicions es donen perquè un dels objectius que ha anat guiant les actuacions del Pla del Barri Vell era aconseguir una edificació residencial amb el grau de salubritat i prestacions tècniques pròpies de l'època contemporània⁵.

⁵ Rosa Canovas, 20 anys del Pla del barri Vell: "La nova **ocupació residencial per a ser atractiva** a nous usuaris **requereix de la proximitat d'equipaments bàsics** (docent, sanitari, social,...), de **comerç quotidià**, d'un **espai públic de qualitat** (ben connectat), i sobretot d'una **edificació residencial amb el grau de salubritat i prestacions tècniques** propi d'aquesta època".

Edificis rehabilitats amb un grau de salubritat i prestacions tècniques pròpies del segle XX
7_Carrer de la Claveria, part alta del Barri Vell. 2012
8_Carrer del Portal Nou. 2012

En aquest sentit, la majoria dels edificis situats als carrers connectats a l'eix que suposa el carrer de Ciutadans i la Vilanova, acullen habitatges o oficines ocupats per usuaris habituals. La situació canvia a carrers pitjor connectats amb aquest eix, en general, apartats de mobilitats habituals del barri, i així encara s'observa l'existència d'alguns edificis d'habitatges desocupats, i en mal estat (el carrer de l'Escola Pia, ...).

Les diferents situacions urbanes que es troben al barri, tan pel que fa a la densitat com pel que fa a l'accessibilitat i mobilitat, permet un mercat d'habitatges relativament variat que possibilita atendre les necessitats d'allotjament de poblacions de diferents nivell social, com podrien ser els usuaris universitaris, sense que per la seva dimensió es puguin arribar a formar guetos.

Per diferents indrets del barri es pot observar la rehabilitació d'un nombre significatiu d'habitatges on es pot comprovar la qualitat moderna de les transformacions físiques en elements fixos de la imatge urbana del Barri Vell.

Ara be, l'objectiu del Pla era "tornar a viure al Barri Vell", o sigui recuperar la vitalitat precedent. I aquesta recuperació es veu que s'està produint d'una manera més lenta d'allò previst inicialment. Al Pla del Barri Vell es parlava de veure efectes a terminis de vint o trenta anys vista. En Peter Hall⁶, al parlar de les formes de les noves ciutats contempla **processos que arriben als cinquanta anys vista**.

Veiem doncs, que **s'ha iniciat un procés de renovació parsimoniosa** d'algunes característiques dels teixits edificats. Que el procés ha de continuar, i els fets ja succeïts han de servir de **retroalimentació a un mateix procés repetitiu** de renovació continua.

⁶ Peter Hall; "Ciudades del mañana".

II.2.9. INCREMENT D'ACTIVITAT URBANA AL BARRI VELL.

*“la decisió de situar el rectorat de la **Universitat** de Girona a les Àligues, la Facultat de Lletres al convent de sant Domènec i mantenir el Seminari Vell esdevé el revulsiu més important, un factor clau de rejuveniment i animació de la ciutat i el factor d’inversió pública (Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Girona, i Unió Europea) acumulada al Barri Vell de mes dimensió de totes les produïdes fins al 2003. La bondat de l’opció no ofereix cap mena de dubte i ho acrediten el mercat dels pisos de lloguer, i el conjunt de les activitats culturals o restauració que s’han vist beneficiades per aquesta injecció d’energies i de recursos.*

*La **Biblioteca** oberta a la plaça Josep Ferrater i Mora els diumenges i dies de festa és tot un símbol d’una revolució pacífica i exemplar de substitució, en el convent.”*

Joaquim Nadal,

Un pla quirúrgic, no cosmètic. 20 anys de barri vell¹

1_Pujada de la Catedral. Barri Vell
Nova activitat col·lectiva: Temps de flors.

El desenvolupament durant 20 anys de les idees recollides al Pla del Barri Vell de nova urbanització de l’espai públic, de millora de l’accessibilitat, de rehabilitació d’edificis històrics i residencials, i d’una sèrie d’implantacions d’**activitats** col·lectives concretes ha propiciat sobre el seu actualitzat teixit urbà:

- Mantenir-ho com a escenari idoni de les **activitats** socials representatives de les festes tradicionals (Setmana Santa, Corpus, Nadal, la festa de primavera, la festa de Tarlà, Sant Narcís,...), i de noves futures tradicions (temps de flors,...)
- Potenciar-ho com a lloc d’**activitats** administratives dels ciutadans amb les institucions dels diferents àmbits territorials, aollint als salons dels històrics palaus del carrer de Ciutadans dependències de l’Ajuntament, del Consell Comarcal, de la Diputació de Girona, del Departament de Cultura de la Generalitat, ...
- Fomentar unes noves **activitats urbanes**, com les vinculades amb l’indústria turística, treient profit de les empremtes construïdes del passat històric (organització rutes turístiques, afloriment i explotació comercial de monuments,...), o, com les vinculades a l’activitat cultural (museus, sales d’exposició, teatres,...), i, acompanyant-les amb activitats complementaries (comerç especialitzat, restauració, ...) als locals veïns.

¹ Joaquim Nadal Farreras; “Un pla quirúrgic, no cosmètic. 20 anys de Barri Vell”; al llibre: “Girona, vint anys de Pla Especial del Barri Vell, 1983-2003”; pag 44. 2003

2_Nova activitat col·lectiva: itinerari de monuments al centre històric

- Introduir l'**activitat** universitària per ocupar alguns edificis històrics, tornant-los a una funció quotidiana, i amb possibilitats de generar una vitalitat complementària
- Activitat creativa derivada tant de necessitats directes residencials com de donar sortida a requeriments vinculats amb activitats culturals, de lleure, de difusió del coneixement o de promoció econòmica territorial., o de tots ells barrejats.
- Generar un mercat immobiliari (d'oficines i d'habitatges) viu i amb un producte més modern, per la nova oportunitat d'aconseguir potencials clients directes entre els usuaris universitaris, i per això, competir per oferir immobles amb el màxim de comoditats possibles.

El resultat de tot aquest esforç intencionat dels anys sobre espais físics concrets del Barri Vell ha aconseguit que als teixits històrics:

- L'activitat turística *vivifiqui algunes arteries*² (El passeig de La Muralla, la ruta del Barri Vell, la ruta de les Llegendes, l'arquitectura d'en Masó,...). La intensitat d'aquesta vitalitat encara es poc homogènia. Va des d'una intensa vitalitat a carrers amb plantes baixes amb una successió continua de comerç especialitzat pel turisme i d'equipaments expositius que acullen fileres de visitants, com es el cas del carrer de La Força; fins a espais, que només gaudeixen amb la vitalitat que dona el simple pas de visitants, seria el cas dels entorns de gairebé tot el Passeig de La Muralla.
- *A un punt perifèric lateral del Barri Vell*, com és el indret de Sant Domènec, *la universitat, hagi atret població* i que a més aquesta població sigui variada, *com es el cas dels estudiants, professors, recercadors i treballadors de serveis de la universitat.*
- A la part baixa del Barri, on s'han situat les dependències de les gestions amb la Administració Pública, sigui habitual l'arribada de ciutadans variats (de tots els nivells territorials), i de professionals de la gestió administrativa, que afegeixen vitalitat a la pròpia que aporten a l'entorn de dependències administratives els moviments habituals dels seus treballadors.
- Els equipaments culturals escampats pel barri augmentin la viabilitat de les seves activitats, al sumar als habituals ciutadans inquilins, l'augment potencial d'interessats que suposen els veïns usuaris universitaris de les branques d'Humanitats.
- Els carrers d'accés de les diferents activitats especialitzades ancorades al barri gaudeixin d'un moviment de persones, encara que sigui en moments puntuals del dia o de la setmana, i d'una forma no del tot quotidiana.

De totes maneres, Tot i els intencionats esforços, l'activitat urbana fora de determinats canals de mobilitat del Barri Vell sembla lluny de la intensitat viscuda als carrers fins a mitjans del segle XX. Es troba a faltar una centralitat (vitalitat) moderna derivada d'una intensitat **d'activitats productives (de serveis)** més variades barrejades amb l'activitat quotidiana de zones residencials d'una densitat mitjana (habitatges i botigues de proximitat).

² Joaquim Español Llorens; "Girona, anatomia de la ciutat històrica". Pag 50. 2003

3_Carrer Bonaventura Carreras. 2012
Lloguer residencial a un carrer proper als equipaments universitaris. 2012

En aquesta situació urbana de malenconia, l'activitat universitària ha iniciat l'alimentació d'un procés complementari encaminat a dotar una certa centralitat a un barri perifèric de la ciutat, com es actualment el Barri Vell, encara que sigui una centralitat secundària i perifèrica, però suficient per a un nivell de vitalitat sostinguda en el temps, i que va més enllà d'una clau de massa crítica per un "cabal mediambiental" d'espais públics.

Per el Barri Vell la situació de la universitat als seus carrers significa una valuosa aportació d'energia, vida i activitats³. Els carrers de la ciutat són part de la universitat i actuen com a corredors de connexió tan interns com externs.

La capacitat de generació d'urbanitat d'una compacta (concentrada) activitat universitària "múltiple"⁴ (al Barri Vell hi han tres facultats diferents, properes entre elles, que imparteixen estudis de quinze graus diferents) no queda reduïda a simplement omplir d'activitat una seguit d'edificis històrics, amb l'únic paper d'aportar us a contenidors abandonats. La generació d'urbanitat s'incrementa, principalment deguda als seus usuaris universitaris, ja que el seu nombre significa aportar "densitat" de població i també els seus usuaris aporten la ja exposada "varietat" de població i activitats; i, en un segon terme, la urbanitat s'incrementa pel tractament arquitectònic dels seus edificis i estudis, ja que poden aportar relacions de "respecte" amb els elements veïns (edificis, carrers, ...), d'una certa "sensualitat" (atractivitat) d'aspecte i d'un augment de la "permeabilitat" amb l'entorn, i parlant sobretot de permeabilitat entre espais físics, però també de permeabilitat d'activitats.⁵

Les característiques condicionadores de mobilitat del Barri Vell, que afavoreixen uns desplaçaments "a peu", premien encara més de l'habitual el requeriment d'una certa proximitat⁶ entre ubicacions per a desenvolupar activitats vinculades amb els usuaris universitaris, ja siguin docents, de recerca, residencials, de vida universitària, o productives i laborals (que encara dinamitzen més l'activitat del barri).

Especialment interessant des del punt de vista urbà per la seva quotidianitat, és la ubicació de les activitats residencials dels usuaris universitaris. Te sentit que les activitats residencials dels usuaris universitaris prioritzin tenir-les el més a prop possible als emplaçaments dels equipaments.

³ Jan Ghel; "La humanización del espacio urbano"; Ed.2008; pag 115. 1971: parlant de la Universitat de Copenhague

⁴ es considera "múltiple" la que defineix les activitats universitàries d'estudis variats, vinculats amb un nombre més que suficient de departaments que aportin una significativa varietat de continguts, tot possibilitant les "fertilitzacions creuades" de coneixements.

⁵ Manuel Sola Morales. Lliçó inaugural dels curs 2009-2010 de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona de la UPC.

⁶ Manuel Castells, a "La era de la información": reconeix que tot i l'avanç dels mitjans de telecomunicació, la bona educació superior requereix del "cara a cara" per la transmissió de coneixements entre professor i estudiant.

Als equipaments universitaris del Barri Vell el caràcter de proper correspondrien a localitzacions, a poder ser, al propi Barri Vell, o si més no, a alguns llocs limítrofs al Barri Vell, i a aquells llocs on no interessin situar altres activitats econòmicament més rendibles (indústria del turisme). També, alguns usuaris consideren prioritzar llocs amb menors riscos de seguretat (carrers més transitats o més propers o més centrals del mateix Barri Vell).

Els estudiants, semblen una població idònia per residir “temporalment” als edificis dels carrers costeruts d’escales de la part alta del barri, ja que per la seva característica general de trobar-se en l’edat de les millors condicions físiques no tenen gaire problema en una mobilitat basada en desplaçaments a peu. En aquestes condicions de carrers costeruts es podrien considerar les finques de veïns situades a la Pujada de Sant Domènec, el carrer de Miquel Oliva i Prat, el carrer de Sant Llorenç, el carrer de Manuel Cundaro, la pujada de la Catedral, o, i sobre tot cap a la part sud, les finques del carrer de la Llebre i del carrer d’en Mora.

L’ocupació residencial d’aquestes finques es veuria afavorida per l’acompanyament de la implantació en llocs molt propers i ben connectats (amb accés rodat) d’un cert comerç quotidià (supermercat, forn, papereria, cafeteria, restauració, quiosc,...). Per la part propera a la baixa del barri, l’eix de comerços de proximitat es podria situar, cap al sud, al voltant del carrer de Sant Josep, tant a la plaça de Sant Josep, com a la plaça del Pallol, i, cap al nord amb una accessibilitat més limitada, al voltant del carrer de la Claveria o del carrer de l’Escola Pia. En algun tipus d’us comercial **requeriria de superfícies relativament grans en planta baixa**, i que ara no es donen a les tradicionals parcel·les gòtiques d’habitatges menestrals. I per tant, farien necessari o una modificació de les dimensions de propietats residencials, o l’utilització (parcial o completa) de parcel·les de més dimensió com són les dels convents o dels palaus (com es dona en algun local del nucli històric de Milà).

Alguns d’aquestes usos es podrien incorporar a les parcel·les dels propis equipaments universitaris en posicions més en contacte amb punts de potencial “tensió urbana”, es a dir amb una connexió més propera a l’espai públic.

Sota aquesta condició d’ “usuari temporal”, es podrien incloure als estudiants de programes de postgrau o màsters o alguns professors convidats, que també podrien estar interessats en tenir, per terminis breus, la seva residència en aquests carrers.

La resta d’usuaris, professors, recercadors, o treballadors d’administració i serveis, es pot entendre que prefereixin unes “residències amb caràcter més permanent”, i per tant, amb condicions òptimes d’accessibilitat, habitabilitat i serveis urbans (urbanització, comerç quotidià, ensenyament, sanitat,...). Aquestes condicions es donarien als carrers més perimetrals de la part alta del Barri Vell, tot aprofitant dotacions dels barris veïns més densos (les Pedreres, la Vilanova, el Carme, o Mercadal) o als propis barris veïns. Seria el cas de les poques finques de veïns situades als carrers del carrer Portal Nou, o de les més connectades amb el barri de Les Pedreres i el Carme (porta sud) com serien les situades als carrers de Sant Josep, el Nou del Teatre, L’Auriga, Beates, Albereda, la travessia de l’Auriga o les places del Pallol, de Sant Josep o dels Bell-lloc. També es trobarien incloses en aquestes condicions les finques situades al barri del Mercadal o entre els dos barris (al Carrer de les Ballesteries o la seva continuació del carrer de Calderers, o a les seves travessies).

4_Carrer de La Força o de Bonaventura Carreras. Oficines.

5_Pl de les Castanyes i C. Ballesteries. Comerç de proximitat.

6_Carrer Ciutadans. Comerç especialitzat

7_Vitalitat urbana al carrer de la Cort Reial. 2012
Part de l'itinerari entre universitat i centre de la ciutat

L'altra activitat quotidiana dels usuaris universitaris seria la **productiva** "suplementària" lligada al seu coneixement (triple hèlix) ... . En M. Castells⁷ esmenta especialment als professors universitaris com a cas paradigmàtic de treball a distància "suplementador", "que s'enduen treball suplementari des de la seva oficina convencional, i que a més, en alguns casos, aquesta "feina suplementària" ocupa la major part del temps laboral".

Aquesta activitat productiva competeix directament en obtenir espais propers amb l'activitat residencial i en alguns casos amb el comerç. La no superposició d'interessos entre residencial, comercial i productiu, i per tant amb una oferta de preus més ajustada, es donaria en l'ús d'algunes plantes baixes en determinades localitzacions, o d'alguns espais residuals (entresols, magatzems, ...) sempre que no fossin d'interès pel comerç, com serien indrets amb un entorn de baixa densitat poblacional. Aquestes condicions es donarien a carrers de la part alta més alta del Barri Vell (Portal Nou, ...), o a espais situats a la part pitjor connectada amb la resta de la ciutat com seria la part central del barri, la corresponent als Jardins del Maristes, carrer de les Escoles Pies, ...), o a finques amb complicat aprofitament residencial o comercial, com serien els antics convents o algun Palau.

Després de la mirada sobre l'activitat residencial i la productiva, restaria una mirada sobre equipaments. "La nova **ocupació residencial per a ser atractiva** a nous usuaris **requereix de la proximitat d'equipaments bàsics** (docent, sanitari, social,...), de **comerç quotidià**, d'un **espai públic de qualitat** (ben connectat), i sobretot d'una **edificació residencial amb el grau de salubritat i prestacions tècniques** pròpies d'aquesta època".⁸

Els equipaments bàsics del Barri Vell (docent, sanitari, social,...) s'han anat disposant per algun indret del propi, però sobretot per espais dels barris contigus. Per exemple, els centres docents privats del barri van desaparèixer als anys setanta, però s'hi van ubicar de nous de públics al barri del Carme i Les Pedreres. Igual ha succeït amb els equipaments sanitaris i socials.

Tot i els evidents avanços en la urbanitat del Barri Vell aconseguits pel progrés de la suma d'actuacions del Pla Especial del Barri Vell. No a tot el barri es percep una intensitat de vitalitat similar. En Joaquim Español, adverteix que unes determinades parts del barri s'han beneficiat de les actuacions però "la resta del barri està sumida en una **letargia luxosa**. La **distància amb la vitalitat que havien tingut és encara considerable**". També recull al seu llibre el testimoni d'en Narcís Jordi Aragó sobre la vivacitat insondable de l'activitat que havia viscut el carrer Ciutadans⁹.

Malgrat la feina feta, i el funcionament dels equipaments universitaris na Rosa Canovas¹⁰ també deia al 2003 que al Barri Vell "encara resta feina per, no pas de creació sinó de recreació i de revitalització".

⁷ Manuel Castells. "La era de la Informació".

⁸ Rosa Maria Canovas, al capítol "lluitar acariciant", del llibre "Vint anys del Pla del Barri Vell"; pag.36. 2003

⁹ Narcís Jordi Aragó, al llibre "Anatomia de la ciutat històrica", va escriure: *El balcó de casa meva era un mirador privilegiat sobre el carrer. La vivacitat insondable d'aquell **espectacle urbà** va alimentar les curiositats de la meva infantesa. ... ". Pag 50. 2003*

¹⁰ Rosa Maria Canovas, al capítol "lluitar acariciant", "Vint anys del Pla del Barri Vell"; pag.41. 2003

En Joaquim Español¹¹ exposa que el Barri Vell de Girona *té encara pendent un repte no gens accessible: recuperar la centralitat perduda* . Segurament no podrà ser la mateixa centralitat anterior, però te condicions per seguir evolucionant incessantment. Segons ell, pot fer-ho amb alguns criteris:

- Evitar-ne la **gentrificació**, es a dir, la conversió en un **gueto de les classes benestants**
- oferir llocs als immigrants evitant els **guetos de la pobresa**
- enginyar-se-les per no convertir-se en **parc temàtic històric**, en lloc de consum cultural de les pedres
- vetllar per mantenir-ne la identitat¹²

Finalment, es pot veure que la ocupació d'edificis històrics amb estudis universitaris, ha portat persones de caràcter divers i amb una **activitat concreta habitual** (habitacional) a un dels extrems de la ciutat històrica. La distribució dispersa¹³ dels elements necessaris pels desplaçaments als centres universitaris ha significat **moviment de persones variades a alguns carrers del Barri Vell**. La necessitat de **transport públic** per accedir als nous equipaments ha contribuït a fer-lo arribar a una zona de la ciutat que la baixa densitat no hagués aconsellat tan alta freqüència. S'han **urbanitzat la majoria dels espais públics** del barri. Per tant, s'han donat condicions físiques suficients per poder visualitzar una atmosfera diferent de major urbanitat a l'espai públic, al menys en una part del barri.

En resum, es pot deduir que s'ha **augmentat la vitalitat de l'espai públic, i especialment a una part perifèrica del nucli històric de la ciutat**, i en paral·lel al conjunt del barri Vell, encara que es pugui considerar que no sigui d'una manera molt significativament visible i perceptible.

Les bases estan posades, i el pas del temps ha de fer augmentar **la percepció que el Barri Vell**, tot i els inconvenients de mobilitat, **és un lloc força atractiu per viure o treballar-hi** per alguns, i això ha de suposar **l'augment de residents diversos** i en conseqüència **l'emergència de noves activitats urbanes¹⁴** i **l'augment d'intensitat a les activitats més quotidianes**.

¹¹ Joaquim Español; "Anatomia de la ciutat històrica". Pag. 50. 2003

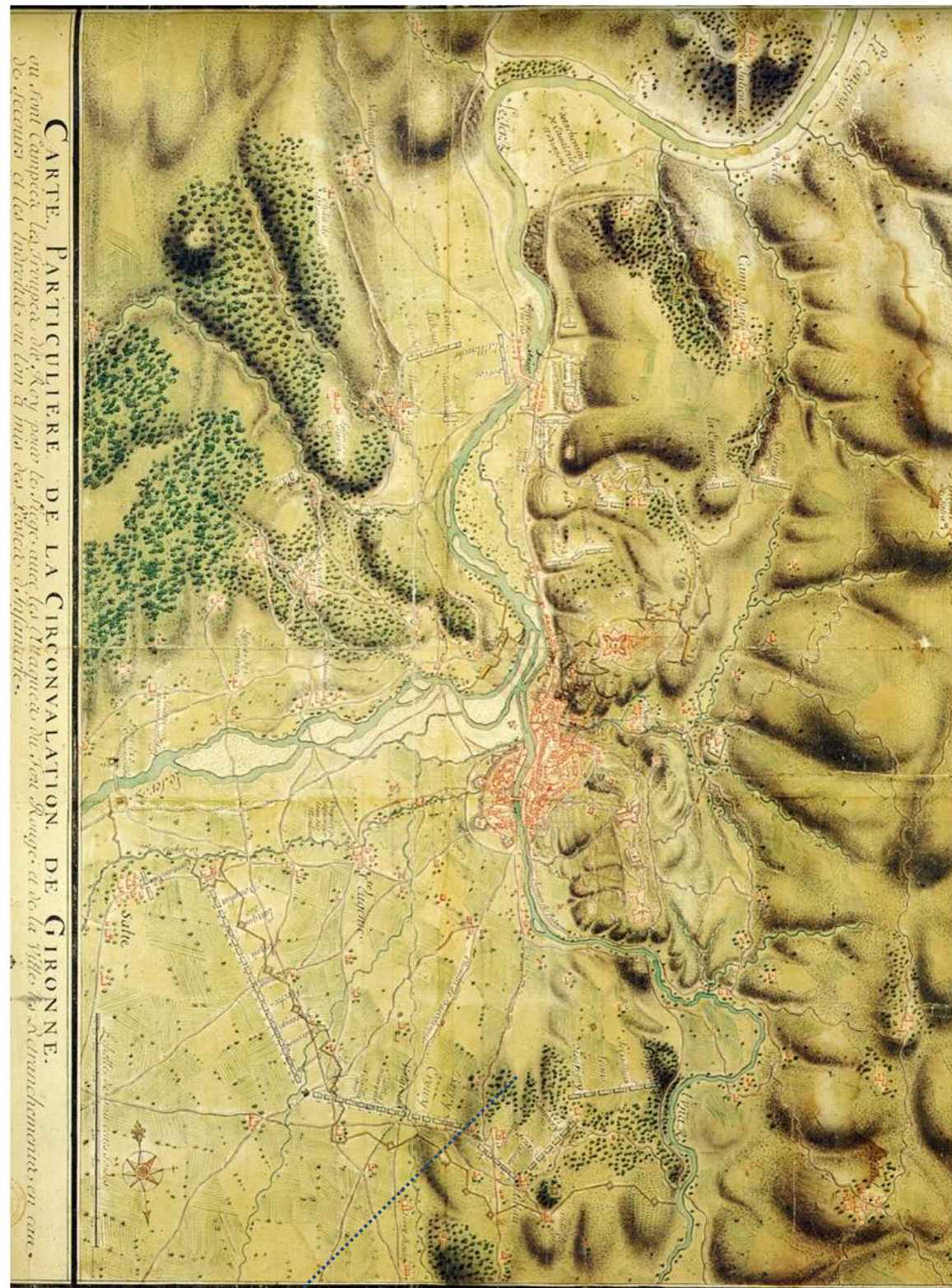
¹² Joaquim Español; "Anatomia de la ciutat històrica", diu: "*identitat, certament una paraula ambigua, però que adquireix sentit quan s'interpreta com el rostre arrugat i bell d'una anciana rejuvenida, amb una personalitat forta construïda per la geografia, la cultura i la historia, que cal saber entendre i estimar*". 2003

¹³ Jan Ghel, " La humanización del espacio urbano"; reimpressió de la traducció de la 5ª edició anglesa ;pag. 93 i seg. 2004. Publicat per 1ª vegada al 1971.

¹⁴ Les noves activitats urbanes podrien venir derivades de noves iniciatives creatives i de formes de gestió més actualitzades de les activitats creatives

3. UNIVERSITAT A UNA PERIFÈRIA PROPERA

1_ L'àmbit de l'actual ciutat de Girona i voltants al 1715.
 Relleu orogràfic de l'àmbit de creixement de la nova ciutat i de l'àmbit del Campus de Montilivi

II.3.1. GEOGRÀFIA SUAUMENT CONFIGURATIVA A MONTILIVI.

La Via Augusta va ser la calçada més llarga d' Hispània (amb una longitud aproximada de 1500km); anava des dels Pirineus, travessant el Coll de Panissars, vorejant el Mediterrani, fins a Cadis. Al seu pas per Catalunya aprofitava la depressió pre-litoral, pas antiquíssim d'intercanvi i relació.

A Girona, el camí devia passar per Palau Sacosta i que, pel que ara és el carrer de la Rutlla, devia travessar l'Onyar pels arenals de l'actual plaça de Catalunya, després pel carrer dels Ciutadans o lleugerament més cap a l'est, per anar a entrar a la ciutat de del portal de l'antiga placeta del Correu Vell a l'inici del carrer de la Força, que era el cardus maximus de la ciutat i alhora la via. Probablement sortia pel portal nou del nord (Sobreportes), perfectament ben conservat, i davallant cap al nord, passava el Galligants per allí mateix, continuava cap al Pont Major vorejant Montjuic pel barri de Pedret i passava el riu Ter, la gran barrera natural, per un gual que hi devia haver en l'indret que ocupa el pont de l'Aigua i on es molt probable que hi hagués hagut, en algun moment, un pont romà. Es precisament el gual el que determina la situació concreta de Gerunda.

Josep Maria Nolla

Vint anys del Pla Especial, un pla quirúrgic, no cosmètic¹

Montilivi, seria un dels indrets de la perifèria sud de Girona on s'hi està desenvolupant la seva nova ciutat moderna. A la part de la ciutat orogràficament més accidentada, es va assentar el nucli antic, i un cop superats els límits de les seves muralles, la ciutat va créixer als **espais de la plana fluvial entre l'Onyar i el Güell**.

El barri de Montilivi es situa en un dels primers límits naturals confinadors de la zona més planera del terme municipal, tocant les formacions muntanyoses de Montilivi, d'una banda, i els de la Creu de Palau Sacosta, per una altra. En definitiva a Montilivi, es donen a escala més reduïda, les "complicades" condicions orogràfiques de l'àmbit del Barri Vell.

¹ Joaquim Nadal; "Vint anys del Pla Especial, un pla quirúrgic, no cosmètic"; al llibre d'AAVV: Girona, "Vint anys del Pla Especial del Barri Vell 1983-2003"; pag. 51. 2003

En concret al campus, també, el relleu es irregular, i configura si, no el traçat, si el caràcter tècnic dels vials (rampa, escala, pont, ...); i, la presència de l'aigua al centre de la parcel·la, actua com a clar delimitador físic dels espais edificables. En general, la distribució del campus respon a la orografia general dels terrenys, a les parts mes altes, s'han situat els equipaments amb menor intensitat d'accessibilitat, i a les parts mes baixes i planes, s'ha situat la gran activitat universitària de la docència, per on discorren les grans masses d'estudiants.

Segons la descripció de la memòria del Pla Parcial² "Els terrenys tenen un lleuger pendent descendent en el sentit est-oest i nord-sud, amb una diferència de nivell de 42,5m entre el punt de cota màxima –situat al sud e l'actuació –i el de cota mínima en la façana a l'avinguda Lluís Pericot en les immediacions de l'Escola de Formació Professional. Els terrenys en qüestió conformen el inici de la conca de la riera Gurnau, que presenta un desguàs pràcticament en sentit sud-est nord-oest, en el que el desnivell màxim es de 35 mts amb un pendent mitjà d'un 6% aproximadament, en tant que el pendent en sentit est-oest, descendent cap a l'oest, es de l'ordre també del 8%".

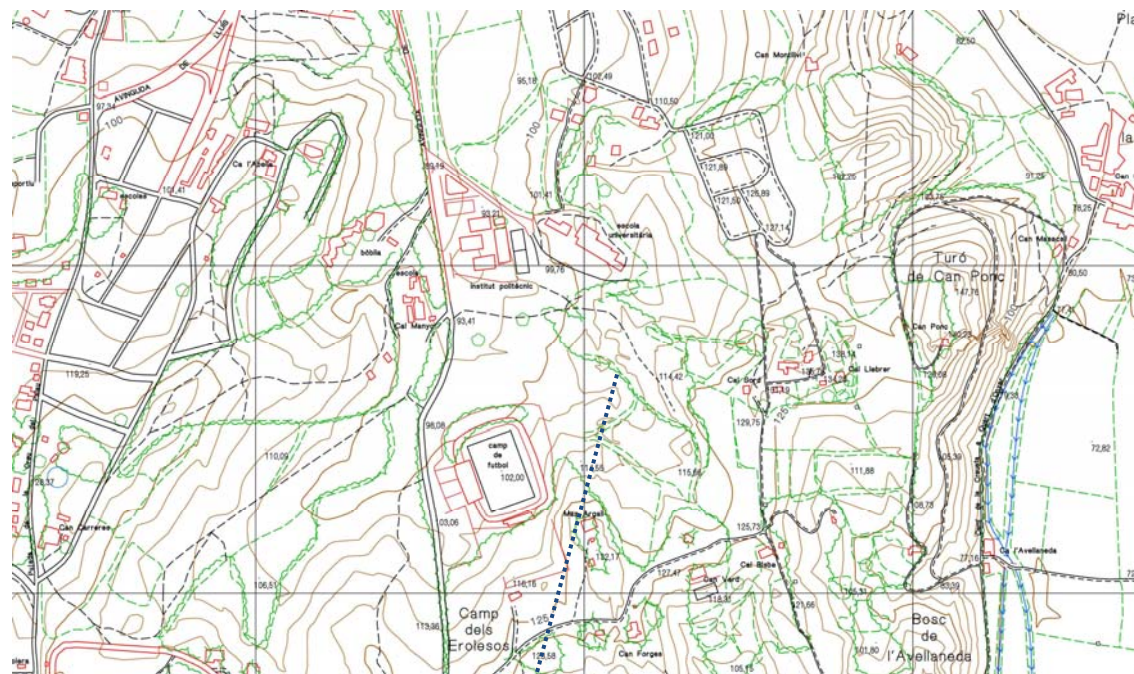
A l'igual que al nucli històric de Girona, la posició del campus al barri, es distingeix primerament pel fet d'estar travessada transversalment per un rierol. El rierol desguassa a la longitudinal riera Gurnau. Més que la presència temporal de les aigües del rierol travessant pel mig el campus d'extrem a extrem, la seva característica mes destacada es l'oportunitat de disposar un espai buit continu en la part central que al seu voltat dona unitat al conjunt de l'ordenació del Campus.

La llera de la riera Gurnau, als terrenys de cota mes baixa del barri, es converteixen en el desguàs natural de la suau vall que configuren els turons de Montilivi, de Can Ponç, i de Palau Sacosta. El traçat longitudinal de la llera estructura urbanísticament el creixement longitudinal de la zona, acompanyat amb creixements transversal en espina de peix. Juntament amb els primers desnivells de la Creu de Palau Sacosta, actua de frontera entre els barris de Montilivi i l'Eixample, sobretot a la part mes al sud de Montilivi.

Un segon caràcter configuratiu del barri de Montilivi és el seu relleu irregular. Els primers assentaments d'urbanitzacions es situen buscant les cotes altes a protecció de la variabilitat de les lleres. Als terrenys mes planers de les cotes més baixes, un cop canalitzada la riera Gurnau, es formen els creixements d'eixample més recents.

El tercer element geogràfic configuratiu, en aquest cas a Montilivi, seria el subsòl que també està diferenciat en sediments marítims terciaris, i en sediments fluvials quaternàries. El caràcter de sediments fluvials, propicia la construcció de soterranis. És un aprofitament dels espais resultants d'haver de buscar nivells de fermes a cotes baixes respecte a la superfície del terreny.

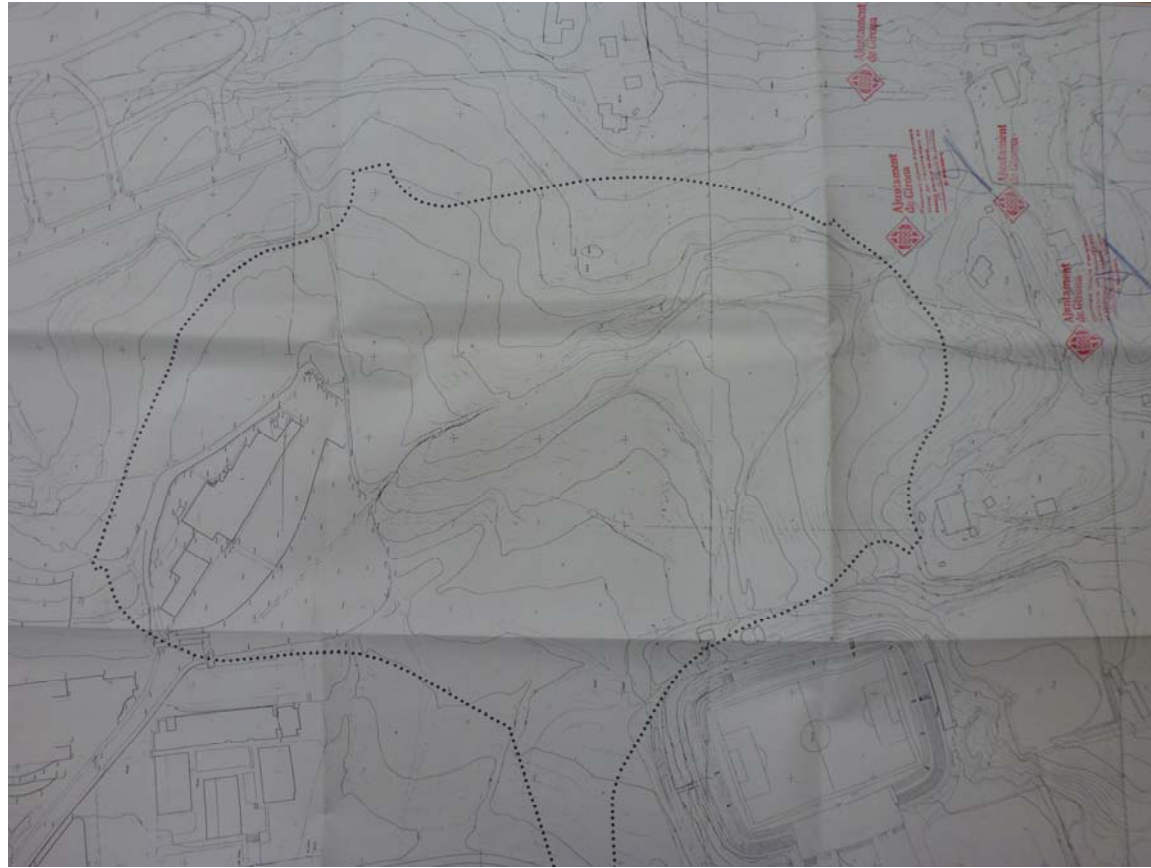
En definitiva, a Montilivi es repeteixen algunes de les condicions geogràfiques característiques del nucli històric. En un àmbit superficial mes allunyat del nucli urbà històric, es torna a trobar l'orografia diferenciada en costeruda i plana, la presència de buit pel pas d'aigua, i un caràcter configuratiu al seu subsòl d'horitzons de sediments que cohesiona l'aspecte físic del conjunt de tots dos pols d'implantació.

2._Topografia general de l'àmbit del campus de Montilivi. 1988

² Pla Parcial del Sector de desenvolupament Universitat Politècnica. Redactat pels arquitectes Josep Duixans, Carles Lloret i Pere Fina al desembre de 1988. Aprovat definitivament el 31 de gener de 1990.

3_Campus Montilivi. 1990
UPC, Campus de Girona. Modificació Pla General.
Una orografia suaument configurativa, travessada longitudinalment al centre per un rierol de recollida d'escorrenties.

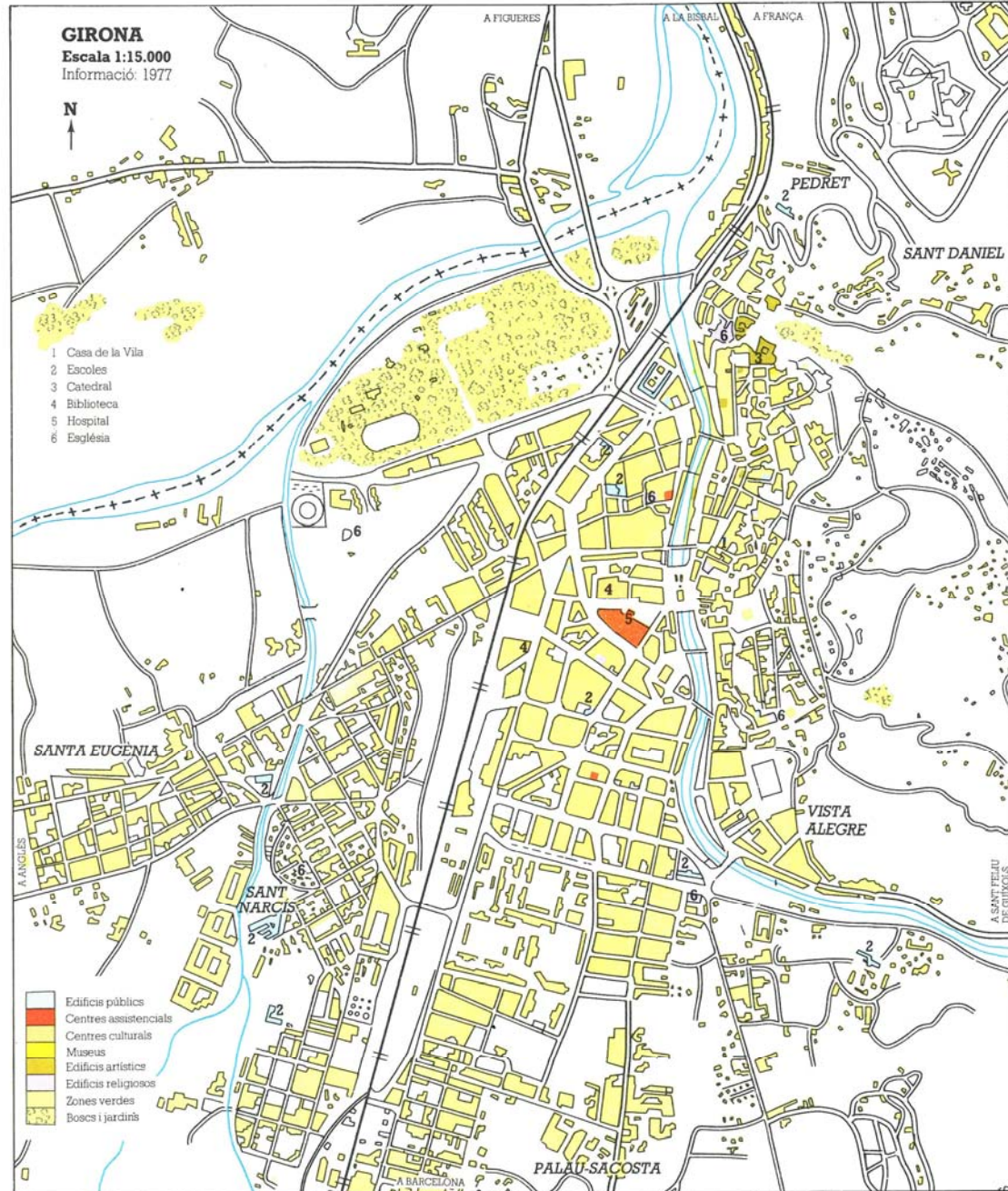
La configuració geogràfica variable dels terrenys , a l'igual que al Barri Vell de Girona, tornarà incidir en la configuració i distribució de la utilització dels diferents tipus de sòl tan del recinte inicial del Campus, com de les seves rodalies.

En primer terme la posició de la ciutat a la part més baixa del campus. L'accés principal queda situat en les cotes baixes, i per raons obvies de comoditat d'accés les activitats amb major densitat també. Gradualment conforme el terreny va pujant de nivell, l'accessibilitat es torna més incomoda i es situen activitats amb menys usuaris vinculats.

També, la llera del rierol, ha marcat l'emplaçament d'un dels espais lliures del campus, i a l'hora, s'ha convertit en un límit clar de la disposició ordenada i clara dels estudis a l'interior del Campus . A una banda els estudis Politècnics i l'altra els estudis de Ciències i al mig els Serveis Comuns.

L'ordenament civilitzat de la topografia, ha permès un condicionament estable de la geografia de l'entorn. La conducció canalitzada de les aigües del rierol ha donat estabilitat als terrenys situats aigües avall, tot permeten una urbanització segura i intercalada amb elements naturals .

1_ Girona al 1977.

L'àmbit del futur campus de Montilivi encara no apareix al plànol de la ciutat.
Tampoc apareix l'àmbit del camp de futbol del Girona C.F.

II.3.2. SITUACIÓ URBANA ABANS DE LA UNIVERSITAT A MONTILIVI

“En realidad no existen solamente dos posibilidades, como se afirma constantemente: la vida en la ciudad y la vida en el campo; existe una tercera solución, en la que puede combinarse de manera perfecta todas las ventajas de la vida de la ciudad más activa con toda la belleza y las delicias del campo.”

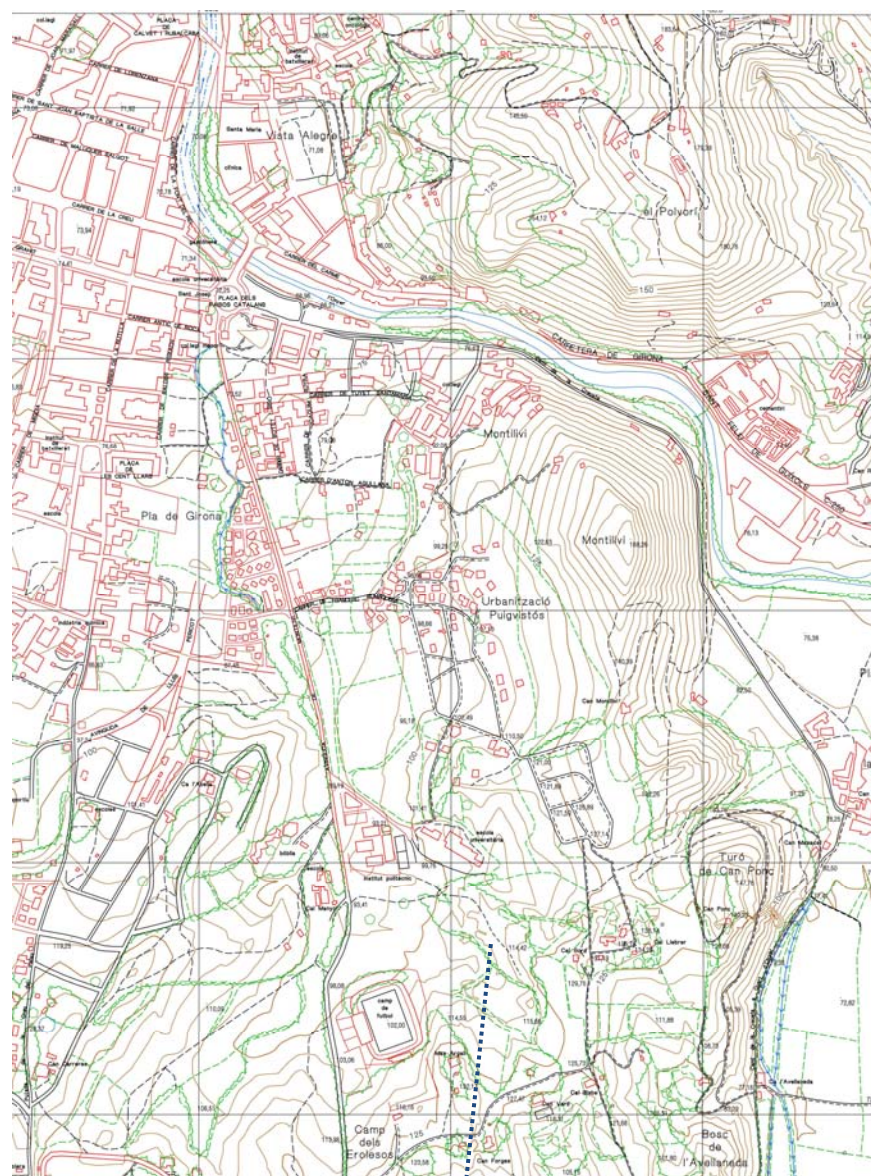
Ebernezer Howard
Gardens Cities of Tomorrow (1902)

UNA CIUTAT NOVA EN FORMACIÓ

L'eclosió universitària arriba a una perifèria lateral del sud de Girona, en paral·lel amb un procés de creixement urbà expansiu de la ciutat cap a les perifèries del sud, l'est i nord del nucli històric, tot seguint eixos de comunicació històrics de la ciutat. En aquells moments de finals dels anys 80, la part sud de la ciutat de Girona era una suma de petits fragments urbans poc connectats. La foto del moment es podia interpretar com els primers instants d'una ciutat en formació i, per tant, sense un nivell de configuració coherent i perceptible.

Començava a ser un dels nous espais on s'anaven traslladant les famílies i les activitats que anaven marxant del barri històric de la ciutat en busca d'habitatges unifamiliars amb mes comoditats o d'espais amb millors condicions d'accessibilitat. Les casernes de la carretera de Barcelona encara taponaven el creixement fluid i imbricat de la ciutat cap al sud. La perifèria sud de Girona era una realitat molt diversificada i fragmentada, amb un a connectivitat general amb un clar sentit longitudinal nord-sud, que es podria sintetitzar en:

- Un creixement suburbial al llarg de la carretera de Barcelona, d'un teixit mixt de residencial intensiu i de magatzems i naus industrials, que es connectava amb la ciutat a través de la pròpia carretera.
- Un teixit suburbà al voltant dels dos camins longitudinals que en paral·lel sortien de la ciutat per la seva part sud. D'una banda, el carrer de la Rutlla, que a partir del carrer del Marques de Caldes, es convertia en la Pujada de la Creu de Palau. I d'altra, el carrer de Migdia que en aquell moment s'acabava a l'encreuament amb el carrer del Marques de Caldes.
- una sèrie de fragments de teixits de baixa densitat, ordenats, de manera escampada i aïllada, al llarg de les àrees menys inundables i, cadascuna connectada a un dels dos vials longitudinals que en paral·lel connectaven la ciutat amb els boscos i el nucli de Palau. D'una banda, l'avinguda de Montilivi, en aquell moment gairebé una carretera sense voreres ni voraries. I d'altra, la Pujada de la creu de Palau

2._L'àmbit del campus de Montilivi. 1988

Es significatiu el buit urbà del "Pla de Girona" i del futur barri de Montilivi

- Uns fragments de trams urbanitzats de futures avingudes, poc connectades, al voltant de l'actual creuament entre l'avinguda Lluís Pericot i el carrer del Marques de Caldes
- una sèrie de **complexos d'equipaments esportius i docents**, de mida gran, dispersos que es connectaven puntualment a través de l'avinguda de Montilivi, o de la pujada de la Creu de Palau. El més ressenyable dels equipaments esportius seria el camp de futbol del Girona CF a Montilivi, però també, per la mobilitat que generava diàriament, estarien les instal·lacions del GEIEC a la pròpia Creu de Palau. D'altres equipaments seria l'edifici de l'Escola Politècnica, en aquells moments de la UPC que connectava amb l'avinguda de Montilivi mitjançant el carrer umbilical de Lluís Santaló, i una escola pública d'ensenyament especial.
- un continu de terrenys rústics abandonats a l'espera de l'arribada del procés d'urbanització corresponent, que desencallés la seva consolidació urbana.

En general es tractava d'uns terrenys rústics en un procés fragmentat de creixements aïllats a l'espera d'un creixement urbà més ordenat, coherent i cohesionat. L'element urbà de l'àmbit de Montilivi més significatiu i estructurador en aquells moments era el longitudinal traçat de l'avinguda de Montilivi que sortint de la plaça dels Països Catalans connectava amb la carretera que enllaça la sortida sud de Girona de l'autopista amb la Costa Brava. Era la única connexió amb el nucli de la ciutat. Aquesta connexió amb la ciutat havia de passar forçosament per la plaça dels Països Catalans.

La configuració dels terrenys segons una estructura de la propietat de formes i dimensions rústiques, suposava un gran ventall de possibilitats a l'hora de determinar l'ordenament del creixement urbà dels Sectors.

Les iniciatives d'ordenaments urbanístics parcials a partir de diferents Sectors residencials de baixa densitat associats a finques rústiques concretes endegades en anys anteriors van anant tenint continuïtat. El planejament urbà d'aquella època estava ple de redaccions de plans parcials.

Darrera dels seguit de plans parcials que van colonitzar la majoria de les parts altes del territori de Montilivi, es va ordenar la part baixa segons un model d'eixample, amb una trama de carrers que sargien el conjunt de fragments de les urbanitzacions i millorava la connexió transversal del propi barri, i també amb el barri veí de l'Eixample Sud.

Els futurs terrenys del campus es van ordenar urbanísticament inicialment al 1990, per un planejament parcial¹. Com a trets més definitoris d'aquest planejament, preveia acollir un equipament amb unes instal·lacions esportives i un carrer que havia de connectar la Creueta de Palau amb el carrer del Marques de Caldes.

¹ Pla Parcial del Sector de desenvolupament Universitat Politècnica. Redactat pels arquitectes Josep Duixans, Carles Lloret i Pere Fina al desembre de 1988. Aprovat definitivament el 31 de gener de 1990.

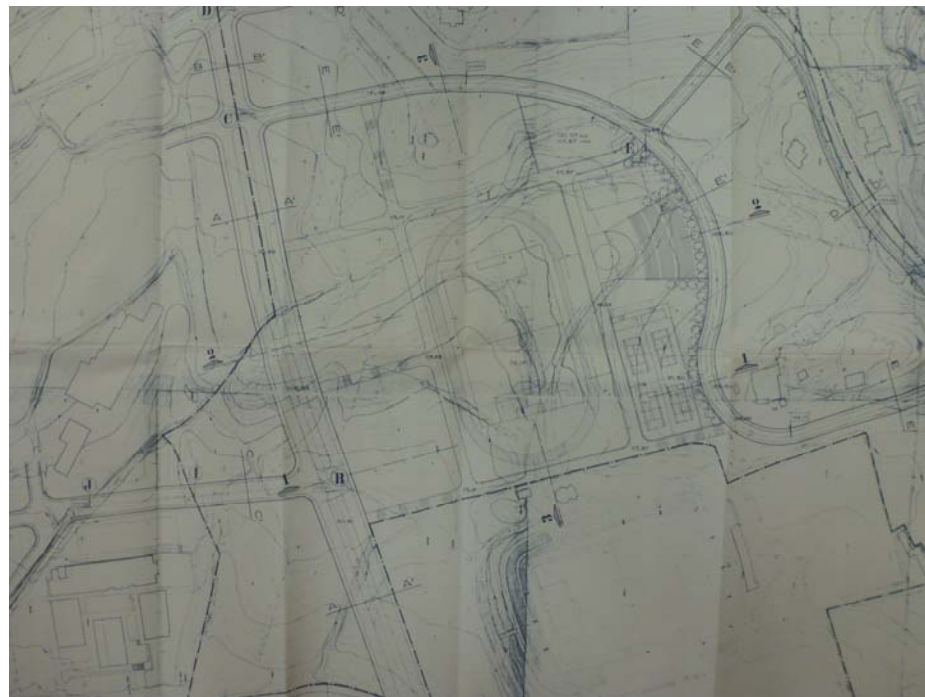

3_Campus Montilivi. 1988
Pla Parcial Sector de desenvolupament Universitat Politècnica.
Estat anterior a l'ordenació

En concret, segons les informacions recollides al Planejament Parcial del Sector, els terrenys on s'havia d'implantar el campus estaven dedicats a activitats de tipus agrícola. A sud i ponent del Sector, dues masies treballaven cadascuna els seus camps de conreu situats als terrenys propers de menor pendent. Hi havia un tercer edifici, destinat a habitatge unifamiliar de primera residència. A excepció d'aquelles zones destinades al conreu, la major part del terreny estaven ocupades per taques boscoses d'escàs interès, a excepció de la que es disposa al sud de l'actuació entre la prolongació de l'avinguda Montilivi i el vial de circumval·lació previst.

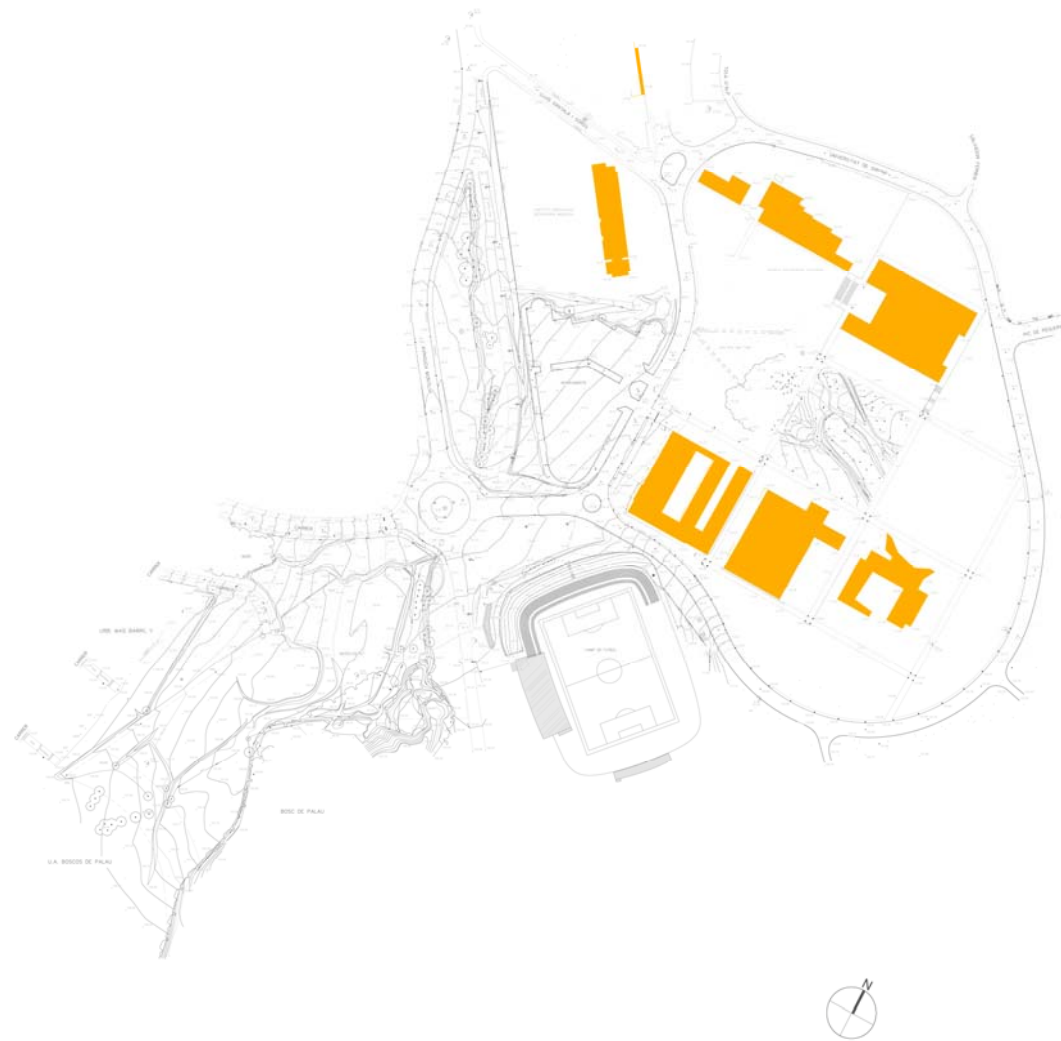
Prudentment allunyats de l'entorn de la sorollosa carretera de Barcelona, l'àrea de Montilivi i dels Boscos de Palau era una zona que es visualitzava com a molt paisatgística i d'alta qualitat ambiental, que malgrat l'allunyament, en les seves proximitats acollia equipaments esportius i docents bàsics per una vida moderna d'altres comoditats.

La zona de Montilivi es tractava d'una perifèria lateral immersa en una àrea de tranquil·litat de la ciutat, al marge dels eixos de grans mobilitats i, des de la qual, es podia connectar amb fluïdesa amb les xarxes de comunicació ràpides del territori. I, on les intencions de construir un primer edifici destinat a equipament universitari apuntava cap un nou futur allunyat dels destins menys paisatgístics d'altres perifèries.

4_Campus Montilivi. 1988
Pla Parcial Sector de desenvolupament Universitat Politècnica.
Proposta d'ordenació

II.3.3. LECTURA URBANA DELS NOUS EQUIPAMENTS.

1_ Plànol conjunt Campus Montilivi. Àmbit inicial més ampliació.
Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

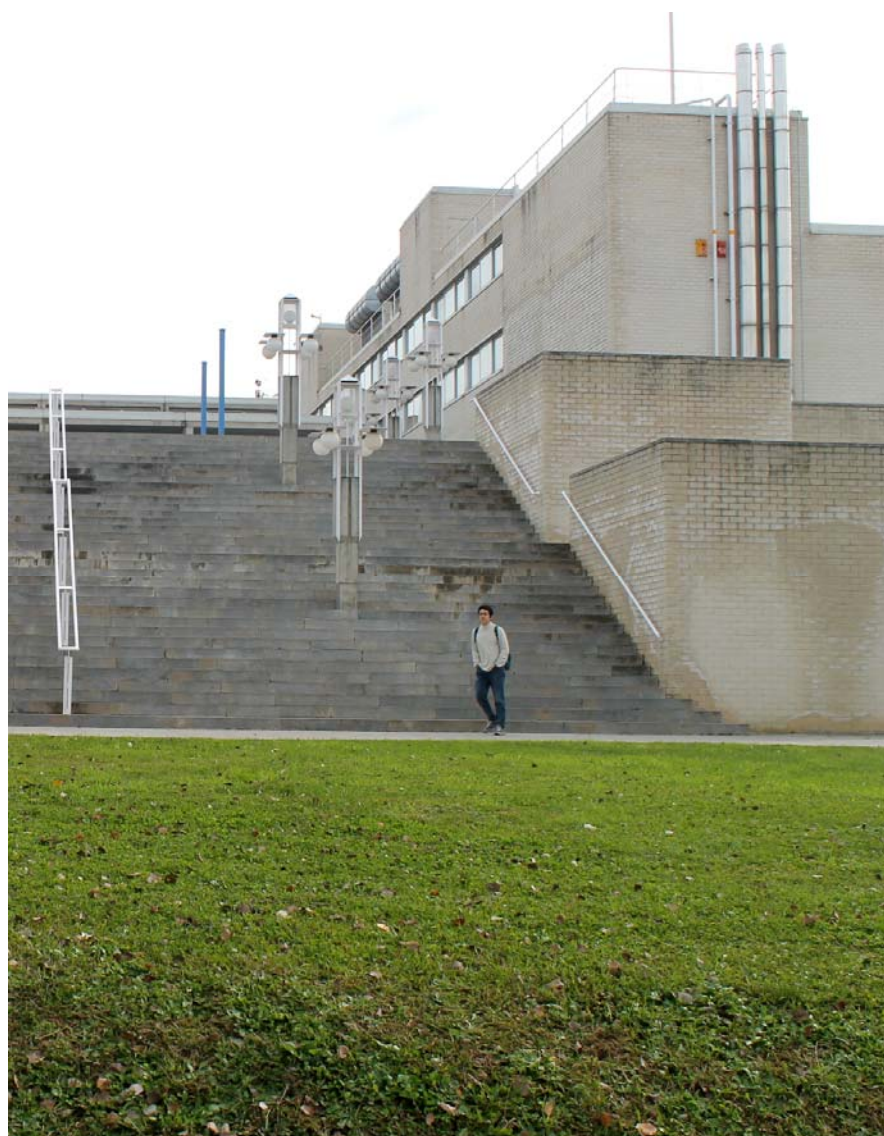
II.3.3. LECTURA URBANA DELS NOUS EQUIPAMENTS.

D'acord amb l'opció de construir amb suficient consistència un campus format “per un sistema de peces arquitectòniques independents i amb autonomia volumètrica lligades per un teixit intersticial de vials, zones arbrades i espais lliures, que li han de donar unitat” es van anar situant sobre les parcel·les els edificis dels nous equipaments, amb un ordre cronològic guiat tan per la disponibilitat dels terrenys, com per aconseguir disposar d'una definició d'un programa de necessitats òptim per a cada estudi, i per l'avanç de la necessària urbanització. Es tractaven de terrenys d'un entorn de boscos i camps de conreu, que encara al 2012, en part es mantenen amb aquest caràcter. En alguns períodes inicials, la funció dels trams de carrer perimetral només eren connectar amb la xarxa de camins interiors del campus, que tot i així ja estava connectada per altres punts del perímetre.

Al començament de l'actuació el campus només disposava d'un punt de connexió amb la ciutat, el carrer de Lluís Santaló, un estret i curt vial d'enllaç amb l'Avinguda de Montilivi, situat a l'extrem més proper al centre de la ciutat, es a dir a l'extrem nord-oest del campus. Aquest punt significava l'accés al llavors inicial edifici Politècnic, promogut des de la Universitat Politècnica de Catalunya. El punt de connexió a la ciutat, va donar pas i accés, a través de la seva extensió i conversió en un “saló central” d'entrada, al voltant del qual es van situar els primers equipaments del campus: l'edifici del Politècnic ja existent, l'edifici de Tallers d'Ampliació del Politècnic, i l'Edifici de mòduls prefabricats que allotjava espais provisionals de les futures seus dels estudis que després s'haurien d'implantar de forma definitiva.

Un salt significatiu en la ocupació del campus, va suposar la canalització per part de la universitat del rierol que travessava el campus de dalt a baix, i que deixava lliure, en la seva part baixa, la connexió entre les parts nord i sud dels terrenys. Canalitzades les aigües del Rierol, es va poder urbanitzar el tram oest del carrer perimetral i així aconseguir disposar d'un punt d'accés per poder situar un nou edifici, el destinat als estudis de Ciències Experimentals i a Ciències de la Salut (en una zona reduïda amb accés propi).

A partir d'aquest pas urbanitzador inicial, la Generalitat, sobre terrenys cedits per l'Ajuntament, va anar promovent i construint nous edificis universitaris, sempre acompanyada de la part d'urbanització corresponent, amb el ritme que les disponibilitats tècniques i financeres ho anaven permetent. Els treballs d'urbanització de la canalització de les aigües pluvials de la zona, va suposar un canvi de caràcter del indret de Montilivi, i sobretot, de l'avinguda de Montilivi, ja que el seu traçat coincidia amb el punt baix del barri i, era per tant, el desguàs natural de la zona en el seu camí cap a la llera de l'Onyar. Aquesta canalització va suposar l'inici del procés de creixement i consolidació urbà de l'entorn de l'Avinguda de Montilivi.

2_ Edifici Mòdul Politècnic dos. Arqte A. Pla.

a. L'EDIFICI MÒDUL POLITÈCNIC DOS

Encara sense estar creada institucionalment la Universitat de Girona es van començar els primers treballs de projecte de la construcció d'aquest edifici. Arcadi Pla va ser l'arquitecte que com a continuació del desenvolupament de l'ordenació de tot el campus el va redactar.

"Sobre la base del conjunt del campus s'han estructurat unes propostes teòriques d'edificis possibles sempre basats en submúltiples de la trama principal. Aquesta decisió genera una estructuració edificatòria sobre les bases modulars intercanviables de 4,5-9-13,5-18-22,5 m etc. Aquest tramet possibilita sèries edificatòries molt adequades per a la tipologia del Campus Universitari.

D'altra banda, l'esquema tramet permet una gran flexibilitat interna en base als creixements modulars progressius, tot mantenint una rigidesa arquitectònica potent, adequada a possibles modificacions internes futures.

La proposta arquitectònica –basada en la trama esmentada- planteja un esquema de vies de pas que envolten les aules, amb l'objectiu de facilitar els recorreguts interns. El pas es planteja d'alçada inferior als grans espais, i possibilita que els espais de les 4 aules i el vestíbul s'il·luminin pel desnivell que deixen els dos sostres. Aquesta major alçada dels grans espais possibilita, en els tallers, la instal·lació de maquinàries verticals servides per entresolats practicables. Les zones de laboratoris es proposen amb il·luminació de tipus "dent de serra" que permetria la sectorització adequada, mantenint la ventilació i la il·luminació.

A la banda sud, s'estructuren les quatre aules intermèdies que es poden subdividir en dues, formant un conjunt de vuit; en aquest sector se situa una banda d'edificació de 3 plantes –més soterrani-, on s'instal·len els paquets de serveis, tutories i despatxos que complementen les àrees educatives.

S'ha proposat un soterrani que lliga l'accés amb l'edifici actual (P1) i que servirà de base de distribució de les instal·lacions interiors.

La volumetria de l'edifici vol ésser molt neta, emfasitzant el pausat en el qual es basa l'estructura bàsica d'implantació, tant en els murs interiors com exteriors; des del punt de vista de la relació amb l'edifici actual (P1), de notables qualitats arquitectòniques, la gran extensió en una sola planta farà que, malgrat la dimensió, tingui un caràcter relativament discret, mantenint aquell caràcter d'edifici principal d'aquesta àrea del conjunt. Probablement, des del punt de vista visual, des de l'àrea de l'aparcament i de la zona verda que està situada a l'entrada actual, l'element més característic de la proposta serà la gran escalinata que accedeix al nou edifici, plantejada més com un teló de fons de l'espai exterior inferior, que com a sòcol de suport del nou edifici. [...]

La volumetria de l'edifici es veu trencada amb l'expressió exterior de la jerarquia d'espais interiors, i vol, en certa manera, entroncar amb els edificis d'un cert caire industrial, reflex del caràcter tecnològic dels estudis que s'hi imparteixen, en particular en la zona de tallers, laboratoris, i aules grans. L'element definitori que hi contrasta és el gran element longitudinal esglaonat que a manera de gran tall horitzontal que intenta qualificar el conjunt; d'aquest element en sobresurten les escales i l'ascensor, que a tall de torres, expressen en aquest punt el sistema de pausat que ha generat l'edifici." ¹

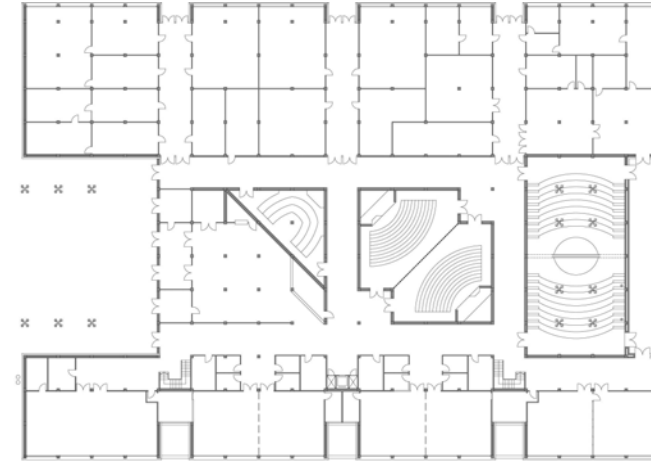
L'edifici amb m2 construïts, es part d'un conjunt d'edificis que es distribueixen el funcionament per unitats departamentals. **Comparteix els 2.868 usuaris vinculats als estudis politècnic** amb els altres edificis d'aquets estudis. Per la raó de distribució de les diferents activitats dels estudis entre diferents edificis, hi ha una vinculació quotidiana de mobilitat amb els altres edificis dels estudis politècnics (P1, P2, P3, P4 i el d'hivernacles), tots situats contiguament en la banda nord

¹ Fragments de la memòria del projecte, recollits per en Josep Benedito i Rovira al llibre "Campus"; pag. 254 i seg. . 1996

del campus. La connexió amb alguns d'aquests edificis (P1, P2 i P3) també es pot fer per passos soterranis, i per tant, part de les seves mobilitats no són visibles des d'espais externs.

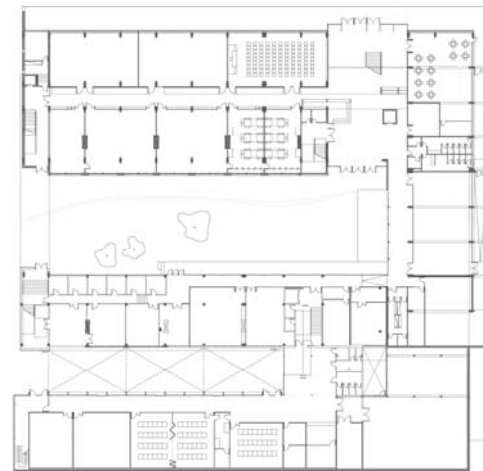
Acull tallers, aules grans, despatxos de departaments, algun laboratori de recerca i, als espais dels soterranis es situen locals de serveis comuns (reprografia, botiga especialitzada,...). Els espais de **serveis comuns, situats al soterrani queden ocults a la visibilitat** des dels espais d'accessos exteriors a l'edifici. Als seus generosos **vestíbuls es situen varies màquines de "vending"** que compensen la llunyania relativa de cafeteries i llocs de trobada més "formals". La concentració de les màquines de vending i de cartells d'anuncis en el mateix racó del vestíbul, li atorga al vestíbul un paper d'**espai de "trobada" espontània** entre els diferents usuaris de l'edifici.

3_ Edifici Mòdul Politécnic dos. Plànol de la planta d'accés.
Arquitecte: Arcadi Pla Masmiquel
Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

4_ Facultat de Ciències experimentals. Arqtes: Josep Fuses i Joan Viader

5_ Facultat de Ciències experimentals. Arqtes Josep Fuses i Joan Viader. Plànol de distribució planta 0. Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

b. FACULTAT DE CIÈNCIES EXPERIMENTALS.

Amb la nova universitat ja creada, el primer edifici construït va ser el destinat als estudis de Ciències Experimentals. El projecte va ser desenvolupat per l'equip dels arquitectes Fuses i Viader, a una de les dues primeres parcel·les regulars disponibles. El projecte inicial es va ampliar amb una ala edificada nova, tot completant un espai lateral disponible de la seva pròpia parcel·la.

“ El Pla parcial del nou Campus universitari de Montilivi està situat a la perifèria sud de la ciutat; planteja una retícula quadrada d'illes i carrers que se sobreposa artificialment a la topografia existent, ondulada i boscosa.

La idea general de l'edifici recull aquestes dues variables aparentment contraposades: per un costat la geometria abstracta de la nova ordenació del campus i, per l'altra i en oposició a aquesta, el paisatge natural preexistent.

Dos blocs lineals, paral·lels a les corbes de nivell, formen un pati central interior que manté el pendent original del terreny i el comunica visualment amb el bloc contigu. Aquest pendent penetra dins l'Aula Magna i el vestibul central, de tal manera que l'interior i l'exterior queden íntimament lligats en aquests dos indrets de l'edifici.

Els nous espais generals de la Facultat s'organitzen i donen prioritat al programa i a l'estructura que el suporta. La voluntat inicial es aconseguir un edifici en què els espais requerits i els sistemes constructius utilitzats siguin ben evidents i simples, i en el que la necessària arbitrarietat en l'elecció de les opcions compositives possibles quedi reduïda al mínim. S'evidencien interiorment les diferents solucions constructives escollides: murs de maó calat pintat, sostre reticular aparent, instal·lacions vistes, terratzo continu i indiferenciat. A l'exterior, i de manera semblant, es diferencien les distintes àrees funcionals amb tractaments diversos. El cos dedicat a la docència forma un sòcol de dues plantes tractat amb formigó vist.

[...]

Aquest projecte està condicionat per una sèrie de factors comuns a aquest tipus d'encàrrec: programes funcionals ajustats, estricte control econòmic dels costos de l'obra, etc. Tot això, més que dificultar el desenvolupament del projecte, pot ajudar al contrari a acotar-lo i a evitar la coneguda tendència de l'arquitectura cap a la retòrica, presentada sota de qualsevol dels -ismes a l'ús d'avui. Es possible encara tornar a descobrir l'austeritat, la immediatesa i simplicitat de les solucions, com és possible també abandonar totes aquelles obsessions, prejudicis i cultismes que de manera innecessària i supèrflua s'interfereixen en la normal construcció de l'arquitectura..”²

“L'edifici se situa a la cantonada més occidental de la malla ortogonal definida pel Pla Parcial del Campus de Montilivi. L'illa queda encerclada per dos camins peatonals que la relacionen amb la resta del campus i per la carretera de circumval·lació del propi campus que la separen del Camp del Girona F.C., per un costat i uns terrenys sense urbanitzar per l'altre.

S'ha projectat un edifici que, tot donant resposta a les necessitats funcionals que el programa reclama, sigui versàtil en el temps possibilitant la seva ampliació i/o redistribució a la vegada que resolgui adequadament la seva implantació en el lloc. En aquest sentit, cal dir que en les condicions topogràfiques del terreny, delimitat per uns carrers que acusen un notable desnivell, hi ha bona part de l'origen de la proposta.

² Fragments de la memòria del projecte, recollits per en Josep Benedito i Rovira al llibre “Campus”; pag. 258 i seg. .1996

Així, l'edifici es resol mitjançant un primer nivell que, a la manera de sòcol o plataforma, absorbeix la diferència de cota entre els dos carrers longitudinals, de forma que mentre pel carrer superior defineix el nivell d'entrada, per l'inferior forma la coberta del cos d'aules i del vestíbul. Sobre aquesta plataforma emergeixen dos cossos lineals: un arrencat amb el carrer més elevat delimita l'accés a la zona d'estudis d'Infermeria; i l'altre, situat en la part central del terreny, conforma amb l'edificació baixa del davant el cos de Ciències. Ambdós volums, queden relligats per la façana nord-est mitjançant un cos estret de comunicacions que a la planta baixa relaciona el pati central amb la resta del Campus. Aquest pati central es construeix seguint el pendent del carrer, de forma que visualment i espacialment s'estableix una relació directa entre ambdós. Aquest pati, a més de permetre major superfície de façana al cos edificatori i una major permeabilitat en el sistema d'accessos, configura un espai idoni per a la relació personal.”³

L'edifici, d'un total de **9.989 m2 construïts de sostre**, executats en dues fases – a partir d'una primera fase de 7.399 m2 –, està situat a la banda sud del campus on s'emplacen alineats els edificis de les branques de ciències, a la parcel·la extrema de cota més baixa. La seva façana sud, per la seva posició en contacte amb l'anell del campus, es converteix en una de les façanes del campus.

Acull, aules, despatxos de departaments, laboratoris docents i de recerca i locals de serveis comuns (cafeteria, sala d'actes, reprografia,...). Disposa de tots els espais que necessita per poder desenvolupar dintre de l'edifici tota **l'activitat docent i de recerca dels estudis concrets que acull**. Recentment s'ha construït un edifici nou fora de l'anell inicial destinat a aulari complementari de diferents estudis de Ciències. Aquest nou edifici podria significar l'establiment d'una **vinculació de mobilitat interna** entre tots dos edificis.

Es punt de confluència de només els usuaris habituals dels estudis que acull (professors, recercadors, estudiants i personal d'administració i suport). Al curs 2009-2010 un nombre total de **1.354 persones**.

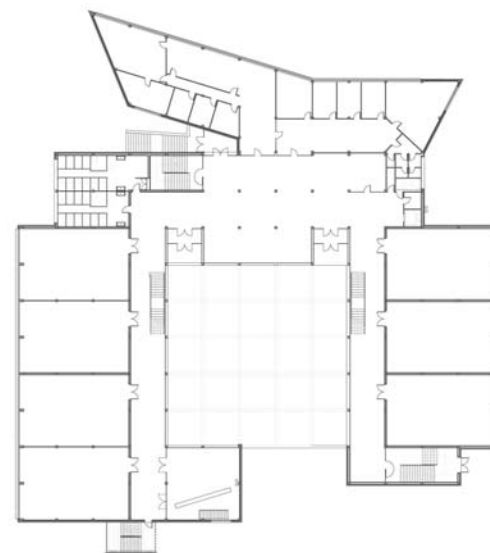
Els espais situats a planta baixa de la façana transparent que dona al carrer perimetral (carrer de Maria Aurèlia Capmany), es destinen a aules grans i, a l'altra costat de l'entrada, a la cafeteria; a la façana interior del pati, també transparent, a passadissos, i a laboratoris; i la resta de façanes, són opaques, sense cap transparència entre interior i exterior, excepció feta de la cantonada de l'escala de l'edifici annex. El tractament de les façanes de planta baixa permet deduir que hi ha una **dosificació mesurada de la connexió visual entre activitat d'espais interiors amb espais de l'exterior**.

La seva entrada directe a un dels carrers perimetrals del campus, implica que els **desplaçaments dels seus usuaris per espais de l'interior del campus siguin mínims**. Desplaçaments que es redueixen encara més pel fet afegit de la situació molt propera de la parada de l'autobús urbà.

³ Fragments de la memòria del projecte, recollits per en Josep Benedito i Rovira al llibre “Universitat, Arquitectura i Territori”; pag. 72; 2001

6_ Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales. Arqte Arcadi Pla.

7_ Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales. Arqte Arcadi Pla.
Plànol de distribució de la planta accés. Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

c. FACULTAT DE CIÈNCIES ECONÒMIQUES I EMPRESARIALS

L'arquitecte Arcadi Pla, va desenvolupar aquest projecte, en una de les parcel·les regulars del campus, però en una posició molt allunyada de l'accés del campus.

"[...]

Amb voluntat paral·lela però sense renunciar a tots els beneficis que el moviment modern ha aportat i les tecnologies més actuals, es planteja l'edifici intercomunicant, cosa que crec que és el millor de la tradició i de l'avantguarda. L'ordre general s'adscriu a una trama de base, estreta de la que va orientar el Projecte del Campus, de 4,5x4,5m, que defineix els espais més significatius de l'edifici. El trencament o manipulació es realitza solament en el volum de l'edifici de despatxos, que torça la seva alineació en resposta al bosc adjacent amb voluntat orgànica –tot emfasitzant una entrada secundària- i el possible volum de la Sala de Tesis o Actes que es podria construir en el futur.

La idea bàsica de l'edifici es el gran pati central al voltant del qual s'organitzen les circulacions generals. El pati central vol ésser el claustre de l'Acadèmia, l'Àgora, el lloc on conflueixen totes les dinàmiques educatives, el punt de trobada, reflexió i discussió.

El planteig compositiu general, atesa la seva adscripció al patat esmentat, vol reflectir la serenitat que li proporciona l'ordre amb l'expressionisme dels elements puntuals. Les façanes, compostes a base de grans contrastos de buits i plens a les zones de l'aulari, i amb un ordre més serià a les àrees administratives, volen també reflectir l'adscripció als dos móns definitoris del projecte"⁴.

"Està ubicat a l'extrem sud-est del campus de Montilivi. Ocupa un solar base de 8.100 m2 definit al Pla Parcial, de planta quadrada i fort desnivell en el sentit diagonal nord-est a sud-est.

La idea bàsica de l'edifici és el gran atri central al voltant del qual s'organitza el funcionament de l'edifici. El sistema modular s'estructura per una trama regular de 4,5x4,5m. L'atri ocupa un quadrat de 5x5 mòduls. El contrast amb l'ordre rigid de l'espai central, l'edifici s'esglaona en altura. El bloc modular central es contraposa el cos d'administració i oficines que s'articula de manera més tova responent a la presència del bosc al qual s'enfronta.

En definitiva, l'edifici es configura com la recerca de l'equilibri entre l'ordre modular central i la solució més lliure de la volumetria exterior. L'organització interna de l'edifici es desenvolupa a partir d'esquemes funcionals i flexibles. El projecte permet l'ampliació a les dues bandes de la planta."⁵

L'edifici amb gairebé **8.000 m2 de sostre construïts**, destina els seus espais al **desenvolupament íntegre d'uns estudis concrets**. Se situa a la parcel·la quadrada més a l'extrem oest de la quadrícula, a la part més alta de la banda sud del campus, la més allunyada del nucli urbà de Girona, i la més propera a la zona més amplia d'aparcaments, tant interns com externs al campus.

Acull aules, despatxos de departaments, sales informàtiques i locals de serveis comuns (cafeteria, reprografia,...), aquests darrers situats a la seva planta baixa, visibles només quan ja s'ha accedit al pati d'entrada de l'edifici. Disposa de tots els espais que necessita per poder desenvolupar dintre de l'edifici tota l'activitat docent i de recerca íntegra dels estudis que acull. Recentment s'ha construït un edifici nou fora de l'anell inicial destinat a aulari complementari de diferents estudis de Ciències. Aquest nou edifici establiria una **vinculació de mobilitat interna entre els dos edificis**.

Habitualment, es punt de confluència dels usuaris (professors, recercadors, estudiants i personal d'administració i suport) dels estudis que acull, i esporàdicament d'alguns visitants de la cafeteria que busqui en la seva terrassa el sol de matí o l'ombra de la tarda. En total, **1.777 persones van ser els seus usuaris** habituals vinculats al curs 2009-2010.

⁴ Fragment de la memòria del projecte, recollit per en Josep Benedito i Rovira al llibre "Campus"; pag. 262.1996

⁵ Fragment de la memòria del projecte, recollit al llibre per en Josep Benedito i Rovira al llibre "Universitat, Arquitectura i Territori"; pag. 70. 2001

8_ Facultat de Ciències Jurídiques. Arqtes R.Aranda, C.Pigem, R.Vilalta

d. FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES

Projecte redactat per en Rafael Aranda, Carme Pigem i Ramon Vilalta, en una de les parcel·les regulars de la quadricula del campus, però amb un significatiu desnivell.

*“Un lloc: un campus, quatre carrers, fort desnivell;
 Una facultat: una ciència, uns hàbits, una història;
 Una empremta: el dret, el llibre, la memòria;
 Un espai: de seqüències, amb fluïdesa, amb sorpresa;
 Amb caràcter: per repetició, per successió, de relació;
 Una vivència: el sol, la llum, els reflexos;
 Una companyia: la vegetació, la sorra, la insinuació;
 Uns materials: el vidre, la pedra, el ferro;
 Unes aules: les àmplies, les reduïdes, l’audiència;
 Unes oficines: el treball, les reunions, el descans;
 Uns àmbits: per reunir, per compartir; PER ESTUDIAR.”⁶*

L’edifici va ser un dels darrers posats en servei a l’interior de l’anell del campus, amb un total de **8.522 m2 de sostre construïts**⁷. Els estudis Jurídics requereixen d’una vinculació molt propera amb els serveis de biblioteca, per això disposen d’un pas soterrani de connexió directa entre els edificis de les dues activitats, (estudis jurídics i biblioteca), amb uns fluxos d’usuaris entre ells que, per tant queden en part, ocults a la visibilitat exterior. A les plantes soterrànies, allunyades i fora de la vista de l’entrada principal, però amb accés independent a un carrer lateral, se situen els espais comuns de suport de l’activitat docent, com son la cafeteria, la botiga especialitzada o el servei de reprografia.

Es punt de confluència, en general, de només els usuaris (professors, recercadors, estudiants i personal d’administració i suport) dels estudis jurídics que acull, un total de **1.230 persones** al curs 2009-2010.

9_ Facultat de Ciències Jurídiques. Arqtes R.Aranda, C.Pigem, R.Vilalta
 Plànol de distribució de la planta accés. Font: base CUIR, elaborat per l’autor de la tesi.

⁶ Extracte de la memòria del projecte recollida per en Josep Benedito i Rovira al llibre “Universitat, Arquitectura i Territori”; pag. 68. 2001. I al llibre “Campus”; pag 266 i seg. . 1996

⁷ Dada descrita al llibre “Universitat, Arquitectura i Territori”; 2001

e. BIBLIOTECA I SERVEIS

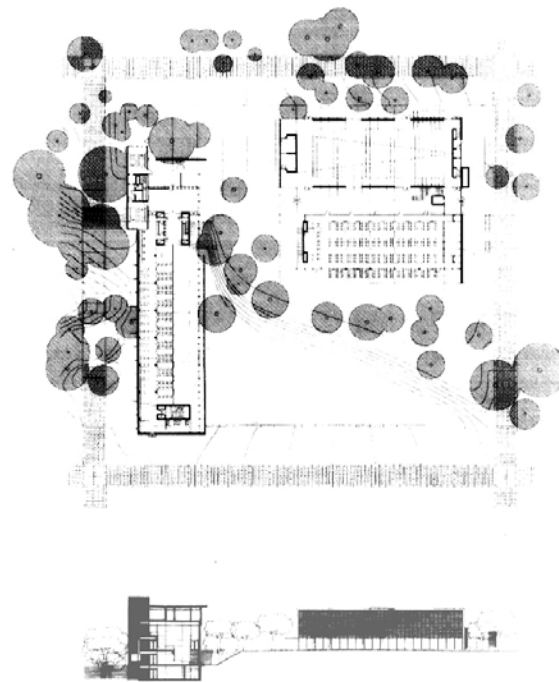
Projecte redactat pels arquitectes en Jordi Ros i en Josep Lafont, que després d'un curós procés de definició del funcionament òptim de l'equipament com a universitat central del campus. La definició del programa de funcionament es va portar a terme pels redactors molt en contacte amb els serveis bibliotecaris de la universitat. El projecte es va quedar sense executar pel canvi de condicions en el procés de contractació d'obres de l'Administració.

"És un lloc encintat per una quadricula d'aproximadament 90 m de costat. Topogràficament té una disposició difícil, semblant a la que es produeix si s'agafa una rajola horitzontal per dos extrems oposats, deixant bascular els altres dos. En aquest cas salvar un desnivell màxim d'uns dotze metres. El seu esbataix planer ve delimitat per un bosc de pins i alzines que, provinent de sud-est, esquitxa tot el marge superior.

El programa d'aquests Serveis Comuns del Campus de Montilivi consta de Sala d'Actes, Menjadors, Botigues i Biblioteca. Contrastant la volumetria resultant amb l'interès en el manteniment de bona part de l'arbrat existent, s'opta per seleccionar un programa en dos cossos que, alhora, ajuden a tensionar l'indret.

El centre de la parcel·la se cedeix al buit, on el paviment, a mode de catifa, i els arbres construeixen l'espai des d'on s'organitzen els accessos de les dues edificacions.

Un dels volums conté la Biblioteca; és un edifici concebut des de la secció i, donada la seva activitat, estableix una relació visual amb el bosc veí. L'altre volum, més permeable, conté la Sala d'Actes per a 400 persones, el Bar-Menjador i un conjunt de botigues. La topografia ajuda a la disposició d'aquestes peces: la Sala d'Actes es construeix pavimentant el pendent natural del terreny, mentre que el Bar – Menjador, situat a l'indret més planer i orientat a sud permet estendre la terrassa vers els arbres. És difícil pensar que es pot construir una porxada millor."⁸

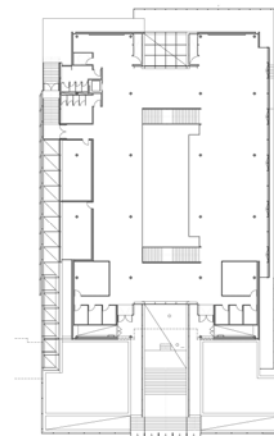
Es va projectar amb una superfície total de **5.300 m2 construïts de sostre**. Els usos centrals que acollia i el tractament dels seus espais físics, tan interiors com exteriors tenien una vocació clara per convertir la plaça d'accés comú a la Biblioteca i a l'edifici de Serveis Comuns en el **punt de confluència de desplaçaments des de tots els edificis situats a l'interior del campus**. Aquest punt, a més, coincidia geogràficament amb el punt central del campus.

10_ Planta i secció de projecte de Biblioteca i edifici de Serveis. Arqtes Jordi Ros i Josep Lafont.
Font: llibre "Campus";

⁸ Fragment de la Memòria del projecte, recollida al llibre d'en Josep Benedito i Rovira "Campus"; pag. 270. 1996

11_ Biblioteca Central del Campus. Arqte Javier.Sanjosé

12_ Biblioteca Central del Campus. Arqte Javier.Sanjosé
Plànol de distribució de la planta accés. Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

f. BIBLIOTECA

Finalitzada la determinació d'emplaçaments i, en molts casos l'execució, dels edificis docents necessaris per desenvolupar les funcions docents i de recerca dels estudis acollits al campus, es va iniciar el projecte de la biblioteca central del campus. Després d'un concurs previ, l'arquitecte Javier Sanjose redacta un projecte per a ser executat en dues fases, tot mantenint del projecte inicial la mateixa posició central respecte al campus, però en aquest cas amb un ús exclusiu de biblioteca (amb una ocupació de terreny menor, i sense anar acompanyat d'espais de serveis) i una proximitat clara a l'emplaçament dels estudis de jurídiques.

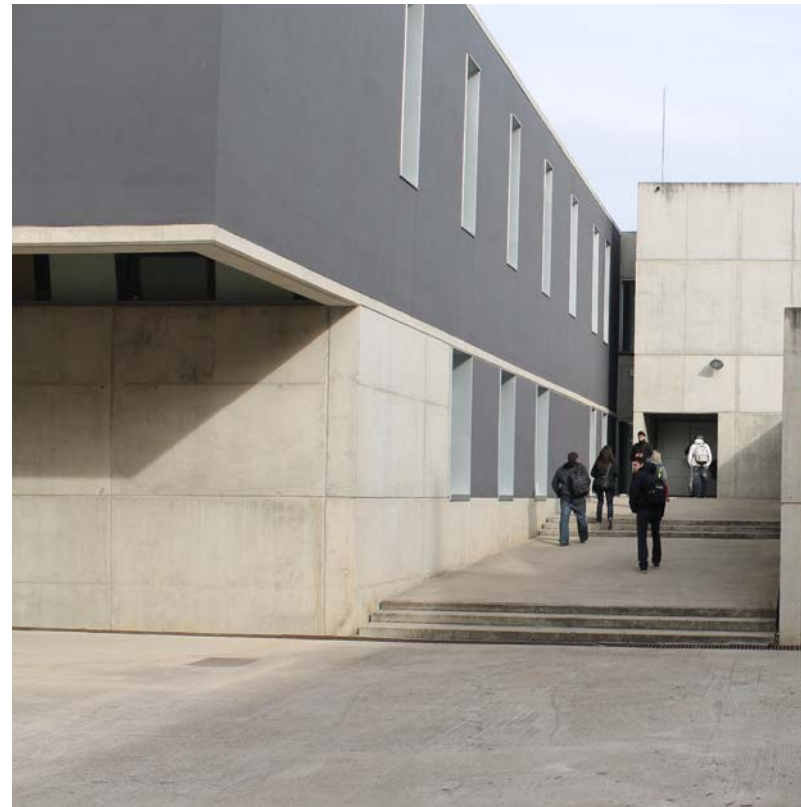
“La biblioteca es planteja com un edifici que pertany al bosc veí; la seva estructura lineal permet aquest diàleg. Dos sòlids discorren paral·lels al bosc i al llarg d'un espai central de deu metres d'amplada il·luminat zenitalment, on s'intercalen una successió de galeries, patis ajardinats, una escalinata i un atri d'entrada situat sobre la cruïlla dels carrers peatonals que articulen el campus. Aquest buit central permet incorporar a l'interior de la biblioteca l'experiència sensorial i visual del bosc. Els dos sòlids suporten funcions diferents. Per un costat, en el bloc que dona al bosc i en direcció nord se situen les zones de lectura. És lleuger, en moviment, la seva pell exterior és d'alumini, vidre i fusta, i és obert al bosc i en diàleg amb ell. Per l'altre costat, en el bloc paral·lel al carrer peatonal, se situa la part del programa corresponent a les llibreries, els serveis i els accessos. Aquest bloc es mes dens i tancat, delimitat exteriorment per una carcassa de formigó armat que s'introdueix en la topografia ascendent del carrer peatonal. Aquest bloc delimita la façana de més importància de cara al Campus, tot i que conté àrees servidores que protegeixen del soroll, del sol de ponent i de l'accés incontrolat sobre el lluernari. Un filtre d'acer galvanitzat en calent, com un teixit fitomorfic juxtaposat sobre la carcassa de formigó, permet solucionar aquesta contradicció formant una doble façana. El conjunt perd alçada a mesura que es produeix l'acord amb la topografia ascendent i es perllonga amb una terrassa que forma la cinquena façana de l'edifici. L'interior no s'ha volgut caracteritzar, ni determinar-ne formalment els usos, ja que és un edifici que està destinat al canvi i a la seva transformació. Aquesta senzillesa espacial i la força de l'exterior estratificat fa que l'estructura portant, els tancaments exteriors i la pell interiors siguin els únics protagonistes de l'edifici.”⁹

L'edifici construït en dues fases, amb **3.070 m2 construïts en la primera fase** i m2 construït en una segona fase es la biblioteca central de tot el campus. Es situa en una illa central del campus. Els seus usuaris poden connectar a una distància mes o menys similar amb tots els edificis del campus a través dels vials generals del campus.

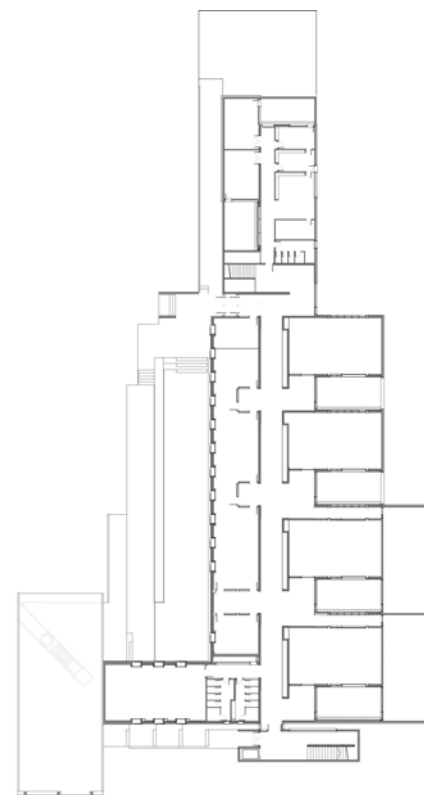
Acull les sales de lectura, llibreries, serveis i magatzems de la biblioteca, i, una cantina amb màquines de vending situada a la planta baixa, davant de la porta principal de la biblioteca.

La seva entrada és punt de confluència dels fluxos dels usuaris de tots els estudis del campus. La seva morfologia d'atri cobert el converteix, a més, en un punt de trobada i estada significatiu del campus, podent-se considerar com un dels punts de major intensitat d'activitat urbana del recinte.

⁹ Fragment de la Memòria del projecte, recollida al llibre d'en Josep Benedito i Rovira “Universitat, Arquitectura i Territori”; pàg. 74. 2201

13_ Edifici Mòdul Politècnic Tres.
Arquitectes. Conxita .Balcells, i Santi Vives

14_ Edifici mòdul Politècnic tres. Arquitectes. Conxita .Balcells, i Santi Vives.

g. EDIFICI MÒDUL POLITÈCNIC TRES

Darrer edifici, per execució en el temps, situat a la banda nord del campus, completant la fronterera (forma irregular i posició lateral) parcel·la del Mòdul 1 del Politècnic, després del corresponent concurs de projectes, va ser desenvolupat per Conxita Balcells Blesa i Santiago Vives Sanfeliu. Resol ampliar els espais de l'edifici del Mòdul 1 del Politècnic, en la seva part trasera, estirant-se per arribar a les proximitats del Mòdul dos del Politècnic.

“En un terreny deprimat respecte al vial perimetral del campus per la seva banda nord i situat al darrera de l'edifici Politècnic P1, l'edifici Politècnic P3 es proposa redefinir i qualificar aquest límit, convertint-lo en un punt d'accés i d'intercomunicació en aquest entorn immediat del campus.

La planta baixa connecta amb l'edifici P1 i acull tot el programa docent d'aules i de gestió del centre. Aquesta planta està formada com un sistema modular d'aules i patis organitzats al llarg d'un corredor central dimensionat per permetre una correcta utilització com a zona de trànsit i de trobada. Als dos extrems d'aquesta es situen els nuclis de comunicació vertical que connecten amb la planta superior.

La planta segona de l'edifici és un cos llarg plegat en forma de L, on es disposen tots els espais departamentals i de recerca, independitzats funcionalment del flux d'alumnes de la planta baixa.
”¹⁰

L'edifici amb **2.720 m2 construïts de sostre**, forma part d'un conjunt d'edificis que es distribueixen el funcionament per unitats departamentals. Comparteix els **2.868 usuaris vinculats a estudis del Politècnic** amb els altres edificis destinats al conjunt dels estudis politècnics.

Per la raó de distribució de les diferents activitats dels estudis entre diferents edificis, hi ha una vinculació quotidiana de mobilitat amb els altres edificis dels estudis politècnics (P1, P2, P3, P4 i el d'hivernacles), tots situats contiguament en la banda nord del campus.

La connexió amb alguns d'aquests edificis (P1, P2 i P3) es fa pel soterrani, i per tant, part de les seves mobilitats no queden visibles des d'espais externs.

Acull tallers, aules grans, despatxos de departaments, i locals de serveis comuns (reprografia).

¹⁰ Josep Benedito i Rovira. “Universitat, Arquitectura i Territori”, Pag. 76. 2001

15_ Edifici Mòdul Politècnic quatre. Arqte Victor.Rahola

h. EDIFICI MÒDUL POLITÈCNIC QUATRE

Ocupades les parcel·les regulars de la banda del campus destinada als estudis Politècnics (banda nord del campus), a partir d'un concurs de projectes, l'arquitecte en Victor Rahola, resol en una de les parcel·les irregulars més reduïdes de la trama del campus, l'edificació amb un programa de gra petit.

“El pati tancat, alliberat de tota construcció, articula tot el programa de l'edifici Politècnic 4 del Campus de Montilivi.

Aquesta organització afavoreix la circulació de les instal·lacions. L'entrada de l'edifici es produeix des de la zona d'aparcament, i, dona, així, protagonisme al pati.

La ubicació de la sala de professors se situa a la planta -1, en contacte amb el terreny”¹¹

L'edifici, amb 4.445 m² de sostre construïts, és part d'un conjunt d'edificis que es distribueixen el funcionament per unitats departamentals, tot compartint els usuaris amb els altres edificis dels estudis politècnics. Els seus usuaris són pràcticament només professors o becaris de recerca.

Per la raó de distribució de les diferents activitats dels estudis entre diferents edificis, hi ha una **vinculació quotidiana de mobilitat**, interna al campus, amb els altres edificis dels estudis politècnics (P1, P2, P3, i el d'hivernacle), tots situats contiguament en la banda nord del campus.

El Mòdul Politècnic Quatre, situat a l'extrem més alt del campus, obliga als seus usuaris a haver de **desplaçar-se pels vials interns del campus per poder connectar** amb les altres activitats dels estudis politècnics (aules, laboratoris, cafeteries, ...) situats a altres edificis vinculats.

Acull principalment despatxos de departaments i algun laboratori informàtic de recerca. Actua com **punt de confluència, gairebé exclusiva, de fluxos de professors dels estudis politècnics.**

16_ Edifici Mòdul Politècnic quatre. Arquitecte Victor.Rahola.
Plànol de distribució de la planta accés principal, a cota del Campus.
Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

¹¹ Josep Benedito i Rovira. “Universitat, Arquitectura i Territori”, Pag. 76. 2001

17_ Edifici Tallers i Hivernacle. Arqtes Baena-Casamor-Quera

I. EDIFICI DE TALLERS I HIVERNACLE

Completant l'ocupació de la parcel·la del Mòdul Dos del Politècnic, a la àrea nord del campus destinats als estudis Politècnics, a continuació en el temps del projecte de departaments del mòdul 4 del Politècnic, es va situar un edifici de tallers i un hivernacle que completaven el repertori d'instal·lacions especialitzades acollides als espais del Mòdul 2 del Politècnic. Després d'un procés de concurs, el projecte va ser desenvolupat per l'equip d'arquitectes d'en Baena-Casamor-Quera.

“El nou edifici de tallers i hivernacle es planteja des de la simplificació i la flexibilització d'ús, així com des de la seva integració al lloc.

L'edifici es divideix en dues àrees. La primera recull el programa dels tallers específics i polivalents juntament amb les cambres d'instal·lacions i serveis. La segona, en un nivell superior, recull el programa de d'hivernacle.

Una variació de la secció en dos nivells de sostre, 3 i 4,5 m, defineix l'espai de recerca il·luminat per façana i un lluernari longitudinal.

L'edifici es planteja amb una coberta paisatge visible des dels nivells superiors del Campus. El nou edifici s'obre a l'edifici veí, i crea un carrer cobert que serveix de relació i d'accés.

L'estalvi energètic s'aconsegueix principalment amb el tractament d'aïllant continu a tot el seu perímetre de façana. Aïllant dins el formigó de murs i aïllant translúcid a tota la façana del carrer d'accés amb un sistema de vidre tipus sandvitx amb aïllant translúcid a l'interior.”¹²

L'edifici, amb **1.700 m2 construïts de sostre**, es part d'un conjunt d'edificis que es distribueixen el funcionament per unitats departamentals, tot compartint els usuaris amb els altres edificis dels estudis politècnics. Per la raó de distribució de les diferents activitats dels estudis entre diferents edificis, hi ha una **vinculació quotidiana de mobilitat** interna al campus, amb els altres edificis dels estudis politècnics (P1, P2, P3, P4 i el d'hivernacles), tots situats contiguament en la banda nord del campus.

Està situat a la part central del campus, completant la parcel·la que comparteix amb l'edifici del Politècnic Dos, i amb el qual connecta a cobert. Els seus usuaris, només han de desplaçar-se pels vials del campus si s'estimen connectar amb l'edifici del mòdul P3 (despatxos departamentals).

Acull principalment un hivernacle i tallers de matèries de l'enginyeria. Actua com a punt de confluència de **fluxos molt puntuals i de poca intensitat**, i que, en general, no discorren per vials públics del campus.

18_ Edifici Tallers i Hivernacle. Arquitectes Baena-Casamor-Quera.
Plànol de distribució de la planta accés.
Font: base CUIR, elaborat per l'autor de la tesi.

¹² Josep Benedito i Rovira. “Universitat, Arquitectura i Territori”, Pag. 76. 2001

II.3.4. NOU NODUS A LA PERIFERIA SUD DE LA CIUTAT

UN CAMPUS, "UN NODUS DE NODUS" (EXTREMS, INTERMEDIIS I SECUNDARIS¹)

La creació del campus de Montilivi, acollint una agrupació d'edificis d'equipaments universitari suposa l'aparició d'un nou punt de confluència de desplaçaments de nivell urbà i interurbà a una perifèria lateral del sud de la ciutat de Girona. Al principi de curs del 2011, els equipaments universitaris situats a Montilivi van acollir un total de 6.500 estudiants, que sumats als altres usuaris universitaris implica un nombre significatiu de desplaçaments diaris durant el període lectiu.

Al 2011, a l'interior de l'anell del Campus de Montilivi es situen vuit edificis consolidats i un edifici de mòduls prefabricats, a l'exterior immediat de l'anell, hi ha dos edificis (l'aulari i l'edifici d'atenció a l'estudiant), i mes allunyat, en una tercera corona, un edifici d'apartaments universitaris, i una residència vinculada.

Al començar a analitzar el campus com a punt de confluència de desplaçaments, s'ha de assenyalar que l'anell del campus de Montilivi té una superfície de 12 Ha. Es tracta, doncs, d'una peça urbana gran, on les activitats es troben disperses en diferents punts del campus, i que per tant, en aquesta superfície els punts de confluència de desplaçaments són diversos. En aquest sentit de diversitat, podem diferenciar dos tipus bàsics de punts de confluència: **punts de confluència extrems** (identificats amb el punt d'accés a l'edifici de l'equipament), i **punts de confluència intermedis** (identificats amb el punt d'accés al campus).

Els **punts de confluència intermedis** – accessos al campus – , van relacionats majoritàriament amb el tipus de mitjà de transport utilitzat per connectar amb el campus: vehicle privat (cotxe o moto), transport públic, bicicleta, o a peu.

Els vehicles privats, a motor, poden arribar, o be, als tres aparcaments de l'interior de l'anell del campus, o be, a l'exterior del campus, tan, a espais de la universitat habilitats per aparcament, com a àrees d'aparcament de la pròpia ciutat. La ciutat disposa de places d'aparcament als carrers propers, que també donen servei al camp de futbol veí. La situació dels aparcaments situats de forma relacionada amb l'anell del campus reflecteixen una dispersió equilibrada al llarg de tot el perímetre.

Els autobusos interurbans disposen d'una parada, al tram del carrer perimetral del campus corresponent al carrer de Maria Aurèlia Capmany, davant de l'edifici de mòduls prefabricats. Els autobusos públics urbans tenen tres punts de parada al perímetre del campus, un principal amb mes línies, al tram carrer perimetral, davant l'edifici de Ciències Experimentals, un segon al tram del carrer perimetral, del campus, davant de l'edifici de Ciències Econòmiques, i un tercer, al tram del carrer perimetral del campus, davant de l'edifici de Tallers de la Politècnica. O sigui que a nivell de transport públic, el campus és un punt de certa confluència de línies de transport públic urbà, i, inclús interurbà.

1_ Campus de Montilivi amb els espais de mobilitat interna i la localització de punts de confluència.
Els espais d'accés als edificis es considerarien com "nodus extrems"
Els aparcaments, i les parades d'autobús es podrien considerar com "nodus intermedis"
Font: plànol elaborat per l'autor de la tesi.

¹ Denominació adoptada per l'autor de la tesi per diferenciar tipus bàsics de nodus, per tal d'establir similituds de característiques de tipus de fluxos atrets per cadascun d'aquests tipus bàsics.

2_C. Maria Aurèlia Capmany.
Fluxos d'usuàries que connecten "a peu" amb el centre de la ciutat

3_ Entrada de la Biblioteca Central del campus.
Caràcter nodal singular de confluència de recorreguts a l'interior del campus.

Un dels conceptes de partida d'organització del campus era la separació de les circulacions dels diferents mitjans de transport. A l'interior de l'anell del campus els desplaçaments habituals són exclusivament a peu.

Ens trobem doncs amb una xarxa de "punts intermedis" de confluència de fluxos relacionats amb els punts de connexió del campus amb cadascun dels diferents mitjans de transport a motor (transport públic i vehicles privats), i, que a més, es converteixen en punts de connexió de desplaçaments a peu amb els diferents edificis dels equipaments universitaris del campus.

Aquesta xarxa de "punts intermedis" es pot entendre com equilibradament **disgregada en el perímetre** del campus. La importància d'aquests punts de confluència es deriven de la intensitat d'usuaris de cada punt i del tipus d'usuari que conflueix (estudiant, professor, o recercador). Un tret significatiu d'aquests nodus intermedis és la seva posició en el perímetre de l'anell, un perímetre que es podria arribar a entendre com a límit de **connexió de mobilitats** entre la dinàmica del campus i la dinàmica de la ciutat.

La disgregació de punts de confluència al llarg del perímetre del campus, diversifica el traçat dels recorreguts a peu per l'interior del campus en intensitat i en tipus d'usuaris. L'existència d'aparcament a carrers de la ciutat propers al campus amplia, a més, el traçat de recorreguts a peu dels usuaris de cotxes per aquests carrers propers al campus, significat una dispersió major d'espais de desplaçament. Per exemple els aparcaments d'ús restringit concentraran les confluències de desplaçaments de professors i personal d'administració i suport.

En canvi, un caràcter més concentrat, corresponen als fluxos d'usuaris que connecten **"a peu"** amb el campus, per la posició del campus respecte al nucli urbà de Girona, pràcticament conflueixen tots aquest fluxos gairebé en dos punts, i que també es podrien considerar "intermedis". Un, els que connecten amb el centre de la ciutat, al nord del campus, concentren el seus recorreguts en el punt de l'anell perimetral corresponent a l'accés a l'originari edifici del Politècnic 1, al final del carrer de Lluís Santaló. I, un segon punt de concentració, pels que connecten amb la part oest del campus (Nou barri de l'Eixample sud), és el pas a través de l'aparcament existent a l'extrem oest del campus. Cap indicació fa veure, o si més no, intuir, la singularitat d'aquests punts urbans per on conflueixen fluxos urbans de vianants d'una certa intensitat, si no en quantitat instantània, si per la continuïtat en **el temps** de la intensitat (encara que sigui baixa) . Un cas similar es donaria pels usuaris de bicicletes.

A l'**interior del campus**, es situarien els punts **"extremes" de confluència** dels recorreguts correspondrien, en general, als espais d'entrada dels diversos edificis d'equipament. Els dels estudis politècnics situats a les parcel·les de la banda nord, i els dels estudis de ciències a les parcel·les de la banda sud. Un caràcter nodal singular de confluència de recorreguts a l'interior del campus (intensitat de connexions) correspondria a l'entrada de **l'edifici de la biblioteca** i l'entrada de **l'edifici amb serveis comuns del campus** (cafeteria, bancs, reprografia, associacions d'alumnes, serveis a l'estudiant...), concentrats en una banda central del campus, entre les bandes de parcel·les de cada tipus d'estudis, i a l'alçada més propera a la part oest del campus, la que correspon a la més propera al nucli urbà.

4.5_ Aparcament de vehicles i parada transport públic. Nodus intermedis al perímetre del campus. 2012

Així mateix, el diferent tipus d'ús de cada edifici del campus, singularitza la seva capacitat d'atraure desplaçaments. No és el mateix, un edifici destinat a aulari, que un edifici destinat a departaments o un edifici destinat a un estudi concret. La densitat i el tipus d'usuaris de cada edifici mostra orientativament la seva capacitat d'atracció de desplaçaments.

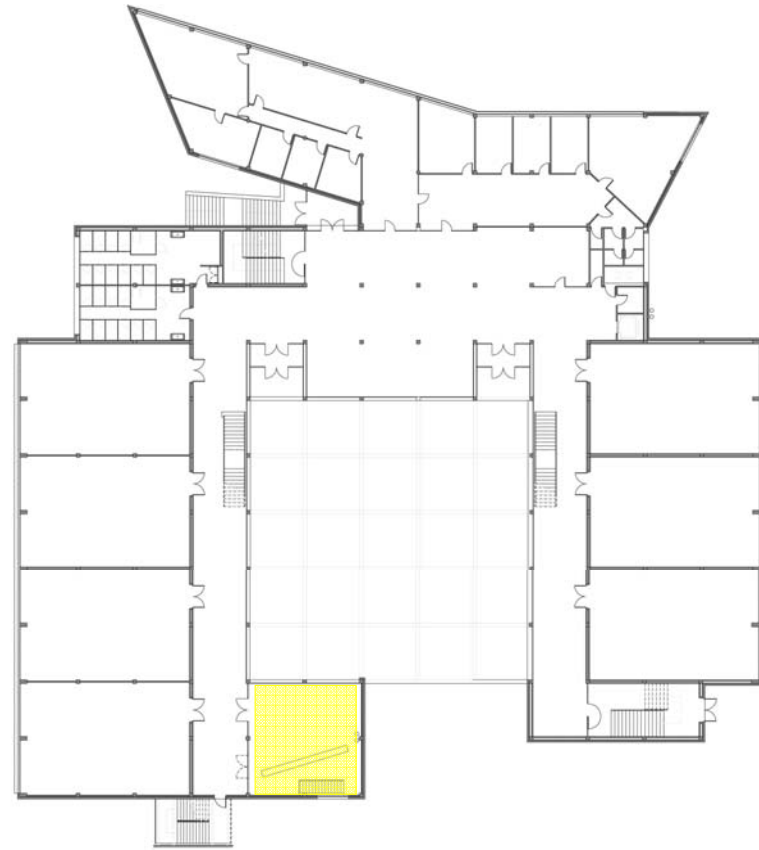
estudi ²	estudiants:	pdi.*:	pas.**:	total:
Politàcnic	2.440	319	109	2.868
F. Ciències	1.157	148	49	1.354
F. Ciències Jurídiques	1.071	114	45	1.230
F. Ciències Econòmiques i Empres.	1.451	269	57	1.777
Biblioteca	612	85		697

En un nivell més reduït d'atracció de fluxos, com a **nodus extrems "secundaris"**, es podrien identificar certs espais situats als interiors dels edificis amb capacitat d'atraure desplaçaments des d'altres parts del campus. Correspondrien a espais amb usos possiblement comuns i compartibles amb usuaris d'altres edificis, com podria ser una sala d'exposicions, una cafeteria, un local de reprografia especialitzat, una llibreria de matèria especialitzada, l'associació d'alumnes,... En darrer cas, aquests usos podrien atraure també usuaris de fora la universitat. En general, als equipaments del campus aquests usos col·lectius no estan situats en una posició fàcilment accessible i visible des de l'exterior.

Hi han exemples de les dues posicions, la situació més extrema pel que fa la visibilitat des de l'exterior d'aquests usos, seria a l'edifici de Ciències Experimentals, on la cafeteria està situada en una part petita i separada de la planta baixa de la façana d'entrada (la seva terrassa coincideix amb el punt de parada d'autobusos urbans). També seria el cas de l'edifici Politècnic 2, amb una cafeteria situada propera a l'entrada, però difícilment visible des d'aquella. Una situació intermèdia, podria ser el cas de l'edifici de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresars, amb la cafeteria amb façana cap el pati interior d'accés. En l'extrem oposat a aquests anteriors, es trobaria l'edifici de Ciències Jurídiques, on la façana és pràcticament tota ella opaca al carrer, i aquests espais de serveis comuns en situen a la planta soterrani, amb un us pràcticament exclusiu pels usuaris del propi edifici. Els soterrani solen ser les posicions més habituals dels espais amb aquests tipus d'us.

En pocs d'aquests espais interiors, considerats nodus secundaris", trobem que actuen amb capacitat suficient per a ser un punt de confluència significativa de recorreguts que no siguin de recorreguts interns dels estudis del propi edifici (el cas dels estudis Politècnics inclouria els usuaris dels cinc edificis vinculats).

² Tabla resum preparada per l'autor a partir de dades oficials obtingudes de la Universitat de Girona corresponents al curs 2009-2010, i publicades a la seva web:
<http://www.udg.edu/coneix/LaUdG/LaUdGenxifres/Memoriadedades/Curs20092010/tabid/16626/languag e/es-ES/Default.aspx>

6_Planta baixa de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials. 2012
 Localització "nodus secundaris" del campus: cafeteria, sala reprografia o botiga especialitzada
 Font: plànol elaborat per l'autor de la tesi.

Es pot observar, doncs, que el campus de Montilivi es converteix en un nodus de confluència de desplaçaments urbans i interurbans, de distàncies molt diferents, i amb mitjans de transport diferents (vehicles propis, transport públic, bicicletes i vianants). També, es pot observar que hi ha una distribució organitzada de diferents tipus de nodus que han d'estructurar recorreguts concrets a l'interior del recinte del campus, i també a l'exterior proper. Es tracta d'una organització de cercles concèntrics de mateix tipus de nodus, que alliberen la part central del campus d'uns desplaçaments intensos.

La dispersió d'aquests nodus en les diferents parts del campus, asseguren una certa dispersió de desplaçaments a peu per l'interior dels espais públics del campus, tan al seu interior com al seu perímetre, i també una dispersió dels problemes de concentració de mitjans de transport en determinats punts. La diferent capacitat d'atraure desplaçaments de cada tipus de nodus no asseguren que la dispersió de desplaçaments pugui ser uniforme per tots els espais.

En sentit contrari, el caràcter dispers de cadascuns dels tipus diferents de nodus es pot trobar que dificulta la possibilitat de coincidència entre tots els usuaris i per tant de relacionar-s'hi i d'interactuar. Aquest caràcter dispers dels punts de confluència de desplaçaments interns del campus es poden observar als plànols de localització dels diferents nodus del campus d'una forma molt clara.

Es significatiu el alt component estacional de la capacitat d'atraure fluxos amb l'actual activitat docent universitària. La relació majoritària de la capacitat de "nodus" només amb l'activitat docent reglada, i la manca d'activitats, amb una estacionalitat complementària a la docent, produeix que **fora dels períodes lectius** els desplaçaments necessaris d'usuaris es redueixin dràsticament, i desaparegui gairebé tota la capacitat d'atraure fluxos. L'efecte és un fenomen de **desertificació** dels espais del campus. La desertificació s'estén també als espais públics veïns.

En aquest sentit, fora dels períodes lectius, només les posicions interiors de l'edifici de **biblioteca i de l'edifici de serveis comuns** (cafeteria, bancs, reprografia, associacions d'alumnes, serveis a l'estudiant...) mantenen la capacitat d'atraure significatius desplaçaments d'usuaris cap a l'interior del campus.

II.3.5. NOVA MOBILITAT A LA PERIFÈRIA

MOBILITAT NOVA ENTRE NOUS NODUS

La situació perifèrica en un extrem lateral al sud del terme municipal de Girona, amb connexions molt concretes en sentit cap al centre de la ciutat i en sentit cap a l'exterior de la ciutat, i envoltat de fragments de teixits residencials de recent construcció deficientment connectats, caracteritza l'accessibilitat i mobilitat dels equipaments universitaris del campus de Montilivi.

Al 2010, al campus de Montilivi s'havien situat, agrupats dintre d'un recinte limitat, edificis destinats a docència i recerca on s'imparteixen d'una banda, estudis Politècnics, i d'una altra banda, estudis de Ciències Experimentals, Ciències Jurídiques, i Ciències Econòmiques, i, on en total treballen 850 professors, 260 persones d'administració i suport per poder ensenyar a **6.000 estudiants**¹. Un total de **7.110 persones**, que habitualment s'han de desplaçar entre el campus de Montilivi i els llocs on desenvolupen les altres activitats de la seva vida universitària, o al menys s'han de connectar amb el seu lloc de residència.

Durant la implantació gradual d'aquests equipaments, a l'entorn del campus han anat creixent en paral·lel nous espais públics urbanitzats, ampliant la disponibilitat de sendes de connexió entre el campus i els altres llocs on es desenvolupen activitats vinculades a la universitat, i en general amb la resta de la ciutat. Moltes d'aquestes sendes estan dimensionades pensant en el pas de vehicles rodats. La proporció d'espai públic i d'espai lliure respecte a l'espai privat en perifèries en procés de creixement és alt, sobretot comparat amb el teixit històric. La quantitat d'espai públic permet poder disposar d'opcions suficients a l'hora de trobar solucions per l'aparcament i la connectivitat dels vehicles privats a motor, i a l'hora, compatibilitzar espais amb els altres mitjans de transport.

Per la qual cosa, els desplaçaments majoritaris per l'exterior del campus poden ser còmodes en vehicle rodat, tant en **cotxes privats** com en **transport públic urbà o interurbà**. Aquesta relativa comoditat justifica l'ús **significatiu** d'aquests mitjans de transport. Tot i així, la proximitat de distància amb els llocs de les altres activitats vinculades al campus, afavoreix que també es pugui observar una **intensitat significativa de desplaçaments "a peu"** per l'exterior.

Una de les singularitats d'un campus tancat i especialitzat consisteix en que els "espais públics" de la **mobilitat interior** es projecten i executen "a mida" per a la mateixa universitat i un dels conceptes de partida de l'organització del campus era la separació entre circulacions de vianants i circulacions de vehicles a motor. Aquests criteris deixaven l'interior del campus reservat a **desplaçaments nomenats "a peu"**. A més, condicionava a l'existència d'uns punts on poder canviar el mitjà de transport de la mobilitat. Aquest fet suposa una primera **diferenciació de mobilitats generades** per l'activitat universitària, d'una banda les que discorren **a l'interior del campus**, i d'una altra, els que discorren **a l'exterior del campus**.

1_ Mobilitat a la perifèria de la ciutat, a peu, bicicleta, autobús urbà, o vehicle propi
Carrer de Maria Aurèlia Capmany, immediateses del Campus de Montilivi. 2012

¹ Dades obtingudes de la Universitat de Girona corresponents al curs 2009-2010. Publicades a la seva web: <http://www.udg.edu/coneix/LaUdG/LaUdGenxifres/Memoriadedades/Curs20092010/tabid/16626/languag e/es-ES/Default.aspx>

2_ Avinguda .Montilivi. 2012
 Mobilitat exterior al campus. Connexió longitudinal natural entre universitat i centre ciutat

Al detallar la capacitat de nodus urbà del campus tancat de Montilivi s'ha vist que hi havia una xarxa de punts de punts de confluència de desplaçaments distribuïts al campus d'una forma geomètricament organitzada que estructurava els recorreguts habituals dels usuaris, i suposava una **dispersió en la mobilitat tan a l'interior del campus com al seu exterior**. A l'exterior del campus, la dispersió es traduïa, a més, en dispersió de tipus de mitjà de transport amb la conseqüent dispersió en intensitats de mobilitats.

El desplaçament més habitual entre les activitats pròpies dels usuaris universitaris és el que connecta l'activitat docent o de recerca amb l'activitat habitacional. Les altres activitats (lleure, sociabilitat, producció de coneixement...) vinculades al campus de Montilivi es distribueixen dispersament per la ciutat amb lògiques de proximitat a algun dels dos pols d'implantació universitària o a lògiques de la pròpia ciutat. Des dels inicis, aquest campus no va contemplar al seu interior edificis destinats a l'ús habitacional, per la qual cosa els llocs habitacionals es troben escampats en àmbits territorials diferents del territori. Segons les dades d'enquestes universitàries de la pròpia universitat, pràcticament **la meitat dels usuaris de la universitat resideixen a la pròpia ciutat** i l'altra meitat fora de la ciutat.

S'estableix doncs, una identificació directa del campus de Montilivi com un punt de confluència de fluxos tan d'abast urbà, com d'abast interurbà. Amb aquesta doble escala territorial es concreten els desplaçaments que atrauen.

Els usuaris universitaris dels equipaments docents i de recerca del Campus de Montilivi es desplacen quotidianament durant els períodes lectius entre els centres docents i el seu lloc de residència habitual amb els mitjans de transport i la intensitat d'usuaris d'acord amb les enquestes de mobilitat universitària², amb les dades següents:

	estudiants:	pdi.*:	pas.**:	total:
a peu ***	995	102	37	1.134
en autobús urbà ***	892	143	22	1.057
en bicicleta ***	403	102	21	526
en moto	573	25	17	615
en cotxe individual ***	2.035	438	139	2.612
en cotxe compartit	804	84	23	910

*** aquests usuaris inclouen els que arriben a Girona de fora la ciutat, en tren o autobús interurbà, i després utilitzen un mitjà de transport diferent per connectar amb el campus

TRANSPORT PÚBLIC INTERURBÀ

	estudiants:	pdi.*:	pas.**:	total:
tren	524	53	4	581
autobús interurbà	262	16	0	278

* pdi: personal docent i investigador

** pas: personal d'administració i suport

² Enquestes de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat el curs 2009-2010 i publicades per l'Oficina Verda de la Universitat a la seva web:

http://www3.udg.edu/ov/mobilitat/docs/analisi_enquestes_curs_09_10.pdf

3_ Campus de Montilivi. 2012
Espais de mobilitat interna del campus i punts de confluència
Plànol elaborat per l'autor

4_ Campus de Montilivi. 2012
Intensitat de mobilitat a l'interior del Campus.
Plànol elaborat per l'autor
L'annex de "documentació gràfica específica" recull el plànol original

Assenyalar que en aquest pol universitari, la majoria dels trajectes dels usuaris per connectar amb el campus són en cotxe individual (2.612 usuaris), tot i que també, són significatius els desplaçaments "a peu" (1.134 usuaris) o en autobús urbà (1.057 usuaris). També assenyalar que els professors i el personal administratiu i de suport utilitzen molt majoritàriament el "cotxe propi" pels seus desplaçaments, però en aquest cas de tipus d'usuari, en una proporció molt més alta que els estudiants.

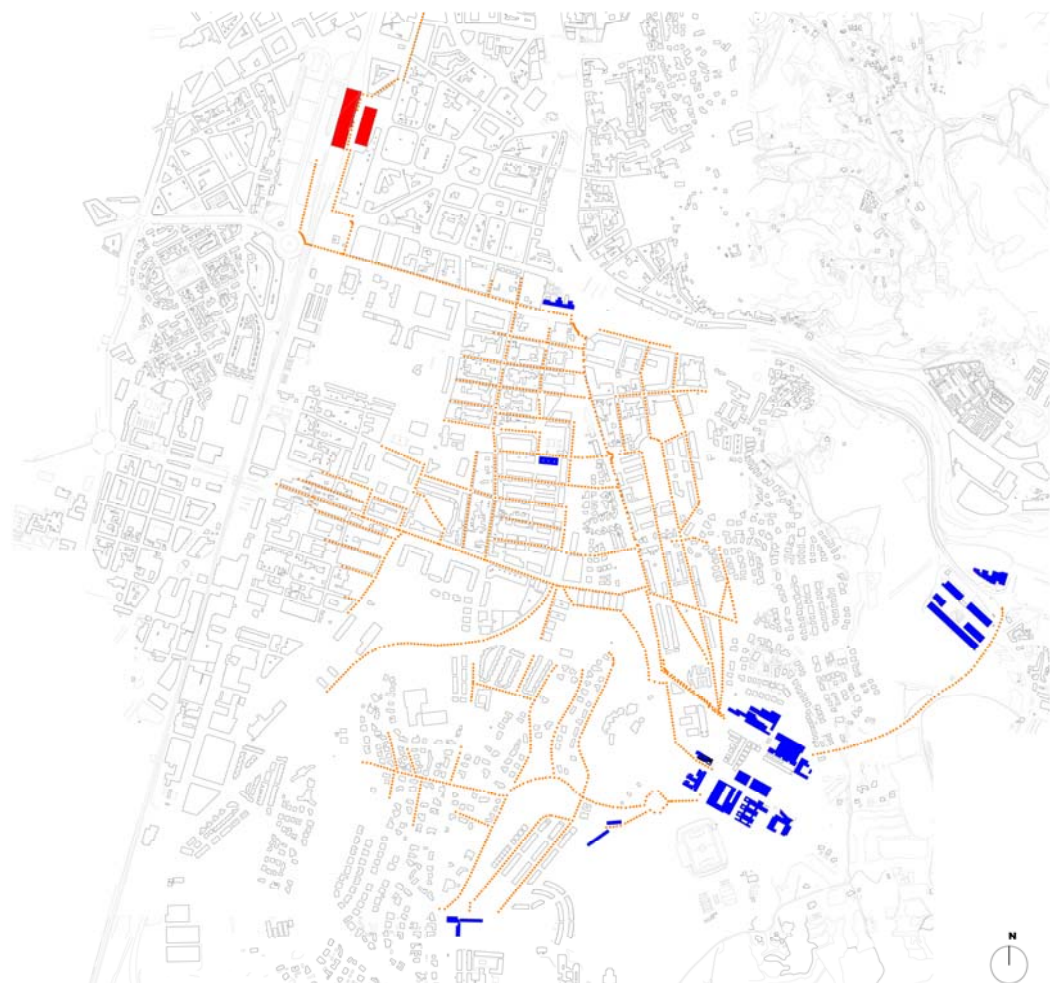
La utilització de cada mitjà de transport varia significativament quan la connexió es refereix només amb la pròpia ciutat. En aquest cas, els estudiants que es desplacen "a peu" són **majoritaris** (995 dels 6000 estudiants), els segueixen els que es desplacen en **autobús urbà** (892 dels 6000 estudiants) i a continuació els que utilitzen la bicicleta (224 dels 600 estudiants); en canvi, professors i personal administratiu i de suport continuen amb desplaçaments en vehicle propi (577 de 1152 pas i pdi). Només 102 dels 894 professors i 37 dels 257 treballadors d'administració i suport es desplacen a peu al campus.

Hi ha una **diferència clara de mitjans de transport utilitzats segons el tipus d'usuari** (estudiant o professor). I en conseqüència, atès el caràcter individual dels desplaçaments en "cotxe propi", hi ha reduïda possibilitat de coincidència en els trajectes de desplaçament dels diferents tipus d'usuaris fora de l'edifici universitari.

La trobada espontània entre professors (438 professors) i estudiants fora de l'edifici universitari es redueix a un àmbit reduït, al trajecte entre l'edifici i l'aparcament, que sumat a la flexibilitat d'horari d'activitat dels professors i el nombre d'aparcaments existents, fa que aquesta **oportunitat de coincidència sigui molt ocasional**.

De les dades de mobilitat forçada obtingudes (residència / lloc d'estudi) a les enquestes de mobilitat de la Universitat³, es pot deduir que el campus de Montilivi genera una quantitat significativa de desplaçaments "a peu" canalitzats en un determinat moment a través dels **camins interiors del campus** (entre edificis i perímetre): un total de 7.000 persones, entre estudiants, professors o personal administratiu o de suport. Uns necessiten (mes de 1.057 persones) desplaçar-s'hi entre cada edifici i alguna de les cinc parades d'autobús urbà o amb la parada d'autobús interurbà, totes les parades situades a l'anell perimetral; d'altres (3.722 usuaris), amb les illes d'aparcament de l'interior del campus, o amb els aparcaments disponibles a l'exterior de l'anell perimetral del campus; i, la resta (1.134 usuaris), amb els dos punts de connexió habitual dels recorreguts "a peu" entre el campus i la ciutat, la rotonda nord del campus i l'aparcament de l'oest. Els dos punts de connexió queden enllaçats pel tram oest del carrer perimetral (carrer de Mª Aurèlia Capmany), a la part més baixa del campus. La coincidència de trajectes i el pas obligat, encara que pugui ser puntual, en aquest tram del carrer Mª Aurèlia Capmany li dona un caràcter potencial de centralitat del campus.

^{3 3} Dades recollides a l'enquesta de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat el curs 2009-2010 i publicades per l'Oficina Verda de la Universitat a la seva web:
http://www3.udg.edu/ov/mobilitat/docs/analisi_enquestes_curs_09_10.pdf

5_Entorn Montilivi. 2012
 Mobilitat de vianants externa al Campus
 Recorreguts més curts amb un màxim de 20 minuts a peu

No tots els camins interiors canalitzen la mateixa intensitat de flux de vianants. La dispersió de nodus a l'interior del campus suposa també una **dispersió de mobilitats**. Hi ha una diferència clara entre camins de penetració longitudinal al campus, i camins transversals. Trams concrets de dos camins de penetració longitudinal són els que acullen la intensitat major de mobilitat.

Els desplaçaments de penetració a peu cap a l'interior del campus es reparteixen clarament en dos camins paral·lels (EO1b, i EO3), seguint la composició estructurada del campus en dues bandes marcades pel tipus d'estudi (una destinada als estudis Politécnics i l'altra, als estudis de Ciències).

Cada recorregut es utilitza per un col·lectiu d'usuaris molt determinat pel tipus d'estudi que segueixen (politécnic o ciències). En el fons es produeix una **separació entre tipus d'usuaris** (estudiants i professors) i **entre usuaris de cadascun dels dos tipus d'estudis que acull el campus**.

En general, la **màxima intensitat correspon als trams més propers a la connexió del campus amb la ciutat**. Els camins transversals, es destinen als desplaçaments necessaris d'aparcaments o parades d'autobús. La **connexió amb la biblioteca** altera lleugerament la jerarquia de mobilitat establerta per la intensitat d'usuaris de cada estudi.

A l'exterior del campus (fora del perímetre de l'anell), els fluxos **es disgreguen més**. Sobretot per l'ús dividit entre diferents mitjans de transport, i també, per l'existència de direccions de connexió diferents. D'una banda uns usuaris necessiten connectar amb l'exterior de la ciutat i d'altres amb el nucli de la ciutat. La posició del campus a la ciutat suposa que aquestes dues mobilitats siguin en direccions oposades. Des del punt de vista de la incidència en la percepció de la imatge de la ciutat els desplaçaments amb l'exterior de la ciutat s'intueixen que tenen una incidència menor que els desplaçaments dintre de la pròpia ciutat.

Segons les enquestes de mobilitat de la universitat, el campus es **connecta amb l'exterior de la ciutat utilitzant majoritàriament vehicles propis**, aproximadament una mica més de 2500 usuaris⁴. També hi ha una part considerable d'usuaris que connecten a través de tren o d'autobús interurbà, aproximadament uns 800 usuaris⁵. Però, la situació de les seves estacions al centre de la ciutat fa considerar part d'aquests desplaçaments com interns als de la pròpia ciutat.

La posició perifèrica a la ciutat del campus i la disponibilitat de tres carrers per connectar en vehicle amb la xarxa de comunicacions externa de la ciutat donen una accessibilitat còmoda i ràpida del campus amb el territori regional. Aquests desplaçaments no necessiten de travessar cap de les àrees denses del nucli de la ciutat.

⁴ Dades recollides a l'enquesta de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat el curs 2009-2010 i publicades per l'Oficina Verda de la Universitat a la seva web:
http://www3.udg.edu/ov/mobilitat/docs/analisi_enquestes_curs_09_10.pdf

⁵ Dades recollides a l'enquesta de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat el curs 2009-2010 i publicades per l'Oficina Verda de la Universitat a la seva web:
http://www3.udg.edu/ov/mobilitat/docs/analisi_enquestes_curs_09_10.pdf

La connexió entre el campus i la pròpia ciutat, també segons les enquestes de mobilitat de la universitat, **majoritàriament és a través de desplaçaments “a peu”**⁶. Els espais urbans disponibles a l'exterior immediat del campus divideixen els recorreguts a peu dels usuaris de la universitat amb el nucli urbà de la ciutat en dues direccions principals, una longitudinal, cap el nord, i l'altra transversal, cap a l'oest.

El trajecte “a peu”, exterior al campus, amb més intensitat correspondria al que connecta longitudinalment⁷ el campus de Montilivi amb la plaça dels Països Catalans, en direcció al centre de la ciutat, a través principalment de l'Avinguda de Montilivi, on coincideixen els usuaris que enllacen amb habitatges situats al centre o al nord de la ciutat i els que enllacen amb l'estació del tren o l'estació dels autobusos interurbans. En segon lloc, hi hauria el trajecte de connexió amb el nou Eixample Sud, teixit urbà en procés de consolidació d'una alta densitat, situat lleugerament separat del campus i en una posició tangencial al campus.

El trajecte longitudinal, connectant amb el centre de la ciutat, discorre majoritàriament per **l'Avinguda de Montilivi**, compartint els vianants el carrer amb tots els altres mitjans de transport (públic i privats), però en l'extrem sud, al costat del campus, els fluxos de vianants es disgregarien en dos recorreguts alternatius, d'una banda, travessant en diagonal, els jardins de Vicenç Albert Ballester i Camps i circulant un tram pel carrer del Puigsacalm i un tram pel carrer de Maria Aurèlia Capmany, i, d'altra banda, circulant pel carrer de Lluís Santaló. Tot i la distància entre el campus i l'estació de tren, es podria incloure la connexió entre aquests dos punts extrems com d'una comoditat permisible (25-30 minuts a peu). La mobilitat pel tram de trajecte proper a l'estació de tren, entre la plaça dels Països Catalans i la pròpia estació del tren, s'entén com a superposat a les mobilitats pròpies de la part central de la ciutat.

Amb una utilització molt minoritària, el trajecte longitudinal de vianants, es pot dividir en recorreguts per dos carrers paral·lels a l'avinguda Montilivi, el carrer de Maria Aurèlia Capmany, en el cas de connectar el campus amb l'extrem nord-est del barri de Montilivi (amb preus més econòmics de lloguer), o el carrer de Josep Maria Corredor, connectant més cap al centre del barri. Tots dos van canviant de nom segons el tram, tot i mantenir la mateixa direcció, i coincidint amb canvis de tipus de teixit edificat.

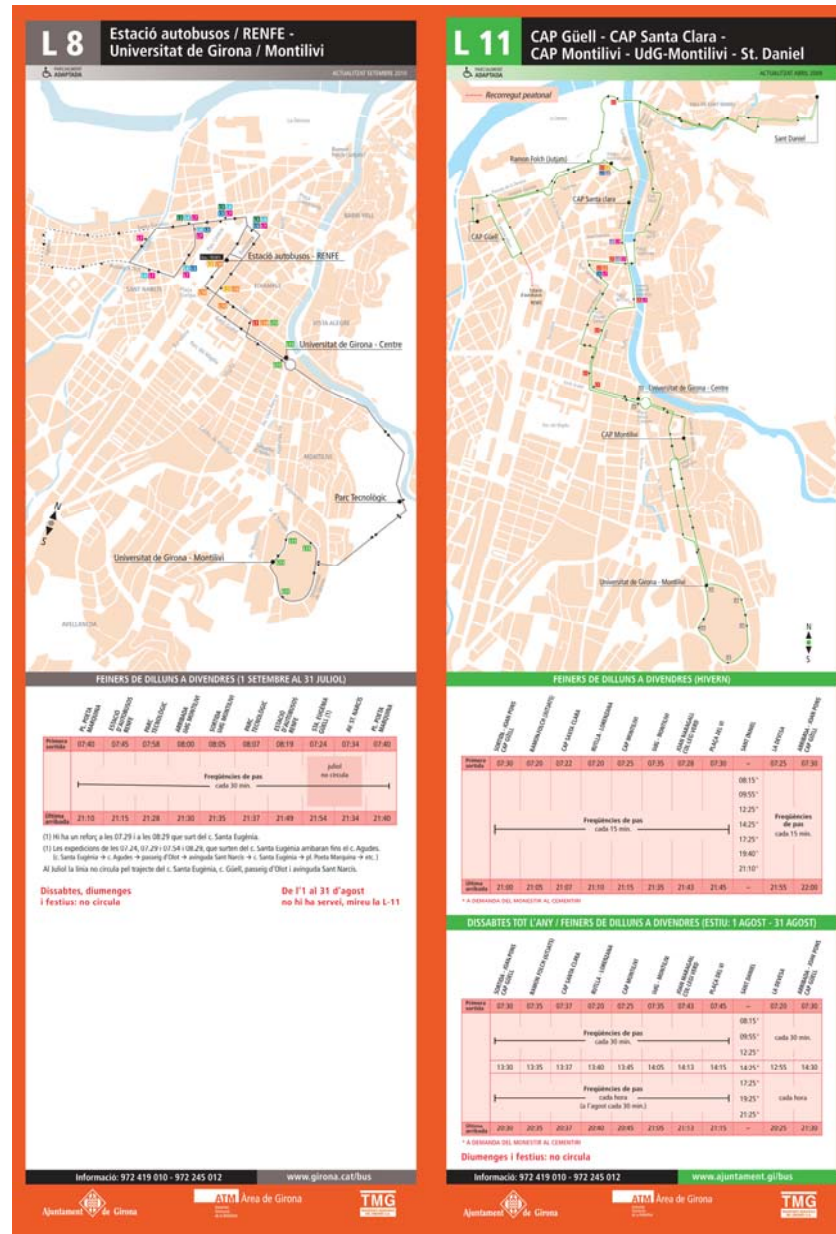
En sentit transversal de la ciutat, la connexió “a peu” del campus amb la ciutat, en concret amb el nou barri de l'Eixample Sud, es produeix majoritàriament pel carrer de la Riera Bugantó i el seu pont sobre la riera d'us **exclusiu per vianants i bicicletes**. Aquest recorregut es podria caracteritzar com a “camí sec” perquè hi ha un camí alternatiu més recte per la part darrera del carrer de la Riera Bugantó, i que a través d'un camí pel bosquet permet connectar l'Eixample Sud amb la part de l'avinguda Montilivi que llinda amb l'aparcament oest del campus.

6_ Desplaçaments transversals
Connexió a peu entre el Campus de Montilivi i el barri de l'Eixample Sud a través del bosquet. 2012

⁶ Dades recollides a l'enquesta de mobilitat realitzades per la pròpia Universitat el curs 2009-2010 i publicades per l'Oficina Verda de la Universitat a la seva web:
http://www3.udg.edu/ov/mobilitat/docs/analisi_enquestes_curs_09_10.pdf

⁷ Les mobilitats a la ciutat de Girona, es poden identificar clarament en dues direccions, en sentit “longitudinal”, nord-sud, i en sentit “transversal”, est-oest, fent-les coincidir amb el sentit longitudinal de la permanència de la direcció nord-sud, ja present al recorregut històric de l'antiga Via Augusta romana.

7_ Línies d'autobús urbà que connecten amb el campus de Montilivi. 2011
El regim de servei segueix el mateix regim estacional de funcionament del Campus

La proximitat entre el campus i l'Eixample Sud, permet que els usuaris puguin connectar "a peu" de forma còmoda amb gairebé qualsevol punt del barri. El nombre de carrers i la reduïda distància entre encreuaments de carrers multiplica l'alternativa de recorreguts al seu interior. Per la qual cosa, els desplaçaments dels usuaris de la universitat a l'Eixample Sud, a partir de l'encreuament entre l'avinguda Lluís Pericot i el carrer del Marques de Caldes de Montbui es dispersen d'una forma significativa en direcció al centre del barri. Les mobilitats dels universitaris en aquests dos carrers es superposen a mobilitats d'algunes altres activitats centrals que s'hi acullen.

L'altra mitja de transport utilitzat significativament pels usuaris del campus és **el transport públic**. Al perímetre del campus de Montilivi es situen parades d'autobús urbà de dues línies, la L8 i la L11 que connecten els seus equipaments amb la resta de la ciutat, amb horaris que coincideixen en intensitat de freqüència amb els del calendari lectiu.

La línia 8 connecta d'extrem a extrem, la plaça on es troba l'estació central de tren i l'estació d'autobusos interurbans, i el campus de Montilivi. Estén el seu recorregut en els dos sentits fins al nou Parc Científic i Tecnològic situat a la Creueta. Funciona només durant el període lectiu.

La línia 11, funciona de forma més continuada, tot i que, també redueix la freqüència de pas els dies no lectius. Connecta el campus amb l'extrem nord del centre de la ciutat. Resulta significatiu del seu trajecte, el pas per carrers centrats en el teixit de baixa densitat del barri de Montilivi, enlloc de passar per l'avinguda de Montilivi amb un caràcter de major centralitat.

Es especialment significativa la disponibilitat i visibilitat **per diferents carrers paral·lels en barris de baixa densitat** d'una mobilitat servida per dues línies de **transport públic** amb una certa intensitat de freqüència de pas i que inclús és d'àmbit interurbà.

II.3.6. UNA PERCEPCIÓ URBANA PER A MONTILIVI

1,2_Un campus especialitzat en una perifèria paisatgística de la ciutat.

Situat Montilivi en un entorn natural que evoca el seu passat rústic i boscos, els edificis del campus es barregen amb el verd en una forma paisatgística que esmorteix l'impacta visual de la presència del conjunt dels elements construïts al campus. Fet que afegit a una posició apartada respecte a vials principals de la ciutat – aquells que connecten alguns del nodus habituals de la seva mobilitat urbana –, i, afegit a que les residències veïnes tenen una densitat molt baixa, fa que també la visibilitat dels equipaments pugui considerar-s'hi des de la ciutat – habitants i visitants –, tot sumat, com limitat i parcial. Singularment, un nombre significatiu d'observadors habituals serien aquells 10.000 espectadors¹ que quinzenalment poden assistir als esdeveniments del camp de futbol veí. El rècord d'assistència a l'estadi de Montilivi és de 25.000 espectadors.

Ens trobem doncs a Montilivi, amb una situació de volums construïts poc visibles, i una situació sumada a disposar d'un nombre poc significatiu d'observadors potencials que la puguin veure. Per la qual cosa la interpretació de la visió d'edificis al campus de Montilivi que poden tenir els habitants de Girona o els seus visitants, com observadors d'un **estímul visual d'elements fixes**, i donades les condicions urbanes de l'entorn proper **es pot considerar de baixa intensitat**.

En canvi, sensiblement diferent seria la visibilitat d'element físic d'equipament universitari a Girona de l'edifici de la Normal, situat al transitat carrer Emili Grahit en la seva cruïlla amb la plaça dels Països Catalans, que en aquests moments acull la Facultat de Medicina. Gairebé la majoria del transit de la zona sud de Girona en direcció cap a la Costa Brava, o en sentit contrari, d'entrada al centre de la ciutat des de l'avinguda Lluís Pericot, travessa per la plaça dels Països Catalans, i per tant, poden veure l'edifici dedicat a l'activitat universitària. Aquest es un edifici aïllat de les agrupacions, però amb un funcionament universitari exposat a un nombre significatiu d'observadors.

Les circumstàncies canvien a una **major intensitat visual** quan l'element a observar de la universitat és el **moviment dels seus usuaris**. En aquest cas, els observadors ja no són únicament el reduït nombre que té visió directe sobre els equipaments, sinó que s'amplia a tots aquells observadors que es troben al llarg dels desplaçaments dels universitaris. I, a més, si els observadors poden identificar aquests fluxos com desplaçaments vinculats a la universitat.

Una primera visibilitat significativa de l'activitat universitària al campus de Montilivi per part dels habitants de Girona es concretaria amb el moviment de persones i vehicles d'usuaris universitaris per espais públics vinculats a la seva activitat habitual d'aprenentatge. La divisió al 50% del lloc de residència dels usuaris entre dintre de la ciutat i fora de la ciutat dona una primera idea de divisió d'intensitats de fluxos entre els dos tipus de **desplaçaments principals**, un, **cap a l'interior de la ciutat**, i l'altre, **cap a l'exterior de la ciutat**.

¹ Es la capacitat de seients de l'estadi de Montilivi. Dada obtinguda de la web del club de futbol.

3_Escenari usual: desplaçaments d'usuaris en diferents mitjans

4_Plaça Països Catalans. 2012
Escenari usual: desplaçaments d'estudiants "a peu".

Un dels tipus importants de desplaçaments atrets pel campus de Montilivi és el dels seus usuaris "vianants", que habitualment es mouen "a peu" en els **trajectes entre els equipaments universitaris i el nucli de la ciutat**. Hi han **1.134 usuaris, entre estudiants, professors i personal d'administració i suport que es mouen "a peu"** en la seva mobilitat forçada pels carrers de la ciutat, al menys en els trams més propers als equipaments. El tipus d'espais urbans que travessen, determina en gran mesura la visibilitat dels seus moviments. Dependrà de les densitats d'observadors que els puguin veure (residents, persones de pas, ...).

Els 1.134 usuaris que habitualment es desplacen "a peu", connecten la gran majoria amb espais del nucli urbà de la ciutat i disposen de tres itineraris diferents possibles per fer-ho, però on només dos són els tipus de teixits urbans per on discorren: un teixit residencial de baixa densitat travessat longitudinalment per tres vials paral·lels, en els primers trams dels itineraris cap al nord, i, un teixit mixt de residencial i terciari, amb zones d'alta densitat i amb uns vials primaris d'un flux de vehicles alt, en els itineraris cap a l'oest (pel barri de l'Eixample Sud).

Als tres itineraris, a l'allunyar-se d'aquests trams més propers al campus, tendeixen a la dispersió dels fluxos entre diferents carrers. **A la part de les connexions amb el centre de la ciutat**, la dispersió es va produint progressivament cap a l'oest a la successió d'encreuaments de l'avinguda de Montilivi, i sobretot, a partir de la plaça dels Països Catalans, on es diferencien els desplaçaments pel carrer Emili Grahit, tot buscant l'estació, i els que s'endinsen pel carrer de la Creu. Al voltant de la plaça dels Països Catalans, el teixit residencial es mistifica acollint terciari i augmenta de densitat residencial. **A la part de l'Eixample Sud**, aquesta dispersió es va produint a partir de l'encreuament del carrer de Marques de Caldes amb el carrer de la Rutlla.

Pel que fa al nombre d'**observadors**, el teixit residencial de baixa densitat (al voltant de l'avinguda Montilivi), en general, no acull cap mena d'ús col·lectiu a les seves plantes baixes. Per tant, el nombre d'observadors al carrer es baix, a excepció dels que es troben als vehicles, cotxes i autobusos que transiten per l'avinguda de Montilivi. Conforme s'acosta a la plaça dels Països Catalans, s'incrementa el nombre de locals de planta baixa amb alguna activitat terciària, augmenta la densitat de residents i conflueix el transit de l'avinguda Lluís Pericot, i en conjunt resulta un augment del nombre d'observadors. A l'itinerari cap a l'estació, a partir de la plaça dels Països Catalans es trobarien els carrers amb major nombre d'observadors. Als desplaçaments longitudinals amb el centre de la ciutat, **el nombre d'observadors augmenta gradualment conforme s'aproximen al centre de la ciutat**.

Diferent és el nombre d'observadors als carrers que canalitzen **les connexions amb l'Eixample Sud**, en una direcció transversal. L'alta densitat del teixit residencial, l'ús col·lectiu de les plantes baixes, i la significativa intensitat del transit rodat dels seus carrers, suposa **un nombre alt d'observadors per als moviments de fluxos de "vianants" que són usuaris de la universitat**.

Ens trobem al llarg dels escenaris d'aquests **fluxos per l'interior de la ciutat** un nombre de potencials observadors variable, que en l'itinerari cap al centre de la ciutat augmenta conforme es redueix la intensitat del flux; i que en canvi, a l'itinerari cap l'Eixample, a partir dels primers trams, ja disposa d'un nombre significatiu de potencials observadors. El resultat es **una intensitat de percepció urbana de l'activitat universitària al pol de Montilivi de mitjana intensitat**.

Hi ha 2.612 usuaris que es desplacen en **cotxe propi**, als quals s'han de sumar els 450 cotxes dels 910 usuaris que comparteixen vehicle, aproximadament un 50% segons les enquestes es desplacen connectant amb l'exterior de la ciutat. Aquest nombre de desplaçaments permeten distingir dos itineraris, cadascun en una direcció diferent, un enllaçant amb l'interior de la ciutat i l'altre enllaçant amb l'exterior de la ciutat. Els itineraris de vehicles amb l'exterior de la ciutat s'hauran d'afegir als itineraris amb l'interior de la ciutat ja identificats pels vianants. A la ciutat els itineraris de vehicles coincideixen pels mateixos espais i a través de les mateixos teixits urbans per on transiten els vianants.

L'itinerari amb l'exterior de la ciutat, es a través de vials situats en vials sense població resident, o amb residències de molt baixa densitat, o amb activitats terciàries molt especialitzades i introvertides i, amb pocs vianants transitant per ells. Es tracten, per tant, d'uns vials públics amb **un nombre baix d'observadors**, i que a més s'afegeix la dificultat de poder identificar clarament l'augment d'intensitat de flux amb el funcionament d'una activitat universitària.

La intensitat de ser visible, pel nombre d'observadors, **els desplaçaments de les bicicletes** serien similars als fluxos de vianants i de cotxes, ja que es desplacen per gairebé els mateixos espais. Pot ser els trams per on es podrien arribar a veure estarien més allunyats dels equipaments universitaris que en el cas dels vianants i menys que el dels cotxes, tot i que, l'augment de distància suposa una dispersió que redueix la intensitat d'estimular la visió.

Les dues línies **d'autobusos** (L8 i L11) que connecten el campus amb la ciutat, sumat a la línia (L1) que travessa per l'Avinguda Lluís Pericot, traslladant 1.057 usuaris, transiten pels carrers més connectats de la ciutat. La seva visibilitat es especialment significativa en llocs de recent construcció, com la part més al sud de l'Eixample Sud, o els teixits de baixa densitat residencial de Montilivi, per la interpretació que es pot derivar d'identificar aquests nous espais urbans amb servei de transport públic amb una certa intensitat. El gran àmbit territorial dels recorreguts de les línies, suposa, d'una banda, que siguin nombrosos els observadors del pas del vehicle de l'autobús que enllaça amb els equipaments universitaris; i d'altra que els usuaris del propi autobús puguin veure el nombre d'usuaris universitaris que l'utilitzen. En total, hi ha un nombre significatiu d'observadors potencials del flux d'autobusos i del flux dels usuaris de l'autobús, i molts d'ells escampats per indrets de la ciutat relativament allunyats dels equipaments universitaris. Hi ha doncs, en **la visibilitat del moviment dels autobusos una capacitat significativa d'augmentar la percepció urbana d'existència d'activitat universitària al campus de Montilivi**.

La visibilitat de la parada **d'autobusos interurbans** queda reduïda als usuaris d'aquestes línies, normalment només residents a les poblacions que connecta l'autobús, ja que està situada al perímetre de l'anell del propi campus amb transit de només usuaris universitaris. Es tracta d'una visibilitat que s'estén a un àmbit territorial supramunicipal, però el nombre d'observadors potencials depèn dels potencials usuaris de la línia concreta. La **percepció urbana que es deriva es mitjana i en àmbits molt acotats**.

Les característiques de visibilitat d'altres mitjans de transport no són prou significatius pel que fa al nombre observadors, i per tant, suposaran un estímul de tan baixa intensitat per poder interpretar els fluxos que no sembla adient incloure un estudi singularitzat dels seus itineraris i característiques. Per exemple, el pas dels usuaris per l'estació de tren, a l'arribada a la ciutat es molt ràpida, amb pocs observadors potencials, malgrat que al marxar de la ciutat, en canvi, podria arribar a ser més lenta, i en aquest cas, el nombre d'observadors del flux augmentaria. Sempre dependria de les condicions de l'estació de ser atractiu com a lloc d'estada o trobada, fet que faria augmentar el temps de ser utilitzat tant pels usuaris universitaris (element visible) com pels altres usuaris del tren (observadors).

Finalment, la **visió de cotxes aparcats** als aparcaments de diferents emplaçaments, com elements fixes i mòbils alhora i vinculats a l'activitat universitària, en determinats moments del dia, fa interpretar a l'observador que hi ha algun tipus d'activitat intensa en les proximitats. Però també en aquest cas, el nombre d'observadors és molt limitat, menys limitat als aparcaments de Montilivi, a l'estendre per alguna zona amb més població o amb més flux de vehicles i persones, i més reduït al Barri Vell, on els observadors directes són molt pocs a l'estar situats en espais de molt baixa densitat i amb fluxos molt reduïts tant de vehicles com de persones.

Per la qual cosa la interpretació urbana del funcionament d'activitat universitària que poden tenir els habitants de Girona o els seus visitants, **com observadors d'estímuls visuals d'elements mòbils generats al campus de Montilivi**, per les condicions urbanes de l'entorn **es pot considerar com una percepció limitada i parcial.**

Com a conclusions de l'anàlisi de la percepció, sobre la intensitat dels elements visibles i del nombre d'observadors potencials d'aquests elements visibles, generats pel campus de Montilivi es podrien sintetitzar en:

1. l'àmbit per on recorren els usuaris universitaris, o els mitjans de transport que per aquest motiu fan servir, i on es poden veure amb intensitats diferents, serien el barri de Montilivi i el de la Creu de Palau, després l'Eixample Sud, i finalment, molt més difuminat, per la resta de carrers de la ciutat. Assenyalar, en la proporció que correspongui a usuaris del campus, els desplaçaments per la zona de la Devesa, com a punt de concentració d'estudiants, ja que acull els espais de l'activitat de socialització nocturns de la ciutat.
2. hi haurien intensitats de moviments d'usuaris del campus de Montilivi diferents segons zones, avaluables com: d'alta intensitat al barri de Montilivi, de mitjà intensitat a la Creu de Palau i l'Eixample de Girona, amb menor intensitat pels carrers al voltant del barri de la Devesa. El nombre d'espectadors potencials varia i, en molt menor intensitat per altres carrers de la ciutat. I per tant, l'estímul de contribució a la nova percepció es podria avaluar orientativament com mitja pel que fa a mobilitats pel barri de Montilivi, i a les de l'Eixample Sud (c. Emili Grahit); mitjana-alta per les de la part de Montilivi nord (mes propera al centre de la ciutat), i per les de l'Eixample Sud, i baixa pel que fa a les que recorren pel barri de la Creu de Palau. Assenyalar la zona de la Devesa, que les mobilitats per ella es podrien avaluar com de mitjana-alta.

5,6_Percepció urbana vinculada a l'activitat universitària: Oxford i Cambridge a l'Eixample Sud de Girona. 2012

3. l'impacte visual de mobilitats vinculades al campus de Montilivi es manifesten especialment pels desplaçaments, a través dels espais públics, de l'autobús amb usuaris universitaris, seguits dels desplaçaments a peu i en cotxe, i en darrer terme pels efectuats en bicicleta.
4. l'interior del campus queda ocult a la visió des del seu exterior. Al perímetre no hi ha cap accés a edificis, els desplaçaments es limiten a connectar amb els aparcaments exteriors a l'anell. Els desplaçaments interiors, pràcticament tots "a peu", queden gairebé fora de l'imaginari dels altres habitants de la ciutat o dels seus visitants.
5. el campus de Montilivi es pot percebre des de fora del seu anell com sumit en un cert silenci idíl·lic (o també es podria dir com "letargia luxosa") que contrasta amb l'actiu soroll de la seva activitat interior
6. un nombre considerable de desplaçaments en cotxe del campus, per la proximitat a la xarxa de comunicacions de fora la ciutat, no són gaire percebuts pels habitants de la ciutat o pels seus visitants.
7. com baixa es podria considerar la contribució dels elements fixos del campus de Montilivi, edificis o urbanització a una nova percepció de la ciutat.
8. la visió dels aparcaments plens de cotxes, es un termòmetre de la intensitat de l'activitat del campus de Montilivi. La seva situació a espais del perímetre del campus i d'una mica més enllà, els fa més visibles, i per tan més perceptibles que els propis edificis.
9. l'estímul per la visió d'una mobilitat vinculada a la universitat per aquests àmbits de l'entorn de Montilivi és proporcional a la intensitat en que son vistos, i, al nombre d'espectadors que va variant a cadascun dels àmbits del barri.

Les diferents visibilitats de fluxos per espais col·lectius vinculats al campus de Montilivi permeten interpretar als diferents observadors distribuïts per la ciutat – la gran majoria – o inclús de fora de la ciutat que:

- hi ha **una activitat nova al sud del barri de Montilivi**, i que aquesta és d'educació superior, i que es pot relacionar amb el teixit productiu del territori.
- hi ha una part dels seus **usuaris que resideixen al barri o a prop del barri**
- hi ha una part dels seus **usuaris que podrien residir al barri o a prop del barri**
- hi ha **una població significativa, molts joves i d'altres no tan joves**, amb diferents nivells de coneixements tècnics i de ciències, en moviment pel barri de Montilivi, Creu de Palau i l'Eixample de Girona; amb menor intensitat pels carrers al voltant del barri de la Devesa; i, en molt menor intensitat per altres carrers de la ciutat
- hi ha una part dels seus usuaris que arriben en **cotxes als entorns del campus**, i el deixen allà aparcats durant hores.
- hi ha una **unes línies d'autobusos urbans** que arriben amb una freqüència considerable, al menys en dies lectius, fins a uns barris residencial de baixa densitat, com són en aquests moments els de Montilivi i Creu de Palau.
- hi ha alguna línia de **transport interurbà** que arriba al perímetre del propi campus.

Tots aquests fets relacionats amb la presència de l'activitat universitària al campus de Montilivi, suposa que els observadors de la ciutat, ja siguin privats o públics, els interpretin d'acord als seus interessos i punts de vista i alguns actuen o intenten actuar desenvolupant algunes activitats urbanes concretes (canvis en residències, nou comerç o lleure, actuacions culturals,...) , amb incidència directa sobre les condicions dels espais de la ciutat on s'han de desenvolupar.

II.3.7. DE LA NOVA PERCEPCIÓ A TEIXITS NOUS o TRANSFORMACIONS
DE TEIXITS A MONTILIVI

II.3.7. DE LA NOVA PERCEPCIÓ A TEIXITS NOUS o TRANSFORMACIONS DE TEIXITS A MONTILIVI

1_Teixits residencials de baixa densitat contigus al campus de Montilivi. Avinguda de Montilivi. Girona 2012

2_Teixits desenvolupats a partir del planejament urbà de 1986, en transformació. Carrer de Marques de Caldes. Girona 2012

La ciutat a l'àrea de Montilivi es una mosaic de fragments de teixits urbans de característiques variades, en la majoria dels casos, molt especialitzats i que llienen amb l'espai lliure d'urbanització del terme municipal. Els moments de formació de cadascun d'ells, reflecteixen les característiques més o menys adequades a acollir el desenvolupament d'activitats urbanes modernes.

Un dels fets físics urbans a Girona més singular de creació de nou espai urbà a partir de la implantació de l'activitat universitària a la ciutat, seria la creació a Montilivi d'un nou teixit construït molt especialitzat, amb unes característiques molt adreçades a les activitats docents i de recerca de la funció universitària. Posteriorment, fora de l'anell inicial, es va anant incorporant activitats residencials i esportives. En aquestes darreres implantacions, però, amb un teixit d'unes característiques seves de tipologies d'edificació aïllada més relacionades amb els entorns de baixa densitat i de construcció aïllada on s'han anat situant.

La implantació de la nova activitat al campus, es va considerar que necessitava per l'eficiència de la seva funció docent i de recerca d'un teixit especialitzat i amb un cert grau d'aïllament en allò possible de la bullícia de l'activitat urbana habitual dels nuclis urbans. En aquest sentit es va pensar en un anell tancat amb unes característiques interiors concretes i alhora flexibles, que permetessin adaptacions a les variables funcionalitats que suposaven el desenvolupament de cadascun dels estudis. A l'apartat de l'eclosió universitària es descriuen en més detall les característiques morfològiques del nou campus i de la seva relació amb l'entorn més immediat.

D'altra banda, i de manera sintètica, als voltants propers del campus de Montilivi es poden identificar dos tipus bàsics de teixit residencial.

- Uns teixits residencials formats abans de la presència de la universitat a la zona, fruit de planejaments fragmentats que responen a unes característiques de **residencial de baixa densitat**, seguint models interpretats de ciutat-jardí dels anys setanta, amb unes connexions molt puntuals a la xarxa viària; i acompanyats desconnectadament, de **teixits de creixement suburbà** de densitats variades i funcionalitats residencials i barrejades amb locals industrials, formats al llarg de traces històriques longitudinals com la carretera de Barcelona, i el camí de Palau Sator (traça de l'antiga Via Augusta);
- Uns segons teixits, desenvolupats a partir del planejament general urbà de 1986, amb una certa intuïció de la primera presència de la universitat, o un cop ja assolida la implantació d'un campus compacte. Es combinen teixits formats amb característiques de nou creixement, amb teixits de suturació entre diferents fragments anteriors. Uns dels teixits acollen usos mixtos de residencial i terciari, i d'altres, teixits molt especialitzats en residencial de densitat baixa, en general del tipus edificació arrencada. Tots ells amb un sentit clar d'estirar la ciutat en una direccionalitat longitudinal cap al sud, que pel seu caràcter de replè sargidor entre fragments, contribueix tan a augmentar el creixement longitudinal, com a augmentar una certa connectivitat transversal de la ciutat.

3_Estructura parcel·lari a l'Eixample Sud.2012.
 Mides de parcel·les diferents, identifiquen teixits urbans diferents
 Fragments de teixits de creixements suburbans, colmatats per teixit mixt de residencial de més densitat
 Font: base cartogràfica de l'UMAT. de l'Ajt de Girona., treballada gràficament per l'autor

Un factor significatiu, es la situació de cadascun dels teixits respecte al campus. La distribució de **diferents tipus de teixits** es podrien agrupar per la seva posició respecte al campus. Els més propers al campus, correspondrien als residencials de més baixa densitat. En una posició més allunyada del campus, però més propera i millor comunicada al nucli urbà, es localitzarien els teixits d'una densitat d'habitatges major i una certa mixicitat d'usos. La distancia a que es troba aquesta segona corona de teixits, els va fàcilment comunicables "a peu" amb les activitats del campus. Finalment, en una posició molt llunyana, en una tercera o quarta corona, al límit sud del Parc de la Devesa, es trobarien un teixit urbà mes tradicional, mixtos residencials terciari, de cases de veïns amb plantes baixes de locals comercials, on es situa la majoria de l'activitat de lleure nocturn, tan vinculat a la vida universitària i a la creativitat.

D'aquests teixits descrits, els especialitzats en residencial de baixa densitat no disposen de totes les característiques idònies de densitat, mixicitat d'usos, distribució de superfícies de l'espai públic, centralitats locals a encreuaments, permeabilitat, qualitat matèrica... per acollir alguns dels usos de la vida universitària, i per acollir, la demanda de fomentar una major comunicació personal entre els seus habitants, i, l'encara mes interessant, d'una comunicació personal entre els diferents usuaris universitaris, i finalment, d'una comunicació personal entre tots ells.

Tot i així, als altres teixits, de consolidació més recent, i encara ara, no completada, es van donant unes característiques mes adequades per acollir els requeriments físics de foment de la comunicació personal entre els seus habitants i els visitants, i per acollir, una bona part de les activitats pròpies o vinculades a l'activitat universitària. Incloent-hi encara l'oportunitat d'implantar alguna peça gran, com podria ser algun tipus nou d'equipament relacionat amb la difusió del coneixement i l'entreteniment, com un museu de la ciència o un equipament d'exposicions itinerants.

En aquest sentit, als vint anys de inici del procés d'implantació de la universitat a Montilivi, als teixits identificats s'observen algunes dinàmiques que podrien indicar els potencials d'una certa transformació d'algunes de les seves característiques o de la seva expansió:

- Persisteixen, en un extrem de les potencialitats de transformació, les característiques de viari, parcel·lació, tipologia edificatòria, i ús dels teixits residencials de baixa densitat de les urbanitzacions de ciutat jardí, dels anys setanta.
- També es mantenen algunes parcel·les buides al voltant dels espais propers del campus, com s'observa als terrenys al sud-est del campus. I, a parcel·les urbanes del teixit mixt de l'Eixample sud, en concret a la part mes sud, ja en la segona corona respecte al campus, to coincidint amb la part de l'Eixample mes allunyada del centre urbà. Aquests darrers, es podria interpretar com la lògica pròpia del procés de consolidació d'un nou barri, que ha anat creixent longitudinalment des del nucli urbà cap a l'exterior, de moment, fins arribar a l'alçada de l'eix de connexió transversal amb el campus. En aquest mateix sentit, s'entendria la manca d'activitat d'alguns dels locals dels darrers edificis construïts (en plena crisi immobiliària).

4_Carrer de la Rutlla. 2012.,
Colmatació de buits amb edificis de veïns amb locals comercials a planta baixa

5_Teixits d'habitatges de baixa densitat amb canvi d'ús a serveis professionals.
Travessia de Josep Corredor i Pomés cantonada avinguda de Montilivi. Girona 2012

Als teixits d'habitatges arreglerats de baixa densitat, es detecta uns primers canvis d'ús, de residencial a local de serveis professionals. A l'encreuament de l'Avinguda de Montilivi amb la continuació del carrer del Marques de Caldes, es pot observar la instal·lació d'un consultori de Quiromassatge.

- La implantació d'equipaments privats residencials d'estudiants a espais fronterers amb teixits residencials veïns (d'habitatges aïllats i arreglerats de baixa densitat, i de blocs d'habitatge públic)
- Una transformació d'edificació i parcel·les, al costat dels habitatges arreglerats d'un augment de densitat d'habitants en els nous edificis residencials, acompanyat, d'un ús terciari en planta baixes, en concret en algun edifici situat alineat a l'**Avinguda de Montilivi**, amb algun espai lliure de parcel·la utilitzat com a terrassa.
- Una colmatació de buits als teixits suburbans del carrer de la Rutlla, amb tipologies edificatòries mixtes que incorporen locals a les seves plantes baixes.
- Emergència d'algun edifici terciari significatiu per la seva capacitat nodal al teixit més recent de l'**Eixample Sud**, dintre del un caràcter d'usos mes mixt d'aquest teixit. Com és el cas de l'edifici on es troba dependències de Col·legi d'Enginyers de Girona, edifici que ocupa tota la planta baixa de la seva parcel·la, en mig d'edificis residencials plurifamiliars aïllats i edificis residencials amb alguns locals a planta baixa.
- Urbanització de carrers nous a la part mes sud de l'Eixample Sud, tot estructurant el creixement futur de la ciutat cap a Barcelona amb illes de mides pròpies d'Eixample urbà, amb tipologies de cases alineades a carrer, i amb locals a planta baixa.

Segurament, totes aquestes darreres emergències als teixits ubans, es podrien sintetitzar en els següents processos:

- Manteniment en alguns teixit mono funcionals veïns de totes les seves característiques físiques.
- Procés de transformació d'alguns teixits, pel que fa introducció de nous usos i d'augment de densitat, com ara algun tram de l'avinguda de Montilivi.
- Creixement de teixits recents amb característiques de mixicitat d'usos i d'altres densitats de residents. Com per exemple al voltant del carrer del Marques de Caldes de Montbui o de l'avinguda de Lluís Pericot.
- Implantacions de noves tipologies residencials universitàries en entorns veïns a teixits residencials de molt baixa densitat.
- Millora de la connectivitat transversal de la ciutat, a la seva part sud, i de retruc de la connectivitat de la ciutat

6_Equipaments privats residencials d'estudiants sobre sòl públic a espais fronterers entre el campus
Montilivi i un teixit residencial de baixa densitat. Girona 2012

En definitiva, es troba a Montilivi, i al barri veí de l'Eixample Sud, unes característiques físiques urbanes que es poden valorar com “d’oportunitats”, en àmbits “propers”¹ al campus, on poder desenvolupar uns espais públics, una divisió de la propietat, i una tipologia edificatòria amb millors condicions per acollir una vida urbana intensa, i que, afavoreixi la “comunicació personal” dels ciutadans, tan requerida per a les activitats creatives dels models de ciutats relacionades amb l’educació superior.

¹ Nota de l'autor: “propers” s’ha d’entendre no amb un caràcter de contigüitat absoluta, sinó situada a una distància còmoda per poder-la recórrer “a peu”

II.3.8. ACTIVITATS NOVES ALS NOUS TEIXITS o ALS TRANSFORMATS
DE MONTILIVI

II.3.8. ACTIVITATS NOVES ALS NOUS TEIXITS o ALS TRANSFORMATS DE MONTILIVI

La perifèria de ciutats com es perifèric barri de Montilivi coincideixen per la seva posició a la ciutat i sobretot per les característiques d'alguns dels seus teixits amb el caràcter de *suburbi avorrit* de les evanescents ciutats europees que atrauen a una part de la classe mitjana professional de Europa. Al menys aquesta es la dinàmica observada per en Manuel Castells¹ sobre la transformació de la forma urbana a l'era productiva post fordiana o post-manufacturera-comercial, amb les poques dades que disposava al 1996 sobre el nou sistema econòmic de funcionament de la societat.

La definició de la funció de "**vida universitària**", inclouria totes aquelles activitats que **complementen les funcions de la docència i la recerca**, com l'**activitat habitacional, el lleure cultural o esportiu, o la socialització entre els usuaris o amb la resta de la població**. Altra activitat important incorporada en els darrers anys a l'activitat universitària és actuar com **motor de desenvolupament econòmic del territori**, o com es coneix en termes col·loquials com a "**triple hèlix**". En aquest darrer sentit, incorporarien primer, les activitats de treball creatiu dels usuaris universitaris (recerca aplicada,...); segon, les activitats de gestió i desenvolupament d'aquest treball conjunt entre clients (sector productiu) i proveïdors especialitzats (universitaris); tercer, les activitats de difusió general de coneixement, que actuen d'imans de la col·laboració; i quart, les activitats habitacionals dels nous usuaris incorporats al paper d'innovació pragmàtica de la universitat.

Les funcions més significatives de cara a l'urbanitat de la ciutat serien les corresponents a l'activitat habitacional i a les activitats col·lectives lligades a les funcions de "vida universitària"

La ciutat a l'àrea de Montilivi és una mosaic de fragments de teixits urbans de característiques variades, però en la majoria dels casos es destinen a activitats residencials amb diferent intensitat i amb diferent grau de compartimentació amb altres usos. Els usos amb els que es comparteix acostumen a ser activitats del sector terciari.

La capacitat de cadascun dels teixits de l'àrea de Montilivi d'acollir **de forma variada** aquests usos terciaris, són els que es permetran desenvolupar la nova urbanitat derivada de l'activitat del Campus. El nivell d'activitat col·lectiva es variada, i es pot definir la seva intensitat i varietat per **una seqüència d'espais concèntrics respecte al campus**, separats a partir de l'augment de distància segons un imaginari eix de creixement que suposaria, en direcció nord, l'avinguda Montilivi, o més concretament per la canalització enjardinada de la Riera, i en direcció oest, el carrer de Marques de Caldes de Montbui.

Aquesta diferenciació en cercles concèntrics al campus, permetria identificar el desenvolupament dels següents nivells d'activitats al llarg de l'eix de l'avinguda de Montilivi:

1_ entorn campus de Montilivi. Teixit de residències de baixa densitat.2012
Espais públics i àrees verdes, buits d'activitat urbana.

¹ Manuel Castells; La era de la informació. 1996

2_ Avinguda de Montilivi. Residencial combinat amb bar amb terrassa d'estiu. Teixit mixt de recent formació

3_ Carrer del Marques de Caldes de Montbui. Comerç especialitzat. Teixit mixt de recent formació

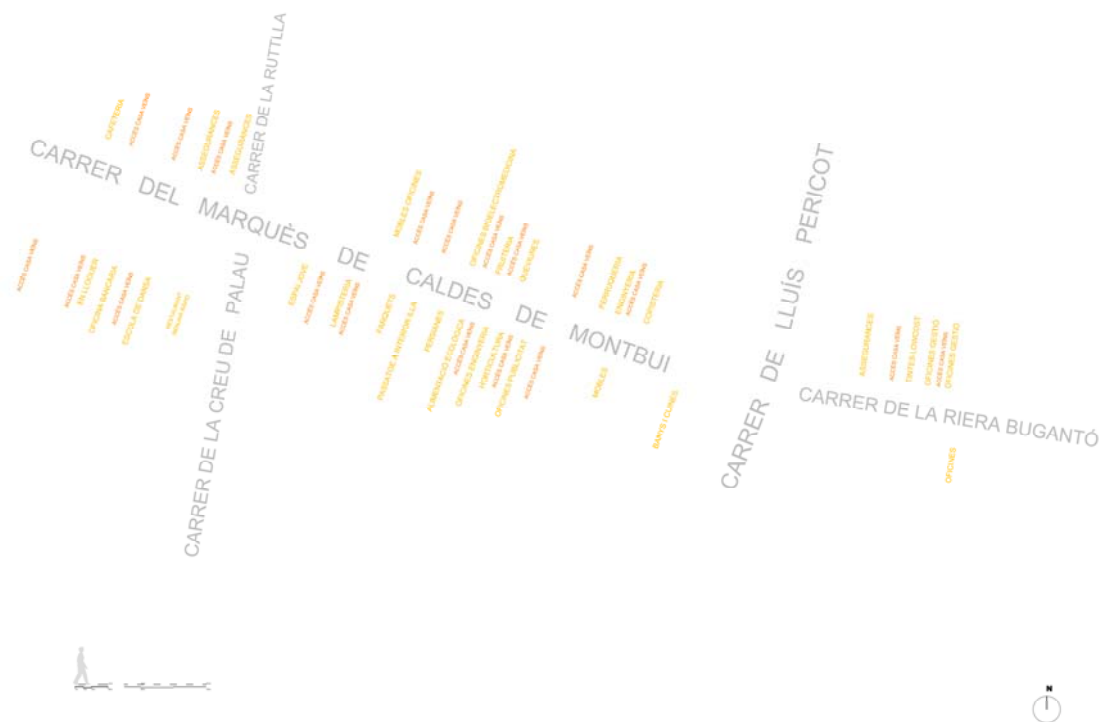

4_ Avinguda de Lluís Pericot: comerç i serveis de proximitat. Teixit mixt de recent formació

- Un primer cercle amb **teixits especialitzats de residència de baixa densitat de les urbanitzacions dels setanta**, on **l'activitat col·lectiva es gairebé nul·la**, només s'hi podria considerar la feble ocupació momentània del carrer que suposa el moviment de vehicles a l'accedir als habitatges. Inclús a les àrees verdes que s'intercalen entre les tanques, la manca d'utilització dels veïns els confereix un valor gairebé contemplatiu, al que només es podria sumar el valor matèric de les tanques i portes de les finques. El possible valor es podria trobar en el valor paisatgístic de perfil verd del conjunt com a part d'un escenari urbà d'enllaç amb l'espai rústic veí.
- L'activitat col·lectiva als **teixits residencials de tipologia arrenclerada**, als nord del Campus, també de baixa densitat, sense tanques però amb la façana separada del carrer per un espai intermedi de rampes i escales, també es podria considerar com gairebé nul·la. Es diferenciaria de les edificacions aïllades, en general per la petita aportació de la visió de la façana de l'edifici i els seus moviments i per un major nombre de vehicles possibles a circular pels carrers.
- El **teixit mixt de residencial aïllat de mitjana densitat**, però enrasat a la vorera del carrer i de planta baixa amb locals comercials que s'observa en un tram del mig de l'avinguda Montilivi, acull a la seva planta baixa una cafeteria amb terrassa d'ombrel·les blanques a l'espai de separació amb la següent finca, i, unes oficines transparents d'una moderna empresa de serveis. Apunta a ser una tipologia edificatòria que la crisi no ha permès encara implantar més.
- A la part de l'Avinguda de Montilivi, més allunyada del campus, però més propera al centre de la ciutat, el **teixit residencial es torna en més intensiu en densitat i es barreja amb un ús terciari**, cases de veïns amb plantes baixes destinades a locals comercials dedicats a diferents usos, en general de proximitat: bancs, asseguradores, bars, tallers de reparació de cotxes, botigues d'animals, ... els espais lliures amb una clara direccionalitat perpendiculars, permeabilitza l'activitat terciària cap al següent carrer paral·lel. Els espais terciaris no es limiten a la planta baixa, sinó que també s'allarguen a la primera planta. Els carrers més estrets de darrera, amb una tipologia edificada de caràcter similar, amb menys plantes i amb una seqüència continua en planta baixa de botigues d'ús més quotidià: alimentació, papereria, ... Finalment la seqüència des del campus es conclou amb la Plaça dels Països Catalans que acull, en una de les seves voreres perimetrals, una gran botiga de mobles de disseny amb un gran poder d'atracció, amb façana a tota alçada i a tot el front de la plaça, i en una altra, l'accés de la facultat de Medicina. La plaça és un punt nodal de la mobilitat del sud de la ciutat. Coincidint amb ella la mobilitat longitudinal de l'Avinguda de Montilivi i l'avinguda Lluís Pericot, amb la mobilitat transversal del carrer d'Emili Grahit.

A l'altra direcció, la seqüència concèntrica de tipus d'activitat varia en intensitat i distribució al travessar la riera cap a l'oest, tot connectant amb el nou creixement de l'Eixample Sud. Aquesta vitalitat urbana es concentra en una sèrie de carrers principals, vertebradors longitudinals i transversals dels teixits d'aquesta part de la ciutat, amb uns fluxos de vehicles i vianants de la ciutat intensos, com ara són l'avinguda de Lluís Pericot, el carrer de la Rutlla i el carrer del Migdia, en una direcció longitudinal; i, el carrer del Marques de Caldes, i en menor intensitat el carrer de en l'altra direcció.

7_Carrer del Marques de Caldes de Montbui, al barri de l'Eixample Sud de Girona. 2012
Relació d'activitats terciàries situades a locals de planta baixa d'edificis de veïns

- La consolidació d'activitat residencial de lloguer a la part nord del barri, amb uns tipus d'habitatges més econòmics.
- La consolidació d'activitats comercials i de serveis relacionades amb gent jove o enginyeria especialitzada a la part nord del barri de Montilivi, amb un teixit residencial més dens, i amb edificis amb locals a planta baixa.
- La introducció d'us terciari, en la seva part més propera al campus, en tipologies edificades per residencial unifamiliar, com es veu al teixit mono funcional veí.
- L'obertura d'una cafeteria amb terrassa en el local disponible més proper al Campus de l'avinguda de Montilivi.
- El pas d'autobusos urbans pels carrers longitudinals del barri en direcció nord.
- El pas d'autobusos interurbans pels carrers al voltant del campus.

En canvi es veu sorprenent, tot i que segurament explicable per l'estat, encara en procés de consolidació, del sector urbà al **voltant del campus de Montilivi**:

- La manca de consolidació urbana amb edificació de les parcel·les disponibles contigües per la part sud al Campus.
- El poc nombre d'activitats terciàries, als teixits contigus al Campus.
- La disponibilitat puntual d'alguna parcel·la residencial al teixit contigu al Campus per la part nord, la més propera al Campus.
- La connexió a través d'un camí forestal, dintre de l'àrea verda de la riera Gurnau, entre el Campus i l'Eixample Sud.
- El pas de fluxos importants de vianants a través de l'aparcament que fa de llinard del campus amb l'avinguda de Montilivi
- La manca d'una activitat comuna entre la universitat i la ciutat situada en algun lloc del perímetre del campus, que permeti imbricar el campus amb les activitats urbanes dels teixits veïns i de retruc amb el conjunt de la vitalitat de la ciutat.
- La manca d'una activitat habitual de difusió del coneixement generat pels usuaris universitaris.
- La manca d'una activitat de treball d'oficines intensiu als teixits "propers" al Campus.
- La manca d'una activitat residencial temporal (hotels, restaurants característics) adequada per a la nova classe mitjana professional, en algun indret propers a les activitats universitàries i a la vida urbana.

Completant la majoritària activitat residencial, a l'entorn del barri de Montilivi s'hi troben:

- **peces grans, aïllades, sobretot d'equipaments esportius o docents**, que l'avanç de la urbanització els va absorbint en el teixit urbà, i que acaben envoltats de vials. Seria el cas de l'escola d'Ensenyament especial, l' Institut de Montilivi, o l'escola la Bòvila, tots ells amb accés des de l'avinguda de Montilivi. Aquests equipaments desenvolupen la seva activitat a l'interior de la seva parcel·la, d'esquenes a l'espai públic del carrer. Només manifesten puntualment la seva activitat en els punts d'accés, en els moments d'entrar o sortir. La seva vinculació als nuclis residencials veïns en el cas del Institut i de l'escola la Bòvila, aporten el moviment de persones dels seus usuaris als carrers veïns a la seva localització, i, en el cas de l'escola, a més, garanteixen un cert ús del seguit d'espais de jocs infantils escampats pel barri.

- **carrers acompanyats de places i placetes.** El traçat dels carrers a la majoria dels teixits urbans posteriors al Planejament de 1986, per les corresponents cessions de sol per a zones verdes, han quedat sembrats de places, placetes i àrees verdes. Es poden veure aquests tipus d'espais gairebé a totes els carrers del barri. La densitat residencial del teixit que l'acull, vinculada a la disponibilitat d'espais als seus habitatges determinen l'intensitat d'ús d'aquests espais públics. Un cas paradigmàtic de baixa activitat suposa l'actual funcionament dels jardins del carrer de Corredor que envoltats gairebé de residencial arrenjerat de baixa densitat, sense cap necessitat de més espai exterior i d'un equipament introvertit com l'Escola Especial fa que la seva utilització es limiti a ser un espai de pas i d'accés als diferents equipaments veïns situats mes enllà del propi espai verd. El veïnatge del campus universitari anima l'espai amb el pas dels estudiants o amb espontànies reunions al voltant de bancs o murets.
- La relació entre l'edificació i aquestes placetes o àrees verdes, es variada: en alguns casos, el pla horitzontal de la zona d'estada està en contacte amb el pla vertical de l'edificació, i en aquest cas, s'hi instal·len **cafeteries o botigues de menjar**, com ara al carrer de la riera Bugantó, o l'Avinguda de Lluís Pericot; en d'altres, no hi ha una contigüitat entre els dos plans, i en aquest casos es desaprofita les oportunitats de ser petits nodus locals, com a l'esmentat jardí de Corredor o la zona verda de l'avinguda de Montilivi.
- la proximitat als boscos de Palau i l'herència de separació funcional del moviment modern ha deixat uns espais verds amb la possibilitat de desenvolupar **activitat recreacional, d'esport espontani i de proximitat** (passejades familiars a peu o en bicicleta, footing, ...), i que permet enllaçar amb els equipaments d'instal·lacions més especialitzades situades a la Creu de Palau.

En definitiva, es pot reconèixer a l'entorn de Montilivi un creixement significatiu i estructurat del teixit edificat, i en paral·lel **d'activitat immobiliària** (compra, venda, lloguer,...), i de serveis als immobles (botigues de mobles, interiorisme, reformes,...).

També es pot reconèixer, el desenvolupament de diferents activitats urbanes col·lectives a carrers molt concrets, situats **sobretot al barri veí de l'Eixample Sud**. En menor intensitat, també es pot reconèixer alguna activitat urbana incipient per les proximitats del campus, situada a l'avinguda de Montilivi.

La localització de les activitats mostra una relació directa amb la densitat residencial del teixit. Les localitzacions dels augments de densitat es relacionaria amb l'idoneïtat per a localitzacions de residències dels usuaris universitaris.

4. **URBANITAT AMB UNA UNIVERSITAT BIPOLAR
A GIRONA**

II.4. URBANITAT NOVA A LA CIUTAT DE GIRONA AMB UNA UNIVERSITAT POLICÈNTRICA

II.4.1. UNA CIUTAT AMB DOS NODUS PERIFÈRICS NOUS

La capacitat de l'agrupació d'equipaments o del campus per fer confluïr desplaçaments en les seves localitzacions és la mateixa a les dues situacions urbanes on s'implanten les agrupacions. A totes dues situacions, la majoria dels desplaçaments tractarien d'unes mobilitats que s'haurien de considerar com "necessàries", entre els centres universitaris i els llocs de les altres activitats universitàries. La connexió més necessària i habitual és el desplaçament entre l'equipament universitari i la residència de l'usuari universitari.

Les agrupacions d'equipaments només preveïen acollir activitat de docència i de recerca acadèmica. La "vida universitària", com tercera funció de la universitat es va contemplar perquè fos situada fora dels recintes universitaris, en àmbits compartits amb l'activitat quotidiana de la pròpia ciutat, d'acord a un model "alemany" d'implantació d'equipaments universitaris.

Aquesta capacitat d'atraure desplaçaments és proporcional a la intensitat de població que acull cada equipament, en cada moment del calendari, horari i estacionalitat de funcionament de l'activitat (docència, recerca, vida universitària, difusió de coneixement, motor econòmic del territori).

El nombre d'usuaris del Campus de Montilivi és gairebé el doble que als equipaments del Barri Vell, per això la capacitat d'atraure mobilitat del Campus de Montilivi és major que la dels equipaments del Barri Vell. En paral·lel, també el barri de Montilivi té unes millors condicions d'accessibilitat per acollir els desplaçaments que el Barri Vell.

De totes maneres, tot i les diferències d'intensitat de mobilitat entre els dos pols d'implantació, la mobilitat que genera cadascun és prou significativa a escala de la ciutat per poder ser percebuda.

Les diferents condicions d'accessibilitat a cadascun dels dos pols d'implantació determinen el tipus de mobilitat que atrauen. A Montilivi, no hi cap límit d'accessibilitat, mentre que al Barri Vell l'accessibilitat en vehicles està molt restringida. Aquesta diferència suposa que el Barri Vell atregui un major nombre de desplaçaments "a peu", i que aquests desplaçaments corresponguin als diferents tipus d'usuaris universitaris (estudiants, professors, personal d'administració i suport). En sentit contrari, la comoditat d'accés de Montilivi suposa que s'atreguin un nombre major de vehicles a motor (vehicles propis i autobusos urbans).

Un dels factors més rellevants d'aquest dos nodus és la seva posició a la ciutat. Tots dos es troben en dues **posicions perifèriques respecte al centre de la ciutat** i respecte a l'activitat central de la ciutat. Montilivi es troba al llindar del terme municipal, coincidint amb el llindar del teixit urbà de la ciutat. I, la part alta del Barri Vell, es troba a l'extrem més lateral del nucli antic, al llindar amb els primers relleus rústics del massís de les gavarres, on s'acabava lateralment la ciutat medieval, i on encara ara s'acaba l'activitat residencial intensa. Tots dos pols, es troben contigus a paisatges urbans de la baixa densitat i equidistants a la estació de tren.

Aquesta posició perifèrica dels dos nodus, **apropa el territori exterior a la ciutat**, però **separa els nous nodus del centre de la ciutat**. Des de fora la ciutat els desplaçaments "s'acosten" en temps i distància; des de la ciutat els desplaçaments "s'estiren" cap a perifèries sense mobilitats prèvies significatives. Aquest acostament es refereix a l'atracció dels desplaçaments de vehicles de fora la ciutat, i l'estirament a l'atracció de desplaçaments de vianants i autobusos urbans de dintre la ciutat.

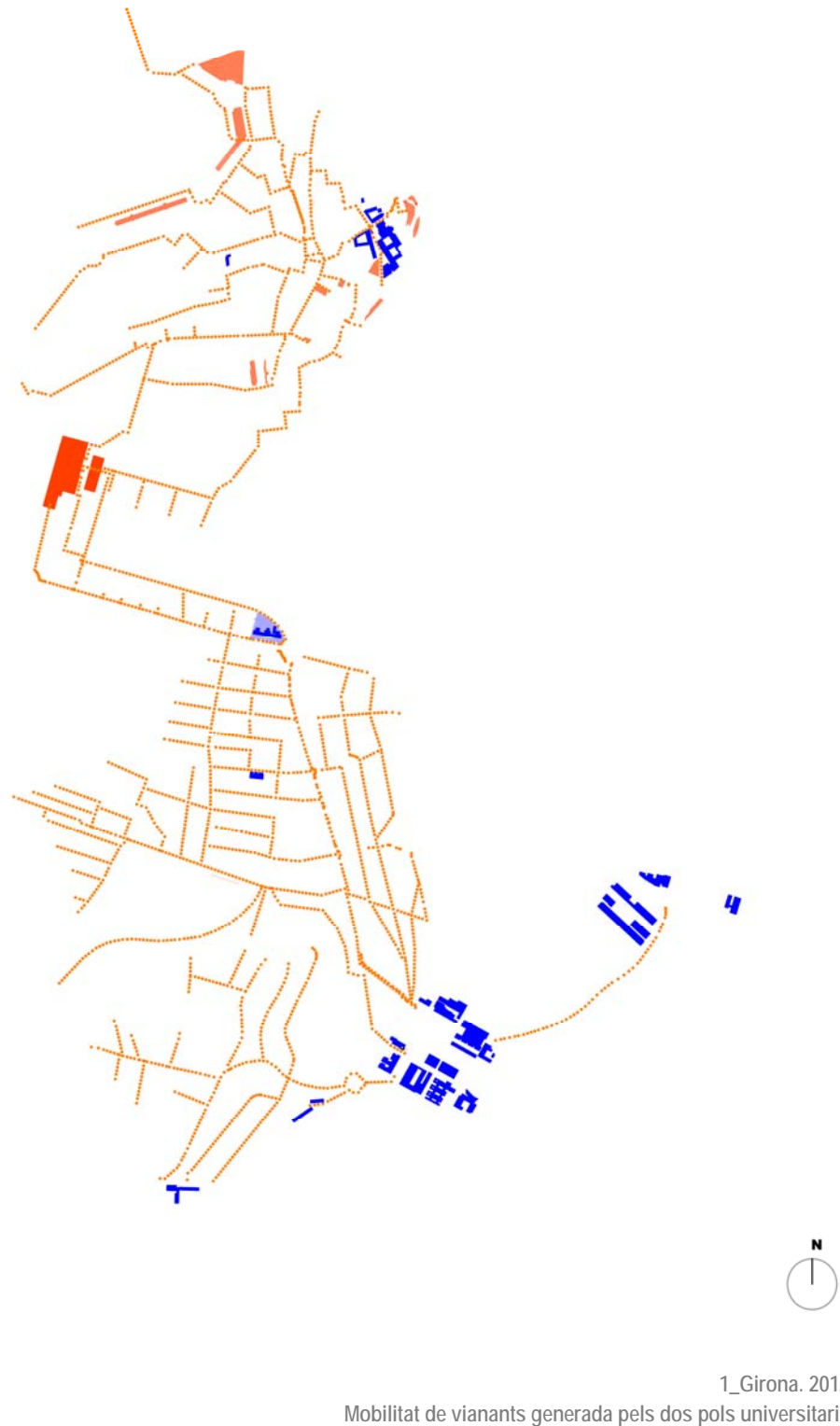
La posició equidistant de l'estació de tren als dos pols d'implantació, col·labora a incrementar la intensitat dels fluxos a l'interior de la ciutat dels usuaris atrets per cadascun dels dos pols d'equipaments universitaris. Al mateix temps, el **nodus urbà de l'estació de tren** és el que permet la **confluència d'usuaris dels dos pols** en un sol punt de la ciutat. La posició central de l'estació entre els dos pols, i la distància als pols, aporta la nodus de l'estació un paper també de límit entre orígens d'atracció de desplaçaments a peu als dos pols. Aquesta capacitat de confluència d'usuaris dels dos pols es dona també als llocs del lleure social i cultural, com és ara l'entorn de la plaça Independència.

Un altre factor rellevant és que la capacitat de l'agrupació d'equipaments de funcionar com a nodus **no es "concentra" a priori en un únic punt de l'agrupació**. Els accessos als equipaments es fan "a peu", però molts dels desplaçaments entre equipament i residència s'han de fer amb altres mitjans de transport (cotxe, autobusos, tren,...). El "necessari" canvi de mitjà de transport suposa la confluència de desplaçaments als punts de canvi de mitjà. Aquests darrers nodus identificats, no tots són exclusius de l'activitat universitària. L'estació de tren, l'estació central d'autobusos interurbans, els aparcaments dissuasoris o de proximitat, les parades d'autobús urbà, són nodus compartits amb els usuaris habituals de la resta de la ciutat. **L'activitat universitària potencia, i justifica més, l'existència d'aquests nodus urbans "intermedis"**.

Especialment significatiu, és l'emergència d'alguns d'aquests nodus "intermedis" (aparcaments dissuasoris, parades d'autobús urbà,...) dispersos en punts, propers o contigus, de teixits urbans de la baixa densitat de Girona. És una **atracció temporal de població i, sobretot de moviment de població per espais públics, a punts gairebé despoblats del mapa de la ciutat**.

En definitiva, la implantació d'agrupacions d'edificis universitaris en dues perifèries de la ciutat es pot entendre com la introducció de dos nous nodus dispersos a la ciutat que atrauen uns desplaçaments **des de l'exterior** que potencien serveis urbans per la ciutat (trens, autobusos interurbans, aparcaments,...), que no es creuen amb les mobilitats internes de la ciutat, i, que **des de l'interior** "estiren" uns desplaçaments sobretot de persones i transport públic cap a la perifèria despoblada que especialment animen els carrers de baixa densitat d'alguns espais perifèrics. En aquesta interpretació es significativa la posició perimetral dels nodus intermedis respecte a les agrupacions d'equipaments.

II.4.2. NOVES MOBILITATS GENERADES A LA CIUTAT

La capacitat unitària de l'activitat universitària per atraure desplaçaments en les dues situacions urbanes és la mateixa. Però en canvi, la intensitat d'aquesta **mobilitat potencial generada a cada pol és directament proporcional al nombre d'usuaris de cada pol**, i en definitiva, al nombre d'usuaris dels estudis de cada pol. Entrant més en detall, podrien afirmar que la intensitat d'usuaris de cada estudi es proporcional al interès que hi ha en participar en les activitats docents i de recerca que desenvolupa cada estudi. Aproximadament al Barri Vell els usuaris universitaris són uns 4.200; al campus de Montilivi, els usuaris són aproximadament uns 7.000. Resulta, doncs, que es pot observar una **diferència en la intensitat de desplaçaments** de gairebé el doble entre els dos pols.

Ara bé, el diferent grau d'accessibilitat de cada una dels dos pols, fa que també hagi de ser la **mobilitat diferent en tipus de mitjà de transport** a cadascun dels dos pols. La diferència de mobilitat que genera cadascun dels dos pols es conseqüència directa de la diferent capacitat d'acollir mobilitat rodada en els seus accessos, i en menor mesura de la posició dels equipaments tant respecte a l'estació de tren i d'autobusos interurbans, com respecte al conjunt de la ciutat.

Als **barris històrics** l'accessibilitat en vehicle rodat està molt condicionada per les tortuoses estructures urbanes dels teixit antics, i al Barri Vell de Girona encara està més condicionada per una topografia costeruda, una muralla, i dos rius. Carrers estrets, i la dificultat de trobar aparcament proper, dissuadeixen de la utilització del cotxe als possibles usuaris universitaris de vehicles privats, i sobretot al sector dels estudiants, que són els que no disposen de cap privilegi a l'hora de comptar amb reserves d'aparcament.

Del traçat de la mobilitat és especialment significativa la dispersa situació dels aparcaments dissuasoris en diferents punts del perímetre del nucli històric. D'altra banda, els carrers estrets i mal connectats impedeixen l'accés molt proper de transport públic. La topografia costeruda també dificulta l'accés amb bicicleta. Per la qual cosa, el tipus de **mobilitat majoritària és "a peu"** sobretot als carrers al voltant dels centres universitaris, i amb als carrers que connecten amb l'estació, o, ja en menor intensitat, amb els barris veïns on resideixen. Els usuaris que opten per desplaçaments "a peu" serien, segons les enquestes de mobilitat de la Universitat, uns 3500.

A la **perifèria**, els carrers son d'una urbanització relativament nova, quan es van projectar els primers vials de la zona ja existien els vehicles a motor i per tan ja estan dimensionats pensant en ells. Molts dels carrers de la zona propera al campus estan concebuts en paral·lel al procés d'implantació del campus. La proporció d'espai públic i d'espai lliure respecte a l'espai privat en les perifèries en procés de creixement es mol més alt que a la ciutat històrica i això permet poder disposar de més opcions a l'hora de trobar solucions per l'aparcament i la connectivitat. Per la qual cosa, els **desplaçaments majoritaris per l'exterior del campus poden ser en vehicle rodat**, tant en cotxes privats com en transport públic urbà o interurbà. Aquesta gran aproximació al campus que poden aconseguir els vehicles al campus, els fa molt optats com a mitjà de transport a utilitzar per connectar amb el campus; i en especial el transport públic, que s'estalvia el problema de l'aparcament.

2_Girona. 2012
 Mobilitat de vianants generada pels dos pols universitaris al teixit edificat.
 Àmbit urbà amb mobilitats significatives vinculades a la universitat.

Tot i així, la proximitat de distància amb els llocs de les altres activitats vinculades al campus (situades sobretot al barri de l'Eixample Sud, o a la part nord del barri de Montilivi), afavoreix que també hi hagi una **intensitat significativa de desplaçaments "a peu" per l'exterior del campus**. Els professors disposen d'un nombre significatiu de places reservades als aparcaments de l'interior del campus, i això, estimula els desplaçaments en cotxe d'aquest col·lectiu.

Un altre factor de diferenciació pel que fa als usos de mitjans de transport, és la distància entre el campus i l'estació de tren, i la distància entre el campus i els llocs de lleure. Es troba al límit d'un trajecte a peu que es pugui considerar "no cansat", i la conseqüència és la necessitat de connectar amb transport públic.

Per tot això, hi ha una mobilitat a peu per l'interior del campus, però, fora d'aquest àmbit, pels desplaçaments s'utilitzen mitjans de transport més variats, inclús pels trajectes amb l'interior de la ciutat, tot reduint, per tant, els fluxos de vianants pels carrers de la ciutat.

En síntesi, es pot afirmar respecte a la mobilitat generada per la universitat comparada entre els emplaçaments dels dos pols que:

- La mobilitat significativa dels universitaris **es distribueix per la ciutat en un àmbit determinat de la ciutat** configurat per una forma sensiblement triangular definida pels tres vèrtex que significarien cadascun del dos pols d'implantació i l'estació de tren i d'autobusos.
- Al dos pols, les **màximes intensitats de mobilitat es situen en les proximitats dels equipaments universitaris**. Aquesta intensitat es mes significativa on els equipaments estan agrupats.
- La connexió entre els dos pols, amb tipus d'estudis diferents i sense lligams habituals, no es gaire comú entre els usuaris universitaris; mes aviat es produiria en ocasions esporàdiques. Ara sí, usuaris de fora la ciutat amb estudis situats en pols diferents, poden **compartir pis i justificar una mobilitat que faria coincidir en un punt connexions amb els dos pols**.
- Hi ha una **intensitat de mobilitat gairebé el doble més alta al pol del campus de Montilivi** que al pol del Barri Vell.
- Hi ha una **diferència en el tipus de desplaçaments per carrers de la ciutat**. Al Barri Vell, en percentatge respecte al total, els desplaçaments "a peu" són mes nombrosos. El fet es podria justificar, entre d'altres, per la proximitat de l'estació del tren i la relativa llunyania de les parades d'autobús públic i dels aparcaments. A Montilivi es **significatiu l'ús de l'autobús públic**. També, l'ús de **bicicletes** és de major intensitat al campus de Montilivi.
- La **durada de trajectes de vianants de la universitat per carrers de la ciutat** amb un nombre d'usuaris, prou significatiu, **és similar als dos pols**.
- Els **desplaçaments amb vehicles privats son especialment significatius en el pol del Campus de Montilivi**. La majoria desplaçaments corresponen a connexions amb l'exterior de la ciutat.

- En les connexions amb l'exterior de la ciutat, **els vehicles a motor no han de travessar zones denses de la ciutat**. A Montilivi, per l'evident proximitat a la xarxa general de comunicacions del territori; i al Barri Vell, perquè hi han aparcaments dissuasoris propers a la vegada dels equipaments i de la xarxa general de comunicacions del territori.
- Als dos pols, l'activitat universitària ha **estirat línies de transport públic** fins a les seves localitzacions. A Montilivi, dues línies que arriben fins al perímetre del campus; i al Barri Vell, s'ha situat una parada d'una línia quotidiana en un carrer proper als equipaments i s'ha disposat una línia llançadora fins gairebé la porta dels equipaments.

II.4.3. UN CANVI DE PERCEPCIÓ DE LA CIUTAT

Les condicions de visibilitat que condiciona l'entorn dels dos emplaçaments son diferents tan pel que fa als elements construïts dels equipaments universitaris, com pels moviments que generen els seus usuaris, ja siguin vehicles o persones. Aquesta visibilitat està estretament relacionada amb la quantitat d'observadors que hi puguin (ser estimulats per la seva visió) tenir accés a veure-ho.

La posició dels edificis al **Barri Vell**, en uns carrers de visions molt curtes i fragmentades, i que no acullen fluxos significatius de persones, ni on resideix gaire població, o sigui en uns indrets que no disposen d'un gran nombre possible d'observadors quotidians, els fan que aquests **elements fixes estiguin pràcticament ocults a la visió general** dels ciutadans o dels visitants i per tant fora de la percepció individual que tenen de la ciutat; o només percebuts per un nombre limitat d'observadors.

A **Montilivi**, situat en un entorn natural que evoca el seu passat rústic, els edificis es barregen amb el verd en una forma paisatgística que esmorteix l'impacta visual del campus. Afegit a una posició apartat de vials que connectin alguns del nodus habituals de la ciutat, també fa que la **visibilitat dels equipaments sigui parcial**.

Un cas significativament diferent de tipus d'element visible és l'edifici de **la Normal** situat al transitat carrer Emili Grahit en la seva cruïlla amb la plaça dels Països Catalans, que en aquests moments acull la Facultat de Medicina. Gairebé la majoria del transit de la zona sud de Girona en direcció cap a la Costa Brava passa per la plaça dels Països Catalans, i per tant, poden veure el seu edifici. Es un edifici amb un funcionament **exposat a un nombre important d'observadors**.

La visió de **cotxes aparcats** tan als aparcaments com elements fixes i vinculats a l'activitat universitària, en determinats moments del dia, fa interpretar a l'observador que hi ha una intensa activitat en les proximitats. Però també en aquest cas, el nombre d'observadors es molt limitat, menys limitat a Montilivi, ja que l'àmbit s'estén per alguna zona amb més població o amb més flux de vehicles i persones, i més reduït al Barri Vell, on els observadors directes són molt pocs a l'estar situats en espais de molt baixa densitat i amb fluxos molt reduïts tant de vehicles com de persones.

Per la qual cosa la percepció d'intensitat de l'activitat universitària a la ciutat que poden tenir els seus habitants o els seus visitants, com observadors a través de la **visibilitat dels seus elements fixes** situats tan al Barri Vell com al campus de Montilivi, per les condicions urbanes de l'entorn es **pot considerar molt limitat i parcial**.

La situació canvia a més intensitat quan l'element observable de la universitat es el **moviment dels seus usuaris**. En aquest cas, els observadors ja no són únicament el reduït nombre que te visió directe sobre els equipaments, sinó que s'amplia a tots aquells observadors que es troben al llarg dels seus desplaçaments. I poden identificar els fluxos com desplaçaments vinculats a la universitat.

3_Barri Vell. Edificis universitaris a carrers de visions fragmentades, la majoria de vianants, amb menys presència visual

4_Montilivi. Els edificis es barregen amb el verd, afegit a una posició apartada de vials, fa que la visibilitat sigui molt parcial.

5_Facultat de medicina i d'infermeria. Edifici exposat a un nombre important d'observadors.

Una **primera** conclusió es que les noves “sendes” de la ciutat utilitzades a cadascun dels campus són espais diferents i situades en àmbits (barris) de la ciutat diferents. I per tan, **no coincideix l'àmbit territorial dels desplaçaments** per la ciutat generats per cadascun dels dos pols. La suma de dos àmbits de desplaçaments que no es superposen fa que la superfície de la mobilitat a la ciutat sigui de més abast, i en conseqüència, el nombre d'observadors sigui més gran i més divers, i per tan, que la percepció, en general de l'existència d'una activitat universitària arribi a un nombre major de ciutadans, o de visitants de la ciutat.

Una **segona** conclusió es la **diferent intensitat de desplaçaments** dels usuaris universitaris generats a cadascun dels dos pols, estretament relacionada amb la posició a la ciutat dels diferents nodus vinculats a la universitat (habitacional, aparcaments, biblioteques, ...) respecte dels campus i per la quantitat d'aquests desplaçaments. A Montilivi, el nombre d'usuaris es superior al nombre d'usuaris dels equipaments del Barri Vell, per la qual cosa, com el nombre de desplaçaments mantenen una proporció directa amb el nombre d'usuaris, hi ha **un nombre superior de desplaçaments que conflueixen al campus de Montilivi**.

Una **tercera** conclusió, és que l'impacte visual dels dos centres urbans, doncs, també serà diferent per la utilització de diferents tipus de mitja de transport habitualment, que a més estimulen en intensitat diferent la percepció dels possibles observadors. **Un primer** mitjà a considerar seria **l'autobús, a Montilivi, és un mitjà de transport utilitzat habitualment** pels desplaçaments urbans, i l'autobús interurbà també. Al contrari passa al **Barri Vell**, on la dificultat de la mobilitat dels vehicles pels seus carrers impedeix un servei més proper, i per tan, la **utilització dels transport públic es molt reduït**, encara que si que hi ha alguna línia que referència els equipaments del Barri Vell com una parada en el seu recorregut, i justifica, en part el manteniment del servei de transport públic.

De totes maneres, el major estímul per a la percepció ciutadana és **la visió de l'existència mateixa d'una línia de transport públic urbà** que dona servei a un lloc que la baixa densitat no aconsellaria que existís, al menys amb una intensitat de servei similar. L'existència de transport públic a **Montilivi**, amb una intensitat suficient, al menys els dies lectius, es percep com una clara aportació de servei públic a un àmbit perifèric de baixa densitat de la ciutat. Reflexió que es extensible també a la baixa densitat Barri Vell.

Pel que fa al **vehicle privat**, utilitzat majoritàriament per les connexions interurbanes, en primer lloc, la disponibilitat d'aparcament diferent en nombre de places a cadascun dels campus, fa que pel **nombre de vehicles utilitzats sigui diferent** i en conseqüència també **la visibilitat i percepció sigui diferent**. En segon lloc, la posició diferent de cada campus a la ciutat en relació al seu perímetre exterior, provoca que **el recorregut dels vehicles a traves de sendes de la ciutat també sigui diferent en traçats i en temps de permanència en les pròpies sendes urbanes**.

A **Montilivi**, en una posició molt propera respecte a les vies interurbanes, fa que els recorreguts per l'interior de la ciutat siguin mínims o a traves de teixits especialitzats de baixa densitat, i per tan, amb un nombre molt limitat d'observadors habituals. Poc temps i pocs observadors, donen **una reduïda percepció urbana de la mobilitat de vehicles**.

Al **Barri Vell**, la utilització del vehicle privat és més reduït, i gairebé reservat al personal que hi treballa. La situació dels aparcaments defineixen els traçats. Una majoria de vehicles aparquen a la zona de la Copa, perifèricament al Barri Vell i molt a prop de les vies de connexió interurbana. Només uns quants vehicles, els aparcats als espais veïns a la muralla, circulen pels carrers perimetrals a la muralla i en sentit sud, cap a la plaça Catalunya, o la plaça dels Països Catalans. La seva **visibilitat és més significativa**, ja que discorre per carrers interiors de la ciutat amb poc transit, i amb un **nombre d'observadors prou significatiu**. Es pot dir que aporten habitualment una intensitat de flux de vehicles a una part de la ciutat, on s'havia buscat una certa pacificació. Es podria considerar com **una percepció negativa**, de molèsties i soroll, pel barris veïns al Barri Vell. Per altra banda, el cabal minin de vehicles que es desplacen pels espais veïns, en general a través d'espais de baixa o mitjana densitat, assegura un mínim de salubritat i seguretat (moviment vital) a aquestes sendes, com si parlessin del **cabal mediambiental** d'un riu, aquell imprescindible per mantenir una certa vitalitat.

Els **desplaçaments a peu**, es concentren per intensitat al voltant dels llocs on es situen els equipaments. La visibilitat dels moviments de persones varia sensiblement als entorns dels dos campus per la diferència de protagonisme dels vianants a les diferents dimensions i acabats de la caixa dels carrers a cadascun dels dos entorns i pel nombre d'observadors.

A l'**entorn del Montilivi**, es canalitzen prioritàriament per algunes vies concretes direcció nord (centre ciutat) i direcció oest (Nou Eixample), en general de nova construcció, amb fluxos mixtos (vehicles i vianants) amb dimensions totals del vial adients. Pel que fa a les dimensions, una millor integració urbana dels usuaris aconsellaria repartir millor els espais destinats a cada tipus de transport. El pes de l'espai del vianant es reduït en proporció al que ara disposen els vehicles. Especialment significatiu es la creació de nous espais públics lligats a les sendes de mobilitat dels usuaris universitaris. La visibilitat dels vianants es difumina en uns espais amples i a mes compartits amb altres mitjans de transport i amb element vegetals. L'estímul visual d'aquests desplaçaments en els observadors queda esmorteït per l'escenari variat dels elements fixes. La **percepció urbana del moviments de vianants del campus de Montilivi queda esmorteït**.

A l'**interior del Campus de Montilivi**, les circumstàncies són marcadament diferents. Els desplaçaments són habitualment "a peu". Al perímetre del campus, no hi ha gairebé cap tipus d'intensitat de desplaçaments a peu, fora del puntual desplaçament del vehicle aparcat a la connexió més propera amb els vials interiors del campus. Gairebé la totalitat dels desplaçaments a l'interior del campus queden fora de la visibilitat directe des de l'exterior del campus. I per tan inexistents al imaginari de la majoria dels habitants de la ciutat o dels seus visitants. Fins i tot, els moviments confluents a la biblioteca queden ocults des de fora a l'interior de la closca. No estimula una percepció nova de la imatge de la ciutat vinculada a l'activitat universitària. **És una percepció urbana de contrastat silenci, comparat amb l'actiu soroll del seu interior**.

Al **Barri Vell**, part dels carrers de la ciutat es converteixen en carrers interiors de la universitat. Els desplaçaments es canalitzen pels antics carrers històrics urbanitzats recentment en clau moderna, en direcció oest (centre ciutat) fins arribar a la zona més plana de l'antiga Via Augusta, i a partir d'aquí es bifurquen en totes les direccions (nord, sud, i oest). Són desplaçaments majoritàriament d'us exclusiu per vianants. El protagonisme del moviment de vianants és total en aquests carrers històrics i es potencia al emmarcar-se en uns escenaris construïts d'una coherència uniformadora. D'altra banda, a passar per carrers amb fluxos d'intensitat significativa (usuaris d'activitats comercials, administratives, visitants,...) el nombre d'observadors es superior Per la qual cosa els moviments dels usuaris universitaris a través d'alguns carrers del Barri Vell es pot considerar com d'una visibilitat suficientment significativa i **aconsegueix contribuir a una nova percepció urbana del barri**, en especial a la part dreta del barri.

Tots aquests moviments d'usuaris universitaris, són vistos físicament amb intensitat diferent per escenaris urbans concrets del Barri Vell, i del barri de Montilivi. Per tant, estimulen en **intensitat diferent la percepció urbana d'una vinculació de la ciutat amb la nova activitat universitària**. Però, l'àmbit d'estímul de la percepció de l'activitat universitària és de superfície major , ja que es visible per observadors situats en un radi resultant de la suma de 15 i 15 minuts de desplaçament a cadascun dels dos pols.

Malgrat la diferent intensitat de visibilitat urbana dels elements de les dues implantacions, el significatiu nombre total d'observadors de la ciutat que perceben moviments d'usuaris universitaris, encara que amb una visió parcial, aconsegueix **que l'activitat universitària distribuïda als dos pols s'inclouï en el mapa col·lectiu de tota la ciutat**, ja sigui dels habitants de la ciutat, o dels ocasionals visitants seus.

II.4.4. TEIXITS TRANSFORMATS

Els teixits urbans on s'implanten els equipaments universitaris es diferencien, a cadascun dels pols, fonamentalment pel seu procés de formació. El procés de formació reflecteixen unes característiques més o menys adequades a acollir el desenvolupament d'activitats urbanes modernes. Actualment, els dos emplaçaments es situen envoltats o a l'interior, d'uns teixits caracteritzats per una baixa densitat poblacional.

La percepció ciutadana d'una forma diferent de funcionament econòmic de la ciutat, canvia les expectatives d'atraure noves activitats urbanes que puguin estar relacionades amb aquest nou model de funcionament, en aquest cas l'origen estaria a l'activitat universitària. En conseqüència els teixits, es van actualitzant paulatinament, en un procés diferent a cada teixit i amb uns resultats finals de diferents característiques.

A l'entorn de Montilivi, de manera resumida es poden identificar **un mosaic de fragments de teixits** que responen a dos processos fonamentals de teixits. Els formats abans de la presència de la universitat, fruit de planejaments parcials de fragments aïllats de teixits residencials de baixa densitat, seguint models de ciutat – jardí dels anys setanta, acompanyats desconectadament de teixits de creixement suburbà de densitats variades i funcionalitats diferents, formats al llarg de les antigues traces longitudinals de la carretera de Barcelona, i del camí de Palau Sator (antiga traça de la Via Augusta); i, els formats un cop ja assolida la presència d'un campus compacte a Montilivi, ordenades a partir d'un nou planejament general, amb teixits de creixement residencial mixt i amb teixits de suturació entre els diferents fragment previs, amb models de densitat baixa, sempre amb una clara direccionalitat longitudinal cap al sud, que pel seu caràcter de replè sargent entre fragments contribueix a una connexió transversal entre fragments.

Els teixits de baixa densitat, fortament especialitzats, no són els més idonis per a acollir els usos urbans més actuals. Tot i així, encara poden ser gestionats per aconseguir una densitat mitjana i una mixicitat d'usos que els faci més a mida del funcionament d'un teixit urbà al gust actual. Ens trobem doncs amb un **creixement de teixits nous** i amb una **millora de les condicions urbanes de teixits existents** (com ara la connectivitat, varietat d'usos, densitat, serveis públics,...).

El caràcter d'actuació poligonal del **campus de Montilivi**, fragment isolat connectat a una vialitat estructuradora, en un entorn d'un evocador valor paisatgístic boscos, suposa **l'aportació d'un nou teixit especialitzat** a sumar al mosaic de teixits d'aquesta perifèria. En aquest sentit, es configura una ordenació urbana compacte i virtualment aïllada de l'exterior pensada específicament per a l'ús universitari docent i de recerca. Un teixit silenciós (d'espais públics) al voltant de l'activitat docent especialitzada. Dintre d'un perímetre clarament delimitat, els carrers es fan a mida, específicament dimensionats per resoldre correctament l'accés a peu als edificis. Les funcionalitats es distribueixen cartesianament per resoldre una transició aïlladora entre l'espai exterior al campus i l'espai interior. Les parcel·les, a priori, s'unifiquen de forma i dimensions. Els edificis resolts per arquitectes "encertats" es fan a mida de les necessitats funcionals específiques de cada estudi. Els usos previstos de docència i recerca troben una relació **d'espais fets a mida de la seva funcionalitat i un teixit a priori idoni per acollir-los**. L'activitat de vida universitària queda per espais situats a la pròpia ciutat, a fora de l'àmbit del campus..

6_Campus Montilivi. Nou teixit especialitzat a la perifèria.

7_Antic convent de Sant Domènec. Claustre de la cisterna. 2010.
Nou espai col·lectiu, de la ciutat, amb certa restricció

8_Barri vell. Edifici seu del Rectorat de la UdG.

Al **Barri Vell**, com a part de la ciutat històrica que es, hi ha una **forta capacitat de manteniment de la majoria de les característiques configuratives del seu teixit urbà**. Els carrers mantenen la gairebé totalitat de les traces que els van formar, en alguns moments **es renoven els paviments i els serveis urbans** (drenatge, subministraments de serveis,...). Les parcel·les mantenen també gairebé la totalitat de les seves formes originàries de formació. **Els edificis monumentals s'adapten a nous usos**, amb una adequació mes o menys respectuosa amb la seva aparença originària. Únicament, **els edificis habitacionals d'una manera gradual es van substituint** per adaptar-se en allò possible als nous gustos i noves funcionalitats residencials i artesanals de cada època. Aquest procés fa que si bé es mantingui la coherència física del conjunt, sigui difícil obtenir una idoneïtat del teixit per a acollir uns nous usos. En concret es troba a faltar disposar d'una **accessibilitat d'acord amb els gustos moderns**. D'altra banda, la **accessibilitat limitada**, proporciona un silenci tranquil·litzador a l'entorn educador.

Al Barri Vell de Girona la **disponibilitat d'espais buits** a l'interior dels teixits ha permès que els límits entre espai privat i espai públic s'hagin pogut modificar per situar la biblioteca en una posició idònia per millorar la permeabilitat entre els dos tipus d'espais (a modus urbà dels antics "ninfes" dels jardins històrics italians), i els seus accessos s'han situat mirant cap la plaça amb l'accés principal de l'antic convent, tot reforçant les condicions urbanes d'intercanvi d'aquest indret de caràcter perifèric de la ciutat històrica.

Les rehabilitacions d'edificis històrics amb façanes visibles directament des de l'espai públic ha potenciat el paper d'aquests **edificis universitaris com a monument urbà de la ciutat**, i per tan ha augmentat la monumentalitat del conjunt de la ciutat.

A tots dos pols d'implantació, l'obertura a l'ús públic, tot i sotmès a un horari determinat, d'espais interiors dels edificis històrics com els claustres o dels espais oberts de l'interior del campus ha significat una aportació enriquidora de nous espais col·lectius posats a disposició de la ciutat. Ha significat un creixement d'espai públic cap a l'interior d'espais "privats" del teixit urbà.

Així mateix, la modernització o nova construcció de serveis públics (línies elèctriques, telefonia, aigua, sanejament,...) pels carrers existents en situacions perifèriques de teixits urbans per tal de poder respondre a la necessitat de donar servei als nous equipaments, ha incrementat la disponibilitat de les xarxes de serveis al conjunt dels teixits veïns.

També, el moviment de persones per la ciutat vinculat a l'activitat universitària, ha suposat la visió de vitalitat urbana, sobretot en alguns carrers de la ciutat històrica, i en alguns carrers perifèrics de la ciutat.

En resum, la implantació d'equipaments universitaris agrupats en dos pols amb característiques urbanes diferents ha suposat efectes urbanístics concrets a cadascun dels dos àmbits urbans. I en el conjunt de la ciutat **una disponibilitat de teixits urbans amb característiques físiques variades i més properes al tipus de vida actual**. La ciutat s'ha enriquit en un **augment controlat del teixit urbà** i en un **augment en varietat de teixits**.

D'una banda, l'activitat universitària al Barri Vell ha suposat una **contribució parcial a una renovació d'alguns dels elements configuratius dels teixits històrics** de la ciutat vella (justificació per renovar urbanització d'alguns carrers, catalitzar la rehabilitació dels habitatges privats i reciclar l'ús d'edificis patrimonials), que li proporcionen unes condicions més habitables al conjunt urbà de la Ciutat Vella i també unes condicions físiques que el fan més atractiu per a activitats urbanes, inclús en alguns carrers apartats de la part alta del barri.

D'altra banda, a la perifèria de la ciutat, en ple procés de creixement i consolidació urbana, la implantació dels equipaments universitaris per la densitat que aporta, actua com a **generador de creixement urbà**, fent viables uns teixits més actuals amb funcionalitats mixtes, de densitat mitjana o alta, amb bona accessibilitat i amb plantes baixes en condicions físiques adients (accessibles a peu pla i amb dimensions variables) per acollir usos variats (habitacional, petita indústria, comerç, terciari,...).

A l'entorn del **campus de Montilivi**, com a zona perifèrica de la ciutat, la disponibilitat de terrenys buits amb mides suficients els presenta com un escenari amb **més oportunitats** per poder desenvolupar uns espais públics, una divisió de la propietat, i una edificació amb millors condicions per una vida urbana intensa, que als condicionants emplaçaments dels teixits existents del Barri Vell.

II.4.5. NOVA ACTIVITAT URBANA

La capacitat de l'activitat universitària d'arrossegar la formació de teixits amb característiques habitacionals d'accessibilitat i comoditats d'acord amb les demandes actuals de la societat, és un factor significatiu per atraure nova població i nova activitat urbana a aquests teixits. Però aquestes característiques no sempre poden ser iguals o del mateix nivell qualitatiu a tots els teixits de les dues implantacions. Sense un teixit amb característiques físiques adients es dificulta l'assentament d'algunes de les activitats urbanes que podrien acompanyar l'activitat universitària.

A cada teixit urbà el diferent suport orogràfic i la diferent capacitat de permanència de les característiques del teixit, permet aconseguir **nivells diferents** d'accessibilitat i de comoditat habitacional i d'allotjament d'activitats col·lectives als seus edificis i espais públics. Aquesta **diferència**, evident als dos pols d'implantació, lluny de ser interpretada com un fet negatiu s'ha de considerar com un factor que pot aportar **varietat a l'activitat urbana**, ja que, condicions (d'accessibilitat i de comoditat) diferents suposarà opcions dimensions de locals diferents i preus de locals diferents, i per tant, capacitat d'atraure població de tipus diferent i també d'atraure activitats urbanes diferents. El conjunt de la ciutat obté una **varietat significativa d'activitats**.

L'**entorn de Montilivi**, disposa a prop del campus de teixits urbans variats amb una significativa presència continua d'elements vegetals. D'una banda, alguns **teixits de recent formació** (de densitats mitjanes, al llarg de l'avinguda Lluís Pericot o al llarg del carrer del Marques de Caldes), condicionats per un **sistema de vida urbana idoni**, amb espais públics i privats per acollir activitats diverses, habitacionals, comerç, terciari, vida social al carrer.... En canvi d'altra banda, també hi ha **teixits amb un mono funcionalisme residencial** evident (habitatges unifamiliars arrengrats o aïllats, amb densitats baixes), amb uns carrers de dimensions minses només orientades al pas de vehicles i, amb espais públics sense usuaris i sense plantes baixes col·lectives, que dificulta no només la varietat d'activitats, sinó la pròpia presència d'activitat a l'espai públic i, que a més, com a grans buits urbans dificulten la connexió d'activitat urbana entre fragments de la ciutat. Finalment, i més allunyat del campus hi ha **fragments de teixits suburbans** perifèrics heretats d'un passat manufacturer i mercantil de la ciutat amb **activitat urbana nul·la**.

L'interior del **campus de Montilivi**, es un espai mono funcional docent i de recerca conceptualment tancat a l'exterior. Disposa d'una certa varietat d'espais exteriors: carrers, dilatacions de carrers, atris d'accés als edificis, terrasses, zones verdes, rambles,... La varietat de formes i dimensions d'espais exteriors permetria acollir una varietat d'activitats col·lectives exteriors significativa. Però els espais exteriors no tenen unes condicions òptimes de relació amb activitat desenvolupada als espais interiors dels edificis, ni una relació de visibilitat fàcil amb els camins de major intensitat de pas. Els carrers es limiten gairebé a funcions de connexió de l'interior dels edificis amb l'exterior del campus. Fora d'alguns indrets exteriors molt puntuals (entrada de la biblioteca, terrassa de la cafeteria dels mòduls de serveis comuns, explanada del Politècnic), es percep, fora dels moviments de connexió, una **activitat col·lectiva d'intensitat molt minsa als espais exteriors**.

9_Entorn Montilivi. Av. Lluís Pericot. 2012
Terrassa al carrer

10_Barri vell. Plaça de Sant Domènec.
Terrassa al carrer
Nous espais de "comunicació personal" a l'espai públic

11,12.Barri vell. Pujada de Sant Domènec 1960 i 2012.
 Es pot apreciar la diferència d'activitat urbana.
 Fotografia b/n de F.Català Roca extreta del llibre *Guia de Catalunya* de J.Pla
 Imatge en color realitzada per l'autor de la tesi.

Al **Barri Vell**, les noves comoditats dels teixits, i la proximitat dels equipaments universitaris son optimes per **atraure a residir** població universitària, estudiants en algunes zones, i personal de la universitat en d'altres. Aquest augment de població arrossegarà el funcionament d'un cert **comerç de proximitat**, que a la vegada pot animar una població no universitària a veure com una oportunitat interessant pe viure o treballar en un entorn històric amb una sèrie d'equipaments culturals propers. Els diferents nivells de comoditat d'accessibilitat i de servis urbans que es troben als teixits existents al voltant dels equipaments del Barri Vell actua com un regulador del preu, i com un generador de varietat en l' **oferta residencial del barri**. El preu no es el mateix d'un habitatge de gran superfície, amb aparcament a la pròpia finca, en l'entorn airejat i assolellat del carrer Portal Nou, que un habitatge petit sense accés rodat, ventilat a traves de petits cels oberts, en un tram estret i ombrívol del carrer de la Llebre. Hi ha una considerable varietat en el tipus d'oferta. Residencial.

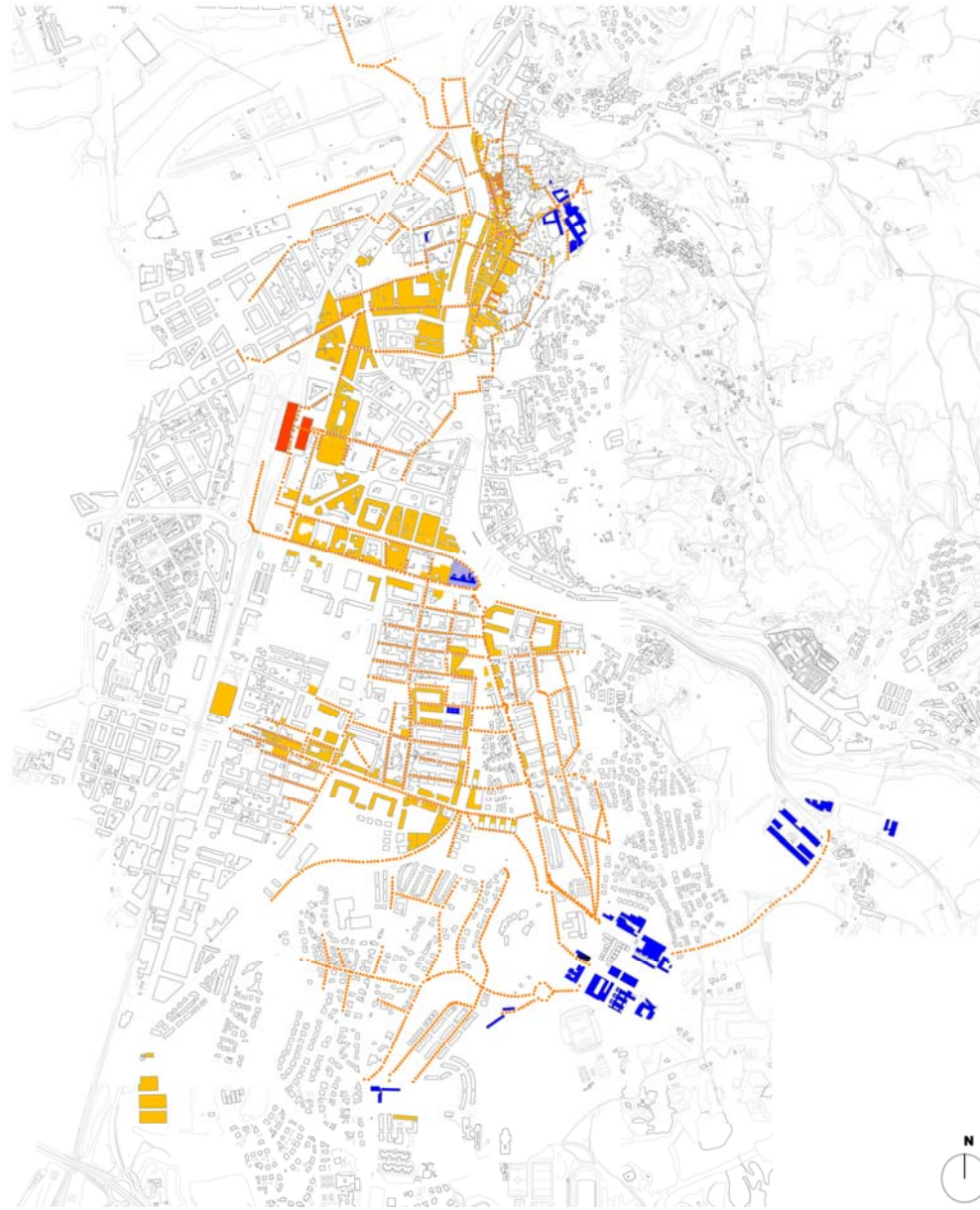
La varietat de condicions que es troben als teixits del Barri Vell permeten trobar lloc per activitats terciàries de comerç o d'oficines, sempre que s'adeqüin a les **reduïdes dimensions i accessibilitat de les parcel·les del Barri Vell**

El nucli històric és el lloc tradicional del lleure i la cultura de la ciutat, especialment desenvolupat gradualment en els darrers vint anys. La varietat de característiques físiques del teixit medieval del barri antic de Girona, ha permès acollir activitats culturals i de lleure de diferents mides (teatres, museus, sales d'exposició, filmoteca...). Ara bè, el diferent grau d'accessibilitat del barri, ha concentrat una bona part d'aquestes activitats a la seva part baixa (L'Areny, la Vilanova,...) o a la part nord de Mercadal. Un determinat lleure nocturn (cinemes, teatre independent, bars musicals, ...) s'ha recollit de forma agrupada al voltant de la plaça Independència, un punt tangent al riu que uneix les dues parts del Barri Vell. Però, els cafès i els restaurants es poden trobar a gairebé totes les parts mínimament transitades del barri.

Un factor significatiu de la vital activitat urbana de l'espai públic és l'**ocupació temporal de superfícies de carrer o places**, amb terrasses de bars o cafès. A la part baixa del Barri Vell, gairebé s'aprofita qualsevol petita dilatació del carrer per situar-ne una. Als llocs de pas dels usuaris universitaris, també es pot observar aquest fet.

En el marc del **conjunt de la ciutat de Girona**, l'anàlisi superposat de localitzacions de "**mobilitats de vianants**" generades pels dos pols d'equipaments universitaris" i de "**l'ús de terciari als edificis**" que canalitzen aquestes mobilitats permet observar que:

- No a tots els espais públics per on discorren mobilitats d'usuaris universitaris es desenvolupen activitats urbanes significatives.
- La mobilitat universitària d'intensitat i freqüència significativa es distribueix per uns àmbits molt acotats en relació al conjunt de tota la ciutat. Són els espais on els fluxos s'integren en un traçat únic.
- No tots els trams de mobilitat travessen un mateix tipus de teixit edificat. El teixit urbà de Girona es heterogeni. De totes maneres,al nucli històric hi ha una varietat de teixits més significativa.
- No tos els trams travessen per teixits amb densitats similars

13_Girona. 2012
Superposició de mobilitat atreta per la universitat, plantes baixes amb activitat terciària, sobre el teixit edificat de la ciutat
Plànol dibuixat per l'autor de la tesi

- No tots els trams es troben canalitzats entre edificis amb plantes baixes aptes per activitats col·lectives de qualsevol tipus. Molts travessen teixits monofuncionals residencials de baixa densitat
- Al voltant de carrers amb mobilitats universitàries es pot observar desenvolupament d'activitats terciàries. La majoria a plantes baixes d'edificis d'habitatges de veïns. En alguns trams, també a plantes entresol o més altes es poden observar desenvolupament d'activitats terciàries, sobre tot d'oficines de serveis.
- Els trams comuns als dos pols (al voltant de l'eix del carrer de la Creu) presenten una intensitat d'activitat urbana significativa, i no només ocupant les plantes baixes d'edificis de veïns.
- Als teixits contigus a tots dos pols d'implantació, en general teixits de baixa densitat, s'observa que no es desenvolupen activitats urbanes significatives. Puntualment, a la Pujada de Sant Domènec hi ha una casa de veïns amb locals a planta baixa, i un d'ells funciona com restaurant.
- A teixits propers, però no contigus a tots dos pols, es pot observar la coincidència entre mobilitats i activitat urbana.
- Els tipus d'activitat urbana desenvolupat que acompanya els espais de la mobilitat universitària a cadascun dels dos pols són en part similars i en part diferents.

Els estudiosos francesos Patrick Le Galès i Marco Oberti¹ recullen la dada de que un 85% dels estudiants de Rennes, Besançon, i Nanterre desenvolupaven algun tipus d'activitat laboral, la meitat d'ells es referien només al període estiuenc. Un 12%, corresponien a un treball regular, i la majoria d'aquesta activitat els estudiants la desenvolupen a la ciutat de residència dels pares..

La Universitat de Girona al curs 2006-2007², presenta la dada de 7983 llocs oferts en expedients gestionats des de la seva oficina de Borsa de Treball. A aquesta dada sumava les ofertes de tots els estudis de la universitat. Aquest nombre d'expedients corresponen a ofertes de treball i convenis de cooperació educativa, que s'entén com practiques en empreses. El nombre d'estudiants d'aquell any seria d'aproximadament una mica més de 10.000 estudiants.. Al curs 2010-2011, després de quatre anys de decreixement econòmic, la dada de llocs oferts baixava fins al nombre de 2.575, i el nombre d'estudiants continuava similar al del 2006. D'aquestes dades es pot deduir **que l'activitat laboral forma una part significativa de les activitats de "vida universitària" dels estudiants.**

Entre els dos pols es poden identificar algunes significatives **coincidències pel que fa a les activitats urbanes** que es desenvolupen als teixits propers a l'activitat universitària:

- Una activitat de transformació de teixit edificat residencial. Els nous o renovats habitatges s'han adequen a una demanda d'un residencial amb comoditats i serveis més actuals, però també variats.

¹ Patrick Le Galès i Marco Oberti ; "Lieux et pratiques des étudiants dans la ville", al monogràfic : Universités et Territoires, de la revista : Annales de la Recherche Urbaine, nº62-63 ; pag 257. 1994

² Dada publicada a la pàgina "La borsa de treball en xifres", de la web de la Universitat de Girona: <http://www.udg.edu/tabid/10590/default.aspx>

- Als dos pols es poden observar **activitat residencial d'una certa varietat**, d'acord amb tipologies edificatòries residencials de densitat variada. A tots dos pols hi ha la possibilitat d'activitat polifuncional. A tots dos pols es pot viure en un edifici aïllat, o en un edifici de veïns, o en un edifici arreglerat amb jardinet propi, o en un edifici amb locals a planta baixa.
- Una activitat de **construcció d'espai públic**, ja sigui de nova construcció o de renovació de serveis i paviments.
- **Espai públic ocupat amb activitats temporals**, com ara terrasses de cafès, esdeveniments col·lectius puntuals,...
- Una **activitat terciària localitzada a teixits vinculats situats "propers"** a l'activitat universitària, però sense contigüitat. Sobre tot pel que fa a activitat de restauració, d'oficines de serveis, de comerç, i també algun **hotel** d'un cert luxe. A tots dos pols es situa comerç a plantes baixes d'alguns edificis residencials.
- Espais oberts i àrees verdes, amb condicions físiques per l'esbarjo familiar

Però també, es poden observar **diferències significatives** entre les activitats que es desenvolupen als teixits dels barris vinculats als dos pols d'implantació universitària:

- **Activitat residencial** variada de tipus, d'encaix diferent pel diferent procés de formació de les tipologies edificatòries que acompanyen els entorns de cadascun dels pols. **Al Barri Vell**, la mida de les parcel·les, limita l'activitat residencial a un nombre limitat de formes d'habitar (lofts, casa de veïns,...). A l'**entorn de Montilivi** es poden trobar més edificis d'habitatges amb formes de residir més variades i adaptades a noves demandes: habitatges amb serveis comunitaris a la mateixa finca, habitatges amb aparcament a la pròpia finca, habitatges amb comerç de proximitat de gran capacitat, amb amplies terrasses, amb espais còmodes per estendre la roba,... . La diferència més significativa es pel que fa a poder viure en edificis de veïns amb locals a planta baixa, o amb jardí o amb aparcament. A Montilivi hi ha més edificis amb un habitatge aïllat, amb habitatges arreglerats, amb edificis de veïns, amb habitatges d'un dormitori, de quatre dormitoris en una sola planta,....
- Diferència intensitat de desenvolupar **activitats col·lectives singulars** relacionades amb la cultura formal (museus, teatre, sales exposició, ...) a cadascun dels dos pols. El Barri Vell disposa de més oportunitats d'acollir-les, al poder **reciclar** la utilització d'edificis patrimonials històrics existents. En canvi, també a l'**entorn del pol de Montilivi** es pot trobar la Biblioteca Central de Girona. En aquest darrer cas es tracta d'una **construcció ad hoc** per la seva funció específica.
- **Espai públic ocupat** amb intensitats diferents. **Al Barri Vell**, generalment el carrer s'ocupa amb terrasses de cafès o restaurants, i no sempre de menjar ràpid o econòmic, i també sovintegen les celebracions urbanes de festes tradicionals, o alguns mercats de temporada (arbres de Nadal,...). **A Montilivi**, les terrasses de cafès o restaurants es situen en només **llocs urbans privilegiats** (avingudes assolellades, cantonades singulars, ...), i les celebracions urbanes es redueixen a àmbits esportius (Girona C.F. ...).

- **L'activitat terciària** relacionada amb l'activitat laboral dels universitaris es dona a prop de tots dos pols, però les activitats es localitzen en **tipus de llocs diferents** i els **tipus d'activitat també es diferent**. Al **Barri Vell**, les activitats **d'oficines** públiques o privades es situen sobretot a **plantes altes** d'antics edificis residencials (Palau, casones,...), no es freqüent veure oficines d'empreses a plantes baixes del barri. A **Montilivi**, les empreses de serveis es poden veure situades a **plantes baixes** d'alguns edificis de veïns, sobretot allà on el comerç no competeix per l'espai. També a l'entorn de Montilivi es poden veure locals de lleure social, amb necessitats d'espais de gran superfície, com ara acadèmies de ball, de conduir, d'informàtica, gimnasos, ... al Barri Vell les dimensions de parcel·la de les cases artesanals no li permeten ubicar-ne.
- Pel que fa al **tipus de comerç i de restauració**, al Barri Vell, s'observa a plantes baixes i a algun altell. Es un comerç enfocat al turisme, la cultura, la moda i la gent jove, acompanyat d'un cert comerç de proximitat; la restauració respon a tipus de cuina molt variada i amb nivells de preus diferents. En canvi, el tipus de comerç que es troba a Montilivi està enfocat a un comerç de proximitat, acompanyat d'un comerç de mobiliari i reformes, animals, de gent jove (motos, informàtica,...) , i costa trobar alguna botiga de moda. La restauració a Montilivi es centra més en menjar ràpid i econòmic.
- La diferència més significativa entre els dos pols correspon a la diferent capacitat de poder practicar activitats esportives en recintes especialitzats. El **Barri Vell** només disposa de les instal·lacions properes del Parc de la Devesa. En canvi a l'**entorn de Montilivi** es possible trobar més d'una instal·lació adient, de gran mesura o de mesura més urbana (gimnàs, wellness, ...)
- La quantitat **d'espai obert i d'àrees verdes** es significativament diferent a cadascun dels dos pols. Al **Barri Vell** es gairebé testimonial, fora d'alguns espais puntuals a prop de la muralla, com ara el Passeig Arqueològic, o els jardins dels Alemanys. En canvi, a l'**entorn de Montilivi**, hi ha una quantitat considerable d'espai obert enjardinat, i a més, en part destinat a "parcs de jocs infantils". Aquests espais infantils suposen una significativa concentració d'activitat de "relació personal" entre habitants, sobretot fora d'horaris laborals i docents. Es aquest tipus *d'espai obert un component primari de l'espai públic de la ciutat occidental.*³

Entre els teixits propers als dos pols d'implantació universitària, hi ha la part nord del barri de l'Eixample Sud, relacionat amb la presència de l'estació de tren, i amb unes característiques de teixit edificat molt urbanes. Es pot considerar una part del centre de la ciutat, i com a tal acull activitats urbanes, sobretot comercials i de serveis de tota mena. Les activitats es disposen a les plantes baixes dels edificis residencials o a edificis especialitzats en l'activitat, com el mercat, o la sala d'exhibicions de La Caixa. La localització d'aquestes activitats responen més a lògiques urbanes de la pròpia ciutat, la proximitat a l'estació del tren o dels autobusos interurbans, que a la lògica exclusiva de l'activitat universitària.

Resumidament, a banda de les similituds i de les matisades diferències d'activitats urbanes aïllades als dos pols, les diferències d'activitats singulars atretes per les condicions físiques de posició i configuració dels seus teixits a cadascun del pols serien:

³ Maurice Cerassi; "El espacio colectivo de la ciudad"; pag. 93. 1990

- el Barri Vell, es pot caracteritzar per una dificultat manifesta d'accessibilitat i de situar activitats col·lectives que necessitin de grans superfícies lliures, com ara acadèmies de ball, gimnasos, supermercats,..., però, en canvi, algunes parts es poden considerar com lloc idoni per petit comerç,, per lleure cultural i restauració o per oficines de creativitat cultural.
- L'entorn de Montilivi, presenta opcions variades per activitats habitacionals contemporànies, i per poder disposar d'equipaments docents, de lleure esportiu i de formació, també es pot considerar com un lloc idoni per treballar-hi en oficines de coll blanc.

En definitiva, els teixits modelats per l'activitat universitària a cadascun dels dos emplaçaments presenta condicions d'espais físics tan similars com diferents que suposen **oportunitats variades** dintre de la mateixa ciutat per a poder desenvolupar activitats urbanes concretes, on la universitat ha estat d'una forma o d'una altre, un dels catalitzadors perquè sorgeixin i es mantinguin però que la seva continuïtat no només ha d'estar vinculada al funcionament de l'activitat universitària. Aquesta varietat s'ha donat tan a escala del barri de cadascun dels dos pols, com a l'escala del conjunt de la ciutat. En aquest sentit es podria donar l'exemple d'una consultoria d'enginyeria, que té unes oportunitats de funcionar concretes si està propera a l'Escola Politècnica, a la seva biblioteca universitària, i a la vegada, al seu col·legi professional, però també es cert que sense aquesta proximitat també podria funcionar. Un creatiu artístic té unes oportunitats de treballar concretes si està situat a prop de la Facultat d'Humanitats, a prop de la seva biblioteca, a prop de sales d'exposicions, i a prop dels múltiples llocs de relació i trobada del Barri Vell, però sense aquesta proximitat és possible que també pogués treballar-hi.

II.4.6. PROSPECTIVA DE FUTUR PER UNA CIUTAT MITJANA AMB UNA
UNIVERSITAT BIPOLAR

II.4.6. PROSPECTIVA DE FUTUR PER UNA CIUTAT MITJANA AMB UNA UNIVERSITAT BIPOLAR

En el marc d'una ciutat que ja no creix seguint el model de l'era industrial fordiana, on els ordinadors i les telecomunicacions estan transformant contínuament els hàbits de les persones, sembla raonable basar alguna prospectiva d'activitat urbana en les conclusions dels estudis desenvolupats pel professor M. Castells⁴ o pel professor P. Hall sobre la nova forma de vida dels ciutadans relacionades amb la disponibilitat d'aquestes noves eines.

La foto fixa actual de la ciutat de Girona amb dos nuclis separats d'implantació d'activitat de docència i recerca universitària és la base física que ha de permetre un creixement econòmic al territori basat en una millora tècnica de la producció del seu teixit industrial que l'acosti contínuament a les noves exigències dels mercats actuals. Els models ja coneguts de ciutats basades en l'anomenat "gestió de coneixement", (San Jose amb el seu entorn de Silicon Valley, Cambridge amb el seu entorn de Cambridgeshire, o Helsinki amb el nou entorn universitari de Kipsta) apunten a un creixement d'un teixit urbà estretament relacionat amb el sector productiu en un entorn proper o ben connectat a les seues universitàries, i nuclis urbans que han d'anar vessant cap nous espais disponibles a un exterior proper de la ciutat, arribant a un àmbit d'escala metropolitana. A Girona, aquest àmbit podria ser la coneguda Area urbana de Girona, en principi cap a la zona sud de la ciutat, tot buscant la proximitat amb l'aeroport i amb el teixit industrial de l'àrea metropolitana de Barcelona

Per arribar aquesta visió de futur, sembla imprescindible:

- el manteniment d'una xarxa de mobilitat a nivell gairebé metropolità, que garanteixi la **connexió àgil** (a peu, transport públic, ...) entre els llocs d'implantació dels sector productiu i els llocs on es desenvolupa la docència i la recerca, (aularis i laboratoris on ha d'assistir forçosament els estudiants, aularis, laboratoris i despatxos on els professors assisteixen habitualment), i també, amb els llocs on es realitza la difusió del coneixement . I amb tot allò, que es podria englobar en el que es descriu com la "vida universitària".
- La disponibilitat de territori, ja construït o encara per construir, imbricat amb les avantatges de la ciutat (capacitat residencial de qualitat, tan permanent com temporal, i disponibilitat suficient de serveis urbans), per ubicar tant els nous espais productius i els nous espais de recerca, com els espais intermedis entre ells que faciliten la interrelació i trobada dels usuaris dels dos sectors. Sense caure en crear àrees mono funcionals de gran dimensió.

⁴ Manuel Castells, Conferència pronunciada al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, el 21 de febrer de 2000, en l'acte de clausura del Màster "La ciudad: políticas proyectos y gestión" (<http://www.fbg.ub.es>) organitzat per la Universitat de Barcelona i dirigit per en Jordi Borja.

- L'existència de teixits urbans mixtos amb una qualitat residencial i productiva ben imbricada entre les diferents funcionalitats, capaços d'acollir espais productius atractius per treballar-hi, per residir-hi i sobre tot per relacionar-se. Totes les activitats creatives necessiten interacció, interrelació, i una certa dosi de “renou”⁵ que només pot donar-s'hi en alguns entorns urbans. **A mes**, haurien de comptar, a més d'una proximitat “per a desplaçaments a peu” al llocs de difusió del coneixement, amb una perceptible qualitat paisatgística, una bona dotació de serveis urbans (transport urbà, interurbà, transnacional, electricitat, aigua, telecomunicacions,...), i una disponibilitat propera a equipaments educatius, sanitaris i esportius, de qualitat i variats.

A **Girona**, la posició urbana tan diferent de les dues implantacions, pel que fa sobre tot a accessibilitat, i, en segon lloc, a les altres característiques dels seus teixits veïns, presenta pel futur uns escenaris urbans marcadament diferenciats entre ells, però que, en conjunt es poden contemplar com complementaris, i òptims per contribuir a **una imatge variada i equilibrada del conjunt de la ciutat i del seu entorn metropolità vinculat**.

D'una banda, el nucli universitari del **Barri Vell**, en una posició perifèrica de la ciutat històrica i alhora perifèrica de la ciutat actual, envoltada al seu entorn immediat per un paisatge d'alt valor identificatiu i de teixit residencial de baixa densitat, té encara condicions físiques per, d'una banda, millorar la seva accessibilitat tant a nivell urbà, com sobretot a nivell interurbà, i tot sense haver de fer malbé el valor singular del paisatge proper (la vall de Sant Daniel o el passeig Arqueològic), amb un nou condicionament de vials de fora la muralla, encara que després siguin d'ús restringit (com una utilització flexible d'espais públics). D'altra banda, transformar els teixits de baixa densitat de dintre i/o de fora muralla en, al menys, un teixit de densitat mitjana, o que alternativament puguin ser espais de connexió entre teixits de mitjana o alta densitat. Aquest tipus de teixit de densitat mitjana, milloraria les oportunitats i condicions d'implantar noves activitats urbanes (comerç de proximitat, una part de terciari, equipaments urbans, ...) en les formes actuals dels espais físics, i per tan de fer el teixit existent més atractiu a una funcionalitat més barrejada. Aquesta transformació no necessàriament requeriria d'actuar a teixits amb una contigüitat immediata als equipaments universitaris, però sí que es trobessin en una posició a una proximitat als equipaments universitaris vinculada a escala de vianant.

Les complexitats juxtaposades de la ciutat històrica, necessita d'una iniciativa pública forta per completar una nova vitalitat auto sostenible en el temps a uns teixits (no es tracta d'un teixit homogeni) molt determinats per la successió de fets històrics.

La també posició perifèrica del **campus de Montilivi**, tant respecte a la ciutat com al terme municipal, però en un entorn geogràfic menys accidentat que al Barri Vell, i amb una proximitat física a la xarxa de connexions interurbanes, facilita, primer, la connexió amb el territori exterior a la ciutat, i, segon, el creixement i consolidació d'un teixit urbà nou, funcionalment barrejat, ja sigui amb nous creixements urbans, ja sigui amb puntuals transformacions dels teixits existents (el tipus d'edifici, la relació entre parcel·la i edificació,...), que facilita l'acolliment d'activitats tan residencials, com productives o terciàries més d'acord amb els requeriments i comoditats actuals.

⁵ Peter Hall; “Ciudades del mañana”; Pag 419.

Una part de l'entorn proper del campus de Montilivi es troba en procés de consolidació urbana (pel costat oest, amb l'eix de l'avinguda Lluís Pericot, amb l'Eixample que l'acompanya i pel costat est, amb el nucli del Parc Científic a La Creueta), tots dos en posicions urbanes molt visibles, es converteix en una opció fàcilment gestionable en complicitat entre l'iniciativa pública i la privada per desenvolupar nous espais urbans, públics i privats, que acollin les activitats habitacionals, terciàries i industrials que el nou sistema productiu requereix.

La suma dels **dos processos paral·lels** desenvolupats als entorns dels dos pols d'implantació, un, amb un **revitalització de teixits existents** vinculats en una part perifèrica del cor de la ciutat històrica, i l'altra, en un **creixement compacte** en una zona vinculada a un punt de la perifèria de la ciutat nova, permet raonablement preveure l'obtenció **d'una ciutat millor connectada** entre la majoria dels seus fragments, en especial en un sentit transversal, i que siguin **dos focus, paral·lels o que conflueixin, d'un repartiment radial, multidireccional, de la riquesa a la ciutat i al territori vinculat**.

II.5.1. SÍNTESI RESUM

“Se trata de una especie de técnica de acupuntura urbanística, por la que intervenciones puntuales en lugares neurálgicos provocan reacciones globales y mejoras en todo el organismo”

Manuel de Sola-Morales
De cosas urbanas¹

1_Bari Vell. Fotomuntatge que resumeix la nova percepció urbana: gran activitat, teixits renovats...
Increment d'espais col·lectius per la "comunicació personal"
Elaborat per l'autor de la tesi.

“La implantació agrupada d'equipaments universitaris d'una forma imbricada a la ciutat contribueix a l'increment d'urbanitat de la ciutat que l'acull, alhora que respon eficientment a les funcions universitàries.”

L'estudi ha pretès estudiar experiències i aportar valoracions sobre la capacitat dels equipaments universitaris per crear urbanitat als territoris on s'implanta. Entesa la urbanitat com un marcador final (evident) definidor de la qualitat urbana de la forma de la ciutat, i com no reductora de l'eficàcia de funcions pròpies de la universitat.

En aquest sentit, i com a cas de referència i d'entrada apreciat com a significatiu, s'ha fet un recorregut per una sèrie de fets urbans que han succeït en àrees concretes de la ciutat de Girona a partir de la creació de la recent Universitat de Girona, amb la corresponent posada en funcionament gradual dels seus nous equipaments universitaris.

L'interès final ha estat arribar a identificar fets concrets que permetin mostrar la incidència sobre la urbanitat que ha suposat a la ciutat la implantació dels nous equipaments universitaris segons un model policèntric de **dos "pols" imbricats**, en diferents mesura, amb el nucli urbà.

Després d'un reconeixement previ de les condicions físiques de la ciutat i de cadascun dels dos llocs on s'implanten de forma agrupada els equipaments, suport geogràfic, condicions urbanes, característiques físiques dels equipaments, el recorregut s'endinsa en la descripció detallada d'alguns fets urbans relacionats. Els fets s'han estudiat en el marc dels barris de la ciutat considerats **"propers"** a l'activitat universitària de cadascun dels dos pols d'implantació.

El recorregut detallat a cada àmbit d'implantació, s'inicia amb el reconeixement inicial com a valor de **nodus territorial** de les característiques d'una agrupació d'equipaments universitaris. L'organització del funcionament de l'agrupació d'equipaments permet apuntar a l'agrupació com un "nodus de nodus intermedis i secundaris".

La **mobilitat** que atrauen els diferents nous universitaris reflecteix d'una part, una dispersió de tipus de mitjà de transport utilitzats i d'altra, unes intensitats diferents d'utilització de cada medi de transport als dos pols i una utilització habitual de pas per espais públics "concrets".

La diferent intensitat de cada medi de transport dels usuaris universitaris a l'utilitzar espais públics concrets de la ciutat, suposa una **percepció urbana** de l'activitat universitària de diferent intensitat i tipus a cada pol.

¹ Manuel de Sola-Morales; De cosas urbanas; pag.125. 2008

2_Cartell d'obra que mostra l'augment d'activitats residencials a la zona de Montilivi, amb la presència d'activitat universitària, que activa transformacions als teixits urbans vinculats.

La nova percepció urbana de presència d'activitat universitària, activa i potencia transformacions en algunes característiques físiques dels **teixits** urbans vinculats. **A la ciutat històrica** es constata que s'ha dinamitzat la **posada al dia** "casa a casa" del teixit privat edificat, acompanyat de la posada al dia també d'alguns edificis patrimonials històrics, i la **renovació** d'urbanització dels espais públics. **A la perifèria**, s'ha anat omplint forats a teixits urbans en construcció, tan de tipus híbrids residencials i terciaris, com de tipus monofuncionals residencials de baixa densitat. En els àmbits de tots dos pols, s'ha vist **incrementat la quantitat i qualitat dels serveis urbans** (transport públic, xarxa de telecomunicacions, clavegueram,...) , i a la vegada, **el moviment dels seus usuaris ha animat alguns carrers de la ciutat**, contigus i no contigus a les agrupacions d'equipaments universitaris.

La disponibilitat d'uns teixits renovats, a la mesura d'un criteri més contemporani de mixitar activitats, però amb qualitats físiques diferents, ha atret una sèrie d'**activitats** residencials, de comerç i terciàries, i també productives amb intensitat i tipus diferents a cadascun dels dos pols. Entre els dos pols hi ha una diferència significativa de característiques urbanes, sobretot pel que fa a condicions d'accessibilitat, que **en conjunt signifiquen una varietat** en localització relativa, i en tipus i intensitat d'activitats urbanes, sobretot pel que fa a tipus de comerç.

Aquesta **varietat** de condicions físiques dels teixits vinculats a l'activitat universitària afegit a la propietat varietat d'usuaris que aporta la universitat enriqueix el ventall d'**oportunitats de desenvolupar "activitats variades" al conjunt de la ciutat**.

Al final del recorregut de l'estudi, s'han mostrat un seguit de relacions establertes a la ciutat de Girona entre la implantació agrupada d'equipaments universitaris i determinats fets urbans, que ha permès arribar a evidenciar que **hi ha un augment d'activitats urbanes variades** que es poden vincular a la implantació agrupada d'equipaments universitaris en dos pols imbricats a l'estructura urbana de la ciutat. Augment de varietat d'activitats observat per la distància entre els dos pols, i per la disponibilitat de més espai urbà vinculat en les proximitats de dos tipus d'estudis diferents.

No obstant, el fenomen de la mixicitat funcional dels actuals nodus urbans de la ciutat juxtaposa mobilitats i activitats compartides entre nodus de funcionalitats diferents. Per això, tot i la precisió de les relacions mostrades entre implantacions universitàries i fets urbans desencadenats, la superposició existent de mobilitats i activitats a l'espai urbà dificulta identificar el vincle individual o exclusiu entre activitats urbanes determinades i funcionament d'activitat universitària.

Tot i això, el conjunt de l'estudi ha permès mostrar la contribució - encara que es pugui considerar parcial - a l'increment d'urbanitat de la ciutat que ha suposat una activitat universitària imbricada al seu teixit urbà en dos pols separats a la ciutat. O si més no, constatar que més a prop o més lluny de llocs on es situen agrupacions d'equipaments universitaris es pot observar el desenvolupament de teixit urbà acollint activitats en un ambient de nova urbanitat.

En paral·lel a mostrar la evidència principal de la tesis, el desenvolupament del treball ha permès complir els objectius de:

- descriure el fenomen urbà d'implantació d'un seguit de nous equipaments universitaris en dos pols diferents dintre d'una mateixa ciutat mitjana. En aquest sentit s'ha explicat el seguiment del criteri de reocupació d'edificis patrimonials, amb la nova activitat universitària, en el cas del Barri Vell; i la ordenació i construcció d'un campus tancat i especialitzat en educació superior a la perifèria sud de Girona.

- descriure uns fenòmens urbans vinculats a les implantacions universitàries com ara l'augment de mobilitat a la ciutat que l'acull, o la transformació de característiques físiques en alguns teixits urbans de la ciutat, o l'augment d'activitat urbana en alguns espais vinculats o senzillament un augment de certes activitats urbanes al conjunt de la ciutat
- identificar transformacions en teixits urbans i en activitats vinculades al funcionament de l'activitat universitària. Al Barri Vell s'ha identificat la renovació de la pell (paviments i façanes) de l'espai públic del barri i també la revitalització d'activitat urbana en alguna part del barri; i a Montilivi s'ha identificat un creixement significatiu del teixit urbà amb diferents nivells d'urbanitat.
- aconseguir identificar similituds i diferències en el processos de transformació urbana que s'han desencadenat per la implantació a cada un dels dos pols. S'ha pogut identificar una similitud en la capacitat de transformar teixits i de generar mobilitats i activitats, però la intensitat i tipus de cadascuna de les transformacions han estat diferents a cada pol, Significant en definitiva una aportació de varietat a la forma urbana.
- valorar les aportacions de la implantació dels equipaments universitaris a l'increment d'activitat urbana, en condicions d'una nova urbanitat. En aquest sentit s'ha mostrat la importància de les transformacions en les condicions físiques dels teixits arrossegades per l'activitat universitària per tal d'aconseguir un entorn de vitalitat urbana de qualitat.

II.6 EPÍLEG.

SUGGERIMENTS DE FUTUR PER LA CIUTAT AMB UNIVERSITAT IMBRICADA

*“El coneixement resultant de l’anàlisi crític de les dades estudiades és una de les tècniques més raonables per emmarcar unes propostes d’intervenció a la ciutat”.*¹

Joan Busquets

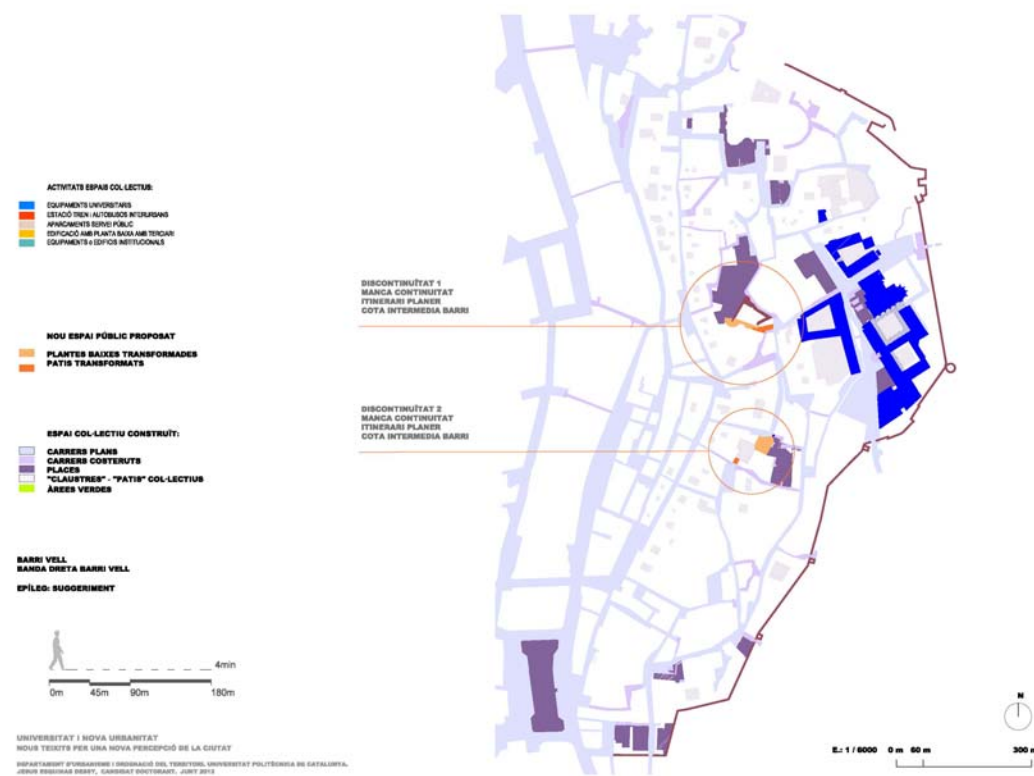
La Ciutat Vella de Barcelona, un passat amb futur

L’estudi ha presentat dades i observacions sobre la densitat temporal introduïda en llocs concrets del territori; sobre la varietat dels usuaris aportats a la ciutat per la funció universitària; sobre la mobilitat generada pels seus usuaris a l’espai públic territorial i més en concret de la ciutat; sobre la percepció urbana que ha generat en els ciutadans; sobre les transformacions en alguns teixits urbans de la ciutat; i, sobre les activitats vinculades a l’activitat universitària que s’han anat acollint en els teixits transformats de la ciutat.

D’aquestes dades s’han pogut extreure unes conclusions de dinàmiques aconseguides de cara a un augment de la urbanitat dels espais col·lectius de la ciutat, i també, d’algunes mancances que animen a proposar alguns suggeriments en la línia dels objectius buscats a la tesi (identificació de nova urbanitat vinculada a l’activitat universitària). En aquest sentit, aquest epíleg proposa dos suggeriments per intervenir a cadascun dels dos pols d’implantació.

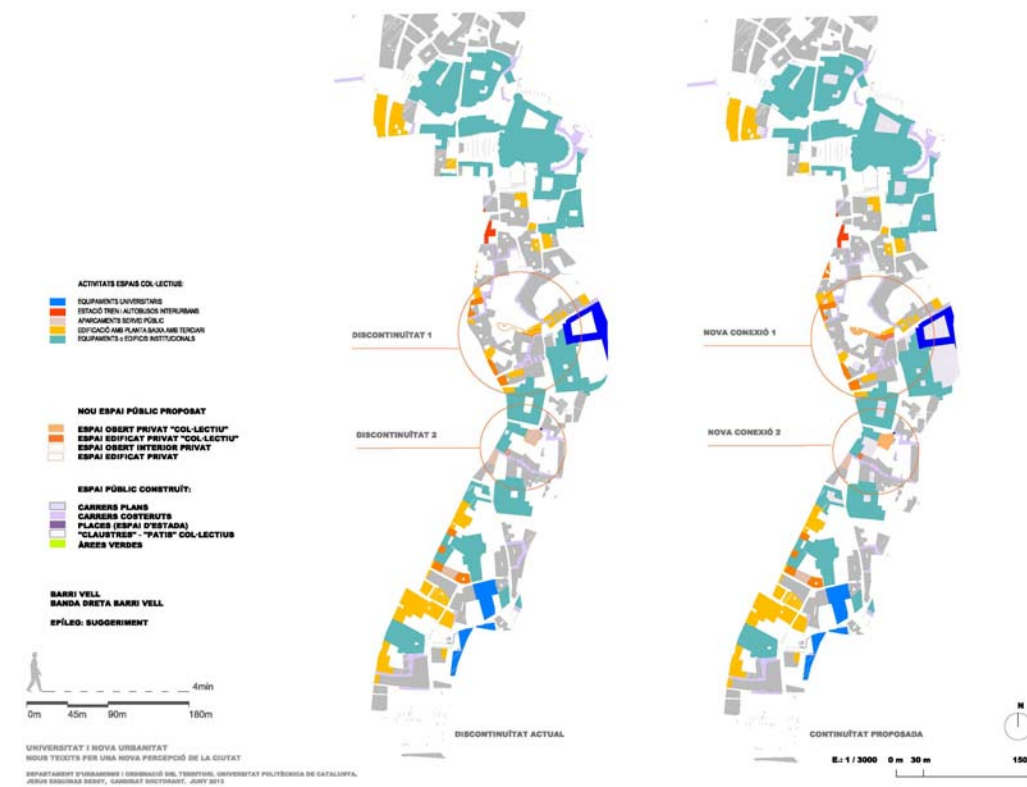
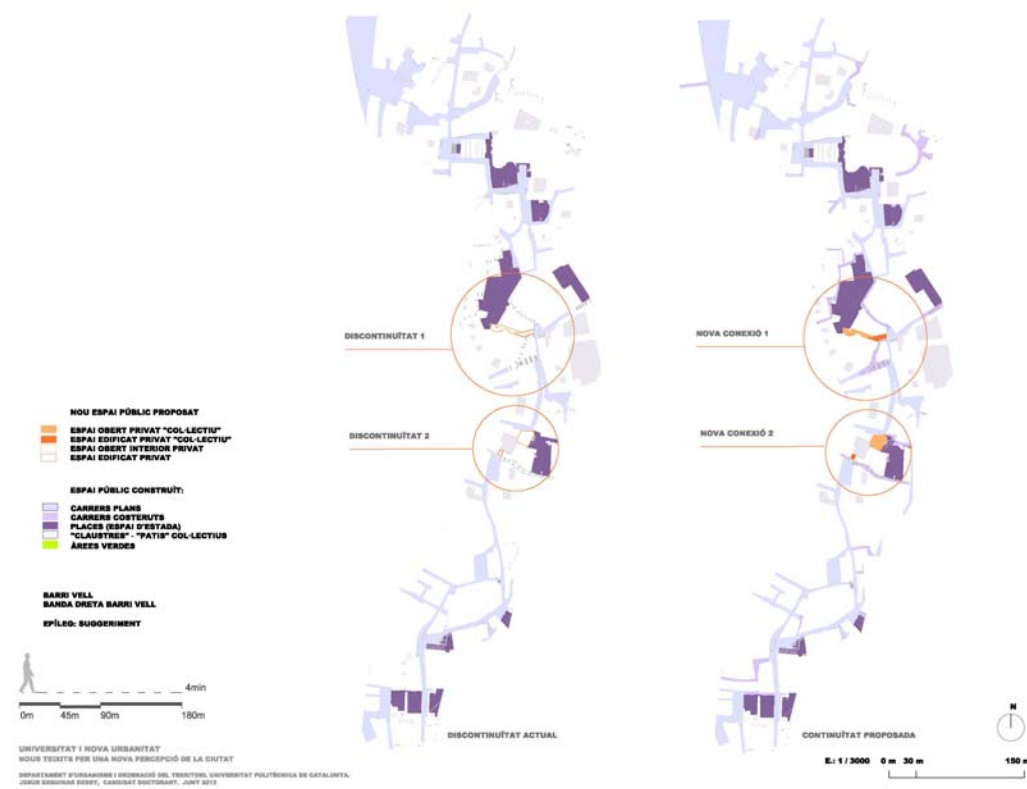
El **Barri Vell** de Girona, no ha aconseguit encara després de la implantació universitària una activitat urbana suficient en la seva part alta. S’ha observat que el caràcter orogràfic molt condicionador **dificulta la irradiació transversal de l’activitat urbana en algunes de les parts centrals del barri**. Conseqüentment, també dificulta un augment de la possibilitat de densificar amb població que resideixi aquesta part alta.

En definitiva, físicament hi ha una manca de mobilitat tan de tipus “necessari” com “opcional” entre la part baixa i la part alta del barri, al llarg de tota la part central del barri. Aquesta dificultat de mobilitat transversal redueix la capacitat d’atracció per desenvolupar activitats potencials tan de la ciutat com de la universitat.

1_ Proposta de millorar la connexió longitudinal del Barri Vell a una cota intermèdia, com a solució per incrementar la irradiació transversal de la vitalitat de la part baixa del Barri
Plànol elaborat per l'autor de la tesi
Es pot consultar a escala, a l'Annex de Documentació Gràfica Específica

¹ Joan Busquets; “La Ciutat Vella de Barcelona”; pag. 161. 2003

2,3_ Proposta de transformació d'ús de dues parcel·les concretes per possibilitar una nova connectivitat longitudinal a la part alta del barri, ara inexistent.

Plànol elaborat per l'autor de la tesi.

Es pot consultar a escala, a l'Annex de Documentació Gràfica Específica

Per tant, **per incrementar la vitalitat de la part alta es consideraria raonable millorar la mobilitat transversal del barri**. Una possibilitat, consistiria en escurçar les distàncies o la percepció d'una distància llarga entre les dues parts tan en vertical com en horitzontal. En aquest sentit, **establir una etapa intermèdia**, de caràcter continu en forma de camí, entre les dues cotes extremes del barri podria col·laborar a aproximar les dues terrasses d'aquestes cotes extremes. Aquesta camí a cota intermèdia, en part coincidiria amb la traça del carrer de sant Josep, en part amb la Travessia de Sant Martí, i en part amb l'antic jardí dels Maristes. En aquests moments les traces esmentades no tenen una connexió continua i directa entre elles. La proposta concreta consistiria en **afavorir una connexió "no quirúrgica"**, més aviat amable entre els diferents espais públics situats a l'estrat intermedi entre els dos extrems verticals del barri, com una segona via de comunicació longitudinal del barri **"mantenint la cota"**, amb un pendent continu accessible que afavorís un segona línia d'activitats amb una continuïtat urbana suficient. La **segona línia d'activitats terciàries** segurament es diferenciaria del tipus d'activitat molt representativa (institucions, empreses,...) i de comerç especialitzat (turisme,...) de l'eix del carrer de Ciutadans i de La Força, i podria acollir un **comerç més mono funcional de proximitat** a l'activitat habitacional quotidiana o al terciari d'oficines situat en la part alta o en els carrers transversals intermedis; i en definitiva, una activitat comercial més lligada a recuperar l'activitat quotidiana del dia a dia d'usuaris habituals del barri, com a residents o com treballadors, nous o tradicionals.

La connexió "no quirúrgica", de cirurgia menor, s'hauria de produir **a través d'algun espai privat** (es podria transformar a espai col·lectiu), que no suposés haver de reduir el caràcter monumental i patrimonial del teixit edificat. La connexió requeriria modificar l'ús puntual d'alguna part d'alguna parcel·la concreta per la seva posició estratègica, i un tractament molt acurat dels nous espais. En concret, afectaria tan a una part de plantes baixes d'edificis de les parcel·les considerades estratègiques, com una part als espais lliures dels patis posteriors de les mateixes parcel·les.

Nomes dos serien les possibles parcel·les a modificar, en concret:

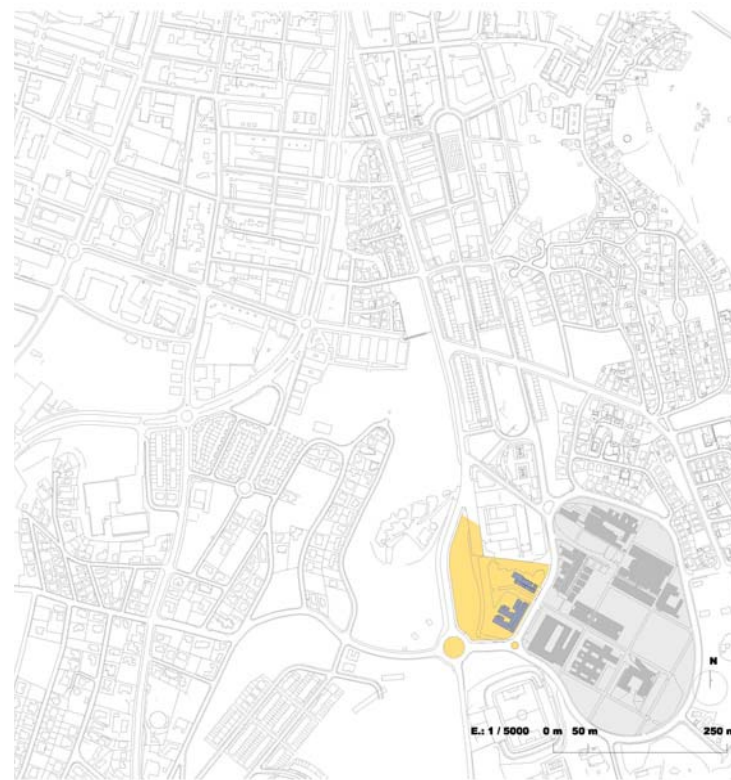
- Una de les parcel·les situades entre els carrers de la Pujada de Sant Martí i el carrer de la Llebre
- La finca situada a la plaça de l'Escola Pia, entre la Pujada de Sant Domènec i l'antic jardí dels Maristes

El resultat d'aconseguir obrir aquestes dues connexions puntuals, seria:

- L'obtenció **d'un carrer continu que connecta longitudinalment el Barri Vell**, des de l'extrem sud a gairebé l'extrem nord.
- Disposar **d'un carrer "a cota"**, que sense pendents incòmodes permet connectar longitudinalment tot el barri.
- **Augmentar el nombre d'encreuaments del barri**, i en conseqüència de llocs de socialització urbana.

- Disposar d'un espai públic que les seves característiques d'accessibilitat i proximitat a la part baixa li afavoreix el **desenvolupament d'activitats comercials imprescindibles** per una certa activitat habitacional de la part alta del barri.
- Una cota intermèdia entre la part baixa i alta del barri amb espai públic que permetria **escurçar distàncies o la percepció de distància** entre les dues parts del barri.
- **Afavorir la irradiació transversal de la vitalitat urbana** de la part baixa del barri, i per tant acostar-la entre les dues seves parts.

En definitiva, aquest suggeriment d'actuació al Barri Vell, hauria de **contribuir a incrementar la urbanitat de la part alta del barri** i la possibilitat d'incrementar la comunicació personal entre els usuaris del barri, i en especial, dels usuaris de la part alta del Barri Vell, i entre ells, dels de la universitat. Tot plegat augmentaria l'equilibri urbà del barri.

4_Proposta d'espai urbà per connectar l'activitat del campus a la dinàmica de la ciutat.
Plànol elaborat per l'autor de la tesi.
Es pot consultar a escala, a l'Annex de Documentació Gràfica Específica

Un dels elements no aconseguits a l'actual estat urbà **del campus de Montilivi** s'ha sintetitzat en la manca d'imbricació del seu teixit especialitzat amb els altres teixits de l'entorn. S'ha observat una reduïda connexió d'activitats entre el funcionament de la ciutat i la funció universitària. Actualment, el nou campus és una peça especialitzada més del mosaic de teixits fragmentats i poc connectats de la perifèria sud de Girona.

En aquest sentit, es consideraria raonable millorar el tractament del perímetre del campus, en concret a la part més propera a l'Avinguda de Montilivi i tocant a la plaça de la rotllana d'ordenació del transit de connexió al campus, tot donant-li un tractament d'entrada i façana del campus a la ciutat, de fita urbana del sector i d'element primari dels trajectes longitudinals i transversals de la ciutat.

A partir d'aquest plantejament urbà inicial es podrien situar als terrenys actualment ocupats per un aparcament de superfície, uns equipaments amb uns usos terciaris compartits entre ciutat i universitat, com podrien ser uns usos relacionats amb les funcions de "triple hèlix" de la universitat. Aquests usos haurien ser variats, i entre els possibles, es podrien barrejar sobre la parcel·la d'una banda, l'ús residencial més especialitzat per a usuaris del tipus de classe mitja professional europea, i d'altra banda, un ús d'entreteniment i lleure massiu vinculat al coneixement especialitzat per a usuaris comuns de la ciutat.

Aquest programa de necessitats, combinat amb la vocació paisatgístic de l'entorn, suggeriria la implantació física d'un conjunt fragmentat en dos volums, un a l'escala més propera de l'avinguda de Montilivi i, l'altra, a l'escala més llunyana de la ciutat. L'actuació, també hauria d'afavorir una permeabilitat suficient entre els usos especialitzats del campus i el caràcter híbrid d'usos de la parcel·la. El nou espai s'hauria de convertir en el gran espai de trobada entre usuaris universitaris i usuaris de la ciutat, entre la difusió del coneixement treballat al campus i la cerca de coneixement d'alguna part de la societat.

5_Proposta d'ubicació a l'espai de connexió entre el campus i la ciutat, d'un hotel i d'un equipament lúdic i de coneixement, sobre una plataforma soterrada d'aparcament públic
 Plànol elaborat per l'autor de la tesi.
 Es pot consultar a escala, a l'Annex de Documentació Gràfica Específica

Totes aquestes intencions es podrien concretar en un projecte urbà format per un sòcol urbanitzat amb caràcter de gran plaça pública sobre un aparcament soterrani. Sobre la plataforma d'aquest sòcol, molt accessible des del perímetre s'aixecarien dos volums clars i contundents: d'una banda un volum baix i ampla, mirant a la ciutat sense donar l'esquena al campus, amb unes geometries corbes de clara vocació connectora entre diferents alineacions ; i un segon volum, el triple mes alt i el triple mes estret que el primer volum, amb un tractament volumètric clar de fita del territori.

Entre els dos volums edificats, a l'igual que a l'ordenació del campus, l'espai buit acompanyat d'un cert perfil continu d'elements verds seria l'element estructurador del conjunt, tan amb l'entorn construït, com amb l'entorn natural proper dels boscos de Palau.

La injecció puntual d'activitats variades en un punt extrem de la perifèria de la ciutat, hauria de contribuir a augmentar el creixement dels teixits residencials veïns en un sentit de major densitat. Aquest increment a una densitat mitjana fomentaria l'expansió de la centralitat que ja es percep al barri veí de l'Eixample Sud. A l'hora el caràcter central de les noves activitats estiraria cap al sud del barri de Montilivi moviments d'un tipus de persones que ara no arriben a les proximitats del campus, amb el conseqüent enriquiment de varietat.

En resum, els suggeriments proposats anirien en la línia d'incrementar la urbanitat de zones concretes de la ciutat, amb un cert caràcter tàctic de tècnica d'acupuntura urbanística que han de produir reaccions en el conjunt de la mobilitat transversal i longitudinal de la ciutat i en un major equilibri en les centralitats de la ciutat. En general les intervencions descrites suposarien una millora tan en la qualitat urbana del barri, com en la de tota la ciutat.

La suma dels dos suggeriments, un a cadascun dels dos pols on s'implanta la universitat, cadascun amb un augment de l'activitat de caràcter central al seu barri, suposaria un augment en la urbanitat general de la ciutat, un increment del nombre de pols centrals de la ciutat i per tant una millora en l'equilibri urbà ja iniciat amb el procés desenvolupat fins ara per la implantació policèntrica d'equipaments de la universitat a Girona.

III. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

III. BIBLIOGRAFÍA.

REFERÈNCIES CONSULTADES AL TREBALL:

El tractament i elaboració de la informació pels diferents estudis de la tesi ha seguit el criteri general de basar-se en dades oficials publicades per les diferents institucions, i en el criteri de contrastar-les i creuar-les entre si. Aquest mètode, emprat especialment en aspectes bàsics de la recerca s'ha seguit sistemàticament en la intersecció de les dades cartogràfiques i les d'arxiu i ambdues en relació a les dades de recerca de camp.

S'ha posat especial interès en referenciar tota la documentació no bibliogràfica que ha estat un suport essencial de la recerca, especialment les planimetries dels conjunts universitaris, de les edificacions i dels territoris.

Destacar que en funció de les característiques específiques de la recerca s'ha emprat el recurs cartogràfic per plasmar els resultats més significatius de l'anàlisi dels processos de transformació urbana que han recolzat determinats estudis de la recerca. Igualment el recurs gràfic ha estat emprat sistemàticament en l'exposició final de la tesi amb la finalitat d'assolir una major coherència entre el seu contingut i el llenguatge expositiu propi del urbanisme (planejament urbanístic).

La relació de referències bibliogràfiques s'agrupen per matèries de consulta en tres apartats:

- a) Bibliografia general: morfologia i vitalitat urbana
- b) Bibliografia temàtica: Girona
- c) Bibliografia temàtica: equipaments universitaris

Bibliografía general: morfología i vitalitat urbana

Autor: ALVAR, Aalto ; FLEIG, Karl
Títol llibre: ALVAR AALTO. Volume I, II, III
Publicació: Editorial Birkhäuser. Basel. 1999

Autor: ASCHER, François
Títol llibre: Los nuevos principios del urbanismo: el fin de las ciudades no està al orden del día.
Publicació: Alianza editorial. 2008

Autor: AYMONINO, Carlo
Títol llibre: Piazze d'Itali, progettare gli spazi aperti
Publicació: Electa Spa Milano. 1989

Autor: BERGER, John
Títol llibre: Mirar
Publicació: editorial Gustavo Gili; Barcelona. 2009.

Autor: BERGER, John
Títol llibre: Modos de ver
Publicació: editorial Gustavo Gili; Barcelona. 2009.

Autor: BENJAMIN, Walter
Títol llibre: El libro de los pasajes
Publicació: ediciones Akal. Madrid. 2004

Autor: BENJAMIN, Walter
Títol llibre: Angelus novus
traducció de M. Sola Morales
Publicació: Edhasa. Barcelona. 1971

Autor: BENJAMIN, Walter
Títol llibre: La vida de estudiante
Publicació:

Autor: BOHIGAS, Oriol
Títol llibre: Zurcir la ciudad.
Pròleg del llibre: INTERVENCIÓ URBANA.
Publicació: editor Llovet, s.a. .1981

Autor: BUSQUETS, Joan
Títol llibre: Barcelona: la construcción urbanística de una ciudad compacta";
Publicació: ediciones del Serbal; Barcelona. 2004

Autor: BUSQUETS, Joan
Títol llibre: La ciutat vella de Barcelona, un passat amb futur
Publicació: Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 2003

Autor: CASTELLS, Manuel,
Títol llibre: La era de la información
Publicació: Alianza editorial

Autor: CERASI, Maurice
Títol llibre: Espacios colectivos
Publicació: Oikos-tau,s.a./ ISBN:84-281-0690-8/ 1990

Autor: COROMINAS, Miquel
Títol llibre: Los orígenes del Ensanche Barcelona: suelo, tècnica e iniciativa
Publicació: ediciones UPC; Barcelona; 2002.

Autor: CULLEN, Gordon
Títol llibre: El espacio urbano
Publicació: editorial Blume; primera edició, 1974; quarta reimpressió, abril 1981.

Autor: DEMATTEIS, Giuseppe
Títol llibre: Il Sistema urbano italiano nello spazio unificato europeo
Publicació: Bologna: il Mulino, 1997

Autor: DE SOLÀ-MORALES RUBIÓ, Manuel
Títol llibre: Ciudades, esquinas
Publicació: Forum Barcelona; Barcelona. 2004

Autor: DE SOLÀ-MORALES RUBIÓ, Manuel
Títol llibre: Deu lliçons sobre Barcelona
Publicació: ediciones COAC /ISBN :978-84-96842-23-6/Barcelona,

Autor: DE SOLÀ-MORALES RUBIÓ, Manuel
Títol llibre: Urbanitat capilar.
Publicació: Ediciones COAC. Barcelona. 2009

Autor: DE SOLÀ-MORALES RUBIÓ, Manuel
Títol llibre: De cosas urbanas
Publicació: Editorial Gustavo Gili. Barcelona. 2008

Autor:
Títol llibre:
Publicació;

Autor: ESTEBAN NOGUERA, Juli
Títol llibre: Elementos de Ordenación urbana",
Publicació: Edicions de la UPC, S.L. /978-84-8301-512-4 /216 pp. /01-01-2001 /

Autor: ESTEBAN NOGUERA, Juli
Títol llibre: La ordenación urbanística: conceptos, instrumentos y prácticas",
Publicació: Edicions UPC, S.L., /978-84-7653-585-1 /294 pp. /07-01-2011 /

Autor: ESPAÑOL, Joaquim
Títol llibre: El orden frágil de la arquitectura
Publicació: Fundación Caja de Arquitectos, arqui/thesis nº9. Barcelona. 2001

Autor: ESPAÑOL, Joaquim
Títol llibre: Forma y consistencia. La construcción de la forma arquitectónica
Publicació: Fundación Caja de Arquitectos, arqui/temas nº22. Barcelona. 2007

Autor: GHREL, Jan
Títol llibre: La humanización del espacio urbano
traducció de la 5ª versió anglesa: "Life between Buildings: Using Public Space".
2003.
Publicació: Editorial Reverte, S.A., Barcelona, 2006, reimpressió 2009,

Autor: GIEDION, Sigfried
Títol llibre: Espacio, Tiempo y Arquitectura, el futuro de una nueva tradición
Publicació: Editorial Dossat. Reimpressió 1982

Autor: HALL, Peter;
Títol llibre: Ciudades del mañana
Publicació: ediciones del Serbal. 1996

Autor: HOFERT, Karin; AAVV
Títol llibre: Besides tourism
Publicació: Edicions ETSAB; Barcelona. 2011

Autor: LE CORBUSIER
Títol llibre: Como concebir el urbanismo
Publicació: ediciones Infinito. Buenos Aires. 2002

Autor: LYNCH, Kevin
Títol llibre: La imagen de la ciudad
Traducció de: The Massachusetts Institute of Technology Press, Cambridge
(Massachusetts), 1960.
Publicació: editorial Gustavo Gili, GGreprints, 1ª edición, 10ª tirada, 2012.

Autor: LYNCH, Kevin
Títol llibre: La buena forma de la ciudad
traducció de: "A Theory of Good City Form"; The Massachusetts Institute of
Technology Press, Cambridge (Massachusetts), 1960.
Publicació: editorial Gustavo Gili, S.A. 1985,

Autor: MONCLUS FRAGA; Javier
Títol llibre: Thesaurus
Publicació:

Autor: MUNFORD, Lewis
Títol llibre: La ciudad en la historia: sus orígenes, transformaciones y perspectivas
Publicació: ediciones Infinito. Buenos Aires. 1979

Autor: PARCERISA BUNDÓ, Josep
Títol llibre: Forma Urbis, cinco ciudades bajo sospecha
Publicació: editat pel.Laboratori d'Urbanisme. Barcelona. Novembre 2012

Autor: SENNET, Richard
Títol llibre: La conciencia del ojo
Publicació: ediciones Versal. Barcelona.1990

Autor: PEREC, Georges
Títol llibre: Especies de Espacios
traducció de "Espèces d'espaces". 1974
Publicació: Montesinos.1999.

Autor: SENNET, Richard
Títol llibre: Carne y Piedra
Publicació: Alianza editorial. Madrid. 1997

Autor: SENNET, Richard
Títol llibre: La conciencia del ojo
Publicació: editorial Versal. Madrid. 1991

Autor: SITTE, Camillo
Títol llibre: Construcción de ciudades según principios artísticos
Publicació: editorial Gustavo Gili; Barcelona. 1980

Autor: SONTAG, Susan
Títol llibre: Sobre la fotografía
Publicació: editorial Debolsillo. 2008

Autor: UNWIN, Raymond
Títol llibre: La práctica del urbanismo. Una introducción al arte de proyectar ciudades y
barrios
Publicació: editorial Gustavo Gili; Barcelona. 1984

Autor: VENTURI, Robert
Títol llibre: Complejidad y contradicción en la arquitectura
Publicació: editorial Gustavo Gili, Barcelona. 1978

Autor: VARA MUÑOZ, Jose Luis
Títol llibre: Cinco décadas de Geografía de la percepción"
Publicació: www. dialnet.unirioja.es

Autor: WESTON, Anthony
Títol llibre: Las claves de la argumentación
traducció de "A rulebook for arguments"
Avatar books of Cambridge. 1992
Publicació: Editorial Planeta S.A. 2011.

Revistes: morfologia i vitalitat urbana

- Autor: GEDDES, Robert
Títol: La Metrópolis desbordada, la dispersión de la ciudad americana y la búsqueda de alternativas
- Autor: DE SOLA-MORALES, Manuel
Títol: La urbanitat de l'arquitectura
Títol Revista: conferencia inaugural curs ETSAB 2009-2010
- Autor: SCHEERLINK, Kris W.B. ; FERRER AIXALÀ, Amador (dtor. tesi)
Títol: DEPTH CONFIGURATIONS, proximity, permeability and territorial boundaries in urban projects
Títol Revista: D'UR (02.2011)
- Autor:
Títol: Notícies. Laboratori d'Urbanisme de Barcelona
Títol web: http://lub.upc.edu/web/actualitat_LUB/a_noticies_es.html
- Autor:
Títol: Aperitius. Laboratori d'Urbanisme de Barcelona
Títol web: http://lub.upc.edu/web/actualitat_LUB/a_noticies_es.html

Bibliografia temàtica: universitat i equipaments universitaris

Autor: ALEXANDER, Cristopher
Títol llibre: El caso de la Universidad de Oregon
Publicació: Editorial Gustavo Gili. Barcelona. 1975

Autor: ALEXANDER, Cristopher
Títol llibre: Sistemes que generen Sistemes
Publicació:

Autor: ARGULLOL, Rafael
Títol llibre: Universitat i ciutat: visions sobre el campus urbà de la Universitat
Publicació: Edicions 62. Barcelona. 1993

Autor: ARIÑO, Antonio; Llopis, Ramón
Títol: ¿Universidad sin clases? Condiciones de vida de los estudiantes universitarios en España (Eurostudent IV) 2011
Títol web: ed. Secretaria general tecnica. Subdireccion General de Documentación y Publicaciones. Ministerior de Educación. Secretaria General de Universidades

Autor: BELLET, Carme; GANAU, Joan, i AAVV.
Títol llibre: Ciudad y universidad, ciudades universitarias y campus urbanos
Publicació: editorial Milenio/ISBN: 84-9743-197-9/Lleida, octubre 2006

Autor: BELLET, Carme; i AAVV.
Títol llibre: La Universitat de Lleida en la ciutat i el territori.
Publicació: edicions de la Universitat de Lleida. Lleida, 2010

Autor: BENEDITO ROVIRA, Josep
Títol llibre: Campus: 10 anys d'arquitectura universitària a Catalunya: 1986-1996 / edició a cura de: RQP, arquitectura; sota la direcció de Josep Bedito; coordinació de la documentació: Eulàlia Marquès; Xavier Bardají... [et al.]
Publicació: **VCA**; Barcelona. 1996

Autor: BENEDITO ROVIRA, Josep
Títol llibre: Universitat, Arquitectura i Territori
Publicació: Generalitat de Catalunya, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació/ ISBN: 84-393-5579-3/; Barcelona. novembre 2001

Autor: DE CARLO, Giancarlo
Títol llibre: Pianificazione e disegno delle università
Publicació: Roma: edizione universitarie italiane / cunicle; giugno 1968

Autor: DE CARLO, Giancarlo
Títol llibre: Proposta per una struttura universitaria: sul pretesto di un concorso bandito dall'University College Dublin. Proposal for a university structure : based on a competition organised by University College Dublin / Giancarlo de Carlo ; collaboratori: Armando Barp, Jonathan Greig
Publicació: Venezia: Cluva; 1965

Autor: DOBER, Richard P.
Títol llibre: Campus architecture : building in the groves of academe / Ricardh P. Dober
Publicació: New York [etc.] : McGraw-Hill, cop.;1996

Autor: DOBER, Richard P.
Títol llibre: Campus planning / Richard P. Dober
Publicació: New York : Reinhold, cop.;1963

Autor: TERMES, Josep, (et al.)
Títol llibre: La Universitat de Barcelona
Publicació: Barcelona: Universitat de Barcelona amb la col.laboració de l'Ajuntament de Barcelona, 1991

Autor: CANELLA, Guido Canella; D'ANGIOLINI Lucio
Títol llibre: Università : ragione, contesto, tipo
Publicació: Bari: Dedalo; 1975

Revistes: universitat i equipaments universitaris

Autor: ALBAIGÉS, Joan
Títol: LA POLITICA UNIVERSITARIA A LES PORTES DEL SEGLE XXI
Conferència d'inauguració del curs d'Estiu
Títol Revista: Revista del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya. Nº. 104, (març de 1999)

Autor: ACUTO, Antonio
Títol: Università e territorialità : lo Studium generale a Pavia
Títol Revista: ZODIAC. Nº. 7 (Mar.-Ago. 1992), p. 14-33

Autor: AYMONINO, Carlo
Títol: Progettare l'università
Títol Revista: ZODIAC. Nº. 7 (Mar.-Ago. 1992), p. 152-157

Autor: CARRERAS SIMÓ, Miquel; RIGALL TORRENT, Ricard
Títol: Una aproximació a l'impuls econòmic de la Universitat de Girona sobre l'entorn local.
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 14 ()

Autor: Monogràfic dedicat a universitats i centres acadèmics als Estats Units
Títol: Acadèmic buildings
Títol Revista: Architectural record. Nº. 11 (Nov. 1991)

Autor: BAROS TOWNSEND, Mauricio
Títol: Los Campus universitarios, mitos y utopías
Títol Revista: ARQ. Nº. 26 (Mayo 1994), p. 2-5

Autor: BOERI, Stefano; LANZANI Arturo; MARINI, Edoardo
Títol: Gli Orizzonti della città diffusa
Títol Revista: CASABELLA. Nº. 607 (1993)

Autor: CONDOM i VILA Pere, ROURE, Joan
Títol: Els Parcs Científics i Tecnològics: eines per a la construcció de l'economia del coneixement
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 13 ()

Autor: DE CARLO, Giancarlo
Títol: PIANO DI SVILUPPO E RISTRUTTURAZIONE DELL'UNIVERSITÀ DI PAVIA
Títol Revista: CASABELLA. Nº. 423, (1988)

Autor:
Títol: Seu de la Universitat Pompeu Fabra
Títol Revista: AB: ARQUITECTES DE BARCELONA. Nº. 30 (Maig 1991), p. 8-11

Autor: Monogràfic
Títol: Universités et territoires
Títol Revista: ANNALES DE LA RECHERCHE URBAINE. Nº. 62-63 (Juin 1994)

Autor: Monogràfic
Títol: Universités rentre en ville: dossier
Títol Revista: URBANISME & ARCHITECTURE. Nº. 244 (Febrer 1991)

Autor: MORA, José-Ginés
Títol: Els canvis del model universitari com a conseqüència de les noves demandes de la societat del coneixement
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 06 ()

Autor: PIÉ, Ricard
Títol: La universitat en el territori : reflexió històrica i consideracions sobre el cas català.
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 04 ()

Autor: PIQUÉ, Josep Maria; GONZALEZ, Sònia; ALVES, Víctor
Títol: Parcs Científics i Tecnològics i Universitat en el sistema d'incubació d'empreses de base tecnològica : contribució des del model de la Triple Hèlix
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 11 ()

Autor: SALA RIOS, Mercè; ENCISO RODRIGUEZ, Joan Pere; FARRÉ PERDIGUER, Mariona; TORRES SOLÉ, Teresa
Títol: L'impacte econòmic de la Universitat de Lleida
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 02 ()

Autor: SEGARRA BLASCO, Agustí
Títol: La universitat com a instrument de diàmització socioeconòmica del territori
Títol Revista: CONEIXEMENT I SOCIETAT; Nº. 03 ()

Autor: SEGUÍ DE LA RIVA, Javier
Títol: La universidad como estímulo imaginario
Títol Revista: URBANISMO, nº 21, 1993

Bibliografia temàtica: Girona

- Autor: AAVV.
Títol llibre: Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 3: Gironès, Pla de l'Estany, Selva, Garrotxa
Publicació: ed. Enciclopèdia Catalana; Barcelona; 1981
- Autor: BERNARDOS DOMINGUEZ, Gonzalo; CARAVACA, Xavier
Títol llibre: Girona, economía y mercado inmobiliario
Publicació: Fundació Progrup; Girona; 2009
- Autor: Birulés i Bertran, Josep Maria, i AAVV
Títol llibre: Girona 20 anys del Pla Especial del Barri Vell 1983-2003
Publicació: ed. Ajuntament de Girona/ISBN: 84-8496-109-5/ Girona 2003
- Autor: CANAL ROQUET, Josep; AAVV
Títol llibre: Girona en el segle XIII (1190-1285): cartografia i descripció de la ciutat medieval
Publicació: ed. Ajuntament de Girona; Girona 2010
- Autor: CARRERA, Jordi S.
Títol llibre: Al detall
Publicació: Servei de publicacions de la UdG; Girona; juny 1997
- Autor: CARRERA, Jordi S.
Títol llibre: Al detall 2
Publicació: Servei de publicacions de la UdG; Girona; febrer 2001
- Autor: CASTELLS, Ramon; CATLLAR, Bernat; RIERA, Josep
Títol llibre: Girona Ciutat, catàleg de plànols de la ciutat de Girona des del segle XVIII al XX
Publicació: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, i Ajuntament de Girona; 1992
- Autor: ESPAÑOL, Joaquim
Títol llibre: Girona, anatomia de la ciutat històrica
Publicació: Lunweg Editores; Barcelona, 2003
- Autor: PLA, Josep; CATALÀ ROCA, Francesc
Títol llibre: Guia de Catalunya
Publicació: Ediciones Destino; setembre 1971

Revistes: Girona

- Autor: ESPAÑOL, Joaquim,
Report: GOMEZ, Eulalia
Títol: Girona Barri Vell, una mirada personal
Títol Revista: D'UR (02.2011)
- Autor: **GUILLAMET, Joan**
Títol: Aspectos populares de nuestras navidades
Títol Revista: Revista de Girona, nº. 13. 1960
- Autor: AAVV.
Títol: Monogràfic: La ciutat de Girona
Títol Revista: CAU, Nº29; Barcelona; gener/febrer 1975
- Autor: NADAL FARRERAS, Joaquim
Títol: "El municipi de Girona: el cas d'una ciutat mitjana"
Títol web: <http://joaquimnadal.cat/tag/ciutat/page/39>
- Autor: NADAL FARRERAS, Joaquim
Títol: L'èxit del Pla General
Títol web: <http://joaquimnadal.cat/tag/ciutat/page/39>

Cartografia: Girona

UMAT. Unitat Municipal d'Anàlisi Territorial. Ajuntament de Girona

